

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
JAPON DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

JAPON EDEBİYATINDA EKONOMİ ROMANLARI VE SABURŌ
SHIROYAMA'NIN ESERLERİ ÜZERİNE İNCELEME

Doktora Tezi

Telat AYDIN

Ankara, 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
JAPON DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

JAPON EDEBİYATINDA EKONOMİ ROMANLARI VE SABURŌ
SHIROYAMA'NIN ESERLERİ ÜZERİNE İNCELEME

Doktora Tezi

Telat AYDIN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hüseyin Can ERKİN

Ankara, 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
JAPON DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

JAPON EDEBİYATINDA EKONOMİ ROMANLARI VE SABURŌ
SHIROYAMA'NIN ESERLERİ ÜZERİNE İNCELEME

Doktora Tezi

Telat AYDIN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hüseyin Can ERKİN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

1- Prof. Dr. Hüseyin Can ERKİN

2- Prof. Dr. Giray FİDAN

3- Doç. Dr. İsmail DOĞAN

4- Dr. Öğr. Üyesi Filiz YILMAZ

5- Dr. Öğr. Üyesi Nuray AKDEMİR

Tez Savunması Tarihi:

25.08.2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Hüseyin Can Erkin danışmanlığında hazırladığım **“Japon Edebiyatında Ekonomi Romanları ve Saburō Shiroyama'nın Eserleri Üzerine İnceleme”** (Ankara. 2025) adlı doktora tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

22.10.2025

Telat AYDIN

ÖNSÖZ

Bu çalışma, II. Dünya Savaşı sonrasında Japonya’da ortaya çıkan toplumsal, ekonomik ve kültürel dönüşüm sürecini edebiyatın aynasında inceleme arzusundan doğmuştur. Japon edebiyatında 1960’lı yıllardan itibaren gelişen “ekonomi romanı” türü, yalnızca ekonomik büyüme döneminin tanıklığını yapmakla kalmamış, aynı zamanda değişen toplumsal değerlerin, iş etiğinin ve birey-toplum ilişkisinin edebî bir yansımasına dönüşmüştür.

Bu tezde, Japon edebiyatının öncü ekonomi romanı yazarlarından Saburō Shiroyama’nın üç romanı (*Made in Japan*, *Bürokratların Yazı*, *Restoran Kralının Açlığı*) Lucien Goldmann’ın oluşumsal yapısalcılık kuramı çerçevesinde incelenmiştir. Kuramın merkezinde yer alan “anamlı yapı”, “dünya görüşü” ve “olası bilinç” kavramları temelinde yapılan çözümlenmelerle, Shiroyama’nın eserlerinde bireysel bilinç ile tarihsel-toplumsal bilinç arasındaki diyalektik ilişki açığa çıkarılmıştır.

Bu bağlamda çalışma, Japon ekonomi romanlarının yalnızca bir edebî tür olarak değil, aynı zamanda savaş sonrası Japon toplumunun zihinsel dönüşümünü anlamada önemli bir kültürel belge niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır. Tez boyunca amaç, edebiyatın toplumsal bilinci yansıtan bir yapı olduğu düşüncesinden hareketle, bireyin etik, ekonomik ve tarihsel düzlemler arasında kurduğu anlam ilişkilerini görünür kılmaktır.

Doktora çalışmamın her aşamasında bilgi, sabır ve rehberliğiyle yolumu aydınlatan; akademik katkılarının yanı sıra manevi desteğini de her zaman hissettiren saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Hüseyin Can Erkin’e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca doktora tezimin jüri sınavına jüri üyesi olarak katılmayı kabul eden ve değerli görüşleriyle çalışmama önemli katkılar sağlayan Prof. Dr. Giray Fidan, Doç. Dr. İsmail Doğan, Dr. Öğr. Üyesi Filiz Yılmaz ve Dr. Öğr. Üyesi Nuray Akdemir'e şükran borçluyum. Bununla birlikte, Ankara Üniversitesi mensubu değerli hocalarıma ve doktora arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Tez konumun belirlenmesinde ve araştırma yönümün şekillenmesinde katkılarını esirgemeyen Prof. Dr. Tadashi Suzuki ve Prof. Dr. Masakazu Shimada'ya teşekkür ederim.

Tez sürecinde destek ve işbirliğini esirgemeyen kıymetli dostum Masayoshi Ito'ya, Japoncaya başlamama vesile olan değerli arkadaşım Süleyman Sezer'e; doktora arkadaşım Nesibe Kaya'ya ve ayrıca Japonya'da dil eğitim bursu sağlayarak akademik gelişimime katkıda bulunan Doğan Holding'in kurucusu Sayın Aydın Doğan'a içtenlikle teşekkür ederim.

Akademik çalışmalarım boyunca desteğini ve anlayışını her zaman yanımda hissettiğim sevgili eşim Burcu'ya, tezimi sabırla tamamlamamı bekleyen biricik kızım Begüm'e ve kıymetli aileme en derin sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma, hem akademik hem de kişisel anlamda uzun soluklu bir araştırma ve öğrenme sürecinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu süreçte bilgisi, sabrı ve desteğiyle katkı sağlayan herkese gönülden teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	III
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	5
EKONOMİ ROMANLARINA GENEL BİR BAKIŞ.....	5
1.1. Ekonomi Romanı Tanımı ve Japon Edebiyatındaki Yeri.....	5
1.2. Dünya Edebiyatında Ekonomi Romanları.....	7
1.2.1. Japon Ekonomi Romanı ile Benzer Özellikler Taşıyan Eserler.....	8
1.2.2. Ekonomi Romanı Unsurlarını İçeren II. Dünya Savaşı Öncesi Eserler.....	10
1.2.3. Şirketleri Arka Planına Alan İnsan Dramı Eserler.....	11
1.2.4. Japon Ekonomi Romanlarının Karşılaştırmalı Değerlendirmesi.....	12
1.3. Ekonomi Romanlarının Özellikleri ve İşlevleri.....	14
1.4. Japonya’da Ekonomi Romanlarının Gelişimi.....	17
1.5. Japon Ekonomi Romanı Yazarları.....	19
1.6. II. Dünya Savaşı Sonrası Japonya’da Ekonomik Gelişmeler ve Ekonomi Romanlarına Yansımaları.....	26
1.6.1. II. Dünya Savaşı’ndan Sonraki Yeniden İnşa Dönemi (1945–1954).....	27
1.6.2. Yüksek Hızlı Ekonomik Büyüme Dönemi (1955–1973).....	29
1.6.3. Petrol Krizi Sonrası İstikrarlı Büyüme Dönemi (1973–1986).....	31

1.6.4. Köpük Ekonomisinin Çöküşü ve ‘Kayıp 20 Yıl’ Dönemi (1991–2010)...	33
1.6.5. COVID-19 Pandemi Dönemi ve Sonrası Ekonomi Romanları (2020– Günümüz).....	36
2. BÖLÜM.....	41
SABURŌ SHIROYAMA’NIN HAYATI VE KRONOLOJİSİ.....	41
2.1. Yazar Olmadan Önce.....	41
2.2. Gerçek Hayatla Edebi Üretimi İlişkilendiren Yazar Felsefesi.....	47
2.3. Saburō Shiroyama'nın Eserleri.....	52
2.3.1. II. Dünya Savaşı Temalı Başlıca Eserleri.....	63
2.3.2. Ekonomi Temalı Başlıca Eserleri.....	65
2.3.3. Başlıca Denemeler ve Röportajlar.....	70
2.3.4. Saburō Shiroyama Eserlerinin Görsel Uyarlamaları.....	72
2.3.5. Saburō Shiroyama'nın Eserlerinin Düşünsel Temelleri.....	74
2.3.6. Saburō Shiroyama'nın Ekonomi Romanlarının Gelişimindeki Rolü.....	76
2.3.7. Saburō Shiroyama'nın Aldığı ve Aday Gösterildiği Edebiyat Ödülleri....	78
3. BÖLÜM.....	81
ROMAN İNCELEMELERİ.....	81
3.1. Kuramsal Çerçeve: Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcı Yöntemi.....	81
3.1.1. Oluşumsal Yapısalcılığın Felsefi ve Kuramsal Temelleri.....	81
3.1.2. Anlama Aşaması: (İçkin Çözümleme).....	83

3.1.3. Açıklama Aşaması: (Aşkın Çözümleme).....	88
3.1.4. Bu Tezde Oluşumsal Yapısalcılığın Tercih Edilme Nedenleri.....	90
3.2. II. Dünya Savaşı Sonrası Yeniden İnşa Dönemi ve MEIDO IN JAPAN (メイ ド・イン・ジャパ - Made In Japan) Romanı'nın İncelenmesi.....	92
3.2.1. “Made in Japan”ın Özeti	92
3.2.2. Made In Japan Eserinin Oluşumsal Yapısalcılık Perspektifinden Analizi.....	100
3.2.2.1. Anlama Aşaması.....	100
3.2.2.1.1. Karakterler.....	100
3.2.2.1.2. Mekân.....	113
3.2.2.1.3. Zaman.....	118
3.2.2.1.4. Olay Örgüsü.....	120
3.2.2.2. Açıklama Aşaması.....	124
3.2.2.2.1. Tarihsel Arka Plan.....	124
3.2.2.2.2. Toplumsal Gerilim.....	125
3.2.2.2.3. İdeolojik Gerilimler.....	125
3.2.2.2.4. Anlamlı Yapısının Toplumsal İşlevi.....	126
3.2.3. Değerlendirme.....	127
3.3. Yüksek Hızlı Büyüme Dönemi ve KANRYŌ-TACHI NO NATSU (官僚たちの夏 - Bürokratların Yazı) Romanı'nın İncelenmesi.....	130
3.3.1. Bürokratların Yazı'nın Özeti.....	130

3.3.2. Bürokratların Yazı Eserinin Oluşumsal Yapısalcılık Perspektifinden Analizi.....	140
3.3.2.1. Anlama Aşaması.....	140
3.3.2.1.1 Karakterler.....	140
3.3.2.1.2 Mekân.....	154
3.3.2.1.3. Zaman.....	159
3.3.2.1.4. Olay Örgüsü.....	168
3.3.2.2. Açıklama Aşaması.....	171
3.3.2.2.1. Tarihsel Arka Plan.....	171
3.3.2.2.2. Toplumsal Gerilim.....	172
3.3.2.2.3. İdeolojik Gerilimler.....	173
3.3.2.2.4. Anlamlı Yapısının Toplumsal İşlevi.....	174
3.3.3. Değerlendirme.....	174

3.4. Yüksek Hızlı Ekonomik Büyüme Döneminin Sonu ve GAISHOKUŌ NO UE

(外食王の飢え - Restoran Kralının Açlığı) Romanı'nın İncelenmesi177

3.4.1. Restoran Kralının Açlığı'nın Özeti.....	177
3.4.2. Restoran Kralının Açlığı Eserinin Oluşumsal Yapısalcılık Perspektifinden Analizi.....	186
3.4.2.1. Anlama Aşaması.....	186
3.4.2.1.1. Karakterler.....	186
3.4.2.1.2. Mekan.....	201

3.4.2.1.3. Zaman.....	207
3.4.2.1.4. Olay Örgüsü.....	214
3.4.2.2. Açıklama Aşaması.....	218
3.4.2.2.1 Tarihsel Arka Plan.....	218
3.4.2.2.2. Toplumsal Gerilim.....	219
3.4.2.2.3. İdeolojik Gerilimler.....	220
3.4.2.2.4. Anlamalı Yapısının Toplumsal İşlevi.....	220
3.4.3. Değerlendirme.....	221
SONUÇ.....	224
KAYNAKÇA.....	227
ÖZET.....	235
ABSTRACT.....	236
要約.....	237

GİRİŞ

II. Dünya Savaşı sonrasında Japonya’da yaşanan hızlı ekonomik kalkınma, toplumsal yapı ve gündelik yaşam ile birlikte edebiyat alanını da derinden etkilemiştir. Bu dönemde ortaya çıkan ve zamanla Japon modern edebiyatında kendine özgü bir yer edinen ekonomi romanı türü, savaş sonrası toplumun dönüşümünü yansıtan önemli edebî biçimlerden biri hâline gelmiştir.

Ekonomi romanları; ekonomik ilişkiler, şirketlerin iç işleyişi, iş dünyasındaki rekabet, bürokrasi ve kurumsal yozlaşma gibi temaları kurmaca bir çerçevede ele alır. Bu türün gelişimi, Japonya’nın savaş sonrası modernleşme süreciyle paralel ilerlemiş; ulusal ekonomik kalkınmanın edebiyattaki izdüşümlerinden biri olarak biçimlenmiştir. Japonya dışındaki bazı edebiyatlarda benzer temalara rastlanmakla birlikte, bu anlatıların bağımsız bir tür hâline gelmesi yalnızca Japonya’ya özgü bir olgudur.

Japonya’da ekonomi romanlarına ilişkin çok sayıda popüler eser, gazete yazısı ve söyleşi yayımlanmış olsa da, bu türü edebiyat kuramı ya da sosyolojik yöntemler çerçevesinde inceleyen akademik çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır.

Bu araştırma alanındaki kapsamlı incelemelerin başında, Prof. Dr. Kenichi Sakai’nin “*Nihon Keizai no Dorama: Keizai Shōsetsu de Yomitoku 1945–2000*” (*Japon Ekonomisinin Seyri: Ekonomi Romanlarıyla 1945–2000 Dönemini Anlamak*) (2001) adlı çalışması gelmektedir. Sakai, çeşitli ekonomi romanlarını tanıtarak edebiyatta ekonomik eğilimlerin konumunu ve ekonomik olguların anlaşılmasında edebiyatın rolünü tartışmakta; savaş sonrası Japon ekonomisinin seyrini tarihsel bir perspektifle değerlendirmektedir.

Eleştirmen kimliğiyle tanınan ve dergilere yaptığı katkılarla bilinen Makoto Sataka da ekonomi romanlarını “*Keizai Shōsetsu de Shika Kakenakatta Hanashi*” (*Yalnızca Ekonomi Romanlarında Yazılabilen Hikâyeler*) (1983) ve “*Keizai Shōsetsu no Yomikata*” (*Ekonomi Romanlarını Okuma Yöntemi*) (2004) gibi eserlerinde kapsamlı biçimde ele almış; bu türü, “tabulardan korkmayan bir ruha sahip, belgesel nitelikli ve anlamlı bir edebiyat biçimi” olarak değerlendirmiştir.

Öte yandan, Saburō Shiroyama üzerine yapılan çalışmalar arasında, modern Japon ekonomik tarihi ve zaibatsu araştırmalarıyla tanınan Prof. Dr. Haruhito Takeda'nın “*Ekonomi Tarihi Araştırmaları Açısından Saburō Shiroyama'nın Eserleri*” (2009) başlıklı makalesi ile Shiroyama'nın “ideal yönetici” anlayışını ele alan Hajime Yamakawa'nın çalışması öne çıkmaktadır. Ancak Japonya'da bile bu konuda yapılan akademik araştırmaların sayısı hâlen sınırlıdır.

Bunun yanı sıra, Japon ekonomi romanının tarihsel gelişimi üzerine Prof. Dr. Tomoyuki Someya, 1688'de yayımlanan *Nihon Eitaigura*'dan günümüze uzanan dönemde ekonomi temalarını işleyen eserleri inceleyerek Japon ekonomi romanı tarihinin araştırma konusu olarak potansiyelini tartışmıştır. Ayrıca Prof. Dr. Yoshimitsu Yamazaki ve Prof. Dr. Hideto Azegami, 1930'lar ve II. Dünya Savaşı öncesi döneme odaklanarak ekonomi romanlarının toplumsal kökenlerini ortaya koymayı amaçlayan çalışmalar yürütmüştür.

Bununla birlikte, Japonya'da yürütülen bu çalışmaların önemli bir kısmı türün tanımı, tarihsel süreci ya da yazar biyografileri üzerinde yoğunlaşmakta; edebiyat kuramı veya edebiyat sosyolojisi temelli derinlemesine çözümlenmeler sınırlı kalmaktadır.

Japonya dışında yapılan az sayıdaki çalışmalardan biri, Tamae K. Prindle'in *Made in Japan and Other Japanese “Business Novels”* (1989) adlı derlemesidir. Prindle, 1957–1986 yılları arasında kaleme alınmış kısa iş hikâyelerini İngilizceye çevirerek Batı

akademisine bu türün ilk sistematik örneklerini kazandırmıştır. Shinya Arai'nin *Shoshaman: A Tale of Corporate Japan* (1991) adlı eseri ise Japon şirket yaşamını sosyolojik bir bakış açısıyla değerlendirmiştir. Ancak bu çalışmalar da türün kuramsal çerçevesini ortaya koymaktan ziyade, içerik temelli yorumlarla sınırlı kalmıştır.

Türkçe akademik yazında ise doğrudan ekonomi romanlarını konu alan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu alandaki tek çeviri örneği, Ryō Kuroki'nin *Toppu refuto u-ōru-gai no washi o ute*, 2000 (*Top Left Wall Street Kartalını Vurun*) adlı romanıdır. Uluslararası finans dünyasında bankacılar arasındaki mücadeleyi konu alan bu eser, Prof. Dr. H. Can Erkin tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Türkiye'de bu edebiyatı türünün ilk örneğini oluşturmuştur. Dolayısıyla bu tez, hem Japon edebiyatındaki kuramsal boşluğu hem de Türkiye'deki araştırma eksikliğini gidermeyi amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda tezde sırasıyla şu konular ele alınmaktadır:

Birinci bölümde, ekonomi romanı türünün tanımı, temel özellikleri ve Japonya'daki tarihsel gelişim süreci incelenecek; II. Dünya Savaşı sonrası ekonomik dönüşümün ve farklı dönemsel dinamiklerin bu tür üzerindeki etkileri tartışılacak; romanların toplumsal işlevi ve edebiyat içindeki konumu değerlendirilecektir.

İkinci bölümde, Japonya'da ekonomi romanı türünün öncülerinden ve en önemli temsilcilerinden biri olan Saburō Shiroyama'nın yaşamı, edebî kimliği, düşünsel temelleri ve eserleri ele alınacaktır. Yazarın Japon şirket kültürünü, örgütsel yapıların işleyişini ve birey-toplum ilişkilerini nasıl kurguladığı; gerçek kişi ve kurumları roman dünyasına hangi yöntemlerle aktardığı analiz edilecektir.

Üçüncü bölümde ise Shiroyama'nın üç farklı döneme ait romanı —*Made in Japan* (1959), *Bürokratların Yazı* (1975) ve *Restoran Kralının Açlığı* (1982) Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcılık Kuramı çerçevesinde çözümlenecektir. Bu yöntem, önce yapının içsel bütünlüğünü ve anlamlı yapısını (anlama), ardından da bu yapının

tarihsel-toplumsal bağlamdaki yerini ve ideolojik anlamını (açıklama) ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylece eserler, yalnızca yapısalcı açıdan değil, aynı zamanda savaş sonrası Japon modernleşmesinin ve kolektif bilincin edebî yansımaları olarak da değerlendirilecektir.

1. BÖLÜM

EKONOMİ ROMANLARINA GENEL BİR BAKIŞ

1.1. Ekonomi Romanı Tanımı ve Japon Edebiyatındaki Yeri

“Ekonomi romanları” çağdaş Japon edebiyatında önemli bir yer tutmaktadır. *Britannica*’nın tanımına göre bu tür, “1960’lı yıllardan günümüze kadar uzanan yüksek hızlı ekonomik büyüme döneminin zemininde ortaya çıkan romanlardır. Bu romanlarda, kimi zaman siyasal ancak çoğunlukla “kurumsal yapı ve insan” sorunları ekonomik perspektiften ele alınmaktadır. Saburō Shiroyama, Toshiyuki Kajiyama, Kunimitsu Shiro, Ikko Shimizu ve Ryō Takasugi, ekonomi temalı romanlarıyla tanınan bu türün başlıca temsilcileridir.”¹

Ekonomi romanları, endüstriyel casusluk, beyaz ve mavi yakalı çalışanların yaşamı, şirket sermayeleri, bürokrasi ve iş dünyasındaki etik sorunlar gibi temalar etrafında şekillenmektedir. Bununla birlikte, modern toplumun sosyal alışkanlıklarını ve özellikle kentli ofis çalışanlarının yaşam biçimini yansıttıkları için geniş bir okur kitlesine ulaşmayı başarmışlardır.

Japon ekonomi tarihçisi ve ekonomi romanları üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Prof. Dr. Kenichi Sakai,² “ekonomi romanları için kesin ve evrensel bir tanımın bulunmadığını” belirtmektedir (Sakai, 2010:51). Sakai’ye göre, 1960’lardan önce kaleme

¹ *Britannica. Keizai shōsetsu (Ekonomi romanı). Buritanika kokusai daihyakka jiten: Shō kōmoku jiten* (Britannica Uluslararası Ansiklopedisi – Küçük Maddeler Sözlüğü).

² Sakai Kenichi, (1948). Japon ekonomi tarihçisi, Tokyo Keizai Üniversitesi eski rektörü ve Ekonomi Fakültesi’nden emekli profesördür.

alınan bazı eserlerde de ekonomik temalar işlenmiştir (Azegami, 2019:132) bu durum, ekonomi romanı türünün sınırlarının belirsizleşmesine yol açmıştır. Bunun temel nedeni, her eserde ekonomik unsurların ve kurgusal öğelerin yoğunluğunun farklılık göstermesi, ayrıca yazarın hangi temayı merkeze aldığına bağlı olarak türün niteliğinin değişmesidir.

Bununla birlikte, genel kabul gören görüşe göre ekonomi romanı, Sakai'nin tanımıyla, "ekonomik eylemleri, kurumsal faaliyetleri ve şirket çalışanlarını konu alan romanlar" olarak değerlendirilir (Sakai, 2010:51). Kurmaca bir nitelik taşımalarına karşın, bu tür eserlerde ekonomi dünyasındaki gelişmelerin ve iş yaşamının son derece gerçekçi ve ayrıntılı biçimde yansıtıldığı görülmektedir. Dolayısıyla ekonomi romanı yazarı, yalnızca edebî yetkinliğe değil, aynı zamanda sosyo-ekonomik süreçlere dair derin bilgi birikimine ve titiz bir araştırma disiplinine sahip olmalıdır.

1959 yılında Saburō Shiroyama'nın *Sokaiya Kinjo (Genel Kurul Gangsteri Kinjo)* adlı romanıyla Naoki Edebiyat Ödülü'nü³ kazanması, ekonomi romanı türünün gelişiminde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Yine Saburō Shiroyama'nın, *Shōsetsu Nihon Ginkō (Roman: Japonya Merkez Bankası)* (1962) ve *Nezumi (Fare)* (1966) gibi eserlerinin başarısının ardından 1960'lı yıllarda Toshiyuki Kajiyama,⁴ Shiro Kunimitsu,⁵

³ Naoki Ödülü, Akutagawa Ödülü ile birlikte Japonya'nın en prestijli edebiyat ödüllereindir.

⁴ Toshiyuki Kajiyama, (1930–1975). Japonya'nın Shōwa döneminde aktif bir romancı, denemeci ve gazetecidir. *Kuro no shisōsha (Siyah Test Aracı)*, (1962) adlı eseriyle Japonya'da endüstriyel casusluk romanı türünü başlatmıştır.

⁵ Shiro Kunimitsu, (1922–1996). *Yokubō no baitai (Arzuların Ortamı)*, (1962) adlı romanıyla ekonomi romanı türüne katkıda bulunmuştur.

Ikko Shimizu,⁶ Naoki Kojima⁷ ve Ryō Takasugi⁸ gibi yazarlar, ekonomi ve ticaret temalı, yüksek düzeyde gerçeklik içeren eserler kaleme almışlardır. Böylece ekonomi romanları, geniş bir okur kitlesine ulaşarak Japonya’da kendine özgü bir edebî tür olarak kabul görmüş ve edebiyat alanında kurumsallaşmıştır.

1.2. Dünya Edebiyatında Ekonomi Romanları

Bir önceki bölümde tanımlanan “ekonomi romanı” kavramı doğrultusunda, bu bölümde Japonya dışındaki edebiyatlarda kaleme alınan ve ekonomi romanı türüne özgü nitelikler taşıyan eserler karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. İnceleme kapsamındaki yazarlar ve eserler, gözlemlenen ortak temalar ve anlatı eğilimleri temelinde üç grupta sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma, ekonomi romanı olgusunun farklı kültürel ve tarihsel bağlamlarda nasıl biçimlendiğini ortaya koymak ve Japon edebiyatındaki örneklerle benzerlik ile ayrışma noktalarını belirlemek amacı taşımaktadır.

1.2.1. Japon Ekonomi Romanı ile Benzer Özellikler Taşıyan Eserler

Öncelikle, Japonya’daki “ekonomi romanı” türüne en yakın örneklerin görüldüğü eser grubuna değinmek gerekir. Bu bağlamda, özellikle Jeffrey Archer ve Michael Lewis öne çıkan isimler arasında yer almaktadır. 1940 yılında İngiltere’de doğan Jeffrey Archer,

⁶ Ikko Shimizu, (1931–2010). Gerçek olaylara dayanan, şirketlerin iç işleyişini betimleyen bir anlatım tarzı geliştirmiştir.

⁷ Naoki Kojima, (1919–2008). İş insanlarının biyografik romanlarıyla tanınmıştır.

⁸ Ryō Takasugi, (1939–). Petrokimya gazeteciliğinden gelen bir yazar olarak iş dünyasına ilişkin güncel temaları işlemiştir.

genç yaşta siyasete girmiş, ancak Kuzey Denizi petrol sahalarındaki kurgusal bir şirkete yaptığı başarısız yatırım sonucu tüm servetini kaybetmiştir. Bu kişisel deneyimden yola çıkarak kaleme aldığı *Not a Penny More, Not a Penny Less* (1976) büyük bir başarı elde etmiş; ardından *Shall We Tell the President?* (1977) ve *Kane and Abel* (1979) gibi romanlarıyla uluslararası tanınırlığa ulaşmıştır.

Not a Penny More, Not a Penny Less, yüksek derecede “gerçek dışı olmayan kurmaca” özellikleri taşıması ve borsa yatırımları gibi ekonomik faaliyetleri konu edinmesi bakımından “ekonomi romanı” olarak tanımlamak uygun olacaktır. Bununla birlikte Archer, olay örgüsünü suç unsurlarıyla zenginleştirerek iniş çıkışlarla dolu bir anlatı kurgular. Gerçek ekonomik ve toplumsal arka planı yansıtmaya rağmen, eserlerinde belirgin biçimde kurmaca öğeler ve yoğun bir polisiye atmosfer hâkimdir. Bu yönüyle Archer’ın romanları, Saburō Shiroyama’nın yapıtlarına kıyasla daha güçlü bir “eğlence edebiyatı” yönü taşımaktadır. Dolayısıyla Archer’ı, örneğin Jun Ikeido⁹ gibi “gerçekçilik vurgulu kurmaca yazarları” kategorisinde değerlendirmek mümkündür.

1960 doğumlu Amerikalı yazar Michael Lewis, Solomon Brothers’taki iş deneyiminden esinlenerek kaleme aldığı *Liar’s Poker* (1989) adlı eseriyle yazarlık kariyerine adım atmıştır. Daha sonra, 2000’li yılların ortalarında Amerika’da yaşanan subprime mortgage krizini konu alan *The Big Short* (2010) gibi güncel ekonomik olayları ele alan pek çok eser yayımlamıştır. Jeffrey Archer’ın aksine Lewis, roman unsurları içermekle birlikte, olgusal doğruluğa dayalı bir anlatım tarzı benimsemektedir. Bu nedenle, sıklıkla bir “non-fiction” (kurmaca dışı) yazar olarak tanımlanmaktadır.

⁹ Jun Ikeido, Eski bir banka çalışanı olup, bankacılık kurumlarında geçen çok sayıda roman kaleme almıştır. Ayrıca, popüler Japon televizyon dizisi *Hanzawa Naoki*’nin de yazarı olarak tanınmaktadır.

Bu çerçevede, Japonya dışındaki ülkelerde “ekonomi romanı” adıyla bağımsız bir tür henüz oluşmamış olmakla birlikte, ekonomi romanına özgü temaları barındıran eserlerin çeşitli biçimlerde ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak bu eserler, bütünüyle bağımsız bir tür özelliği taşımamakta; aksine, polisiye, tarihî roman, toplumsal roman, aşk romanı, macera romanı, biyografi ve kurmaca dışı gibi farklı edebî türlerin unsurlarıyla iç içe yer almaktadır.

Bu grup içinde, Archer ve Lewis dışında Arthur Hailey¹⁰ ve Tom Wolfe¹¹ gibi yazarların da ekonomi romanı kategorisine yakın eserler kaleme aldığı belirlenmektedir. Bu yazarların yapıtlarında da ekonomik sistemlerin birey ve toplum üzerindeki etkileri, toplumsal dönüşümün merkezinde konumlandırılmaktadır.

Türk edebiyatında da her ne kadar “ekonomi romanı” adıyla bağımsız bir tür oluşmasa da, ekonomi, para, finans ve iş dünyasını konu alan eserlere rastlanmaktadır. Bu bağlamda Fakir Baykurt’un *Amerikan Sargısı* (1967) adlı romanı, ekonomik bağımlılık, kalkınma ve dış yardım temalarını işleyiş biçimiyle dikkat çeken önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eser, Marshall Yardımı sonrasında Türkiye’nin ulusal kimliği, bağımsızlık duygusu ve modernleşme sürecinde yaşadığı ikilemleri ele alır. Dış yardım politikalarının

¹⁰ Hailey, A. (1920–2004), İngiltere’de doğmuş, II. Dünya Savaşı sonrasında Kanada’ya göç etmiş ve yayınevlerinde çalıştıktan sonra yazarlığa başlamıştır. Bankacılık sektörünü konu alan *The Money Changers* (1975) ve sinemaya da uyarlanan *Airport* (1968) başta olmak üzere, titiz araştırmalara dayanan ve çeşitli sektörlerin iç yüzünü ortaya koyan birçok eser kaleme almıştır.

¹¹ Wolfe, T. (1930–2018), Amerikalı yazar ve gazetecidir. *The Bonfire of the Vanities* (1987) adlı romanında Wall Street’i ve Amerikan toplumunu konu edinmiş; bunun yanı sıra çok sayıda kurmaca dışı eser kaleme almıştır.

toplumsal yapıda yarattığı etkileri konu edinen roman, köy yaşamı üzerinden ekonomik bağımlılıkla modernleşme arasındaki gerilimi ortaya koyar.

Bu yönüyle *Amerikan Sargısı*, “ekonomi romanı” tanımına tam olarak uymasa da, ekonomik ilişkilerin toplumsal bilinç ve kimlik üzerindeki etkilerini sorgulayan yapısıyla bu tür kapsamında değerlendirmek mümkündür.

1.2.2. Ekonomi Romanı Unsurlarını İçeren II. Dünya Savaşı Öncesi Eserler

II. Dünya Savaşı’ndan evvel ekonomik ilişkileri ve sınıf çatışmalarını konu alan çeşitli romanlar kaleme alınmıştır. Bu bağlamda Fransa’dan Émile Zola ve Victor Hugo ile Rusya’dan Maksim Gorki öne çıkan örneklerdir.

Émile Zola (1840–1902), natüralist edebiyatın öncü isimlerinden biridir. Gerçekçiliğin devamı niteliğindeki natüralist anlayışında idealleri reddetmiş, toplumsal yaşamın tüm yönlerini olduğu gibi yansıtmayı amaçlamıştır. Başlıca eserlerinden *Germinal* (1885), madenci işçilerin ağır çalışma koşullarını ve grevlerini konu alır; işçi sınıfının sefaletini, sermaye sahipleriyle çatışmasını ve dönemin sosyo-ekonomik gerçekliğini ayrıntılı biçimde betimler. Bu yönüyle eser, “ekonomi romanı” türüne özgü unsurlar taşımaktadır.

Victor Hugo (1802–1885) ise Zola’nın aksine romantizmin en önemli temsilcilerindendir. Bununla birlikte, başyapıtı *Les Misérables* (*Sefiller*), (1862), Napolyon sonrası Fransa’nın çalkantılı toplumsal atmosferini yansıtır; işçi sınıfının yoksulluğu ve toplumsal adalet arayışı romanın merkezindedir. Gerçek kişilerden esinlenen karakterler, esere belirgin bir gerçekçilik boyutu kazandırır. Bu açıdan, Hugo’nun eseri Saburō Shiroyama’nın yapıtlarında görülen “toplumsal sorumluluk bilinci”yle örtüşen, “ekonomi romanı”na yaklaşan özellikler göstermektedir.

Öte yandan, sosyalist realizmin öncülerinden Maksim Gorki (1868–1936), işçileri ve alt sınıfları konu alan romanlarında, Rus Devrimi'nin sosyo-ekonomik arka planını gerçekçi bir biçimde ele almıştır.

Bu örnekler göstermektedir ki, modern dönem öncesinde de “ekonomi romanı”na özgü nitelikler taşıyan birçok eser ve yazar bulunmaktadır. Ancak bu yapıtların çoğunda, ekonomik olgulardan çok siyasal temaların ön plana çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla bu eserleri tam anlamıyla “ekonomi romanı” olarak sınıflandırmak güçtür. Söz konusu erken dönem romanlar, ekonomik süreçlerin toplumsal yaşama ve sınıfsal ilişkilere yansımalarını ele almış, ancak Japonya'daki “ekonomi romanı” türünde olduğu gibi sistemli bir kurumsal bakış geliştirememiştir. Bununla birlikte, belirli bir ülke, dönem ya da edebî akımla sınırlı olmaksızın, “ekonomi romanı”na özgü unsurlar barındıran metinlerin varlığı dikkat çekmektedir. Ekonomik faaliyetleri doğrudan konu edinen romanların sayısının artması ise esasen modern dönemle birlikte olmuştur.

1.2.3. Şirketleri Arka Planına Alan İnsan Dramı Eserler

Son olarak, “şirket faaliyetlerini ve bu kurumlarda çalışan insanları gerçekçi bir biçimde betimleme” özelliği taşıyan yapıtlar üzerinde durmak gerekir. Bu bağlamda, Alman asıllı Nobel Edebiyat Ödüllü yazar Thomas Mann'ın 1901 yılında yayımladığı *Buddenbrooks* (*Buddenbrooklar / Bir Ailenin Çöküşü*) örnek olarak gösterilebiliriz. Yazarın kendi ailesinden esinlenerek kaleme aldığı bu eser, köklü bir tüccar ailesinin kuşaklar boyunca süren yükseliş ve çöküş hikâyesini konu almaktadır. Roman, kapitalist üretim ilişkilerinin birey ve aile üzerindeki etkilerini derinlemesine işleyen yapısıyla, modern ekonomi romanlarına yaklaşan bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca *Buddenbrooks*, defalarca sinemaya ve televizyon dizisine uyarlanarak Avrupa'nın birçok ülkesinde geniş bir yankı uyandırmıştır.

Benzer nitelikteki bir başka örnek, 1978–1991 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri’nde yayımlanan Dallas adlı televizyon dizisidir. Bu yapım her ne kadar edebî bir roman temeline dayanmamakta ve “senaryo” türü içinde değerlendirilmektedir, ancak petrol işletmeciliği ve hayvancılıkla uğraşan bir ailenin perde arkasındaki çıkar çatışmalarını konu edinmiştir. Dallas, Türkiye de dâhil olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış ve ekonomik çıkar ilişkilerini dramatik bir biçimde yansıtan kült bir yapım hâline gelmiştir.

Bu tür eserler her ne kadar merkezine insan dramını yerleştirse de, şirket faaliyetlerini ve örgütsel ilişkileri gerçekçi biçimde ele aldıkları için “ekonomi romanı” kategorisine dâhil edilebilecek niteliktedir.

1.2.4. Japon Ekonomi Romanlarının Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

Görüldüğü üzere, Japonya dışında da “ekonomi romanı” ya da bu türe özgü öğeleri önemli ölçüde barındıran eserler mevcuttur. Ancak önceki bölümlerde yapılan eğilim analizleri dikkate alındığında, bu eserler Japon ekonomi romanlarıyla karşılaştırıldığında özellikle şirketlerin ve kurumların ne ölçüde anlatının merkezine yerleştirildiği noktasında belirgin farklılıklar göstermektedir.

Japon ekonomi romanlarının büyük bir bölümü, şirketlerin veya kurumların büyümesi, çöküşü, yolsuzluklarla yüzleşmesi ya da ekonomik krizlere verdikleri tepkiler gibi konulara odaklanır. Bu eserlerde kurumlarda çalışan bireylerin işe bakış açıları, yaşam felsefeleri ve örgütsel sorumluluk anlayışları da ana temalar arasında yer alır. Başka bir deyişle, Japon ekonomi romanları yalnızca ekonomik ilişkileri değil, örgütlerin toplumsal işlevini, çalışma ahlakını ve iş etiğini de tartışan bir bakış açısına sahiptir.

Bu yaklaşımın tipik temsilcilerinden biri Saburō Shiroyama'dır. *Kanryōtachi no Natsu* (*Bürokratların Yazı*) ve *Gaishoku-ō no Ue* (*Restoran Kralının Açlığı*) gibi eserlerinde, kurumları yönlendiren liderlerin nasıl olması gerektiği sorusunu gündeme getirir ve bu liderlik anlayışının etik ve yapısal sorunlarını tartışır. Bu yönelim, 1950'lerin ortalarından itibaren Japonya'da süren yüksek ekonomik büyüme döneminin sosyo-kültürel arka planıyla doğrudan ilişkilidir. Bu dönemde ömür boyu istihdam sistemi, bir bireyin yaşamını tek bir kurum içinde sürdürmesinin arzu edilir bir toplumsal norm hâline gelmesini sağlamıştır. Dolayısıyla Japon ekonomi romanlarında, bireysel çıkar ya da özel yaşamdan çok, şirketlerin ve kurumların toplumsal düzen içindeki rolü ön plana çıkmıştır.

Buna karşılık Japonya dışındaki ekonomi temalı eserlerde birey merkezli bir anlatım öne çıkar. Toplumsal eleştiri yönü güçlü olmakla birlikte, bu yapıtlar ekonomik kurumları genellikle arka planda bırakır; olay örgüsü daha çok bireylerin psikolojik dünyasına, davranışlarına ve ahlaki tercihleriyle şekillenen iç çatışmalara odaklanır. Bu nedenle söz konusu eserlerde örgüt kuramı, kurum kültürü veya iş ahlakı gibi temalar yerine, yazarın üslubuna bağlı olarak gelişen toplumcu romanlar, polisiye kurgular ya da dramatik insan hikâyeleri ön plana çıkar. Bu yönüyle Batı edebiyatında, Japonya'daki kadar belirgin biçimde tanımlanmış ve kurumsallaşmış bir "ekonomi romanı" türü oluşmamıştır.

Bununla birlikte, Japonya dışındaki ekonomi temalı eserler de finansal sistemin işleyişini eleştirme ve iş dünyasının görünmeyen yönlerine duyulan merakı yansıtmaya işlevini sürdürmektedir. Küreselleşmenin hız kazandığı günümüzde, şirketlerin uluslararası ölçekte faaliyet göstermesi, dijital ekonomi ve yapay zekâ temelli üretim sistemlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte ekonomi romanlarının ele aldığı temalar giderek daha küresel bir nitelik kazanmaktadır.

1.3. Ekonomi Romanlarının Özellikleri ve İşlevleri

Ekonomi romanlarının temel özellikleri, Prof. Dr. Kenichi Sakai tarafından üç başlıkta özetlenmektedir:

1. Gerçekçi ve ayrıntılı ekonomik ya da ticari bilgi içeriği,
2. Edebi anlamda sürükleyici ve okuyucuyu içine çeken bir kurgusal yapı,
3. Okuyucuya iş yaşamı ve kişisel tutumlar hakkında çeşitli çıkarımlar sunabilmesi.

Günümüzde ekonomi, ticaret ve iş dünyasını anlamaya yönelik çok sayıda akademik ya da kişisel gelişim kitabı bulunmasına karşın, bu eserlerin çoğu teknik bir dil kullanmaları nedeniyle geniş okur kitlesine ulaşmakta güçlük çekmektedir. Ayrıca, anlatımlarının çoğu soyut ve kuramsal düzeyde kaldığından, okuyucunun ilgisini sürdürebilmek açısından sınırlı bir etki yaratır.

Buna karşılık ekonomi romanları, kurgusal gücüyle birlikte yüksek düzeyde gerçeklik içeren ekonomik ve toplumsal arka planı birleştirir. Okuyucu, sürükleyici olay örgüsü aracılığıyla ekonomi ve iş yaşamına dair somut bilgiler edinirken, aynı zamanda kendi çalışma anlayışı ve yaşam felsefesi üzerine düşünme olanağı bulur.

Ekonomi romanları yalnızca kurmaca eserler değil, aynı zamanda gazetecilik niteliği taşıyan metinlerdir. Gerçek olaylara dayalı kurgular aracılığıyla kamuoyuna yansımayan şirket-politika ilişkilerini, kurumsal yozlaşmaları veya iş dünyasındaki etik sorunları gündeme getirirler. Örneğin, Jin Mayama'nın¹² *Hagetaka (Akbaba)* serisiyle

¹² Jin Mayama, (1962–). Ekonomi romanı *Hagetaka (Akbaba)* serisinin yazarıdır. *Hagetaka* serisi, 2004 yılında Diamond Yayınevi tarafından yayımlandıktan sonra Kodansha tarafından dizi hâline

tanınmasının ardından 2005'te yayımladığı *Mokuji* adlı romanı, tarım ilacı uygulamaları ve çevresel riskler üzerine yoğunlaşarak Japon kamuoyunda önemli bir yankı uyandırmıştır.

Ekonomik alandaki geçmiş tecrübeler, kurgusal anlatıların en önemli kaynaklarından birini oluşturur. Pek çok yazar, mesleki deneyimlerinden doğrudan yararlanarak eserlerini bu temelde şekillendirmiştir. Taichi Sakaiya, Dış Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nda edindiği bürokratik tecrübeleri romanlarına aktarır, Tomohiko Yamada bankacılık sektöründe, Yusuke Fukada ise havayolu taşımacılığı alanındaki yöneticilik deneyimini anlatılarına yansıtır. Ryō Takasugi ve Jiro Honjo gibi uzun yıllar gazetecilik yapan yazarlar da edebiyat kariyerlerinde haber yazımında kazandıkları gözlem gücünü ve araştırmacı bakış açısını sürdürür.

Bu bağlamda ekonomi romanları; şirket yapıları, sanayi alanları, örgütsel insan kaynakları, ekonomik dönüşümler ve piyasa dinamikleri gibi geniş bir tematik yelpazeyi kapsayan bilgi alanı oluşturur. Kurgu biçiminde yazılmış olmalarına rağmen içerikleri titiz araştırmalara ve gerçek olaylara dayanır. Bu yönüyle, eserlerdeki ekonomik gelişmeler gerçeğe uygun biçimde aktarılır. Ekonomi romanları, belirli bir dönemin ekonomik yapısını betimlemenin ötesinde, yazarların ve okuyucuların duygusal, toplumsal ve kültürel eğilimlerini anlamaya da olanak verir.

Batı edebiyatında şirket ve ekonomi temalı çok sayıda roman bulunmasına rağmen, bu tür bağımsız bir edebiyat kategorisi olarak yalnızca Japonya'da gelişmiştir. Bunun temel nedeni, Batı'da ekonomik konuların genellikle röportajlar, kurumsal söyleşiler ve

getirilmiştir. Eser, Japonya'da köpük ekonomisinin çöküşü sonrasında, yalnızca kısa vadeli kazanç elde etmeyi amaçlayan "Akbaba Fonu" adlı yatırım fonunu ve bu fon etrafındaki insan ilişkilerini konu edinmektedir.

gazetecilik metinleri aracılığıyla kamuoyuna aktarılmasıdır. Batı toplumlarında çalışanların şirketlerine karşı aidiyet duygusunun görece zayıf olması, geçmiş deneyimlerin daha açık biçimde paylaşılmasına olanak tanımıştır. Japonya’da ise bireylerin çalıştıkları kurumlara ve mensubu oldukları topluluklara duydukları güçlü bağlılık, yaşanan olayların doğrudan aktarılmasını sınırlandırmıştır. Bu durum, söz konusu deneyimlerin edebî bir biçimde, özellikle ekonomi romanı türü aracılığıyla ifade edilmesine zemin hazırlamıştır.

Bu yönüyle ekonomi romanları, kurmaca, iş dünyası ve kişisel gelişim temalarını bir araya getiren melez bir türdür. Okurlar bu eserleri okurken hem edebî bir anlatının zevkini yaşar hem de ekonomi ve çalışma yaşamına dair bilgi edinir. Ekonomi romanları, öğrenciler ve iş insanları için ekonomi eğitime katkı sağlayan tamamlayıcı kaynaklardır. Bu eserler, yalnızca teorik bilgileri değil, gerçek yaşamdan alınan örnekleri de ele alarak somut sorunları tartışır. Olay örgüsüne odaklanan yapıları sayesinde okuyuculara derinlik kazandırır; karakterlerin karşılaştıkları zorluklara ürettikleri çözümleri ortaya koyarak benzer durumlarla karşılaşan bireyler için yol gösterici işlev üstlenir.

Bu bağlamda ekonomi romanlarının temel işlevleri beş başlıkta sınıflandırmak mümkündür:

- 1. Ekonomi Bilincini Artırma:** Ekonomi romanları, soyut ve karmaşık ekonomik teorileri somutlaştırarak ekonomik kavrayışı güçlendirir ve okuyucunun iş dünyasına yönelik ilgisini artırır.
- 2. Gerçek Hayata Dair İpuçları Sunma:** İş dünyasındaki örnek olaylar ve karakterlerin deneyimleri aracılığıyla kariyer planlaması, liderlik ve örgütsel davranış konularında yeni perspektifler kazandırır.

3. **Toplumsal Sorunları Gündeme Getirme:** Şirket yolsuzlukları, işçi hakları, çevre sorunları ve kurumsal yozlaşma gibi konuları edebî bir düzlemde ele alarak toplumsal farkındalığı güçlendirir.
4. **Kültürlerarası Bilgi Aktarımı:** Japonya'daki iş kültürü ve çalışma biçimlerini tanımak isteyen yabancı okuyucular için güvenilir bir bilgi kaynağı işlevi görür.
5. **Edebî Gelişime Katkı:** Kurmaca ile gerçeği birleştirerek hem ekonomi alanına hem de edebiyat disiplinine yeni içerik ve ifade biçimleri kazandırır; böylece türün gelişimini destekler.

1.4. Japonya'da Ekonomi Romanlarının Gelişimi

1960'lı yıllardan itibaren Japonya'da, her dönemin ekonomik ve toplumsal koşulları dikkate alınarak çeşitli temaları ele alan çok sayıda ekonomik roman kaleme alınmıştır. Ekonomi ve iş dünyası gibi soyut ve karmaşık görünebilecek konuları canlı ve anlaşılır bir şekilde betimleyen bu eserler, geniş kitleler tarafından benimsenmiş ve birçok popüler yapıma zemin hazırlamıştır.

Ekonomi romanlarının Japonya'da bu denli yaygınlaşmasının ardında yalnızca anlatıların ilgi çekiciliği değil, aynı zamanda medya ve yayıncılık alanındaki kurumsal destek de önemli bir rol oynamıştır. Japonya'nın önde gelen gazetelerinden *Nihon Keizai Shimbun* (Nikkei), 1979 yılında "Ekonomi Romanı Ödülü"nü¹³ başlatarak yeni yazarların keşfedilmesini ve özgün eserlerin yayımlanmasını teşvik etmiştir. Bununla birlikte,

¹³ Günümüzde bu ödül, "Nikkei Roman Ödülü" adıyla birleştirilmiş olup artık yalnızca ekonomi romanlarını değil, her türlü edebî türü kapsamaktadır.

eleştirmen Makoto Sataka da ekonomi romanlarını çeşitli iş dünyası dergilerinde tanıtarak bu türün geniş kitlelere ulaşmasına katkıda bulunmuş; 1983'te yayımladığı *Ekonomi Romanlarında Ancak Yazılabilecek Hikâyeler* adlı eseriyle türün kuramsal zemininin oluşumunda etkili olmuştur. Ayrıca 2004 yılında *Diamond* dergisini yayımlayan Diamond Şirketi de “Diamond Ekonomi Romanı Ödülü”nü¹⁴ oluşturarak bu türün gelişimini desteklemiştir. Böylece, iş dünyasına yönelik medya organlarının ekonomi romanlarının işlev ve potansiyelini erken dönemde fark edip bu alana yönelmesi, türün Japon edebiyatında kurumsallaşmasına zemin hazırlamıştır.

Ekonomi romanlarının toplumsal alanda yaygınlaşmasıyla birlikte, bu türün etkisi yalnızca kitaplarla sınırlı kalmamış; manga ve televizyon dizileri gibi popüler kültür mecralarına da yansımıştır. Kenshi Hirokane'nin 1983'ten 2022'ye kadar yayımlanan *Kōsaku Shima* serisi, büyük bir elektronik firmasında genç bir çalışandan şirket başkanlığına yükselen bir karakterin hikâyesini anlatır ve toplamda 47 milyonun¹⁵ üzerinde kopya satmıştır. Kurgusal bir karakter olmasına rağmen, başkanlığa yükseldiği cilt yayımlandığında büyük gazetelerde haber olarak yer almış ve geniş yankı uyandırmıştır. Benzer biçimde, Ikeido Jun'un *Naoki Hanzawa* serisi de banka içindeki yolsuzlukları konu edinmiş; 2013 ve 2020 yıllarında televizyon dizisine uyarlanarak final bölümünde %32,7'lik¹⁶ izlenme oranına ulaşmış, Japon toplumunda büyük bir etki yaratmıştır.

¹⁴ 2009 yılından itibaren adı “Saburō Shiroyama Ekonomi Romanı Ödülü” olarak değiştirilmiş, ancak 2012 yılında sona ermiştir.

¹⁵ Asahi Shimbun Digital. (2022, Şubat 24). *Shima Kōsaku danshankaku gyōmu kara ridatsu, kaisha o saru (Kōsaku Shima danışmanlık görevinden ayrıldı, şirketten ayrılıyor)*.

Bu gelişmeler, Japonya’da ekonomi ve iş dünyasını konu alan edebî eserlerin geniş bir toplumsal kabul gördüğünü ortaya koymaktadır. Gelecekte de uluslararası ve toplumsal değişimlerin etkisiyle yeni ekonomi romanlarının doğması beklenmektedir. Ayrıca bu eserlerin, Japon iş dünyasında belirli bir “etik ve davranış rehberi” işlevi üstlenerek eğitsel bir rol oynadığı söylenebilir. Bununla birlikte, ekonomi romanı türü görece yeni bir alan olduğu için, hem edebiyat hem ekonomi disiplinleri açısından akademik araştırmalar henüz sınırlıdır. Bu nedenle, farklı ülkelerdeki ekonomi romanlarıyla karşılaştırmalı incelemeler ve disiplinler arası analizlerin artması büyük önem taşımaktadır.

1.5. Japon Ekonomi Romanı Yazarları

Japonya’da ekonomi romanı yazım süreci, tarihsel-toplumsal bağlam ve yazınsal eğilimler doğrultusunda çeşitli kuşaklara ayrılarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ekonomi romanı yazarları beş ana dönemde incelenmiştir. (Sakai, 2001)

Birinci Nesil: Öncü Yazarlar (1960’lar)

1960’lı yıllarda ortaya çıkan ve “öncü kuşak” olarak tanımlanan yazarlar arasında Saburō Shiroyama, Toshiyuki Kajiyama, Shiro Kunimitsu, Ikko Shimizu ve Toyoko Yamazaki¹⁷ gibi isimler yer almıştır. Bu dönemin temel özelliği, okuyucuya şirketlerin iç

¹⁶ *Asahi Shimbun Digital* (28 Eylül 2020). “Naoki Hanzawa’nın izlenme oranı %32,7; önceki dizide %42,2.”

¹⁷ Toyoko Yamazaki, (1924–2013). *Karei-naru Ichizoku (Büyük Aile)* adlı romanında, yüksek hızlı ekonomik büyüme döneminde milyoner bir bankacı aileyi merkez alan; siyaset ve iş dünyasında

işleyişine dair bilgi sunan ve o güne kadar kamuoyuna kapalı kalmış kurumsal yapıları edebiyat aracılığıyla görünür kılan eserlerin yazılmış olmasıdır.

Dönemin Japon kamuoyu, şirket yapıları, örgütsel ilişkiler ve ekonomik işleyiş hakkında sınırlı bilgiye sahipti. Ekonomi romanları bu bilgi eksikliğini gidermiş, edebî anlatım aracılığıyla iş dünyasının perde arkasını topluma tanıtmıştır. Bu sayede tür, yalnızca bir edebî yenilik değil, aynı zamanda ekonomik bilincin gelişmesine katkı sağlayan bir anlatı alanı hâline gelmiştir.

İkinci Nesil: İstikrarlı Büyüme Dönemi (1970'ler)

1970'li yıllar, Japon ekonomisinin yüksek büyüme döneminin sona erdiği ve daha dengeli bir gelişme sürecine girdiği bir dönemi temsil etmiştir. Bu dönemde öne çıkan yazarlar arasında Ryō Takasugi, Taichi Sakaiya¹⁸ ve Tomohiko Yamada¹⁹ yer almıştır. Bu kuşağın ekonomi romanları, içerik açısından daha derinlikli bir nitelik kazanmıştır. Kurumsal yapıların, ekonomik ilişkilerin ve insan davranışlarının ayrıntılı biçimde işlendiği bu eserlerde, gerçeklik unsuru titizlikle yeniden yorumlanmıştır.

zenginlik ve güç peşinde koşan insanların hırslarını, sevgisini ve nefretini tasvir eden bir ekonomi romanı yazmıştır.

¹⁸ Taichi Sakaiya, (1935–2019). Eski bir Japon ticaret bürokratu ve romancıdır. 1975 yılında Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nda çalışırken kaleme aldığı *Yudan! (Boş Bulunmak)* adlı romanıyla yazarlığa başlamıştır.

¹⁹ Tomohiko Yamada, (1936–2001). Tokyo Sōgō Bank'ta (daha sonra Tokyo Sowa Bank) çalıştığı dönemde *Inu no Seikatsu (Bir Köpeğin Hayatı)* adlı eseriyle 1967 yılında *Bungakukai Yeni Yazarlar Ödülü*'nde mansiyon kazanarak edebiyat dünyasına adım atmıştır.

Üçüncü Nesil: Köpük Ekonomisi Dönemi (1980'ler Sonrası)

1980'li yıllarda Japonya'nın "köpük ekonomisi" dönemine girmesiyle birlikte ekonomi romanları, hem tematik açıdan hem de anlatı yapısı bakımından önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Bu dönemde Tetsuo Ebato²⁰, Kazuo Takatō²¹ ve Kei Mizusawa²² gibi yazarlar dikkat çekmiştir. Bu kuşağın eserlerinde şirket içi ilişkiler yönetsel hiyerarşiler ve mikro düzeydeki örgütsel dinamikler ayrıntılı biçimde işlenmiştir. Aynı zamanda dönemin makroekonomik değişimleri ve küresel sistemlerin etkileri de anlatılara yansımıştır. Böylece edebiyatta yalnızca kurum içi çatışmalar değil, ülke ekonomisinin ve dünya piyasalarının yarattığı geniş ölçekli dönüşümler de anlatının merkezinde yer almıştır.

Dördüncü Nesil: Küreselleşme ve Yeni Perspektifler (1990'ların Ortası)

1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren küreselleşmenin Japonya ekonomisi üzerindeki etkileri belirginleşmiştir. Bu dönemde kaleme alınan ekonomi romanları, küreselleşme sürecinin ekonomik ve kültürel yansımalarını konu edinmiştir. Main

²⁰ Tetsuo Ebato, (1946–). Tokyo Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Mitsui Bank ve Gakuyō Shobō'da görev yapmıştır. 1983 yılından itibaren serbest yazar olarak çalışmış, ekonomi romanları, kurmaca ve kurmaca olmayan eserler kaleme almıştır.

²¹ Kazuo Takatō, (1946–). Üniversiteden mezuniyetinin ardından Mitsui & Co.'ya katılmıştır. 1983 yılında yayımlanan *Shōsha Shinsa-bu 25-ji: Shira Rezaru Senshi-tachi (Ticaret Şirketi Denetim Departmanı 25. Saat: Bilinmeyen Savaşçılar)* adlı eseriyle yarı zamanlı yazar olarak edebiyata adım atmıştır.

²² Kei Mizusawa, (1936–2009). Japon ekonomi yorumcusu, yazar ve yayınevi yöneticisidir. 1989'da yayımladığı *Kyodai Shōken no Hanzai (Dev Menkul Kıymetlerin Suçu)* adlı romanı en çok satanlar arasına girmiştir. Ekonomi romanlarının yanı sıra kurmaca olmayan eserler, tıbbi konular, bürokratik yolsuzluk, alkol ve gastronomi üzerine kitaplar yazmıştır.

Kōda,²³ Jun Ikeido²⁴ ve Ryō Kuroki,²⁵ bu dönemin öne çıkan yazarları arasında yer almıştır. Önceki dönemlere kıyasla bu eserlerde Japon iş dünyası yalnızca içeriden değil, aynı zamanda dış bakış açısıyla da değerlendirilmiştir.

Bu kuşağın romanlarında kadın karakterlerin temsili artmıştır. Kadın çalışanların deneyimleri, kurumlardaki konumları ve iş yaşamındaki mücadeleleri edebiyat aracılığıyla ele alınmıştır. Böylece ekonomi romanı türü, toplumsal cinsiyet perspektifinin de dâhil edildiği daha kapsayıcı bir anlatı alanına dönüşmüştür.

Yeni Trend Nesli: Tematik Çeşitlilik ve Hibrit Türler (1990'ların Sonu – 2000'ler)

1990'ların sonundan 2000'lü yıllara uzanan dönemde ekonomi romanlarında belirgin bir tematik çeşitlenme yaşanmıştır. Ira Ishida,²⁶ Hiro Arikawa ve Yūsuke Andō

²³ Main Kōda, (1951–). ABD'de bankacılık ve finans sektöründe çalıştıktan sonra 1995 yılında *Za Hejji Kaihi (Hedge Kaçışı)* adlı romanıyla yazarlığa başlamıştır. Uluslararası finans konularında eserler yayımlamıştır. 2000 yılında çıkan *Nihon Kokkusai (Japon Devlet Tahvilleri)* iki cilt hâlinde büyük başarı kazanmış, 2014'te *Tenyu Nari Takahashi Korekiyo - Nihon Kokkusai 100-nen Mae (Tanrı'nın Lütfü: Takahashi Korekiyo - Yüz Yıl Önceki Japon Devlet Tahvilleri)* adlı eseriyle 33. Jirō Nitta Edebiyat Ödülü'nü almıştır.

²⁴ Jun Ikeido, (1963–). Keio Üniversitesi Edebiyat ve Hukuk fakültelerinden mezun olmuştur. 1988'de Mitsubishi Bank'ta göreve başlamış, 1995'te ayrıldıktan sonra danışmanlık ve yazarlık faaliyetlerine yönelmiştir. Vergi muhasebesi, finans ve iş dünyası temalı birçok roman kaleme almıştır.

²⁵ Ryō Kuroki, (1957–). Waseda Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Sanwa Bank'ta çalışmış, ardından Kahire Amerikan Üniversitesi'nde öğrenim görmüştür. Londra'da bir menkul kıymetler şirketinde ve Mitsubishi Corporation'ın Londra şubesinde görev almıştır. 2000 yılında yayımladığı *Toppu Refto: Wōru Gai no Washi o Ute (Top Left. Wall Street Kartalını Vurun)* adlı uluslararası finans romanı ile tanınmış, 2010 yılında bu eser Prof. Dr. H. Can Erkin tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

gibi yazarlar, geleneksel ekonomi romanı yapısını korurken bu çerçeveye polisiye, aile ilişkileri ve gençlik temalarını dâhil etmişlerdir. Böylece türler arası geçişlerin gözlemlendiği yeni anlatı biçimleri ortaya çıkmıştır.

Bu dönem, yalnızca iş dünyası ve ekonomiyle sınırlı kalmayan; bireysel yaşamları, duygusal ilişkileri ve toplumsal sorunları da konu alan hibrit nitelikli ekonomi romanlarının geliştiği bir evreyi temsil etmiştir. Bu sayede ekonomi romanları, hem biçim hem içerik açısından daha geniş bir anlatı yelpazesi kazanmıştır.

Bununla birlikte, son yıllarda Japonya’da kitap okur sayısında belirgin bir düşüş yaşandığı gözlemlenmektedir. Dijitalleşme sürecinin hız kazanmasıyla birlikte, basılı kitaplara olan ilgi giderek azalmış; bunun yerini çevrim içi okuma alışkanlıkları almıştır. Edebiyatın çeşitli türlerinde genel bir daralma yaşanırken, roman türü de özellikle genç kuşak okuyucular arasında cep telefonu romanları, tablet yayınları ve dijital manga uygulamaları gibi yeni formatlara evrilmiştir.

Ekonomik romanlar ve bu romanların manga uyarlamaları da giderek artan biçimde mobil cihazlar üzerinden okunur hâle gelmiştir. Her ne kadar bu gelişme, türün geleneksel biçiminde bir gerilemeye işaret etse de, dijital mecralar aracılığıyla ekonomik romanların yeni ve daha geniş okur kitlelerine ulaşmasını mümkün kılmıştır.

Bu bağlamda, Japonya Kültür Bakanlığı tarafından yürütülen “Ulusal Dil Hakkında Kamuoyu Araştırması” kapsamında elde edilen 2024 yılına ait en güncel

²⁶ Ira Ishida, (1960–). 1984 yılında Seikei Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden mezun olmuştur. 2003 yılında yayımladığı *4TEEN* adlı eseriyle Naoki Edebiyat Ödülü’nü kazanmıştır.

okuma alışkanlıkları verileri, söz konusu değişimi daha net biçimde ortaya koymaktadır.

²⁷Araştırma sonuçlarına göre:

- Aylık hiç kitap okumayan bireylerin oranı %60'ın üzerindedir.
- Kitap okuma oranının düştüğünü ifade edenlerin oranı ise yaklaşık %70'tir.
- Okuma alışkanlıklarının gerilemesinin en önemli nedeni olarak akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi dijital cihazlara ayrılan sürenin artması (%43,6) gösterilmektedir.

Buna rağmen, elektronik kitap kullanım oranlarında dikkat çekici bir artış söz konusudur. Araştırmaya katılan okuyucuların yaklaşık yarısı, elektronik kitapları tercih ettiğini belirtmektedir. Bu durum, geleneksel kitap okuma alışkanlıklarının zayıflarken, dijital okuma pratiklerinin yaygınlaştığını ve bu bağlamda edebiyatın —ve özelde ekonomik roman türünün— yeni mecralar aracılığıyla varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

²⁷ Japonya Kültür İşleri Ajansı – Ulusal Dil Dairesi *Kamuoyu Araştırması* (2024) verilerine dayanmaktadır.

Tablo 1: Japon Ekonomi Romanlarının Dönemsel Gelişimi ve Başlıca Yazarları

Dönem	Özellik	Başlıca Yazarlar
Birinci Nesil (1960'lar)	Şirketlerin ve kamu kurumlarının iç dünyasını konu alan, okuyucuya daha önce bilinmeyen alanları tanıtan öncü yazarlardır. Bu dönemde gazetecilik ve akademik kökenli yazarlar ön plandadır.	Saburō Shiroyama (Üniversite öğretim görevlisi) Toshiyuki Kajiyama (Dergi muhabiri) Ikko Shimizu (Gazete muhabiri)
İkinci Nesil (1975'ler)	Bu dönemde gerçekçilik anlayışı güçlenmiş; yazarlığın yanı sıra iş yaşamında doğrudan deneyim kazanmış bireyler edebî üretime yönelmiştir.	Taichi Sakaiya (Bürokrat) Kazuo Watanabe (Büyük mağaza çalışanı) Yusuke Fukada (Havayolu şirketi çalışanı)
Üçüncü Nesil (1980'ler)	Okuyucuların bilgi düzeyinin artmasıyla birlikte, yalnızca gerçek olaylara dayalı içerikler değil; dönemin makroekonomik dinamikleri ve tarihsel süreçleri de romanlara dâhil edilmiştir.	Tetsuo Ebato (Yayınevi çalışanı) Kazuo Takato (Ticaret şirketi çalışanı) Kei Mizusawa (Menkul kıymetler şirketi çalışanı)
Dördüncü Nesil (1995'ler)	Ekonomik küreselleşmenin etkisiyle Japon toplumuna dışarıdan bakışın geliştiği, kadın ana karakterlerin öne çıktığı ve hukuk, finans, bankacılık	Ryō Kuroki (Uluslararası finans uzmanı) Main Kōda (Amerikan

	gibi alanların anlatılara dâhil edildiği dönemdir.	bankası çalışanı) Shin Ushijima (Avukat)
Beşinci Nesil (2000'ler)	Polisiye, aile ve gençlik temalarının ekonomi romanlarına dâhil edilmesiyle türler arası geçişler artmış, ekonomi romanı hibrit bir yapı kazanmıştır.	Yūsuke Kishi Hiroshi Ogiwara Hiro Arikawa

Bu dönemsel sınıflandırma, ekonomi romanlarının yalnızca ekonomik içerikli kurmaca metinler olmadığını, aynı zamanda Japon toplumunun tarihsel dönüşümünü, çalışma hayatının değişen yapısını ve birey–kurum ilişkisini belgeleyen edebî bir tanıklık aracı hâline geldiğini ortaya koymaktadır.

1.6. II. Dünya Savaşı Sonrası Japonya’da Ekonomik Gelişmeler ve Ekonomi Romanlarına Yansımaları

II. Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte Japonya, derin bir yıkım ve toplumsal çöküntü dönemine girmiştir. Ancak bu zor dönemi takip eden yıllarda ülke, dikkat çekici yeniden yapılanma ve kalkınma süreciyle kısa sürede toparlanarak dünyanın önde gelen ekonomik güçlerinden biri hâline gelmiştir. Japonya’nın bu ekonomik başarı hikâyesi, yalnızca istatistiksel verilerle değil, bireylerin ve toplumun yaşadığı dönüşümlerle de anlam kazanmaktadır. Bu nedenle savaş sonrası ekonomik gelişmeleri edebiyat aracılığıyla incelemek, tarihsel ve kültürel bağlamın daha derinlikli bir biçimde anlaşılmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Japonya'nın savaş sonrası ekonomik kalkınma sürecini konu alan ekonomi romanları, yalnızca ekonomik büyümei anlatmakla kalmayıp, bu sürecin içinde yer alan bireylerin karşılaştıkları güçlükleri, verdikleri mücadeleleri ve elde ettikleri başarıları da edebî bir çerçevede ele almaktadır. Bu romanlar, savaş sonrası yeniden inşa döneminden başlayarak; yüksek hızlı ekonomik büyüme, petrol krizi sonrasındaki istikrarlı büyüme, 1990'ların başındaki köpük ekonomisi çöküşü, "kayıp yirmi yıl" ve COVID-19 pandemi dönemi sonrası gibi Japonya ekonomi tarihinin farklı aşamalarını temsil eden anlatılar sunmaktadır.

Bu bölümün amacı, savaş sonrası Japonya'nın ekonomik gelişimini ve bu sürecin ekonomi romanlarına nasıl yansıdığını analiz etmektir. İlk olarak, yeniden inşa dönemine odaklanılarak bu dönemin belirleyici toplumsal ve ekonomik unsurlarını yansıtan temel ekonomi romanları ve yazarları tanıtılacaktır. Devamında, sırasıyla yüksek hızlı büyüme dönemi, petrol krizinin ardından gelen istikrarlı büyüme süreci, 1990 sonrası durgunluk ve "kayıp yirmi yıl", son olarak da korona dönemi ve sonrasındaki yapıtlar ele alınacaktır.

Her bir dönem, kendine özgü sosyo-ekonomik koşulları temsil eden eserler ve bu eserlerin yazarları üzerinden değerlendirilecek; böylece ekonomi romanlarının yalnızca kurgusal değil, aynı zamanda tarihsel ve toplumsal belge niteliği taşıyan edebî ürünler olduğu ortaya konacaktır.

1.6.1. II. Dünya Savaş'ndan Sonraki Yeniden İnşa Dönemi (1945–1954)

1945'te II. Dünya Savaş'ın sona ermesiyle Japonya, büyük bir yıkımın ardından siyasal, ekonomik ve toplumsal bir kaos ortamına sürüklendi. Ancak bu karmaşık dönemi geride bırakarak 1950–1954 yılları arasında yeniden inşa sürecine adım attı. Japon ekonomisinin toparlanmasında özellikle 1950–1953 yılları arasında süren Kore Savaş'ının yarattığı özel siparişlerin sağladığı ekonomik canlanma belirleyici bir rol

oyladı. Bu nedenle savaş sonrası yeniden yapılanma dönemi, çoğunlukla Kore Savaşı'nın etkili olduğu bu kısa zaman dilimini kapsayan 1950–1954 aralığı olarak kabul edilmektedir.

Bu tarihsel ve ekonomik dönüşüm süreci, edebî üretime de doğrudan yansımıştır. Savaş sonrasında şekillenen yeni toplum yapısı ve ekonomik yapılanma, dönemin ekonomi romanlarında başat temalar hâline gelmiştir. Aşağıda, yeniden inşa dönemini konu alan başlıca ekonomi romanları ve yazarları tanıtılmaktadır:

- ***Made in Japan*** (Japon Malı) (Saburō Shiroyama, Shinchosha, 1963): Japonya'nın savaş sonrası sanayileşmesini ve ekonomik yeniden doğuşunu merkezine alan bu eser, başkahraman Yamada Shūichi'nin yaşadığı dönüşümler aracılığıyla Japon üretim dünyasının ideallerini, zorluklarını ve uluslararası rekabetteki konumunu ele alır. Ekonomik büyüme ve ulusal imajın yeniden inşası, romanın temel izleklerini oluşturur. (Bu eser, üçüncü bölümde 'Oluşumsal Yapısalcılık' kuramı çerçevesinde ayrıntılı biçimde analiz edilecektir.)
- ***Santo Jūyaku (Üçüncü Sınıf Yönetici)*** (Keita Genji, Shinchosha, 1961): Yazarın kişisel deneyimlerinden hareketle kaleme alınan bu roman, Shōwa dönemi²⁸ Japonya'sındaki kurumsal yapıyı mizahi bir dille işler. Şirket içi hiyerarşi, güç mücadeleleri, bürokratik çıkmazlar ve çalışanlar arası ilişkiler, dönemin yeniden yapılanan şirket kültürünü ironik bir biçimde yansıtmaktadır.

²⁸ Shōwa dönemi, Japonya tarihinde 25 Aralık 1926 ile 7 Ocak 1989 tarihleri arasındaki dönemi kapsar ve İmparator Hirohito'nun hüküm sürdüğü zaman dilimidir. Bu dönem, Japonya'nın sanayileşme, savaş, yeniden inşa ve ekonomik büyüme süreçlerini bir arada barındırır.

- ***Shōsetsu GHQ (GHQ Romanı)*** (Kiichi Kajiyama, Shueisha, 1981): II. Dünya Savaşı sonrasında Japonya'yı yöneten Müttefik Kuvvetler Genel Karargâhı (GHQ) politikalarını ve bu politikaların Japon toplumuna etkilerini konu alır. İşgal yönetiminin uygulamaları ve Japon halkının yaşadığı toplumsal dönüşüm, romanın odak noktasını oluşturur.
- ***Kaizoku to Yobareta Otoko (Adı Korsan)*** (Naoki Hyakuta, Kodansha, 2014): Gerçek hayatta Sazō Idemitsu'dan esinlenen kurgusal karakter Tetsuzō Kunioka üzerinden ilerleyen bu roman, savaş sonrası Japonya'da enerji sektöründeki kalkınmayı ve girişimcilik ruhunu işler. Petrol ticareti aracılığıyla Japon ekonomisinin toparlanmasına katkıda bulunan başkahramanın yaşam öyküsü, bireysel çabanın ulusal başarıya dönüşümünü simgeler.

Bu eserler, yalnızca savaş sonrası dönemin ekonomik dönüşümünü yansıtmakla kalmaz; aynı zamanda bireylerin bu yeni düzende üstlendikleri rolleri, karşılaştıkları zorlukları ve Japon toplumunun değişen değerler sistemini de gözler önüne serer. Bu yönüyle, yeniden inşa döneminin ekonomi romanları, Japon edebiyatında tarihsel bir bellek işlevi görmekte ve toplumsal dönüşümün edebî izdüşümünü oluşturmaktadır.

1.6.2. Yüksek Hızlı Ekonomik Büyüme Dönemi (1955–1973)

Japonya'nın yüksek hızlı ekonomik büyüme dönemi, 1955 yılından başlayarak 1973 yılına kadar süren ve yıllık ortalama yaklaşık %10 oranında reel ekonomik büyüme kaydedilen bir süreçtir. Bu dönem, Japonya'nın sanayileşme sürecinde kritik bir aşamayı temsil etmekte olup; altyapı yatırımlarının artışı, ihracat odaklı politikaların benimsenmesi, özel sektörün hızla gelişmesi ve devlet-bürokrasi ilişkilerinin yeniden yapılandırılması gibi dinamiklerle karakterize edilmektedir. Ekonomik kalkınmanın

toplumsal yaşam üzerindeki etkileri, bu dönemde edebi üretimin ana temalarından biri hâline gelmiştir. Özellikle Saburō Shiroyama gibi yazarlar, bu dönüşüm dönemini romanlarında hem tarihsel bir zemin hem de toplumsal eleştiri düzlemi olarak kullanmışlardır.

Bu bağlamda, yüksek hızlı büyüme dönemine ışık tutan başlıca ekonomi romanları ve yazarları aşağıda sunulmaktadır:

- ***Shōsetsu Kabutochō (Menkul Kıymetler Borsası Romanı)*** (Kazuyuki Shimizu, Sanichi Shobō, 1966): Tokyo Menkul Kıymetler Borsası'nın bulunduğu Kabutochō bölgesini merkezine alan bu roman, Japon finans piyasalarının iç işleyişini gerçekçi bir kurguyla ele almaktadır. Karakterlerin kişisel dramları üzerinden, borsa dünyasının karmaşıklığı ve rekabet ortamı sürükleyici bir biçimde betimlenmiştir.
- ***Kakaku Hakai (Fiyat Kırma)*** (Saburō Shiroyama, Kōbunsha, 1969): Dönemin karakteristik özelliği olan piyasa rekabetini ve fiyat politikaları üzerinden yaşanan kurumsal çatışmaları işleyen bu eser, şirketler arası rekabetin toplumsal etkilerini ve ekonomik sistemin birey üzerindeki baskısını çarpıcı bir biçimde ortaya koyar.
- ***Kanryotachi no Natsu (Bürokratların Yazı)*** (Saburō Shiroyama, Shinchosha, 1975): Savaş sonrası Japonya'da yeniden yapılanan bürokratik mekanizmayı ve devlet politikalarının oluşum sürecini merkezine alan bu roman, ekonomik kalkınmanın ardındaki görünmeyen emeği ve bürokrasi içerisindeki güç mücadelelerini anlatır. Bu eser, tezin üçüncü bölümde oluşumsal yapısalcı kuram çerçevesinde ayrıntılı biçimde analiz edilecektir.
- ***Mahiru no Wanman Ofisu (Gün Ortasında Ofiste Tek Başına)*** (Saburō Shiroyama, Shinchosha, 1979): Modernleşen iş dünyasında bireyin yalnızlığı,

liderlik sorumluluğu ve insan ilişkileri gibi temaları ele alan bu eser, ofis ortamında geçen gündelik hayatı sosyolojik bir gözle değerlendirmektedir. Roman, organizasyonel yapı içindeki bireysel yabancılaşma sorununa dikkat çeker.

- ***Inochi Moyu (Hayatın Ateşi)*** (Ryō Takasugi, Nihon Keizai Shimbunsha, 1983): Girişimcilik ruhunu ve sanayileşme sürecinde bireysel azimle yükselmenin olasılığını konu alan bu roman, başkahramanın idealleri uğruna verdiği mücadeleyi anlatır. Japon girişimcilik kültürünü dramatik bir anlatımla sunarak kalkınma döneminin insan hikâyelerine odaklanır.

Bu eserlerin ortak paydasında, ekonomik büyümenin yalnızca makro verilerle sınırlı kalmadığı, bireylerin yaşamlarında yarattığı etkilerle de şekillendiği vurgulanmaktadır. Böylelikle, Japon edebiyatında yüksek hızlı ekonomik büyüme dönemi, hem ulusal hafızanın bir parçası olarak hem de birey-toplum ilişkilerinin yeniden tanımlandığı bir dönem olarak temsil edilmektedir.

1.6.3. Petrol Krizi Sonrası İstikrarlı Büyüme Dönemi (1973–1986)

1945'te II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle Japonya, büyük bir yıkımın ardından siyasal, ekonomik ve toplumsal bir kaos ortamına sürüklendi. Ancak bu karmaşık dönemi geride bırakarak 1950–1954 yılları arasında yeniden inşa sürecine adım attı. Japon ekonomisinin toparlanmasında özellikle 1950–1953 yılları arasında süren Kore Savaşı'nın yarattığı özel siparişlerin sağladığı ekonomik canlanma belirleyici bir rol oynadı. Bu nedenle savaş sonrası yeniden yapılanma dönemi, çoğunlukla Kore Savaşı'nın etkili olduğu bu kısa zaman dilimini kapsayan 1950–1954 aralığı olarak kabul edilmektedir.

Bu sosyo-ekonomik dönüşüm, edebî üretime de yansımış; ekonomi romanı türü, yeni endüstriler ve sektörel yapılarla daha da çeşitlenmiştir. Yazarlar, yalnızca büyük şirketleri ve bürokrasiyi değil, farklı iş kollarını, bireysel mücadeleleri ve mikro düzeydeki çatışmaları da ele alarak türün sınırlarını genişletmişlerdir. Saburō Shiroyama başta olmak üzere birçok yazar, bu dönemde ekonomi romanlarının içeriksel derinliğini artırmış ve birey-toplum ilişkisini daha karmaşık bir yapı içinde ele almıştır.

Bu dönemin öne çıkan ekonomi romanları ve yazarları şu şekildedir:

- ***Yabō no Isu (İhtiras)*** – (Kazuo Watanabe, Kōbunsha, 1976.) Kurumsal hiyerarşide yükselme arzusunu ve bireysel hırsların toplumsal yansımalarını konu alan bu roman, savaş sonrası Japonya'nın kurumsal dünyasını eleştirel bir gözle değerlendirir. Başkahramanın yükselme süreci, rekabet ve içsel çatışmalarla örülmüştür.
- ***Yudan! (Boş Bulunmak!)*** – (Taichi Sakaiya, Bungeishunjū, 1978.) Hızlı büyüme döneminin ardından gelen toplumsal değişim sürecinde bireylerin yaşadığı kırılmaları anlatan bu eser, ekonomik büyümenin yarattığı kör alanlara dikkat çeker. Roman, durağanlaşan ekonomik yapının getirdiği psikolojik ve sosyolojik etkileri çarpıcı biçimde işler.
- ***Shōsetsu Dentsu (Dentsu Romanı)*** – (Eiji Ōshita, San'ichi Shobō, 1981.) Japonya'nın önde gelen reklam şirketlerinden Dentsu'nun iç dünyasını konu edinen bu roman, medya ve reklam sektörünün hızlı dönüşümünü ve burada çalışan bireylerin mesleki mücadelesini gözler önüne serer. Roman, reklamın ekonomi ve toplum üzerindeki dönüştürücü etkisini sorgular.
- ***Gaishoku no Ue (Restoran Kralının Açlığı)*** – (Saburō Shiroyama, Kōdansha, 1982.) Savaş sonrası dışarıda yemek yeme kültürünün gelişimini ve bu alandaki girişimciliği konu alan bu roman, Japon tüketim toplumunun

doğuşunu simgesel düzeyde temsil eder. Başkarakter Reiichi Kurahara'nın hikâyesi, bireysel hırs, hayal kırıklığı ve toplumsal dönüşüm temaları etrafında örülmüştür. Bu eser, tezin üçüncü bölümde oluşumsal yapısalcı kuram çerçevesinde ayrıntılı biçimde analiz edilecektir.

- ***Tenpuku Kaiun Ōgata Nottori Jiken (Tepetaklak ve Büyük Gasp Davası)*** – (Jirō Honjō, Kōdansha, 1982.) Japon denizcilik sektöründe geçen bu roman, şirket ele geçirmeleri ve iç çekişmeleri konu alarak kurumsal güç mücadelelerini sergiler. Eser, ekonomik stratejilerin ahlaki zeminle çatıştığı durumları ele alarak iş dünyasının karanlık yüzünü görünür kılar.

Bu dönemin ekonomi romanları, yalnızca kurumsal yapıları ve piyasa dinamiklerini değil, aynı zamanda bireylerin duygusal dünyalarını, ahlaki ikilemelerini ve toplumsal aidiyetlerini de edebî düzleme taşımıştır. Böylece, türün hem anlatı derinliği artmış hem de daha geniş bir toplumsal gerçeklik yelpazesi yakalanmıştır.

1.6.4. Köpük Ekonomisinin Çöküşü ve “Kayıp 20 Yıl” Dönemi (1991–2010)

1980’li yılların sonlarına doğru Japon ekonomisi, aşırı değerlenmiş varlık fiyatları ve kontrolsüz kredi genişlemesiyle karakterize edilen *baburu keizai* (köpük ekonomisi) dönemine girmiştir. Ancak 1991 yılında bu ekonomik yapı çökmüş, bu çöküşü izleyen dönemde Japonya tarihinin en uzun süreli durgunluk süreci başlamıştır. Bu süreç, ekonomik büyüme oranlarının neredeyse durma noktasına geldiği ve işsizlik oranlarının yükseldiği *ushinawareta nijūnen* (kayıp 20 yıl) olarak adlandırılmıştır.

Bu tarihsel bağlam, Japon edebiyatında yeni bir dönemin açılmasına zemin hazırlamıştır. Ekonomi romanı türü, bu dramatik kırılmayı hem bireysel hem de kurumsal düzeyde ele alan eserlerle geniş bir okur kitlesine ulaşmıştır. Özellikle bankacılık ve

finans sektörü odaklı anlatılar ön plana çıkmış; televizyon ve sinema uyarlamaları sayesinde ekonomi romanları, gençler ve ev hanımları gibi geleneksel iş dünyası dışı kesimlerde de popülerlik kazanmıştır. Eserlerde artık yalnızca ekonomik olgular değil; bireylerin ahlaki ikilemleri, kurumsal yozlaşma ve etik liderlik gibi temalar da ön plana çıkmıştır.

Bu dönemin öne çıkan ekonomi romanları ve yazarları şu şekildedir:

- ***Kinyū Fushoku Rettō (Finansal Esrime Adası)*** – (Ryō Takasugi, Kadokawa Shoten, 1997.) Bankacılık sektörünün köpük ekonomisi sonrası yaşadığı krizleri konu alan bu roman, finans sisteminin kırılgan yapısını, içerideki güç mücadelelerini ve etik çatışmaları çarpıcı biçimde ele almıştır. Roman, Japonya'nın ekonomik prestijini zedeleyen dönemsel çalkantıların perde arkasını gözler önüne sermiştir.

- ***Katsu Keiei (İşletmede Kazanma)*** – (Saburō Shiroyama, Bungeishunjū, 1999.)

Bu eserde Shiroyama, şirketlerin piyasa koşullarında varlığını sürdürebilmesi için strateji, liderlik ve insan ilişkileri gibi temel kurumsal unsurların önemine vurgu yapmıştır. Köpük sonrası dönemin rekabetçi yapısı içerisinde başarılı yönetim anlayışlarının önemi edebî biçimde tartışılmıştır.

- ***Toppu Refuto – Uōrugai no Washi o Ute (Top Left – Wall Street Kartalını Vurun)*** – (Ryō Kuroki, Kadokawa Shoten, 2000.) Uluslararası bankacılık alanında geçen bu roman, Japon finans profesyonellerinin küresel piyasalarla mücadelesini konu almıştır. Türkiye'nin de dâhil olduğu geniş finansal ağlarda geçen olaylar, romanın evrensel niteliğini güçlendirmiştir. Eser, Türkçeye çevrilen ilk ekonomi romanı olma özelliğini taşımaktadır (Prof. Dr. H. Can Erkin çevirisi, 2010).

- ***Nihon no Sai-Kōchiku Jōken (Japonya'nın Yeniden Yapılanma Şartları)*** – (Ryō Takasugi, Nobu Sataka, Kaoru Yosano, Saburō Shiroyama, Yōji Yamada, Ryō Iida, Kadokawa Shoten, 2003.) Siyasetçiler, yazarlar, sanatçılar ve iş insanlarının katılımıyla yürütülen kolektif tartışmalardan oluşan bu eser, Japonya'nın ekonomi, siyaset ve kültür alanlarında yeniden yapılanması için öne sürülen önerileri bir araya getirmiştir. Edebiyatın düşünsel işlevini ve ekonomi romanı yazarlarının entelektüel katkılarını açık biçimde göstermiştir.
- ***Hanzawa Naoki – Baburu Keizai Sedai no Ginkōin-tachi (Hanzawa Naoki – Köpük Ekonomisi Kuşağı Bankacıları)*** – (Jun Ikeido, Bungeishunjū, 2004.) Köpük ekonomisinin doğrudan etkilerini yaşayan bir bankacının gözünden sistem içi yozlaşmalar ve etik krizler anlatılmıştır. Hanzawa Naoki karakteri, adalet duygusu ve mücadele gücüyle kurumsal yapıya başkaldıran bir figür olarak sunulmuştur. Eserin büyük popülaritesi, 2013 ve 2020 yıllarında televizyon dizisi olarak uyarlanmasıyla daha da artmıştır.
- ***Baburu no Teiō (Köpük Ekonomisinin İmparatoru)*** – Kado Maakira, Asuka Shinsha, 2007. Bu roman, köpük ekonomisinin zirve yaptığı ve çöküşe geçtiği dönemi merkezine almıştır. Finansal manipülasyonlar, karanlık ilişkiler ve bireysel hırslar, romanın anlatı dünyasında kapitalizmin patolojik yansımaları olarak yapılandırılmıştır.
- ***Moshi Kōkō Yakyū no Joshi Manējā ga Dorakkā no “Management” o Yondara (Diyelim ki Lisenin Kadın Beyzbol Menajeri, Drucker'ın “Management” Kitabını Okudu)*** – (Natsumi Iwasaki, Diamond, 2009.) Yönetim kuramını lise düzeyindeki bir spor kulübü bağlamında uygulayan bu roman, Peter Drucker'ın klasik yönetim ilkelerini gençlik anlatısı içinde

yeniden yorumlamıştır. Hem yönetim bilimini popülerleştiren hem de genç okurlara ulaşan özgün bir örnektir.

- ***Wakyō (Japon Diasporası)*** – (Nire Shūhei, Shōdensha, 2015.) Yurt dışında yaşayan Japon iş insanlarının başarı öykülerini konu alan bu roman, küreselleşen ekonomi içinde Japonların uluslararası sahnedeki rollerini tartışmıştır. Wakyō terimi, Çinli diaspora anlamına gelen Kakyō kavramına göndermede bulunmuş; böylece kimlik ve aidiyet meseleleri de anlatıya dâhil edilmiştir.
- ***Shingari – Yamaichi Shōken no Saigo no 12-nin (Shingari – Yamaichi Shōken'in Son 12 Üyesi)*** – (Hidetoshi Kiyotake, Kōdansha, 2019.) 1997 yılında iflas eden Yamaichi Menkul Kıymetler Şirketi'nin son döneminde yaşananlar, romanın temel eksenini oluşturmuştur. Özellikle şirketin kapanma sürecinde sorumluluklarını sonuna kadar yerine getiren 12 çalışanın hikâyesi üzerinden, ahlakî bütünlük ve kurumsal sadakat temaları işlenmiştir. Roman, Japon iş etiği anlayışının dramatik bir temsilini sunmuştur.

Bu döneme ait ekonomi romanları, yalnızca ekonomik gerçekliği yansıtmakla kalmamış; bireylerin bu kırılğan sistemdeki varoluşsal mücadelelerini de merkezine almıştır. Anlatılarda görülen etik sorunsallar, Japonya'nın ekonomik travmalarının yalnızca finansal değil, aynı zamanda kültürel ve psikolojik boyutları olduğunu da gözler önüne sermiştir.

1.6.5. COVID-19 Pandemi Dönemi ve Sonrası Ekonomi Romanları (2020-Günümüz)

Japonya ekonomisi, köpük ekonomisinin çöküşünden bu yana geçen sürede tam anlamıyla toparlanamamış; bu durum hem şirket yönetiminde hem de çalışma kültüründe

yapısal dönüşümlere yol açmıştır. Bu dönüşüm süreci yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel düzeyde de etkili olmuş; bireylerin iş yaşamına dair bakış açılarını köklü biçimde değiştirmiştir. Bu bağlamda, ekonomi romanları da yalnızca kurumsal yapıları ve piyasa mekanizmalarını yansıtan eserler olmaktan çıkarak, sosyal sorunlara duyarlı, çok katmanlı bir edebî tür hâline gelmiştir.

2020 yılında başlayan COVID-19 pandemisi ve ardından gelen Rusya–Ukrayna savaşı gibi küresel krizler, diğer ülkelerde olduğu gibi Japonya’yı da ekonomik ve toplumsal açıdan derinden etkilemiştir. Bu dönemde ekonomi romanları, yalnızca edebî bir tür olmanın ötesine geçerek; düşünsel üretim, kamusal bilinç oluşturma ve sosyal sorumluluk açısından önemli bir işlev üstlenmiştir. Tanınmış ekonomi yazarları, romanlarının yanı sıra konferanslar, dergi makaleleri ve kolektif yayınlar aracılığıyla ekonomi ve siyaset dünyasıyla geniş halk kitleleri arasında bir köprü kurmuşlardır.

COVID-19 salgınının 2020 baharından itibaren yayılmasıyla birlikte Japonya’da ve dünyada ticari faaliyetlerin kısıtlandığı, özellikle hizmet sektörünün ciddi biçimde etkilendiği bir dönem yaşanmıştır. Buna rağmen ekonomi romanı türü, güçlü bir üretkenlik göstermiştir. Ikeido Jun, Ryō Takasugi, Ryō Kuroki ve Nire Shūhei gibi yazarlar, çağdaş ekonomik dönüşümleri ele alan yeni eserler yayımlamışlardır.

Bu süreçte öne çıkan bazı yapıtlar şunlardır:

- ***Kara Uriya vs Kasō Tsūka (Açığa Satıcılar ve Kripto Para)*** (Ryō Kuroki, Kadokawa, 2021.) Kuroki Ryō, pandemi süreci boyunca da üretkenliğini koruyarak ekonomi romanı türüne önemli katkılar sunmuştur. Özellikle *Kara Uriya vs Kasō Tsūka (Açığa Satıcılar ve Kripto Para)* adlı eserinde, kripto para ekonomisi, elektrikli araç üretimi ve finansal manipülasyon gibi çağdaş ekonomik olguları edebî bir kurgu içinde işlemiştir. Bununla birlikte, 2023 yılında yayımladığı *Make Bankable! Igrisu Kokusai Kin’yū Roman (Make*

Bankable! İngiltere Uluslararası Finans Hikâyesi) ve *Chikyū Gyōshōnin: Ajinomoto Green Beret (Gezeğin Tüccarları: Ajinomoto'nun Yeşil Beresi)* adlı romanlarla da uluslararası finans sistemi ve küresel gıda piyasasındaki rekabeti ele almıştır.

- ***Tenshoku (İş Değişikliği)*** – (Ryō Takasugi, Kadokawa, 2023.) Roman, farklı sektörlerde iş değiştirerek kariyer basamaklarını tırmanan ve sonunda şirket başkanlığına ulaşmayı hedefleyen bir adamın hikâyesini konu alır. Beyzbol oyuncusu olma hayalinden vazgeçen Ono Kenichi, yabancı sermayeli bir danışmanlık şirketinde çalışmaya başlar. Disiplini ve fiziksel dayanıklılığı sayesinde zorlu eğitim sürecini tamamlayarak projelerini başarıyla yönetir. Ancak kariyerinde daha büyük hedeflere ulaşma arzusu, onu yeni fırsatların peşinden gitmeye yöneltir. Ono, pazarlama alanındaki bilgisini kullanarak farklı sektörlerde deneyim kazanır; bu süreçte başarının yalnızca yetenek değil, aynı zamanda esneklik, cesaret ve sürekli değişime uyum sağlama becerisiyle mümkün olduğunu keşfeder. Roman, bireysel mücadele, mesleki dönüşüm ve liderlik yolculuğunu odağına alırken; çağdaş Japon toplumunda “çalışma hayatında yeniden doğuş” fikrini merkeze yerleştiren etkileyici bir ekonomi anlatısı sunar.
- ***Last Emperor (Son İmparator, Nire Shūhei, 2023)*** – Ekonomi romanı alanında güçlü bir konum edinen Shūhei Nire, pandemi döneminde de üretkenliğini sürdürerek elektrikli araç teknolojisini konu alan *Rasuto Enperā (Son İmparator)* adlı romanını yayımlamıştır. Bu eser, Toyota Motor Corporation'ı model alarak, Japon otomotiv endüstrisinin elektrikli araç çağına uyum sürecini ve bu dönüşümün ardındaki ekonomik rekabeti edebi biçimde ele almaktadır.

Bu bölümde yapılan inceleme, Japon ekonomi romanlarının tarihsel gelişim sürecini II. Dünya Savaşı sonrası Japonya'nın sosyo-ekonomik dönüşümleriyle eşzamanlı olarak değerlendirmiştir. Ekonomi romanları, yalnızca bir edebî tür olarak değil, aynı zamanda Japon toplumunun geçirdiği tarihsel kırılmaları, sınıfsal değişimleri ve ekonomik zihniyet dönüşümlerini yansıtan bir toplumsal belge niteliği taşımaktadır.

Roman yazarlarının mesleki kökenlerindeki değişim, türün evrimi açısından dikkat çekicidir. İlk kuşakta gazetecilik ve akademik formasyona sahip yazarların öncülüğünde gelişen ekonomi romanı, zamanla doğrudan iş dünyasında deneyim kazanmış kişilerin kaleme aldığı daha gerçekçi ve içerden bakış açılarıyla zenginleşmiştir. Bu geçiş, hem anlatı yapılarında hem de karakter modellemelerinde belirgin bir derinleşmeye yol açmıştır.

Dönemsel olarak ele alındığında:

- Yeniden inşa dönemi romanlarında, savaşın yıkımından kurtularak ekonomik kalkınma mücadelesine giren bireylerin azmi ve fedakârlıkları ön plandadır.
- Yüksek hızlı büyüme dönemi, şirket rekabeti, bürokratik yapı ve ekonomik politikaların belirleyiciliği üzerinden analiz edilen daha kurumsal anlatılara sahne olmuştur.
- İstikrarlı büyüme süreci, kapitalist sistemin içsel çelişkilerini, bireysel hırs ve sistemsel boşluklar aracılığıyla sorgulayan anlatılarla genişlemiştir.
- Köpük ekonomisi ve kayıp yıllar, ekonomik çöküş ve etik çözümler bağlamında bireyin sistemle mücadelesini dramatik bir çerçevede işlemiştir.
- COVID-19 pandemi dönemi sonrası ise küresel krizler, yönetim bilimleri, finansal okuryazarlık ve genç kuşakların değişen değerleriyle türün kapsayıcılığını artırmış ve işlevini çeşitlendirmiştir.

Japon ekonomi romanlarının bu tarihsel gelişimi, türün yalnızca ekonomik konularla sınırlı kalmadığını; toplumsal bilinç oluşturma, etik sorgulama, tarihî hafızayı canlı tutma ve bireysel-toplumsal değerleri tartışma gibi çok yönlü işlevler üstlendiğini göstermektedir. Böylece ekonomi romanları, Japon edebiyatında hem gerçekçi kurgu hem de sosyolojik anlatı özelliklerini bünyesinde barındıran özgün bir tür olarak konumlanmıştır.

2. BÖLÜM

SABURŌ SHIROYAMA’NIN HAYATI VE KRONOLOJİSİ

2.1. Yazar Olmadan Önce

Saburō Shiroyama, asıl adıyla Eiichi Sugiura, 1927 yılında Nagoya şehrinin merkezinde, iç dekorasyon işiyle uğraşan babası Masanojō ve annesi Suzuko’nun ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. Yedi yaşında ilkokula başlayan Shiroyama’nın o dönemde bile kompozisyon yazma konusunda dikkate değer bir yeteneğe sahip olduğu ifade edilmektedir.

1940 yılında, o dönemin ticaret odaklı ortaöğretim kurumlarından biri olan Nagoya Ticaret Okulu’na (günümüz eğitim sisteminde ortaokul ve lise düzeyine denk gelmektedir) 13 yaşında girdi. Bu okul, Japonya’nın savaş öncesi döneminde ekonomik ve ticari eğitim veren en önemli kurumlarından biri olarak kabul edilmekteydi.

Ancak Shiroyama’nın gençlik yılları, Japonya’daki militarist ideolojinin toplumun tüm kesimlerini etkisi altına aldığı bir döneme rastlamaktaydı. Bu atmosfer içinde Shiroyama, Albay Gorō Sugimoto²⁹ tarafından kaleme alınan *Taigi (Yüce Dava)*

²⁹ Gorō Sugimoto (1900–1937), 1918 yılında kara ordusuna subay adayı olarak katılmış ve sonrasında kara kuvvetleri subayı olarak Çin’e gönderilmiştir. Ön cephede görev almayı özellikle tercih etmiş, astlarına karşı gösterdiği özen ve insani tutum sayesinde büyük saygı kazanmıştır. Ancak 1937 yılında Çin’deki bir çatışmada hayatını kaybetmiştir. Dört oğluna vasiyet olarak gönderdiği mektup, daha sonra “*Taigi*” (*Yüce Dava*) adıyla yayımlanmış ve savaş dönemine özgü yaşam–ölüm anlayışını yansıtan temsili bir eser olarak büyük ilgi görmüştür. Sugimoto’nun yüksek adalet duygusu ve ahlaki duruşu, o dönemin gençleri arasında büyük bir hayranlık uyandırmıştır. Öte yandan, Japon ordusunun savaş suçlarına değinen bölümler sansürlenmiş; bu

adlı eserden derin biçimde etkilendi. Eserde vurgulanan “ulusal görev”, “özveri” ve “vatan için yaşamamanın onuru” gibi temalar, genç Shiroyama’nın düşünsel dünyasında güçlü bir etki yaratmıştır.

Bu ideolojik etkinin de etkisiyle Shiroyama, 17 yaşında gönüllü olarak Japon İmparatorluk Donanması’na katıldı. Bu karar, hem onun kişisel idealizmini hem de dönemin toplumsal atmosferini yansıtan bir dönüm noktası niteliğindedir.

İdealist duygularla orduya katılmasına rağmen, Shiroyama’nın karşılaştığı gerçeklik son derece sertti. Askerî sistem içinde keyfî şiddet, katı disiplin ve yozlaşma yaygındı; hava saldırıları sırasında ise sürekli olarak ölüm tehdidiyle karşı karşıya kalmaktaydı. Babası da askere alınmış, annesi ise kırsal bir bölgeye tahliye edilmişti. Her ikisi de savaş sonunda hayatta kalmış olsa da, ailenin Nagoya’daki evi hava bombardımanları sırasında tamamen yanarak yok olmuştur.

Savaşın sona ermesinin ardından, 1945 yılında Shiroyama Aichi Teknik Okulu’na kaydoldu. Bu dönemde, John Steinbeck ve Ernest Hemingway gibi Amerikalı yazarların eserleriyle tanışarak Amerikan edebiyatına ilgi duymaya başladı. 1946 yılında Tokyo Ticaret Üniversitesi Hazırlık Okulu’nu (günümüzde Hitotsubashi Üniversitesi) kazandı ve bu nedenle Nagoya’dan ayrıldı. 1952 yılında üniversite eğitimini tamamladı ve mezuniyetinin ardından akademik hayata yöneldi.

Mezuniyetinin ardından, babasının hastalığı nedeniyle memleketine dönen Shiroyama, Aichi Eğitim Üniversitesi’nde öğretim üyeliği görevine başlamış ve burada “konjonktür teorisi” gibi ekonomi dersleri vermiştir. 1954 yılında Yoko Koyama ile

durum, eserin dönemin askerî yönetimi tarafından kendi propagandası doğrultusunda kullanıldığı şeklinde yorumlanmıştır.

evlenmiş, ertesi yıl dünyaya gelen kızlarını ne yazık ki küçük yaşta kaybetmiştir. 1956 yılında, Chubu Ekonomi Gazetesi tarafından yayımlanan *Chukyo İş Dünyası Tarihi* adlı yapıtıyla akademik çevrelerde tanınmaya başlamış; aynı yıl doğan oğlu Yūichi'ten sonra, savaş deneyimlerini temel alan ilk edebî çalışması *Hayatın Şarkısı* adlı öyküsünü bir dergide yayımlamıştır.

1957 yılında, otuz yaşındayken Nagoya'daki Shiroyama Hachiman Tapınağı yakınlarına taşınmış; bu dönemde “Shiroyama Saburō” takma adını³⁰ kullanmaya başlamıştır. Aynı yıl *Bungakukai* (Edebiyat Dünyası) dergisinin yeni yazarlar ödülüne gönderdiği *Yushutsu (İhracat)* adlı kısa hikâyesiyle ödül kazanarak edebiyat dünyasına resmen adım atmıştır.

Ancak Shiroyama bu evde bir yıl bile kalmadan taşınmış ve Kanagawa Eyaleti'ndeki Chigasaki kasabasında, deniz kıyısında yaşamaya başlamıştır. 1963 yılında, tamamen yazarlığa yönelmek amacıyla üniversitedeki görevinden istifa edene kadar, haftada üç gün sekiz saatlik gidiş-geliş süresiyle Aichi Üniversitesi'nde ders vermeye devam etmiştir.

Yukarıda özetlenen süreç, Shiroyama'nın yazarlık öncesi yaşam öyküsünü ve düşünsel biçimlenme sürecini ortaya koymaktadır. Onun üzerinde en derin etkiyi bırakan unsur ise kuşkusuz savaş deneyimidir. Shiroyama, sonraki yıllarda verdiği röportaj ve

³⁰ “Shiroyama Saburō” takma adı, Shiroyama Hachimangū Tapınağı'ndaki “Shiroyama” (城山) kelimesi ile, taşındığı döneme denk gelen Mart ayından alınan “Saburō” (三郎) isminin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

konferanslarda bu döneme sık sık değinmiş; “Savaşı yazmak için yazar oldum” ifadesini defalarca dile getirmiştir.³¹

Albay Gorō Sugimoto’nun *Taigi (Yüce Dava)* adlı yapıtından etkilenerak 17 yaşında donanmaya katılan Shiroyama, burada şiddet, kaos ve mantıksızlıkla yüzleşmiş; önceden kutsal ve mutlak olarak gördüğü “Yüce Dava” kavramının bir aldatmaca olduğunu fark etmiştir. Savaş öncesinde doğru kabul edilen fikirlerin, aslında devlet otoritesinin dayattığı ideolojik manipülasyonlar olduğunu anlamış; savaş sonrasında devletin hiçbir şey olmamış gibi hızla demokratik değerlere yönelmesi ise onda derin bir sarsıntı yaratmıştır.

Shiroyama, bu süreçte yaşadıklarını gelecek kuşaklara aktarmayı ve benzer hataların yinelenmemesi için tanıklık etmeyi, hayatta kalmış biri olarak kişisel bir sorumluluk olarak görmüştür.³² Ona göre birey, sahip olduğu inançları koruyabilmeli ve gerektiğinde otoriteye karşı eleştirel bir duruş sergileyebilmelidir. Bu kişisel deneyim ve ideolojik dönüşüm, onun edebiyatında savaş temalı eserler vermesine zemin hazırlamıştır.

Yazar olarak ün kazandığı kısa bir sürenin ardından, 1959 yılında yayımladığı *Taigi no Sue (Yüce Dava’nın Sonu)* adlı roman, bu düşünsel dönüşümün ilk yansıması olmuştur. Kendi deneyimlerinden yola çıkan Shiroyama, bu yapıtında savaşta hayatını kaybeden bir arkadaşına duyduğu vicdan azabıyla yüzleşen bir karakterin iç dünyasını

³¹ “*Sensō o Kaku Tame ni Sakka ni*’ — *Shiroyama Saburō ‘Ippo no Kyori’ o Yomitoku*” (‘Savaşı Yazmak İçin Yazar Oldum’: *Saburō Shiroyama’nun ‘Bir Adım Uzaklık’ Adlı Eseri Üzerine Bir Okuma*), Mainichi Shimbun, 2022.

³² *Shiroyama Saburō to Sensō Bungaku*” (Röportaj: *Saburō Shiroyama ve Savaş Edebiyatı*), Yürin Dergisi, Sayı 410, 2002, Yürindō Yayınları.

işler. Romanda, savaş öncesinde vatanseverlik adına bireylere baskı uygulayan yetişkinlerin, savaş sonrasında hızla yeni düzene uyum sağlamaları eleştirilir.

Bu temalar, Shiroyama'nın edebî kariyeri boyunca da devam etmiştir. *Iō-tō ni Shisu* (Iwo Jima'da Ölmek, 1968), *Shizumeru Taiyō no Kisetsu* (Batan Güneşin Yanışı, 1974) ve *Shireikan no Kamikaze* (Komutanların Kamikazesi, 2001) gibi romanlarında da, savaş sırasında kendi doğrularını savunarak ordunun emirlerine karşı duran güçlü bireylerin hikâyeleri anlatılmıştır. Bu karakterlerde yazarın “ideal insan” anlayışı somutlaştırılmıştır.

Shiroyama'nın “ekonomi romanları” yazmaya yönelmesinde de savaş tecrübesinin doğrudan etkisi olmuştur. 2002 yılında verdiği bir röportajda bu bağlantıyı şu sözlerle ifade etmiştir:

“Savaşla birlikte ‘yüce amaç’ kavramı yitirilmişti sanıyordum. Ama ticaret şirketlerinde çalışan insanlar adına konuşursak, örneğin ‘ihracat ülkesi’ ideali uğruna yalnız gönderildikleri ülkelerde büyük sıkıntılar çekiyorlar. Nihayet ülkelerine dönebileceklerini düşünürken, döviz harcanmasın diye ‘Artık Amerika’dan çık, şimdi Brezilya’ya git’ deniyor. Yüce amaçlar her dönemde mevcut. Ama değişmemesi gereken bir şey nasıl bu kadar kolay değişebiliyor? Savaşta mutlak olan yüce amaç bir anda demokrasi oluyor. Ben de bu korkunç çelişkiyi ve onun içinde yaşayan bireyin dramını yazmak istedim. Böylece bu romanlar ekonomi romanı ya da siyasi roman gibi anıldı. Ama hepsinin kökeninde savaş deneyimim var. O nedenle, yazdığım her şey aslında o dönemde duyduğum güvensizlikten doğdu.”

Bu sözlerden de anlaşılacağı üzere, Shiroyama için savaşla yok olan askerî otoritenin yerini, savaş sonrası dönemde devlet, şirket ve diğer örgütler almıştır. Bu nedenle bireyin örgüt içinde kendini var etme çabası, otorite karşısında ahlaki bir duruş sergilemesi ve liderlik sorumluluğu gibi temalar, yazarın tüm romanlarında işlenmiştir.

Böylece Shiroyama, yalnızca savaş ya da ekonomi temalı eserlerinde değil, tüm anlatılarında ortak bir ahlaki düzlem oluşturmuştur.

Örneğin *Yushutsu (İhracat)* adlı kısa romanın başkahramanı Fujishita, sektörün baskılarına ve düşük kalite üretim taleplerine karşı direnerek yüksek kaliteyi savunur. *Kanryōtachi no Natsu (Bürokratların Yazı)* romanında ise Kazakoshi, yeni bir yasa çıkarmak için siyasi otoritenin merkezinde mücadele eder. Her iki örnekte de Shiroyama'nın kahramanları, ne pahasına olursa olsun inançlarının arkasında dururlar. Bu tutarlı duruşu nedeniyle Shiroyama, kamuoyunda “omurgalı yazar” (*kikotsu no sakka*) olarak anılmıştır.

Yazar, bu ilkesel tavrını yaşamı boyunca sürdürmüştür. Japon devleti tarafından kendisine sunulan devlet nişanını reddetmiş ve bu kararını şu sözlerle açıklamıştır:

“Ben, savaşta devlet tarafından ihanete uğradığımı hissediyorum. Bu yüzden devletin verdiği bir şeyi, ‘teşekkür ederim’ diyerek gönül rahatlığıyla kabul edemem.”³³

Tüm bu anlatılar göstermektedir ki, Shiroyama'nın savaş deneyimi, onun birey-örgüt ilişkisine ve otoriteye bakışını derinden etkilemiş; yazdığı tüm romanlara bu düşünsel temel yansımıştır. Böylece eserlerinde yalnızca bireyin değil, aynı zamanda dönemin ideolojik ve yapısal dönüşümlerinin de izleri yer almıştır.

³³ “Chichi: Shiroyama Saburō wa naze hōshō o jitai shita no ka — musume ni katatta ‘Sensō to Kokka’” (*Babam Saburō Shiroyama Neden Nişanı Reddetti — Kızıyla Konuştuğu ‘Savaş ve Devlet*), Asahi Shimbun, 2023. <https://www.asahi.com/articles/ASRBR4T59RBCUPQJ00J.html>

2.2. Gerçek Hayatla Edebi Üretimi İlişkilendiren Yazar Felsefesi

1957 yılında “*Yushutsu*” (*İhracat*) adlı kısa öyküsüyle Bungakukai Yeni Yazarlar Ödülü’nü kazanan Shiroyama Saburō, böylece edebiyat dünyasına resmen adım atmış ve yazarlık faaliyetlerine ağırlık vermeye başlamıştır. 1959 yılında yayımlanan kısa hikâyesi “*Sōkaiya Kinjō*” (*Genel Kurul Gangesteri Kinjō*) ile Naoki Edebiyat Ödülü’nü kazanması, ona daha geniş bir tanınırlık kazandırmıştır. Aynı yıl içinde kısa hikâye “*Made in Japan*” ve uzun roman *Taigi no Sue* (*Yüce Dava’nın Sonu*) gibi önemli eserleri ardına yayımlamış; ayrıca *Sōkaiya Kinjō*’nun televizyon dizisine uyarlanması üzerine senaryosunu da kendisi kaleme almıştır. Bunun yanı sıra, televizyon dizisi *Kabe* (*Duvar*) için yazdığı senaryo ile CBC Sanat Festivali Teşvik Ödülü’ne layık görülmüştür.

Bu süreç, Shiroyama’nın edebiyat dünyasına adım attığı ilk yıllardan itibaren yalnızca roman yazarı olarak değil, aynı zamanda senarist ve kültürel gözlemci kimliğiyle de geniş bir alanda üretim gerçekleştirdiğini göstermektedir.

1960’lı ve 1970’li yıllar boyunca Saburō Shiroyama, her yıl çok sayıda uzun ve kısa öykü yayımlayarak son derece üretken bir yazar kimliği kazanmıştır. Yazarlık anlayışının temel ilkelerinden biri, romanlarında betimlediği mekânları doğrudan gözlemlemek olmuştur.³⁴ Bu nedenle yalnızca Japonya içinde değil, o dönemde oldukça nadir görülen biçimde yurt dışına da sıkça seyahat etmiştir.

1960 yılında Amerika Birleşik Devletleri ve Meksika’ya; 1962 yılında Asya-Afrika Yazarlar Konferansı’nda Japonya’yı temsilen Kahire, Atina, İstanbul, Roma ve

³⁴ Saburō Shiroyama, bir röportajında “Bir yazar gidebileceği yere mutlaka gitmelidir. Gerçekten gidince fark edilir; bu durum yazıya da yansır. Birinin gidip gitmediğini anlayabilirsiniz.” ifadelerini kullanmıştır. *Shiroyama Saburō to Sensō Bungaku*” (*Röportaj: Saburō Shiroyama ve Savaş Edebiyatı*), *Yūrin*, Sayı 410, 2002, Yūrindō Yayınları.

Paris'e; 1963 yılında ise Çin'e gitmiştir. Altmış yaşını geçene dek birkaç yılda bir farklı ülkelere seyahat etmeyi sürdürmü; yalnızca Amerika ve Avrupa'ya değil, aynı zamanda Güneydoğu Asya, Avustralya, Afrika ve Güney Amerika gibi farklı bölgelere de gitmiştir.

Özellikle 1960'lar ve 1970'ler, Saburō Shiroyama'nın elliden fazla roman, deneme ve kurgu dışı eser yayımladığı, yazarlık kariyerinin en üretken dönemi olarak değerlendirilmektedir.

1980'li yıllardan itibaren Saburō Shiroyama, uzun romanlar yayımlamayı sürdürmü olmakla birlikte kısa hikâyelere daha az yer vermeye başlamıştır. Bunun yerine, ekonomi romanı yazarı olarak edindiği saygın konumun etkisiyle gazeteler ve dergiler tarafından düzenlenen iş dünyası liderleriyle söyleşiler, seminerler, röportajlar ve konferanslara sıkça katılmış; bu etkinliklerin çıktıkları daha sonra makale veya kitap olarak yayımlanmıştır. Önceki yıllarda kaleme aldığı eserlerinde devlet ya da şirket liderlerinde bulunması gereken nitelikler üzerine sıkça durduğu için, Shiroyama artık yalnızca bir romancı değil, ekonomi ve iş dünyasında düşünsel bir lider olarak da tanınmaya başlamıştır. Bu nedenle onun kitapları, iş insanları ve yöneticiler için adeta birer başvuru kaynağı hâline gelmiştir.

Shiroyama, gerçekleştirdiği söyleşi ve konferanslarda da savaş deneyimlerinden doğan insancıl yaşam anlayışı ile ahlaki değerler sistemini temel almış; yazın faaliyetleri ve saha araştırmaları aracılığıyla tanıştığı yöneticilerin örneklerinden yola çıkarak yalnızca kâr odaklı bir yaklaşımı değil, aynı zamanda kurumların toplumsal sorumluluklarını ve dürüst liderlik anlayışının önemini vurgulamıştır.

Bu tür entelektüel faaliyetleri ve toplumsal kabulü sayesinde Saburō Shiroyama'nın düşünsel ilkeleri, edebî kurgu ile toplumsal gerçeklik arasındaki sınırları aşmış; özellikle yönetici ve entelektüel çevrelerde karşılık bulmuş ve böylece Japon toplumunun genelinde etkili olmuştur. Dolayısıyla, Shiroyama yalnızca “ekonomi romanı”

adıylay anılan yeni bir türü inşa etmekle kalmamış; edebiyat ile toplumsal yaşama bütünleştirerek bu iki alan arasında kalıcı bir etkileşim alanı kuran ender yazarlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 2: Saburō Shiroyama'nın Kronolojik Hayatı

Yıl	Yaş	Olaylar
1927	0	17 Ağustos'ta, babası Masanosuke ve annesi Suzuko'nun en büyük oğlu olarak Nagoya'nın Naka semtinde doğdu. Ailesinin işi iç mekân dekorasyonuydu.
1934	7	Ocak ayında iki kardeşi aynı gün vefat etti. Nisan ayında Yae İlkokulu'na başladı. Resim yapmayı sevdi, kompozisyon yazmada başarılıydı.
1940	13	Nisan'da Nagoya Ticaret Okulu'na girdi. Atletizm ve planör kulüplerine katıldı. Milliyetçi eğitimden etkilenerek Binbaşı Goro Sugimoto'nun <i>Taigi (Yüce Dava)</i> adlı eserine hayran kaldı.
1945	18	Mart'ta Nagoya Ticaret Okulu'ndan mezun oldu, Daido Steel'de çalıştı. Hava saldırılarına maruz kaldı; Nagoya'daki evi bombalanarak yandı. Babası orduya alındı, ailesi Toyoake köyüne tahliye edildi. Nisan'da Aichi Teknik Okulu'na girdi.
1946	19	Araragi Tōkai Şubesi'ne katılarak <i>tanka</i> şiirleri yazmaya başladı; bununla birlikte özel dersler alarak Rudyard Kipling ³⁵ ve Joseph

		Conrad ³⁶ gibi Batılı yazarların eserlerini incelemeye başladı. Aynı dönemde John Steinbeck, ³⁷ Erskine Caldwell ve Ernest Hemingway ³⁸ gibi yazarların yapıtlarını da yoğun biçimde okudu. Mart ayında Tokyo Ticaret Üniversitesi Hazırlık Bölümü'nü (bugünkü Hitotsubashi Üniversitesi) kazandı, ancak askerî öğrenci kabulüyle ilgili kısıtlamalar nedeniyle okula ancak Eylül ayında başlayabildi.
1952	25	Hitotsubashi Üniversitesi'nden mezun oldu. Babasının hastalığı nedeniyle memleketine döndü. Aichi Eğitim Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başladı ve "Ekonomi Teorisi" gibi dersler verdi.
1954	27	Yoko Koyama ile evlendi.
1955	28	Kızı Yumiko doğdu ancak kısa süre sonra vefat etti. Aynı yıl Hitotsubashi Üniversitesi Ekonomi Araştırma Enstitüsü'nde misafir araştırmacı olarak bulundu.
1956	29	Annesi Suzuko vefat etti. <i>Chukyo Zaikai-shi</i> adlı iki ciltlik eseri yayımlandı. Oğlu Yūichi doğdu. Aynı yıl <i>Seimei no Uta (Hayatın Şarkısı)</i> adlı öyküsü <i>Kindai Hihyō</i> dergisinde yayımlandı.

³⁵ Joseph Rudyard Kipling (1865–1936), Hindistan'ın Mumbai kentinde doğmuş İngiliz şair, roman ve hikâye yazarıdır.

³⁶ Joseph Conrad (gerçek adı Józef Teodor Konrad Korzeniowski, 1857–1924), Polonya kökenli İngiliz romancıdır.

³⁷ John Steinbeck (1902–1968), Amerikan gerçekçi edebiyatının önde gelen temsilcilerindendir.

³⁸ Ernest Miller Hemingway (1899–1961), Amerikalı romancı, kısa öykü yazarı ve gazetecidir.

1957	30	“Saburō Shiroyama” takma adını kullanmaya başladı. <i>Yushutsu (İhracat)</i> adlı eseriyle <i>Bungakukai Yeni Yazarlar Ödülü</i> ’nü kazandı. Aynı yıl <i>Puropera-ki Chakuriku Mate (Pervaneli Uçak: İniş Bekliyor)</i> ve <i>Jinmu Kuzure (Jinmu’nun Çöküşü)</i> yayımlandı.
1959	32	<i>Sōkaiya Kinjō (Genel Kurul Gangsteri Kinjō)</i> adlı eseriyle Naoki Ödülü’nü kazandı. <i>Kabe (Duvar)</i> adlı televizyon dizisiyle Sanat Festivali Teşvik Ödülü’nü aldı.
1960	33	ABD ve Meksika’ya seyahat etti. Büyük Kanyon’dan derinden etkilendi. ABD-Japonya Güvenlik Anlaşması karşıtı protestolara katıldı.
1961	34	“ <i>Shachō no Heya</i> ” (<i>Genel Müdürün Odası</i>) adlı kısa öykü derlemesini yayımladı. <i>Shinsan (Acılar ve Zorluklar)</i> adlı eserini <i>Chūōkōron</i> dergisinde tefrika etti.
1962	35	Asya-Afrika Yazarlar Konferansı’na Japon temsilcisi olarak katıldı. Dönüşte Atina, İstanbul, Roma ve Paris’i ziyaret etti. NHK yapımı <i>Kisha wa Yoru Kuji ni Tsuku (Tren Gece Dokuzda Gelir)</i> ile Sanat Festivali Teşvik Ödülü aldı.
1963	36	Aichi Eğitim Üniversitesi’nden istifa etti. Japon Yazarlar Heyeti üyesi olarak Çin’e gitti.
1964	37	<i>Ioto ni Shisu (Iwo Jima’da Ölmek)</i> adlı eseriyle Bungeishunjū Okur Ödülü’nü kazandı.
1975	48	<i>Rakujitsu Nayu (Batan Güneşin Yanışı)</i> adlı romanıyla Mainichi Yayın Kültür Ödülü ve Yoshikawa Eiji Edebiyat Ödülü’nü kazandı.

1978	51	<i>Ōgon no Hibi (Altın Günler)</i> adlı eseri yayımlandı ve aynı yıl NHK Taiga dizisine uyarlandı.
1985	58	<i>Nottori (Şirket Gaspı)</i> adlı eserinin Bulgarca çevirisi Sofya’da yayımlandı.
1986	59	Babası Masanosuke vefat etti.
1992	65	<i>Honda Sōichirō wa Naiteiru (Soichiro Honda Ağlıyor)</i> adlı eseri Bungeishunjū Okur Ödülü’nü kazandı.
2000	73	Eşi Yoko vefat etti.
2007	79	22 Mart’ta zatürreden vefat etti.

Kaynak: Hyogo Dijital Edebiyat Müzesi

2.3. Saburō Shiroyama’nın Eserleri

Saburō Shiroyama, Japon edebiyatına bıraktığı zengin miras ve çok yönlü üretimiyle dikkat çeken son derece verimli bir yazardır. Edebi kariyeri boyunca yalnızca uzun soluklu romanlarla yetinmemiş; kısa öyküler, denemeler, kurgu dışı metinler, çeviriler, söyleşi dizileri, şiir kitapları ve televizyon senaryoları gibi farklı türlerde de eserler kaleme almıştır. Tematik çeşitliliği ve anlatı biçimlerindeki ustalığı, onun Japon edebiyatındaki özgün konumunu pekiştirmiştir. Shiroyama’nın toplam eser sayısı, yalnızca üretkenliğinin bir göstergesi değil, aynı zamanda yazınsal etkinliğinin genişliğini ve entelektüel ilgi alanlarının çeşitliliğini de açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 3: Saburō Shiroyama'nın 1956–1969 Yılları Arasındaki Eserleri

Yıl	Eser Adı	Tür	Tema
1956	<i>Chūkyō Zaikaishi (Chūkyō İş Dünyası Tarihi)</i>	Kurgu Dışı	–
1957	<i>Yushutsu (İhracat)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1959	<i>Sōkaiya Kinjō (Genel Kurul Gangsteri Kinjō)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1959	<i>Jiko Senmu (Kaza Genel Müdürü)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1959	<i>Meido in Japan (Made in Japan)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1959	<i>Taigi no Sue (Yüce Dava'nın Sonu)</i>	Uzun Roman	Savaş
1959	<i>Kabe (Duvar)</i>	TV Senaryosu	–
1959	<i>Sōkaiya Kinjō (Genel Kurul Gangsteri Kinjō)</i>	TV Senaryosu	–
1960	<i>Chakuriku Fukō seyo (İniş İzni Bekle)</i>	Kısa Öykü	–
1960	<i>Ōgonkyō (Altın Kanyon)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1960	<i>Nottori (El Koyma)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1960	<i>Burai Kūro (Asi Hava Yolu)</i>	Uzun Roman	–
1960	<i>Sandosutōmu (Kum Fırtınası)</i>	TV Senaryosu	–
1961	<i>Shachōshitsu (Başkanlık Odası)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1962	<i>Kinkyū Jūyakukai (Acil Yönetim Kurulu Toplantısı)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1962	<i>Shinsan – Ashio Dōzan Kōdoku Jiken (Acı Deneyim: Ashio Bakır Madeni Zehirlenmesi Olayı)</i>	Uzun Roman	Toplumsal Sorun

1962	<i>Ichika Bachika (Ya Hep Ya Hiç)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1962	<i>Kiken na Isu (Tehlikeli Koltuk)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1962	<i>Kisha wa Yoru Kuji ni Tsuku (Tren Gece Dokuzda Varır)</i>	TV Senaryosu	–
1963	<i>Puopera-ki Chakuriku Mate (Pervaneli Uçak, İniş İzni Bekle)</i>	Kısa Öykü	–
1963	<i>Shōsetsu Nihon Ginkō (Roman: Japonya Merkez Bankası)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1964	<i>Aru Tōsan (Bir İflas)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1964	<i>Jūyaku Yōsei Keikaku (Yönetici Yetiştirme Planı)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1964	<i>Kigyōsha Konjō (Girişimcinin Ruh)</i>	Kurgu Dışı	–
1964	<i>Zento Yōyō (Parlak Gelecek)</i>	Kurgu Dışı	–
1964	<i>Yuki (Kar)</i>	TV Senaryosu	–
1965	<i>Ippatsuya Dairoku (Tek Atışlık Dairoku)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1966	<i>Nezumi: Suzuki Shōten Yakiuchi Jiken (Fare: Suzuki Mağazası Yakma Olayı)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1966	<i>Fūun ni Noru (Rüzgârla Yükselenler)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1966	<i>Gaku-Kei-Nen Fumon (Eğitim, Deneyim, Yaş Aranmıyor)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1966	<i>Tōsha Betsujō Nashi: Aru Tōsangeki no Uchimaku (Şirketimizde Sorun Yok: Bir İflasın Perde Arkası)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası

1967	<i>Seisan Ari (Hesaplı Plan)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1967	<i>Mōjin Jūyaku (Kör Yönetici)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1967	<i>Hippī Hakken – Amerika Saimitsu Ryokō</i> (<i>Hippi Keşfi: Amerika Detaylı Seyahatnamesi</i>)	Deneme	–
1968	<i>Ippo no Kyori: Shōsetsu Yokaren (Bir Adım Uzakta: Hazırlık Birliği Romanı)</i>	Uzun Roman	Savaş
1968	<i>Iōtō ni Shisu (Iwo Jima'da Ölmek)</i>	Uzun Roman	Savaş
1968	<i>Bōkyō no Toki: Samurai in Mekishiko (Hasret Vakti: Meksika'daki Samuray)</i>	Uzun Roman	Tarih
1969	<i>Wasureenu Tsubasa (Unutulmaz Kanatlar)</i>	Kısa Öykü	–
1969	<i>Kakaku Hakai (Fiyat Kırma)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1969	<i>Yasei-teki Ningen no Keizaishi (Vahşi İnsanların Ekonomi Tarihi)</i>	Kurgu Dışı	–

Tablo 4: Saburō Shiroyama'nın 1970–1989 Yılları Arasındaki Eserleri

Yıl	Eser Adı	Tür	Tema
1970	<i>Karei naru Shissō: Kowaretemo nao</i> (<i>Görkemli Koşu: Yıkılsa da Devam</i>)	Uzun Roman	İş Dünyası
1970	<i>Zero kara no Eikō (Sıfırdan Zafer)</i>	Uzun Roman	Yönetim
1970	<i>Otokotachi no Keiei (Adamların Yönetimi)</i>	Uzun Roman	Yönetim
1970	<i>Mōretsu Shain o Haisu (Deli Çalışanı Kovmak)</i>	Kurgu Dışı	–

1971	<i>Azayaka na Otoko (Parlak Adam)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1971	<i>Yakuin-shitsu Gogo Sanji (Yönetici Odası, Saat Üç)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1972	<i>Umai Hanashi Ari (İyi Bir Teklif Var)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1972	<i>Yūkidōdō (Cesur ve Gururlu)</i>	Uzun Roman	Tarih
1974	<i>Mahiru no Wanman Ofisu (Gün Ortasında Tek Kişilik Ofis)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1974	<i>Rakujitsu Moyu (Batan Güneşin Yanışı)</i>	Uzun Roman	Savaş
1974	<i>Hyakusen Hyakushō: Hataraki Ichi Ryō, Kangae Go Ryō (Yüz Zafer Yüz Galibiyet: Emek Bir Ryō, Düşünce Beş Ryō)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1975	<i>Dōdōtaru Dasan (Onurlu Hesap)</i>	Kısa Öykü	–
1975	<i>Kanryōtachi no Natsu (Bürokratların Yazı)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1975	<i>Rin 3311 ni Nore (3311 Uçağına Bin)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1976	<i>Mainichi ga Nichiyōbi (Her Gün Pazar)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1976	<i>Purofesshonaru no Jōken – Amerika Taidan Kikō (Profesyonellerin Koşulları: Amerika Söyleşi Günlüğü)</i>	Söyleşi Dizisi	–
1976	<i>Rakujitsu Moyu (Batan Güneşin Yanışı)</i>	TV Senaryosu	–
1977	<i>Seimei naki Machi (Ruhsuz Şehir)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1977	<i>Seimei no Uta – Sensō to Soshiki (Hayatın Şarkısı: Savaş ve Örgüt)</i>	Kısa Öykü	Savaş

1977	<i>Uchi-de no Kozuchi Machi Ichiban-chi</i> (<i>Sihirli Tokmak Mahallesi No.1</i>)	Uzun Roman	İş Dünyası
1977	<i>Kyō wa Futatabi Korazu</i> (<i>Bugün Bir Daha Gelmeyecek</i>)	Uzun Roman	Toplumsal Sorun
1977	<i>Bijinesu Erīto no Jōken</i> (<i>İş Dünyası Elitlerinin Koşulları</i>)	Söyleşi Dizisi	–
1978	<i>Amai Esa</i> (<i>Tatlı Yem</i>)	Kısa Öykü	İş Dünyası
1978	<i>Ikari no Hyōteki</i> (<i>Öfkenin Hedefi</i>)	Kısa Öykü	Savaş
1978	<i>Ōgon no Hibi</i> (<i>Altın Günler</i>)	Uzun Roman	Tarih
1978	<i>Sunao na Senshi-tachi</i> (<i>Saf Savaşçılar</i>)	Uzun Roman	Toplumsal Sorun
1978	<i>Rekishī ni Miru Jitsuryokusha no Jōken</i> (<i>Tarihte Güçlü İnsanların Özellikleri</i>)	Söyleşi Dizisi	–
1979	<i>Kaigai to wa Nihonjin ni totte Nani ka</i> (<i>Yurt Dışı Japonlar İçin Ne İfade Eder?</i>)	Kurgu Dışı	–
1979	<i>Chūgoku – Gekidō no Yo no Ikikata</i> (<i>Çin: Çalkantılı Bir Dünyada Yaşam</i>)	Kurgu Dışı	–
1980	<i>Danshi no Honkai</i> (<i>Erkeklerin Onuru</i>)	Uzun Roman	Politika
1981	<i>Otokotachi no Kōjitsu</i> (<i>Adamların Mutlu Günleri</i>)	Uzun Roman	İş Dünyası
1981	<i>Watashi no Jōhō Nikki</i> (<i>Bilgi Günlüğüm</i>)	Deneme	–

1981	<i>Ikinokori no Jōken – Ōbei Taidan Kikō</i> (<i>Hayatta Kalma Koşulları: Batı Söyleşi</i> <i>Günlüğü</i>)	Söyleşi Dizisi	–
1982	<i>Fuyu no Habatsu (Kış Fraksiyonu)</i>	Uzun Roman	Tarih
1982	<i>Gaishoku-ō no Ue (Restoran Kralının Açlığı)</i>	Uzun Roman	Yönetim
1982	<i>Yūsha wa Katarazu (Kahramanlar</i> <i>Konuşmaz)</i>	Uzun Roman	Yönetim
1983	<i>Gogo Hachiji no Otokotachi (Akşam</i> <i>Sekizdeki Adamlar)</i>	Kurgu Dışı	–
1984	<i>Karoyaka na Hīrō-tachi (Zarif Kahramanlar)</i>	Söyleşi Dizisi	–
1984	<i>Amerika Ikigai no Tabi (Amerika:</i> <i>YaşamAmacı Yolculuğu)</i>	Kurgu Dışı	–
1984	<i>Honda Sōichirō to no 100 Jikan (Soichiro</i> <i>Honda ile 100 Saat)</i>	Kurgu Dışı	–
1985	<i>Utaretsuyoku Ikiru (Darbeye Dayanarak</i> <i>Yaşamak)</i>	Deneme	–
1986	<i>Hideyoshi to Takeyoshi: Me o Agereba Umi</i> (<i>Hideyoshi ve Takeyoshi: Başını Kaldırınca</i> <i>Deniz)</i>	Uzun Roman	Tarih
1986	<i>Jinsei no Ryūgi – Bijinesuman ni Okuru</i> <i>Kotoba 337 (Yaşam Tarzı: İş İnsanlarına 337</i> <i>Söz)</i>	Deneme	–

1986	<i>Kikigaki: Shizuka na Tafunesu Jū no Jinsei</i> (Sözlü Anlatular: Sessiz Dayanıklılıkla 10 Hayat)	Kurgu Dışı	–
1988	<i>Īsuto Ribā no Kani (East River'in Yengeçleri)</i>	Kısa Öykü	İş Dünyası
1988	<i>So ni shite No da ga Hi de wa nai (Soylu Olmasa da Asil)</i>	Uzun Roman	Yönetim
1988	<i>Kuttaku naku Ikiru (Kaygısız Yaşamak)</i>	Deneme	–
1988	<i>Yūjō Chikara Ari (Dostlukta Güç Vardır)</i>	Kurgu Dışı	–
1989	<i>Shōnan – Umi Hikaru Mado (Shōnan: Parlayan Deniz Penceresi)</i>	Deneme	–
1989	<i>Jinsei Yonetsu Ari (Yaşamda Kalan İst)</i>	Deneme	–

Tablo 5: Saburō Shiroyama'nın 1990–2012 Yılları Arasındaki Eserleri

Yıl	Eser Adı	Tür	Tema
1990	<i>Kenjin-tachi no Yo (Bilgelerin Dünyası)</i>	Uzun Roman	Politika
1992	<i>Shitenchō no Magarikado (Şube Müdürünün Dönüm Noktası)</i>	Şiir Kitabı	–
1993	<i>Biggu Bōi no Shōgai – Gotō Noboru (Büyük Çocuk Gotō Noboru'nun Yaşamı)</i>	Kurgu Dışı	–
1994	<i>Washi no Me wa Jūnen-saki ga Mieru – Ōhara Magosaburō (Kartal Gözüm On Yıl İleriyi Görür: Ōhara Magosaburō)</i>	Kurgu Dışı	–

1995	<i>Mō, Kimi ni wa Tanomanai (Artık Senden İstemeyeceğim)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1996	<i>Hana Usen-te wa Omoshiro Karazu (Çiçeksiz Olmak Eğlenceli Değildir)</i>	Kurgu Dışı	–
1996	<i>Kare mo Hito no Ko – Napoleon Tōsotsusha no Uchigawa (O da Bir İnsan: Napolyon'un İç Dünyası)</i>	Kurgu Dışı	–
1997	<i>Ushinawareta Kokorozashi (Yitirilen İdeal)</i>	Söyleşi Dizisi	–
1997	<i>Un o Ten ni Makasu Nante (Şansı Kadere Bırakmak da Ne?)</i>	Kurgu Dışı	–
1998	<i>Buchō no Daibannen (Müdürün Son Dönemi)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
1999	<i>Katsu Keiei (Kazanmanın Yönetimi)</i>	Deneme	–
1999	<i>Kono Hi, Kono Sora, Kono Watashi (Bu Gün, Bu Gökyüzü, Bu Ben)</i>	Deneme	–
2000	<i>Kibaru Otoko (Dirençli Adam)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
2001	<i>Shikikan-tachi no Tokkō (Komutanların Kamikazes)</i>	Uzun Roman	Savaş
2001	<i>Arashi no Naka no Ikigai (Fırtınada Yaşam Anlamı)</i>	Deneme	–
2002	<i>Shizuka ni Kenkoyaka ni Tōku made (Sessizce, Sağlıklı ve Uzağa)</i>	Deneme	–
2002	<i>Kono Inochi, Nani o Akuseku (Bu Hayat, Neden Telaş Ediyorsun?)</i>	Deneme	–
2003	<i>“Kikotsu” ni Tsuite (“Omurga” Üzerine)</i>	Söyleşi Dizisi	–

2007	<i>Hontō ni Ikita Hi (Gerçekten Yaşanmış Gün)</i>	Uzun Roman	İş Dünyası
2007	<i>Shigoto to Jinsei (İş ve Yaşam)</i>	Deneme	–
2007	<i>Ureshiute, Soshite... (Mutlulukla, Sonra...)</i>	Deneme	–
2007	<i>Shiroyama Saburō, Gorufu no Jikan (Saburō Shiroyama, Golf Zamanı)</i>	Deneme	–
2008	<i>Sōka, Mō Kimi wa Inai no ka (Demek ki, Artık Sen Yoksun)</i>	Deneme	–
2009	<i>Dōse, Achira e wa Tebura de Iku (Zaten, Oraya Eli Boş Gideceğiz)</i>	Deneme	–
2010	<i>Sukoshi Dake, Muri o Shite Ikiru (Biraz Zorlukla da Olsa Yaşamak)</i>	Deneme	–
2012	<i>Yomigaeru Chikara wa, Doko ni (Yeniden Doğma Gücü Nerede?)</i>	Deneme	–

Kaynak: Saburō Shiroyama Dijital Müzesi

Bu şekilde Saburō Shiroyama'nın eserleri sınıflandırıldığında, aşağıdaki özelliklerin öne çıktığı görülmektedir.

- Eserlerin büyük çoğunluğu, tematik olarak savaş veya iş dünyasını arka planına alır.
- Tür ayrımı olmaksızın, pek çok eser gerçek kişileri model olarak yazılmıştır.
- Birey ile örgüt arasındaki çatışmalar bağlamında, başkahramanın yaşam biçimini konu alan yapıtlar ağırlıktadır.
- Tamamen hayal ürünü kişiler yerine, tarihsel veya geçmişte yaşamış karakterleri başkahraman olarak seçen eserler fazladır.

- Yazarın yaşamının son dönemlerinde, mesajlarını doğrudan iletmeyi tercih ettiği denemeler ve söyleşi türündeki eserler çoğalmıştır.

Yukarıda belirtilen bu özellikler ile bu bölümün birinci ve ikinci kısımlarında yapılan değerlendirmeler birlikte ele alındığında, Saburō Shiroyama'nın bütün eserleri boyunca temelde “insanın nasıl yaşaması gerektiği” sorusunu dile getirdiği anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle, Shiroyama ekonomi veya iş dünyası temalarını işlese de, bunu ne yalnızca mesleki bilgi aktarmak amacıyla ne de salt bir eğlence aracı olarak yapmıştır. Bu bağlamda Shiroyama, ne bir “uygulamalı kitap” yazarı ne de bütünüyle “saf edebiyat” yazarıdır; o, bu iki alanın arasında konumlanarak, “ekonomi romanı” adlı yeni bir edebiyat türünü inşa eden bir ekonomi romanı yazarıdır.

Saburō Shiroyama'nın tüm eserlerinin kronolojik olarak sunulduğu kapsamlı bibliyografya, onun edebî üretim sürecinin hem türsel hem de tematik çeşitliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Ancak, bu geniş yelpazede yer alan eserlerin yalnızca adlarını sıralamak, yazarın düşünsel ve sanatsal yönelimlerini bütünüyle kavramak açısından yeterli değildir. Bu nedenle, söz konusu eserlerin tematik düzlemde sınıflandırılarak incelenmesi, Shiroyama'nın edebî evrimini ve toplumsal gerçekliklere yaklaşımını daha derinlemesine anlamaya imkân sağlayacaktır.

Bu amaçla, çalışmanın devamında eserler;

- II. Dünya Savaşı temalı romanlar,
- Ekonomi temalı romanlar,
- Deneme ve röportaj türündeki eserler,
- Sinema ve televizyon uyarlamaları

şeklinde kategorize edilerek ayrı ayrı tablolar hâlinde ele alınmıştır. Her tabloda, ilgili dönemin toplumsal ve tarihsel bağlamı dikkate alınmış; eserlerin yalnızca içerikleri

değil, aynı zamanda temsil ettikleri değerler, karakter inşası ve Shiroyama'nın düşünsel yönelimiyle olan ilişkileri de açıklanmıştır.

Bu yaklaşım, Shiroyama'nın yalnızca üretken bir yazar değil, aynı zamanda modern Japon toplumunun ahlaki, ekonomik ve tarihsel bilinç dönüşümünü edebiyat aracılığıyla yansıtan bir entelektüel figür olarak konumlanmasını anlamak bakımından daha bütüncül ve işlevsel bir okuma zemini sunmaktadır.

2.3.1. II. Dünya Savaşı Temalı Başlıca Eserleri

Saburō Shiroyama'nın edebi üretiminde II. Dünya Savaşı belirleyici bir tematik eksen oluşturmuştur. Genç yaşta gönüllü olarak orduya katılması ve kamikaze birliğine seçilmesi, onun savaşın gerçekliğiyle birebir yüzleşmesine neden olmuştur. Bu deneyim, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda ahlaki ve felsefi bir dönüm noktası niteliği taşımış; Shiroyama'nın sonraki tüm yazınsal üretimlerinde savaşın insan üzerindeki etkilerini, örgüt ve birey çatışmasını, liderlik etiğini ve barış arayışını merkeze almasına zemin hazırlamıştır.³⁹

Yazar, savaşın en zorlu koşulları altında bile insanlık onurunu korumaya çalışan bireylerin hikâyelerini işlemiş; bu yönüyle Japon savaş edebiyatında bireysel vicdan ve insani değerleri öne çıkaran özgün bir konum edinmiştir.

³⁹ “*Shikikan-tachi no Natsu*” (*Komutanların Yazı*) adlı eserini yayımladığı dönemde verdiği bir röportajda Saburō Shiroyama, savaş temasıyla ilgili yazma sürecine dair şu ifadeyi kullanmıştır: “Savaş hakkında yazmak acı verici, ancak bunu yazmadan bırakmak çok daha acı. Artık ne zaman ölsem fark etmez.”

Aşağıdaki Tablo 6'da, Shiroyama'nın II. Dünya Savaşı dönemine ve sonrasında odaklanan başlıca eserleri kronolojik sırayla sunulmaktadır:

Tablo 6: Saburō Shiroyama'nın II. Dünya Savaşı Temalı Başlıca Eserleri

Yıl	Eser Adı	İçerik
1959	<i>Taigi no Sue (Yüce Dava'nın Sonu)</i>	Yazarın savaş öncesi ve sonrası Japon toplumuna dair kişisel gözlemlerine dayanan bu roman, militarist ideallerle yetişmiş bir gencin savaş sonrasında yaşadığı ideolojik çöküş ve varoluşsal arayışı konu edinir. Kişisel inanç ile ulusal ideoloji arasındaki çatışma, eserin merkezindedir.
1968	<i>Iō-tō ni Shisu (Iwo Jima'da Ölmek)</i>	II. Dünya Savaşı'nın en çetin cephelerinden biri olan Iwo Jima'da hayatını kaybeden binbaşı Takeichi Nishi'nin yaşamını konu alan biyografik bir romandır. Shiroyama, kahramanlık mitini sorgulayarak savaşın insan ruhunda bıraktığı yıkıcı etkileri ortaya koyar.
1968	<i>Ippo no Kyori: Shōsetsu Yokaren (Bir Adım Uzakta: Hazırlık Birliği Romanı)</i>	Donanma hava okulu öğrencilerinin yaşamını anlatır. Genç askerlerin ölümle yüzleşmeleri sırasında yaşadıkları korku, aidiyet ve itaat duygularını işler. Shiroyama'nın kamikaze eğitimi döneminden otobiyografik izler taşır.

1974	<i>Rakujitsu Moyu (Batan Güneşin Yanışı)</i>	Savaş sonrası yargılanarak idam edilen eski başbakan Kōki Hirota'nın yaşam öyküsünü konu alır. Yazar bu romanda politik sorumluluk, adalet ve etik yargı kavramlarını tartışır. Eser, <i>Mainichi Yayın Kültür Ödülü</i> 'nü kazanmıştır.
1977	<i>Seimei no Uta – Sensō to Soshiki (Yaşamın Şarkısı – Savaş ve Örgüt)</i>	Savaş örgütü içindeki bireyin konumunu sorgulayan bu kısa roman, askerî disiplinin bireysel vicdan üzerindeki baskısını ele alır. Savaşın bürokratik yapısı ve insanın değersizleşmesi eleştirilir.
1982	<i>Yūsha wa Katarazu (Kahramanlar Konuşmaz)</i>	Savaş sonrası sessizliğe gömülen eski askerlerin iç dünyasını anlatır. “Kahramanlık” kavramını sorgular ve bireysel suskunlukların toplumsal bellekteki yerini tartışır.
2001	<i>Shikikan-tachi no Tokkō (Komutanların Kamikazesi)</i>	II. Dünya Savaşı'ndaki ilk ve son intihar saldırılarına katılan iki genç subayın gerçek yaşam hikâyesine dayanır. Yazar, ölüm emrinin ahlakiliğini ve itaatın sınırlarını tartışarak, militarizmin insan üzerindeki etik yıkımını irdeler.

2.3.2. Ekonomi Temalı Başlıca Eserleri

Saburō Shiroyama'nın yazarlık kariyerinde geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmasını ve edebi kimliğinin kalıcı biçimde pekişmesini sağlayan temel unsur, hiç kuşkusuz ekonomi temalı eserleridir. Bu türde kaleme aldığı yapıtlarında, çoğunlukla gerçek

hayattaki kişi ve kurumları model almış; Japonya'nın ekonomik gelişim sürecine yön vermiş yöneticileri, iş insanlarını ve örgütsel yapıları edebi düzleme taşımıştır.

Shiroyama, yalnızca ekonomik başarı öykülerini aktarmakla yetinmemiş; bireyin iş yaşamında karşılaştığı ideolojik ikilemleri, kişisel çatışmaları ve ahlaki sorgulamaları da derinlemesine işlemiştir. Bu yönüyle onun ekonomi romanları, bireysel düzeyde etik bilinç ve toplumsal düzeyde kurumsal dönüşüm arasındaki etkileşimi ortaya koyan, modern Japon toplumunun ruhsal ve yapısal değişimini anlamada önemli birer kaynak niteliği taşımaktadır.

Aşağıdaki Tablo 7'de, Shiroyama'nın başlıca ekonomi temalı eserleri yer almaktadır:

Tablo 7: Saburō Shiroyama'nın Ekonomi Temalı Başlıca Eserleri

Yıl	Eser Adı	İçerik
1957	<i>Yushutsu (İhracat)</i>	<i>Bungakukai</i> dergisinin “Yeni Yazarlar Ödülü”nü kazanan bu kısa öykü, savaş sonrası dönemde yurtdışında görev yapan bir Japon ticaret şirketi çalışanının etik değerleri ile maddi çıkar arasındaki çatışmasını konu alır. Japonya'nın ihracat odaklı sanayileşmesinin ilk edebi temsillerinden biridir.
1959	<i>Sōkaiya Kinjō</i> (<i>Genel Kurul</i> <i>Gangsteri Kinjō</i>)	<i>Naoki Ödülü</i> 'nü kazanan bu eser, Japon şirketlerinin genel kurullarında dönen perde arkası ilişkileri ve çıkar çatışmalarını gözler önüne serer. Gerçek bir figür olan

		Kubo Yūzaburō ⁴⁰ model alınmıştır. Şirket etiği ve yozlaşma kavramlarını işler.
1963	<i>Made in Japan</i> (<i>Japon Malı</i>)	Kalitesiz ürünlerle anılan “Made in Japan” imajını iyileştirmeye çalışan bir sanayicinin öyküsünü anlatır. Gerçek hayatta Morishita Tai (Terumo Co.) model alınmıştır. Ulusal kimlik, üretim etiği ve kalite anlayışı temaları ön plandadır.
1969	<i>Kakaku Hakai (Fiyat Kırma)</i>	Daiei Marketler Zinciri’nin ⁴¹ kurucusu Isao Nakauchi’yi model alarak dağıtım sektöründeki sert rekabeti konu alır. Kapitalist piyasa dinamikleri ve liderlik ahlakı sorgulanır. 1981 yılında televizyon dizisine uyarlanmıştır.
1975	<i>Kanryō-tachi no Natsu (Bürokratların Yazı)</i>	Japonya’nın hızlı ekonomik büyüme döneminde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nda görev yapan bürokrat Shigeru Sahashi’yi model alır. Kamu çıkarı ile bireysel etik

⁴⁰ *Sōkaiya Kinjo (Genel Kurul Gangsteri Kinjo)* adlı eserdeki başkahramanın modeli olarak kabul edilen Kubo Yuzaburō, Japon şirketler tarihindeki ilk “*sōkai-ya*”lardan (genel kurul düzenleyicileri) biri olarak tanınmaktadır. Bu kişiler, hissedar olarak katıldıkları genel kurul toplantılarını şirket lehine sonuçlandırarak karşılığında maddi kazanç elde eden aracılar olarak bilinmektedir.

⁴¹ 1957 yılında kurulan ve Japonya’nın ilk büyük süpermarketi olarak 1960’lar ile 1970’lerde ülke genelinde hızla büyüyen Daiei şirketi, 1990’ların sonlarında köpük ekonomisinin çöküşüyle mali sıkıntıya düşmüştür. 2001’de kurucu CEO Isao Nakauchi görevinden ayrılmış, 2005 yılında ise şirket büyük perakende zinciri Aeon tarafından satın alınmıştır.

		arasındaki dengeyi tartışır. 1996 ve 2009 yıllarında televizyon dizilerine uyarlanmıştır.
1980	<i>Danshi no Honkai</i> (<i>Erkeklerin Onuru</i>)	1930'da altın standardının serbest bırakılmasını savunan Başbakan Osachi Hamaguchi ⁴² ve Maliye Bakanı Junnosuke Inoue'yi ⁴³ konu alır. Siyasi cesaret, ekonomik reform ve kişisel fedakârlık temaları öne çıkar.
1981	<i>Otokotachi no Kōjitsu</i> (<i>Erkeklerin Mutlu Günleri</i>)	20. yüzyılın başında Japon elektrik ve kimya endüstrisinin gelişimine öncülük eden Nobuteru Mori'yi ⁴⁴ model alır. Japon modernleşmesi sürecinde girişimcilik ve idealizm kavramlarını işler. 2001'de manga olarak da uyarlanmıştır.

⁴² Osachi Hamaguchi (1870–1931), I. Dünya Savaşı sonrasında Japonya'nın yaşadığı ekonomik durgunlukla mücadele amacıyla, askeri çevrelerin muhalefetine rağmen altının serbest bırakılması politikasını savunan bir siyasetçidir. Tokyo İstasyonu'nda uğradığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetmiştir.

⁴³ Junnosuke Inoue (1869–1932), Japonya Merkez Bankası Başkanlığı'nın ardından Maliye Bakanı olarak görev yapmıştır. Başbakan Hamaguchi'nin liderliğinde uygulanan altın standardına dönüş politikasını desteklemiş, 1932 yılında Tokyo'da seçim kampanyası sırasında suikasta uğrayarak öldürülmüştür.

⁴⁴ Nobuteru Mori (1884–1941), alüminyum gibi malzemelerin yerli üretimiyle ilgili projeleri başlatan öncü bir iş adamıdır. II. Dünya Savaşı öncesinde, şirketi Japonya'nın en büyük 15 büyük finans grubu arasında yer alacak kadar büyümüştür. Ancak, savaşın sona ermesiyle birlikte bu finans grubu dağıtılmıştır.

1982	<i>Gaishoku-ō no Ue</i> (<i>Restoran Kralının Açılışı</i>)	Savaş sonrası ekonomik büyüme döneminde restoran zinciri kurucusu Kyoichi Egashira'yı ⁴⁵ model alır. Rekabet, yenilik ve iş etiği arasındaki çatışmayı merkezine alır. Kurumsal hırs ve bireysel yalnızlık temalarıyla dikkat çeker.
1988	<i>So ni Shite Yano</i> <i>Daga Hi dewa Nai</i> (<i>Kaba ama Adi Değil</i>)	Mitsui & Co. başkanlığından Japon Demiryolları Başkanlığına getirilen Reisuke Ishida'nın ⁴⁶ yaşamından esinlenmiştir. İş hayatında dürüstlüğü ve alçakgönüllülüğün değerini vurgular. Kamu hizmeti etiğine yönelik alegorik bir eserdir.
1995	<i>Mō, Kimi ni wa</i> <i>Tanomanai (Artık Senden İstemeyeceğim)</i>	Dai-ichi Life, Toshiba ve Keidanren (Japon Ekonomik Organizasyonlar Federasyonu) başkanlığında görev yapan Taizō Ishizaka'yı ⁴⁷ model alır. Sorumluluk duygusu, sadakat ve liderlik erdemleri etrafında

⁴⁵ Kyoichi Egashira (1923–2005), *Royal Host* restoran zincirinin kurucusudur. Franchise sistemi ve merkezi mutfak uygulamalarını hayata geçirerek markanın Japonya genelinde yaygınlaşmasını sağlamıştır. Eserde, rakip olarak *Jonathan's* gibi restoran zincirlerini işleten *Skylark Group* da yer almakta olup, bu iki grup arasındaki rekabet günümüzde de sürmektedir.

⁴⁶ Reisuke Ishida (1886–1978), Japon Demiryolları'nın (günümüzdeki JR şirketleri) başkanlığını yürütmüştür. Kurum, aşırı yatırım nedeniyle mali zorluklar yaşarken ve işçi hareketleriyle karşı karşıyayken, Ishida görevi devlete hizmet anlayışıyla maaş almadan üstlenmiştir. Kararlı tutumu ve bağımsız çalışmalarıyla dikkat çekmiştir.

⁴⁷ Taizo Ishizaka (1886–1975), Japon iş dünyasında önemli bir figürdür. Eserin başlığı, Ishizaka'nın işine gereken özeni göstermeyen bir çalışana söylediği sözden alınmıştır.

		şekillenen roman, kurumsal Japonya'nın etik krizine eleştirel bir bakış sunar.
--	--	--

2.3.3. Başlıca Denemeler ve Röportajlar

1960'lı yıllardan 1980'lere uzanan süreçte "ekonomi romanı" türündeki eserlerini ardı ardına yayımlayan Saburō Shiroyama, yalnızca edebiyat çevrelerinde değil, siyaset ve iş dünyasında da büyük yankı uyandırmıştır. Japon şirketlerinin ordu benzeri hiyerarşik yapıları içinde çalışan bireylerin ve liderlerin kendisine yönelttiği sorulara yanıt verir biçimde Shiroyama, iş hayatında etik duruş, liderlik anlayışı ve kişisel sorumluluk üzerine düşüncelerini röportajlar, denemeler ve konferanslar aracılığıyla dile getirmiştir. Shiroyama, 1980'li yılların sonlarından itibaren edebi romanlardan çok deneme ve düşünce yazılarına yönelmiştir. Ancak bu metinlerdeki düşünsel çerçeve Japon ekonomisinin değişen koşullarına rağmen günümüzde dahi etkisini sürdürmektedir.

Tablo 8: Saburō Shiroyama'nın Başlıca Deneme ve Röportajları

Yıl	Eser Adı	İçerik
1985	<i>Utarezuyoku Ikiru</i> (<i>Zorluklara Karşı Güçlü Yaşamak</i>)	Yazarın kişisel ve mesleki deneyimlerinden yola çıkan bu deneme, bireyin iş yaşamında dayanıklılık, uyum yeteneği ve etik kararlılık geliştirerek örgüt içinde kendi varlığını nasıl koruyabileceğini tartışır. Başarının sadece yetenekle değil, karakter gücüyle ilişkili olduğu savunulur.

1986	<i>Jinsei no Ryūgi</i> (<i>Yaşam Tarzı</i>)	“Yöneticinin Görevi”, “Çalışanın Sorumluluğu” ve “Liderlik Nitelikleri” gibi başlıklar etrafında yapılandırılmış, kısa aforizmalar ve örnek olaylarla desteklenmiş bir deneme derlemesidir. Shiroyama’nın liderlik etiğine dair temel görüşlerini sistematik biçimde sunar.
1990	<i>Katsu Keiei</i> (<i>İşletmede Kazanma</i>)	Sony, Honda ve Fuji Film gibi Japon sanayi devlerinin yöneticileriyle yapılmış röportajlardan oluşur. Köpük ekonomisi döneminde dahi ayakta kalan şirketlerin stratejik yönetim, kurumsal kültür ve vizyon anlayışlarını inceler. Eser, Japon iş dünyasının etik temellerini belgeleyen bir “sözlü tarih” niteliğindedir.
2008	<i>Sōka, Mō Kimi wa Inai no ka</i> (<i>Demek ki, Artık Sen Yoksun</i>)	Shiroyama’nın ölümünden sonra yayımlanan bu içtenlikli deneme, yazarın eşiyle ⁴⁸ olan yaşamına ve onu kaybettikten sonra yaşadığı duygusal dönüşüme odaklanır. Eserde aile-iş dengesi, sadakat ve insani değerlere bağlılık temaları ön plandadır.
2012	<i>Yomigaeru Chikara wa, Doko ni</i>	Ekonomik durgunluk döneminde yazılmış bu derleme, Shiroyama’nın geçmiş konferans konuşmalarından ve röportajlarından oluşturulmuştur. Şirketlere ve bireylere

⁴⁸ Saburō Shiroyama’nın eşi Yōko, yazarın kariyeri boyunca en büyük destekçilerinden biri olmuştur ve 2000 yılında vefat etmiştir. Söz konusu eser, 2009 yılında televizyon dizisi olarak uyarlanmıştır.

(<i>Yeniden Doğmanın Gücü Nerede?</i>)	yenilenme, vizyon geliştirme ve toplumsal dayanışma çağrısı yapan umut dolu bir metindir. ⁴⁹
--	---

2.3.4. Saburō Shiroyama Eserlerinin Görsel Uyarlamaları

Shiroyama'nın yapıtları, 1959'da *Sōkaiya Kinjō (Genel Kurul Gangsteri Kinjō)* filmiyle başlayan sinema kariyerinden 2011'deki *Jiko Senmu* televizyon özeline kadar, Japonya'nın ekonomik, siyasal ve toplumsal dönüşümünü sinema ve televizyon aracılığıyla da yansıtmıştır. Özellikle *Rakujitsu Moyu (Batan Güneşin Yanışı)* ve *Kanryōtachi no Natsu (Bürokratların Yazı)* gibi yapımlar, yazarın etik liderlik ve bireysel sorumluluk temalarını görsel dile taşımış, böylece Shiroyama'nın “ekonomi romanı” anlayışı çok daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır.

Tablo 9: Saburō Shiroyama Eserlerinin Görsel Uyarlamaları

Yıl	Eser Adı	Tür
1959	<i>Sōkaiya Kinjō: Shōbushi to Sono Musume (Genel Kurul Gangsteri Kinjō: Kumarbaz ve Kızı)</i>	Film
1963	<i>Ichi ka Bachi ka (Ya Hep Ya Hiç)</i>	Film
1959	<i>Sōkaiya Kinjō (Genel Kurul Gangsteri Kinjō)</i>	TV Dizisi

⁴⁹ Saburō Shiroyama, 2007 yılında vefat etmiş olmasına rağmen Japonya'da, özellikle orta yaşlı erkek okurlar arasında geniş bir hayran kitlesine sahiptir. Eserleri iş dünyası dergileri ve gazetelerde düzenli olarak ele alınmaktadır.

1961	<i>Shachōshitsu (Başkanlık Odası)</i>	TV Dizisi
1962	<i>Ōgonkyō (Altın Geçidi)</i>	TV Dizisi
1964	<i>Ichi ka Bachi ka (Ya Hep Ya Hiç)</i>	TV Dizisi
1965	<i>Ippatsuya (Tek Vuruş Adam)</i>	TV Dizisi
1976	<i>Dōdōtaru Dasan (Görkemli Hesap)</i>	TV Dizisi
1976	<i>Rakujitsu Moyu (Batan Güneşin Yanışı)</i>	TV Dizisi
1977	<i>Mainichi ga Nichiyōbi (Her Gün Pazar)</i>	TV Dizisi
1978	<i>Ōgon no Nichinichi (Altın Günler)</i>	TV Dizisi
1979	<i>Sunao na Senshi-tachi (Dürüst Savaşçılar)</i>	TV Dizisi
1981	<i>Danshi no Honkai (Erkeklerin Gerçek Çöküşü)</i>	TV Dizisi
1981	<i>Kakaku Hakai (Fiyat Kırma)</i>	TV Dizisi
1982	<i>Yūkidōdō (Görkemli Cesaret)</i>	TV Dizisi
1983	<i>Yūsha wa Katarazu (Kahramanlar Konuşmaz)</i>	TV Dizisi
1986	<i>Umai Hanashi Ari (İyi Bir Fırsat Var)</i>	TV Dizisi
1989	<i>Mainichi ga Nichiyōbi (Her Gün Pazar)</i>	TV Dizisi
1989	<i>Yakuin-shitsu Gogo Sanji (Saat Üçte Yönetim Kurulu Odası)</i>	TV Dizisi
1990	<i>Bijinesuman no Chichi yori Musuko e no 30-tsū no Tegami (İş Adamı Babadan Oğluna 30 Mektup)</i>	TV Dizisi
1996	<i>Kanryōtachi no Natsu (Bürokratların Yazı)</i>	TV Dizisi
2003	<i>Ware, Bansetsu o Kegasazu (Onurlu Son)</i>	TV Dizisi
2009	<i>Sōka, Mō Kimi wa Inai no ka (Demek ki, Artık Sen Yoksun)</i>	TV Dizisi

2009	<i>Rakujitsu Moyu (Batan Güneşin Yanışı)</i>	TV Dizisi
2009	<i>Kanryōtachi no Natsu (Bürokratların Yazı)</i>	TV Dizisi
2011	<i>Jiko Senmu (Kaza Genel Müdürü)</i>	TV Özel Dizisi

2.3.5. Saburō Shiroyama'nın Eserlerinin Düşünsel Temelleri

Saburō Shiroyama'nın edebi üretimi, yalnızca türsel çeşitlilik bakımından değil, aynı zamanda taşıdığı düşünsel arka plan açısından da modern Japon edebiyatı içerisinde özgün bir konuma sahiptir. Eserlerinin temeline yerleşen düşünce dünyası, büyük ölçüde II. Dünya Savaşı sırasında edindiği kişisel deneyimlerden ve savaş sonrası Japon toplumunun geçirdiği siyasal, sosyal ve ekonomik dönüşüm süreçlerinden beslenmektedir. Roman, deneme ve söyleşilerinde yalnızca dışsal olaylara değil, aynı zamanda insanın içsel çatışmalarına ve etik kararlarına da derinlemesine yer verir.

Shiroyama'nın yazın dünyasında öne çıkan başlıca temalar; savaşın anlamsızlığı, toplumsal barışın gerekliliği, liderlik etiği, bireysel sorumluluk ve kurumsal sadakat ile insani değerler arasında kurulan denge olarak sıralanabilir. Bu bağlamda eserleri, yalnızca bireylerin ya da kurumların başarı öykülerini değil, çoğu zaman başarısızlıkla sonuçlanmış olsa da etik ve ahlaki duruşlarını koruyarak ideallerini savunmuş kişilikleri de odağına alır. Bu özellik, Shiroyama'nın yalnızca bir “biyografi yazarı” olarak değil, edebiyat aracılığıyla Japon toplumuna düşünsel rehberlik eden bir yazar olarak değerlendirilmesini sağlamıştır.

A. Edebi Anlatının Arkasındaki Temel Düşünceler

Shiroyama'nın eserlerinde doğrudan ya da dolaylı biçimde vurgulanan başlıca düşünsel ilkeler şu şekilde özetlenebilir:

- **Savaş karşıtı bilinç:** Genç yaşta orduya gönüllü olarak katılıp kamikaze birliğine atanan Shiroyama, savaşın idealleştirilen anlamının aksine, onun trajik ve yıkıcı gerçekliğini doğrudan deneyimlemiştir. Bu deneyim, tüm yazın hayatı boyunca barış arzusunu merkeze almasına yol açmıştır.
- **Devletin ve kurumların eleştirisi:** Devletler ve büyük organizasyonlar, bağlı bireyleri hayal kırıklığına uğratabilir; bu nedenle bireyin eleştirel düşünme ve etik muhakeme becerisi gelişmiş olmalıdır.
- **Ekonomik adaletin gerekliliği:** İnsanların onurlu ve mutlu bir yaşam sürebilmeleri için yalnızca barış değil, aynı zamanda adil ve insana yakışır ekonomik koşulların da sağlanması gereklidir.
- **İdeal liderlik anlayışı:** Toplumun ve kurumların yöneticileri, dar çıkar hesapları yerine yüksek idealler doğrultusunda karar alabilmeli ve ahlaki sorumluluk taşımalıdır.
- **Bireysel etik duruş:** Kişi, bir örgüte bağlı olsa dahi, kendi insanlığından ve değerlerinden taviz vermeden bu örgüte katkı sunabilmelidir.

B. İdeallerine Bağlı Karakterler ve Temsilî Figürler

Shiroyama, yukarıda sıralanan düşünsel ilkeleri yalnızca didaktik denemeler aracılığıyla değil, aynı zamanda kurgu karakterler ve tarihsel kişilikler üzerinden romanlaştırarak görünür kılmıştır. Bu çerçevede, bazı karakterler ve temsil ettikleri değerler şu şekilde örneklendirilebilir:

- **Kōki Hirota** (*Rakujitsu Moyu – Batan Güneşin Yanışı*): Savaşa karşı çıkan ancak savaş sonrası yargılamalarda sorumluluğu üstlenerek idam edilen eski başbakanıdır. Etik duruşu ve trajik sonu, sorumluluğun ve adanmışlığın sembolü olarak değerlendirilir.
- **Shigeru Sahashi** (*Kanryōtachi no Natsu – Bürokratların Yazı*): Uluslararası rekabet gücünü artırmak amacıyla yasa tasarısını meclisten geçirmeye çalışan bir bürokrattır. Bürokratik sistemin katı yapısı karşısında başarısızlığa uğrasa da, idealist yaklaşımıyla dikkat çeker.
- **Osachi Hamaguchi** ve Junnosuke Inoue (*Danshi no Honkai – Erkeklerin Gerçek Çöküşü*): Ekonomik reformlar uğruna büyük riskler almış ve suikasta kurban gitmiş iki devlet adamıdır. Siyasi başarısızlıkları, idealist cesaretin ve fedakârlığın bedelini ortaya koyar.

Shiroyama'nın bu kişilikleri yalnızca biyografik gerçeklikleriyle aktarmakla yetinmeyip, onların içsel çatışmalarını, çevreyle olan mücadelelerini ve değerlerini koruma çabalarını edebi bir derinlikle sunması, onu klasik bir biyografi yazarı olmaktan ayırmış ve “ekonomi romanı” türünün kurucusu hâline getirmiştir.

2.3.6. Saburō Shiroyama'nın Ekonomi Romanlarının Gelişimindeki Rolü

Saburō Shiroyama, yalnızca Japon edebiyatında değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik düşünce alanında da derin etkiler yaratmış önemli bir yazardır. Onun kaleme aldığı ekonomi romanları; birey ile örgüt, liderlik ile etik sorumluluk, savaş ile barış gibi temaları iç içe geçirerek okuyucuya çok katmanlı bir düşünsel deneyim sunar. Bu bağlamda Shiroyama'nın ekonomi romanlarının gelişimindeki rolü aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilebilir:

• Ekonomi Romanı Türünün Kuruculuğu

Shiroyama, ekonomi bilgisini güçlü bir anlatı yeteneğiyle birleştirerek Japon edebiyatında “ekonomi romanı” (*keizai shōsetsu*) olarak anılan özgün bir türün oluşmasını sağlamıştır. Gerçek kişi ve kurumları temel alarak kaleme aldığı eserlerinde, hem ekonomik yaşamın iç işleyişini hem de bireylerin yaşadığı etik ve toplumsal ikilemleri edebi bir dille yansıtmıştır. Bu yaklaşım, ekonomi romanı türünün sınırlarını belirlemiş ve bu alandaki sonraki yazarlar için bir model oluşturmuştur.

• Örgütlerde Bireyin Rolüne Dair Sorgulama

Shiroyama'nın ekonomi romanları yalnızca ekonomik başarıya odaklanmaz; aynı zamanda şirketler ve kurumlar içinde bireyin konumunu, varoluşunu ve etik tutarlılığını da sorgular. Eserlerindeki bireyler, çoğunlukla büyük yapılar içinde sıkışmış ama kendi değerlerinden ödün vermeden yaşamın anlamını arayan figürlerdir. Bu yönüyle Shiroyama, bireysel sorumluluk, aidiyet ve ahlaki bütünlük kavramlarını yeniden düşünmeye teşvik eder.

• Barışçıl Toplum ve Liderlik Anlayışı

Yazarın savaş döneminde yaşadığı kişisel deneyimler, onun yazınsal üretiminde belirleyici bir arka plan oluşturmuştur. Bu deneyim, Shiroyama'nın liderlik anlayışını şekillendirmiş ve eserlerinde barışçıl bir toplumun inşası için gerekli olan ideal lider tipinin ortaya konulmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle idealleri uğruna toplumsal yapıların baskısına direnen karakterler, Shiroyama'nın ahlaki ve düşünsel duruşunun en belirgin yansımalarıdır.

• Günümüz Toplumuna Rehberlik Eden Eserler

Shiroyama'nın romanları, yalnızca savaş sonrası Japon toplumunu değil, çağdaş iş dünyasının karmaşık dinamiklerini de anlamak için evrensel değerler taşır. Örgüt içi çatışmalar, yöneticilik erdemi, ekonomik etik ve toplumsal sorumluluk gibi temaları işleyen bu eserler, okuyucuya yalnızca bilgi sunmakla kalmaz; aynı zamanda bir yaşam felsefesi ve etik rehberlik işlevi de üstlenir.

2.3.7. Saburō Shiroyama'nın Aldığı ve Aday Gösterildiği Edebiyat Ödülleri

Shiroyama, edebi yaşamı boyunca Japon edebiyatında hem tematik hem de biçimsel yenilikleriyle dikkat çeken bir yazar olarak, çok sayıda prestijli ödüle layık görülmüştür. 1957 yılında Yushutsu (İhracat) adlı eseriyle kazandığı Bungakukai Yeni Yazarlar Ödülü, onun yazarlık kariyerinin başlangıcını simgelerken, 1958'de *Sōkaiya* Kinjō (Genel Kurul Gangsteri Kinjō) ile aldığı Naoki Ödülü sayesinde ulusal düzeyde tanınmıştır. 1970'lerde *Rakujitsu Moyu* (Batan Güneşin Yanışı) ile hem Mainichi Yayın Kültür Ödülü'nü hem de Yoshikawa Eiji Edebiyat Ödülü'nü kazanarak, savaş sonrası Japon toplumunun etik, politik ve ekonomik dönüşümünü ele alan en saygın yazarlardan biri konumuna gelmiştir. 1990'lardan itibaren aldığı Kikuchi Kan Ödülü ve Asahi Ödülü ise, yalnızca edebi başarısını değil, "ekonomi romanı" türünü kurarak örgüt, liderlik ve bireysel sorumluluk temalarını derinlemesine işlediği düşünsel katkıları da onurlandırmıştır. Bu ödüller, Shiroyama'nın Japon edebiyatında etik bilinç, toplumsal eleştiri ve gerçekçi anlatımı birleştiren öncü konumunu kalıcı biçimde pekiştirmiştir.

Aşağıdaki Tablo 10'da, Shiroyama'nın kariyeri boyunca aldığı ve aday gösterildiği edebiyat ödüllerinin listesi yer almaktadır.

Tablo 10: Saburō Shiroyama'nın Aldığı ve Aday Gösterildiği Edebiyat Ödülleri

Yıl	Ödül Adı	Eser / İçerik
1957	4. Bungakukai Shinjin-shō (Edebiyat Dünyası Yeni Yazarlar Ödülü)	<i>Yushutsu (İhracat)</i>
1957	38. Naoki Sanjūgo-shō (Naoki Ödülü) – Adaylık	<i>Yushutsu (İhracat)</i>
1958	40. Naoki Sanjūgo-shō (Naoki Ödülü)	<i>Sōkaiya Kinjō</i> (Genel Kurul Gangsteri Kinjō)
1962	9. Shōsetsu Shinchō-shō (Roman Shinchō Ödülü) – Adaylık	<i>Zekkyō no Machi</i> (Çılgınlık Şehri)
1963	25. Bungei Shunjū Dokusha-shō (Bungei Shunjū Okur Ödülü)	<i>Iōtō ni Shisu</i> (Iwo Jima'da Ölmek)
1974	28. Mainichi Shuppan Bunka-shō (Mainichi Yayın Kültür Ödülü)	<i>Rakujitsu Moyu</i> (Batan Güneşin Yanışı)
1975	9. Yoshikawa Eiji Bungaku-shō (Yoshikawa Eiji Edebiyat Ödülü)	<i>Rakujitsu Moyu</i> (Batan Güneşin Yanışı)
1981	33. NHK Hōsō Bunka-shō (NHK Yayın Kültür Ödülü)	Edebi ve kültürel katkılarından dolayı
1991	40. Kanagawa Bunka-shō (Kanagawa Kültür Ödülü-Edebiyat Dalı)	Genel edebi katkılar
1991	53. Bungei Shunjū Dokusha-shō (Bungei Shunjū Okur Ödülü)	<i>Honda Sōichirō wa Naiteiru</i> (Honda Sōichirō Ağlıyor)
1995	44. Kikuchi Kan-shō (Kikuchi Kan Ödülü)	<i>Mō, Kimi ni wa Tanomanai:</i> <i>Ishizaka Taizō no Sekai</i>

		<i>(Artık Senden Bir Şey İstemem – Ishizaka Taizō'nun Dünyası)</i>
2002	64. Bungei Shunjū Dokusha-shō (Bungei Shunjū Okur Ödülü)	<i>Watashi o Boke to Nonoshitta Jimintō Giin e (Beni “Bunak” Diye Aşağılayan LDP Milletvekiline)</i>
2002	Asahi-shō (Asahi Ödülü)	“Ekonomi romanı türünü kurarak örgüt ve birey ilişkilerini derinlemesine ele alan edebi katkılarından dolayı”

3. BÖLÜM

ROMAN İNCELEMELERİ

3.1. Kuramsal Çerçeve: Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcı Yöntemi

3.1.1. Yapısalcılığın Felsefi ve Kuramsal Temelleri

Oluşumsal yapısalcılık, Lucien Goldmann tarafından 20. yüzyılın ortalarında geliştirilen, edebiyatı hem yapısal bütünlüğü hem de tarihsel-toplumsal arka planı içinde değerlendiren bir yöntemdir (Tertemiz & Atalay, 2020:666). Goldmann'a göre bir yapıt, yalnızca bireysel bir yaratı değil; onu üreten toplumsal grubun düşünce ve değerlerinin bir ifadesidir. Sanat, toplumsal yapıyı olduğu gibi yansıtmaz; ona anlamlı bir karşılık üretir. Bu yaklaşım, Lukács'ın bütünlük düşüncesi ile Piaget'nin oluşum fikrini bir araya getirir (Atalay, 2016:409). Her toplumsal sınıfın kendine özgü bir "olası bilinci" bulunur. Büyük yazar, edebî eserlerinde ait olduğu toplumsal grubun eğilimlerine yakın, tutarlı ya da tutarlılığa en çok yaklaşan düşünsel bir evren yaratabilmiş istisnai bir bireydir. Eserin değeri ise, benzerleri arasında bu tutarlılığa olan yakınlığı ya da uzaklığıyla ölçülür. (Goldmann, 2005:78). Bu kuramsal çerçevenin ardından, Japon ekonomi romanlarının öncülerinden Saburō Shiroyama, yaşadığı dönemin ekonomik, kültürel ve toplumsal dönüşümlerini derinlemesine yansıtan birçok önemli eser kaleme almıştır. Savaş sonrası Japonya'nın yeniden yapılanma sürecinde yazdığı romanlarda, birey ile toplum, ideal ile gerçeklik arasındaki çatışmaları oluşturmaya çalışmış; bu yönüyle Goldmann'ın "dünya görüşü" ve "olası bilinç" kavramlarını somut biçimde örneklendirmiştir. Bu bölümde, Shiroyama'nın farklı dönemlerde yazdığı başlıca romanlarını, oluşumsal yapısalcılık yönteminin "anlama" ve "açıklama" aşamaları doğrultusunda ayrıntılı biçimde inceleyeceğiz.

Goldmann, edebî eseri anlamak için geliştirdiği yöntemde yapıtı bir bütün olarak görür ve teknik unsurlarla toplumsal yapıyı birlikte değerlendirir. Edebiyat incelemelerine “anlama” ve “açıklama” olmak üzere iki aşamalı bir yaklaşım kazandırmıştır. Yapısalcı ve Marksist düşünceleri birleştiren bu yöntem, eserin biçimsel özelliklerini koruyarak toplumsal yönünü açıklamayı amaçlar. Goldmann’a göre roman, parçaları arasındaki karşılıklı ilişkiyle bir bütün olarak kavranmalıdır (Yavuz, 2018:171).

Yöntemin Aşamaları

Goldmann’ın yöntemi iki temel aşamaya dayanır: anlama ve açıklama

Anlama aşaması, yapıtın kendi içinde kurduğu düzeni inceler. Olaylar, kişiler, zaman ve mekân arasındaki ilişkiler bu aşamada çözülür.

Açıklama aşaması, yapıtın bu içsel yapısını tarihsel, ekonomik ve toplumsal verilerle ilişkilendirir. Goldmann, toplumbilimin ancak tarihsel bir çerçevede anlam kazanabileceğini söyler. Bu iki aşama birbirini tamamlar; ilki metnin içsel anlamını, ikincisi ise onu çevreleyen toplumsal yapıyı ortaya koyar. Böylece eser, hem biçimsel hem de tarihsel yönden bütünsel biçimde anlaşılır. Aksi halde sonuçlar gerçeklikten uzaklaşır ve aşamalar arasında tutarlılık bozulur.

Sonuç olarak oluşumsal yapısalcılık edebiyatı yalnızca bir biçim ya da dil olgusu olarak değil, aynı zamanda tarihsel-toplumsal bir bilinç biçimi olarak ele alır.

3.1.2. Anlama Aşaması (İçkin Çözümleme)

Oluşumsal yapısalcı yöntemin ilk basamağı, anlama aşamasıdır. Bu aşama, edebî yapının kendi içsel bütünlüğü içinde değerlendirilmesini, başka bir ifadeyle metne “içkin çözümleme” yapılmasını ifade eder.

Anlama aşamasında araştırmacı, eseri oluşturan ögeler —karakterler, olay örgüsü, mekân, zaman ve anlatım biçimi— arasındaki karşılıklı ilişkileri çözümlyerek metnin anlamlı yapısını ortaya koyar. Bu bir eseri anlamak, onun içinde kurduğu yapısal ilişkiler bütünü kavramak demektir.

Goldmann, anlamayı “nesnesine içkin olan anlamlı yapının ortaya çıkarılması” olarak tanımlar (Goldmann, 2005:79-80). Bu süreçte eleştirmen, metindeki olayların veya temaların yüzeysel bir özetini değil, bu unsurlar arasındaki işlevsel ilişkileri inceler. Dolayısıyla anlama, eserin dışsal içeriğini açıklamaktan ziyade, onun içsel mantığını ve yapısal bütünlüğünü ortaya koyma çabasıdır. Bu aşama karakterlerin, zaman kurgusunun, mekân kullanımının ve olay örgüsünün çözümlenmesi yoluyla metnin anlam dokusunu kurmayı hedefler (Goldmann, 2005:81).

Anlama aşaması, Goldmann’ın yönteminde açıklama aşamasının zorunlu ön koşuludur. Çünkü bir yapının kendi içinde nasıl anlam kurduğu ortaya konmadan, onun tarihsel ve toplumsal bağlamı açıklanamaz. Bu nedenle Goldmann, anlama ve açıklama süreçlerini birbirinden kopuk değil, diyalektik biçimde birbirini tamamlayan iki yön olarak ele alır (Goldmann, 2005:82). Başka bir ifadeyle, bir yapının iç mantığının kavranması (anlama), onun tarihsel-toplumsal koşulları içinde anlamlandırılmasıyla (açıklama) bütünlendir.

A) Anlamalı Yapı

Anlamalı yapı, bir edebî eserin kendi içinde kurduğu mantıksal, tematik ve ideolojik bütünlüğü ifade eder. Goldmann'a göre bir yapının anlamalı sayılabilmesi için içsel unsurları arasında belirgin bir tutarlılık bulunmalıdır. (Atalay, 2007:26.) Bu bütünlük, metinde yer alan karakter, mekân, zaman ve olay örgüsü gibi anlatı bileşenlerinin birbirleriyle kurduğu ilişkilerden doğar. Bu unsurlar arasındaki denge, yapının hem içsel anlam sistemini hem de dışsal dünyayla ilişki kurma biçimini belirler.

B) Karakterler

Romanın yapısal bütünlüğünü oluşturan temel öğelerden biri "kişiler"dir. Kişiler, olay örgüsünü, zamanı ve mekânı tamamlayarak anlatıya dinamizm kazandırır. Şahıs kadrosu olarak da adlandırılan bu kahramanlar, belirli bir zaman diliminde ve çeşitli mekânlarda gelişen olayların merkezinde yer alır. Toplum bireylerden oluştuğundan, roman da bireysel ve toplumsal meseleleri bu kişiler aracılığıyla görünür kılar.

Toplumsal içerikli romanlarda kişiler, yalnızca bireysel özellikleriyle değil, aynı zamanda içinde buldukları toplumun bilincini yansıtan temsilcilerdir. Lukács'ın ifadesiyle, roman tipi "yaşadığı toplumun ve tinsel dünyanın diyalektik bir ürünüdür." (Tertemiz & Atalay, 2020:673) Dolayısıyla roman kişileri, hem bireysel deneyimi hem de tarihsel-toplumsal bilinci yansıtarak anlatının anlamalı yapısını oluşturur.

Bu nedenle karakter, yalnızca bireysel bir özne değil; belirli bir tarihsel dönemin düşünsel ve ideolojik gerilimlerinin somutlaştığı bir bilinç düzeyidir.

Goldmann, romanın merkezinde yer alan kahramanı genellikle "sorunsal birey" olarak tanımlar. (Tertemiz & Atalay, 2020:673) Bu figür, içinde yaşadığı toplumsal dünyanın değerleriyle kendi bilinç düzeyi arasında bir uyumsuzluk yaşar; böylece

bireysel trajedisi, toplumsal yapının çelişkilerini görünür kılar. Kahramanın bu “sorunsal” niteliği, onun yalnızca kişisel bir dönüşüm değil, aynı zamanda sınıfına ya da toplumsal grubuna ait kolektif bir bilincin taşıyıcısı olduğunu gösterir. (Atalay & Er, 2013:30-31)

Bu bağlamda, karakterler arasındaki benzerlikler, zıtlıklar veya ideolojik yönelimler metnin anlamlı yapısını kuran temel unsurlardır. Bireysel çıkar ile toplumsal sorumluluk arasındaki gerilim, karakterlerin davranışlarında somutlaşır ve yapının içsel diyalektiğini oluşturur. Dolayısıyla oluşumsal yapısalcı çözümlemede karakter, yalnızca olayların taşıyıcısı değil, aynı zamanda dünya görüşünün estetik temsilcisidir.

C) Mekân / Uzam

Romanın dünyası, yalnızca karakterlerin eylemleriyle değil, bu eylemlerin gerçekleştiği mekânla da biçimlenir. Mekân, olay örgüsüne gerçeklik kazandıran ve anlatının anlamını derinleştiren temel bir yapı unsurudur. Olayların geçtiği çevre, kimi zaman toplumsal yapının aynası, kimi zaman da karakterlerin iç dünyasının yansıması hâline gelir.

Mehmet Tekin’e göre romancı mekânı dört amaçla kullanır: olayların geçtiği çevreyi tanıtmak, karakterleri belirginleştirmek, toplumu yansıtmak ve anlatıya atmosfer kazandırmak. (Tekin, 2004:129) Böylece mekân, yalnızca bir arka plan değil, anlam üreten dinamik bir öge hâline gelir. Modern romanda ise uzam, karakterlerin bakış açısından algılanan ve onların ruhsal durumlarını yansıtan bir düzlem olarak kullanılır. (Atalay, 2007:100 – 102)

D) Zaman

Romanın yapısal bütünlüğünü sağlayan temel öğelerden biri “zaman”dır. Zaman, olayların oluş sırasını belirleyen bir düzenleyici unsur olmasının yanı sıra, anlatıya anlam kazandıran bilinç boyutudur. Her roman belirli bir zaman aralığında geçer ve bu zaman, olayların gelişimini, karakterlerin dönüşümünü ve toplumsal değişimi görünür kılar. (Tekin, 2004:110)

Oluşumsal yapısalcı çözümlemede zaman, yalnızca anlatının iç mantığını düzenleyen biçimsel bir öge değildir aynı zamanda toplumsal değişimi görünür kılan diyalektik bir süreçtir. Her roman, kendi döneminin ekonomik, kültürel ve ideolojik koşullarını zamansal bir örgü içinde temsil eder. Bu temsil, karakterlerin bilinçlerinde ve eylemlerinde karşılık bulur; böylece anlatı zamanı, birey ile toplum arasındaki gerilimin ritmini belirleyen dinamik bir sistem hâline gelir.

Anlatı zamanı, bireysel eylemlerin ardında yer alan tarihsel zorunlulukları ve toplumsal değişimin yönünü gösterir. Zamanın anlatıdaki düzenlenişi, aynı zamanda metnin anlamlı yapısını oluşturan temel bileşenlerden biridir. Olayların, karakterlerin ve temaların bir bütünlük içinde ilerlemesi, romanın tarihsel-toplumsal bağlamla olan ilişkisini güçlendirir.

E) Olay Örgüsü

Olay örgüsü, anlatıdaki eylemlerin diziliş biçimini ve bu eylemler arasındaki neden–sonuç ilişkilerini belirleyen temel yapısal unsurdur. Oluşumsal yapısalcı çözümlemede olay örgüsü, yalnızca olayların ardışık sırasını değil, toplumsal gerçekliğin diyalektik hareketini temsil eden bir sistem olarak değerlendirilir. Edebî yapıtın anlamı, bu sistem içindeki karşıtlıkların ve gerilimlerin çözümlenmesiyle açığa çıkar.

Romanın olay örgüsü, birey ile toplum arasındaki tarihsel ve ideolojik çatışmanın estetik düzlemdeki yansımasıdır. Karakterlerin eylemleri, yalnızca kişisel tercihlerin sonucu değil, belirli bir toplumsal bilincin dışavurumudur. Bu nedenle olay örgüsünde görülen çatışmalar, bireysel düzeyde yaşansa da kökeni kolektif bir bilinç alanına dayanır. Her eylem, toplumsal yapının içsel çelişkilerinin bir tezahürü olarak işlev görür.

Oluşumsal yapısalılıkta olay örgüsü, metnin anlamlı yapısının inşasında merkezî bir rol üstlenir. Eylemler arasındaki nedensellik bağı, yapının tutarlılığını belirler; olaylar arasındaki karşıtlıklar ise anlamın dinamiğini oluşturur. Olayların ardışıklığı, yalnızca bir anlatı tekniği değil, aynı zamanda tarihsel zorunluluğun ve ideolojik yönelimin ifadesidir. (Atalay, 2007:27-29)

Romanın dramatik akışı içinde belirli dönüm noktaları, bireysel eylemlerle toplumsal yapı arasındaki gerilimin yoğunlaştığı anları temsil eder. Bu anlarda karakterin yaptığı seçim, yalnızca kişisel bir karar değil, belirli bir tarihsel sınıfın ya da toplumsal konumun bilinç düzeyini yansıtır.

F) Toplumsal Yapılar ve İlişkiler

Oluşumsal yapısalıcı yaklaşımda amaç, metnin iç örgüsünü (anlamlı yapı) ortaya koyduktan sonra bu yapıyı onu çevreleyen toplumsal yapı içinde açıklamaktır. Roman kişilerinin eylemleri, yalnızca bireysel tercihler olarak değil; sınıfsal konumların, kurumsal düzeneklerin ve tarihsel koşulların kesişiminde şekillenen anlamlı davranışlar olarak ele alınır.

Goldmann'ın yönteminde en belirleyici aşama açıklama aşamasıdır. Bu aşamada toplumbilimsel, tarihsel, siyasal ve düşünsel verilerden yararlanılarak yapının derin anlamları çözümlenir; toplum veya grup adına eylemde bulunan, birey-aşkın özne

konumundaki yazar tarafından biçimlendirilen dünya görüşü ortaya konur. Goldmann bu bağlamda; toplumsal olgular tarihsel bağlamları içinde anlam kazanır; tarih ise toplumsal açıklamadan bağımsız düşünülemez. şeklinde yorumlar. (Tertemiz & Atalay, 2020:669)

Bu nedenle toplumsal yapı, yalnızca eserin dış çevresinde var olan bir olgu değil, metnin iç dokusuna işlemiş tarihsel bir bilinç biçimidir. Yazarın konumu, karakterlerin eylemleri ve anlatının ideolojik düzlemi, hep birlikte bu tarihsel bilincin estetik biçimlenişini oluşturur.

3.1.3. Açıklama Aşaması (Aşkın Çözümleme)

Anlama aşamasında yapıtın içsel düzeni, karakterler arası ilişkiler, zaman–mekân kullanımı ve olay örgüsü çözümlendikten sonra ikinci basamak olan açıklama aşamasına geçilir. Bu aşamada araştırmacı, metnin sınırlarını aşarak onu biçimlendiren tarihsel bağlamı, toplumsal koşulları ve sınıfsal ilişkileri incelemeye yönelir. (Güvenç, 2009:41) İç çözümlemede belirlenen anlamlı yapı, artık dönemin kolektif bilinci, ideolojik yönelimleri ve sosyo-ekonomik gerçeklikleri ile ilişkilendirilir. Böylece yapıtın temsil ettiği dünya görüşünün, toplum içindeki yeri ve işlevi açığa çıkarılır. (Tertemiz & Atalay, 2019:675-676)

A) Tarihsel Arka Plan: Dönemin Toplumsal ve Ekonomik Koşulları

Açıklama aşamasının ilk adımı, eserin üretildiği dönemin siyasal, ekonomik ve kültürel yapısının çözümlenmesidir. Edebî yapıt, yalnızca bireysel bir yaratı değil, belirli tarihsel dönemlerin sınıfsal bilinç biçimlerini yansıtan bir toplumsal üründür. (Gögebakan, 2004:15) Goldmann, romanın bireyin dünyayı anlama çabasını aşarak, toplumsal sınıfların tarihsel bilincini estetik biçimde temsil ettiğini belirtir.

Yazarın yaşadığı dönemdeki ekonomik dönüşümler, sınıf ilişkileri ve ideolojik atmosfer; metindeki karakterler, olaylar ve temalar aracılığıyla doğrudan ya da dolaylı biçimde görünür hâle gelir. Bu nedenle açıklama aşaması, romanı tarihsel koşulların bilince dönüştüğü bir yapı olarak ele alır.

B) Toplumsal Gerilim: Kolektif Bilincin Oluşumu ve Sınıf Temsili

Metindeki karakterler, bireysel tipler olmalarının ötesinde, belirli bir toplumsal grubun veya sınıfın “olası bilincini” temsil eder. Sınıfsal karşıtlıklar, ekonomik çıkar çatışmaları ve mesleki roller, romanın ideolojik omurgasını kuran temel unsurlardır. Bu yapıda bireysel çatışmalar, toplumsal dönüşümlerin küçük ölçekteki yansımalarıdır; karakterlerin kişisel eylemleri, daha geniş bir sınıfsal bilincin temsil biçimi hâline gelir. (Atalay & Er, 2013:29-30) Böylece roman, bireysel düzeydeki trajedileri toplumsal düzenin yapısal çelişkileriyle ilişkilendirir.

C) İdeolojik Gerilimler: Değerler, Ahlak ve Dünya Görüşü

Açıklama aşaması, metnin yalnızca tarihsel değil, ideolojik çözümlemesini de kapsar. Eserdeki ahlaki sorumluluk, bireysel etik, toplumsal fayda ve ulusal bilinç gibi temalar, dönemin ideolojik yapısının yansımaları olarak değerlendirilir. Karakterlerin kendi değer sistemleri ile yaşadıkları dönemin toplumsal koşulları arasındaki çatışmalar, ideolojik gerilimlerin görünürleştiği alanlardır. Bu gerilimler, eserin yansıttığı dünya görüşünün sınırlarını belirler. (Yavuz, 2018:172)

D) Anlamli Yapının Toplumsal İşlevi: Eserin Dönüştürücü Potansiyeli

Anlamli yapı, yalnızca estetik bir düzenleme değil, aynı zamanda mevcut toplumsal koşulları dönüştürme potansiyeli taşıyan bir bilinç biçimi olarak değerlendirilir. Edebiyat, mevcut ideolojik yapıyı olduğu gibi yansıtmakla kalmaz; aynı zamanda ona alternatif bir dünya görüşü önerir. (Tertemiz & Atalay, 2019:667) Bu yönüyle yapıt, tarihsel-toplumsal dönüşüm sürecine katılan etkin bir ideolojik öge hâline gelir.

Açıklama aşamasının sonunda metin, yalnızca bir kurmaca anlatı değil; aynı zamanda tarihsel bir belge, ideolojik bir temsil ve sınıfsal bir bilinç alanı olarak ortaya çıkar. Bu bağlamda edebiyat, bireyin dünyayı anlama ve dönüştürme çabasının kolektif düzlemdeki estetik biçimidir.

3.1.4. Bu Tezde Oluşumsal Yapısalcılığın Tercih Edilme Nedenleri

Bu tezde Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalcılık yönteminin tercih edilmesinin temel nedeni, Japon ekonomi romanlarının yalnızca bireysel anlatılar değil, aynı zamanda belirli tarihsel, toplumsal ve ekonomik bilinç biçimlerinin estetik temsilleri olmasıdır. Bu yöntem, edebiyatı hem yapısal hem de sosyolojik yönleriyle değerlendirmeye imkân tanıdığı için çalışmanın amacına en uygun kuramsal çerçeveyi sağlamaktadır.

1. Tarihsel-toplumsal bağlamı esas alması:

Japon ekonomi romanları, II.Dünya Savaşı'nın ardından Japonya'nın yeniden yapılanma döneminden başlayarak yüksek ekonomik büyüme, durgunluk, kriz evreleri ve günümüze kadar uzanan farklı tarihsel süreçleri konu edinir. Bu eserlerde üretim, sanayi, bürokrasi ve iş dünyası gibi alanlar üzerinden değişen ekonomik yapılar ve toplumsal

bilinç biçimleri yansıtılır. Oluşumsal yapısalcılık, bu romanların tarihsel-toplumsal koşullarla ilişkisini çözümlenmeye elverişlidir; çünkü yöntem, edebî yapıtı belirli bir dönemin kolektif bilincinin somutlaşmış estetik biçimi olarak ele alır.

2. Gerçek kişi ve kurumlara dayalı kurgulara uygunluk:

Saburō Shiroyama'nın romanlarında yer alan karakterler, dönemin sanayicileri, bürokratları ve şirket modelleriyle örtüşür. Goldmann'ın yöntemi, birey ile toplumsal yapı arasındaki diyalektik ilişkiyi esas aldığı için, bu türden “model karakterler”in hem bireysel hem de sınıfsal temsillerini analiz etmeye elverişlidir.

3. Anlamli yapı kavramının metinle uyumu:

Shiroyama'nın eserlerinde görülen yapısal karşıtlıklar—örneğin idealist lider ile çıkarıcı yönetici, etik üretim ile kısa vadeli kazanç gibi—yalnızca kurgusal değil, tarihsel ve ideolojik anlamlar taşır. Bu karşıtlıkların oluşturduğu bütünlük, Goldmann'ın “anlamli yapı” kavramı ile örtüşmektedir.

4. Disiplinlerarası analiz olanağı sunması:

Oluşumsal yapısalcılık, edebiyat ile sosyolojiyi, bireyle toplumu, özneyle yapıyı, sanatla ideolojiyi bütünleştiren bir kuramsal çerçeve sunar. Bu yönüyle yöntem, Japon ekonomi romanlarını yalnızca estetik bir tür olarak değil, aynı zamanda toplumsal bilincin tarihsel biçimleri olarak değerlendirmeye olanak sağlar.

Yukarıda sıralanan nedenlerden ötürü, Saburō Shiroyama'nın eserlerinin Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalcılık kuramıyla büyük ölçüde örtüştüğünü söyleyebiliriz. Shiroyama'nın romanları, yalnızca bireysel kaderleri konu alan anlatılar değil;

Japonya'nın savaş sonrası yeniden yapılanma sürecinde ortaya çıkan ekonomik dönüşümleri, toplumsal bilinç biçimlerini ve değerler çatışmalarını yansıtan anlamlı yapılarıdır. Yazarın karakterleri, kurumları ve temaları, belirli bir tarihsel dönemin ideolojik yapısını temsil ederken; romanın bütününde birey ile toplum, ideal ile gerçek, etik üretim ile piyasa rekabeti arasındaki gerilim diyalektik bir bütünlük içinde sunulmaktadır. Bu özellikleriyle Shiroyama'nın yapıtları, oluşumsal yapısalcılığın temel kavramları olan anlamlı yapı, olası bilinç, dünya görüşü ve tarihsel-toplumsal bütünlük ilkeleriyle uyum göstermekte ve Japon edebiyatında bu kuramın uygulanabileceği özgün örnekler arasında yer almaktadır.

3.2. II. Dünya Savaşı Sonrası Yeniden İnşa Dönemi ve MEIDO IN JAPAN (メイドイン・ジャパン – Made In Japan) Romanı'nın İncelenmesi

3.2.1. “Made in Japan”ın Özeti

Kısa Bilgi:

“Made in Japan”, 1959 yılında *All Yomimono* dergisinde yayımlanmış bir kısa öyküdür. Saburō Shiroyama'nın edebiyat dünyasında dikkat çekmeye başlaması, 1957 yılında yayımladığı “*İhracat*” (*Yushutsu*) adlı kısa öykünün edebiyat dergisi *Bungakkai*'nin düzenlediği Yeni Yazarlar Ödülü'nü⁵⁰ kazanmasıyla olmuştur. Aynı

⁵⁰ “Bungakukai Yeni Yazar Ödülü” (*Bungakukai Shinjinshō*), *Bungeishunjū* yayınevi tarafından yayımlanan Bungakukai (Edebiyat Dünyası) dergisinin 1955 yılından beri düzenlediği bir

dönemde kaleme alınan “*Made in Japan*”, yazarın erken dönem eserlerinden biri olarak kabul edilir. Ayrıca “*Made in Japan*”ın yayımlandığı 1959 yılı, Shiroyama’nın “*Sōkaiya Kinjo*” (*Genel Kurul Gangsteri Kinjo*) adlı romanıyla Japonya’nın saygın edebiyat ödüllerinden biri olan Naoki Ödülü’nü⁵¹ kazandığı ve yeni bir yazar olarak büyük bir çıkış yaptığı döneme denk gelir.

Öte yandan, Japon ekonomisi 1950–1953 yılları arasında patlak veren Kore Savaşı’nın getirdiği özel siparişler sayesinde toparlanmaya başlamış ve böylece II. Dünya Savaşı’ndan sonraki yeniden inşa süreci büyük ölçüde tamamlanmıştı. 1956 yılında yayımlanan hükümetin *Ekonomik Beyaz Kitap*’ında “Artık savaş sonrası dönemde değiliz”

edebiyat ödülüdür. Kısa hikâyeler alanında genç yazarlara verilir ve Japonya’da edebiyat dünyasına girişin önemli bir basamağı olarak kabul edilir. 1957’de dördüncü kez verilen bu ödülü Saburō Shiroyama “*Yushutsu*” (*İhracat*) adlı öyküsüyle kazanmıştır. Aynı ödülü kazananlar arasında Shintarō Ishihara (*Taiyō no Kisetsu*, 1955, 1. ödül) ve Sawako Ariyoshi (*Jiuta*) gibi sonradan tanınmış yazarlar da bulunmaktadır.

⁵¹ Naoki Ödülü, yazar Naoki Sanjūgo’nun edebî katkılarını anmak amacıyla, 1935 yılında yazar Kan Kikuchi’nin önerisiyle oluşturulan bir edebiyat ödülüdür. Her yıl iki kez verilmekte olup, popüler edebiyat alanında öne çıkan yeni ve orta kuşak yazarlara takdim edilir. Kaynak: Shogakukan Digital Daijisen. (Shogakukan Dijital Japonca Büyük Sözlüğü)

Saburō Shiroyama, bu ödülü 1959 yılında düzenlenen 40. törende, *Sōkaiya Kinjo* (*Genel Kurul Gangsteri Kinjo*) adlı romanıyla kazanmıştır. Bu ödülün geçmişinde, modern Japon edebiyatının önde gelen birçok yazarı yer alır. Bunlar arasında Masuji Ibuse (6. dönem), Jirō Nitta (34. dönem), Toyoko Yamasaki (39. dönem), Ryōtarō Shiba (42. dönem), Hiroyuki Itsuki (56. dönem), Akiyuki Nosaka (58. dönem), Shūhei Fujisawa (69. dönem), Tomiko Miyao (80. dönem), Kuniko Mukōda (83. dönem), Yukio Aoshima (85. dönem), Shizuka Ijūin (107. dönem), Miyuki Miyabe (120. dönem), Keigo Higashino (134. dönem), Shion Miura (135. dönem) ve Jun Ikeido (145. dönem) gibi Japonya’nın çağdaş edebiyatını temsil eden isimler bulunmaktadır.

Naoki Ödülü, yalnızca popüler roman yazarlarını teşvik etmekle kalmamış, aynı zamanda daha sonraki yıllarda ekonomi romanı türünde eserler veren birçok yazarın da edebiyat sahnesine adım atmasında önemli bir rol oynamıştır.

⁵² ifadesine yer verilmiş bu Japonya'nın savaş öncesi ekonomik seviyesini aştığını göstermekteydi. 1957 yılından itibaren 1973'e kadar geçen dönemde ülke, yıllık ortalama %10'un üzerinde büyüme oranı yakalayarak yüksek hızlı ekonomik büyüme dönemine girmiştir. Bu dönem Japon ekonomisinin tam anlamıyla gelişmeye başladığı ilk evre olarak kabul edilir. Dolayısıyla, 1950'lerin sonlarına gelindiğinde Japon toplumunda geleceğe yönelik ekonomik kalkınma beklentisi son derece yüksekti ve ekonomik büyümenin sürdürülebilmesi için savaş sonrası yeniden yapılanmadan ziyade sanayinin modernleşmesi gerektiğine dair bilinç giderek yaygınlaşmaktaydı.

İşte bu tarihsel arka plan içinde yayımlanan “Made in Japan”, kalitesiz ürünleri ucuzca üretip kısa vadeli kazanç elde etmeye dayalı sanayi anlayışından, yüksek kaliteli ürünler geliştirerek hem kâr hem de güven kazanmaya yönelen bir iş modeline geçişi konu edinmektedir. Eser, o dönemde Japonya'nın bu yeni iş modeline geçişte yaşadığı zorlukları yansıttığı gibi, günümüz Japonya'sının bir teknoloji ülkesi olarak sahip olduğu konumun, o yıllarda gösterilen çabaların bir sonucu olduğunu da anlamamıza olanak tanımaktadır.

Öncelikle, bu bölümde beş bölümden oluşan *Made in Japan* adlı kısa öykünün her bölümüne dair kısa bir özet sunulacaktır.

⁵² “*Mohaya sengo dewa nai*” (*Artık savaş sonrası dönemde değiliz*) ifadesi, 1956 yılı Japon Hükümeti Ekonomik Beyaz Kitabı'nda yer alan bir ifadedir. Bu söz, savaşın sona erdiğini ve Japonya'nın artık yeni bir döneme girdiğini vurgulayan bir anlam taşımaktadır. O dönemde, toplumda hâkim olan “yeniden yapılanmadan kalkınmaya geçiş” atmosferini yansıttığı için kısa sürede dönemin sembolik bir sloganı hâline gelmiş ve yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır. (Kaynak: Takao Komine, *Mohaya sengo dewa nai: Keizai hakusho 70 nen (Artık savaş sonrası dönemde değiliz – Ekonomik Beyaz Kitabın 70. Yılı)*. Japan Center for Economic Research (Japonya Ekonomik Araştırma Merkezi).

1. Bölüm:

Birinci bölümde, başkahraman Akira Fujishita ve onun yönettiği Ginga Higrometre Şirketi'nin çevresinde gelişen olaylar anlatılır. Fujishita, Japonya'daki üç büyük higrometre üreticisinden biri olan bu şirketin başkanıdır ve genel müdür Ōshima dahil 421 çalışanı vardır. Savaş öncesinde “Ginga” adlı firma, mide ilaçları üreten ve bunları dünya çapında satan bir şirkettir; ancak savaş sonrası dönemde üretim alanını değiştirerek higrometre imalatına yönelmiştir. Fujishita, genç yaşta babasından devraldığı bu şirketi verimlilik ve mekanizasyon sayesinde kaliteli ürünleri uygun fiyatla üreten bir yapıya dönüştürmüştür. Bu başarıyla birlikte, aynı zamanda Japon Higrometre İhracatçılar Birliği'nin de başkanlığını yürütmektedir.

Ancak, ihracat süreci içinde düşük kaliteli ürünleri ucuza satan Mase Higrometre Şirketi gibi üreticiler yüzünden Japon higrometrelerine yönelik güven azalmış ve Brezilya, Hong Kong, Hindistan gibi ülkelerle yapılan önemli ticari anlaşmalar iptal edilmiştir. Bunun yanında, ABD'de higrometrelere uygulanan özel gümrük indirimlerinin kaldırılması da sektör için ciddi bir tehdit hâline gelmiştir.

Bu karmaşık dönemde, Mase Higrometre'nin başkanı Bunpei Mase izinsiz olarak Fujishita'nın fabrikasına gelir. Savaş öncesinde Mase, Ginga'nın Çin'deki mide ilacı satış ağının genel müdürüyken, savaş sonrası Japonya'ya dönmüş ve kendi higrometre şirketini kurmuştur. Şu anda ihracat birliğinin başkan yardımcılığını da yürütmektedir. Mase, o sırada fabrikayı ziyaret eden Amerikalı alıcı Meyer'e kendi ürünlerini tanıtarak Fujishita'ya rakip bir tavır sergiler; hatta “Yabancıya fabrikayı gezdiriyorsan, bana da göstermek zorundasın” diyerek açık bir meydan okuma gösterir.

İki yönetici arasındaki görüş ayrılığı giderek belirginleşir. Fujishita, ABD ile yapılan görüşmelerde gümrük artışlarını engellemek için ihracatın kendi kendini sınırlaması gerektiğini savunurken, Mase bu yaklaşımı reddeder. Ayrıca Mase, birlik

adına görevlendirilen Amerikalı avukat Dubridge yerine kendi önerdiği başka bir avukatın kullanılmasında ısrar eder. Mase, ayrıca Pekin'deki Japon okulunda çocukluk döneminde Fujishita ile tanışmış olan kızı Tomoko'nun artık New York'ta üniversiteye gittiğini ve ABD'deki görüşmeler sırasında babasına sekreterlik yapacağını bildirir. Bu detay, ilerleyen bölümlerde hem kişisel hem de ideolojik düzeyde yeni bir karşılaşmanın zeminini oluşturacaktır.

2. Bölüm:

İkinci bölümde, Amerika'nın Washington kentinde düzenlenen Gümrük Komisyonu Kamu Duruşması anlatılmaktadır. Aynı yılın Mayıs ayında Akira Fujishita, higrometreler üzerindeki gümrük vergisi artışını engellemek amacıyla Amerika'ya gider. Bu seyahatte, Mase'nin kızı Tomoko ona tercüman olarak eşlik eder. Tomoko'nun ayarladığı otel, bütçe kısıtlamaları nedeniyle New York'un 49. Caddesi'nde, suç oranı yüksek bir bölgede bulunan oldukça eski ve bakımsız bir pansiyondur.

Fujishita'nın katıldığı dönemde yalnızca higrometreler değil, seramik ürünleri ve pamuklu kumaşlar da gümrük artışı gündemindedir. Bu nedenle duruşmaya çok sayıda Japon temsilci katılmış, Amerikan tarafında ise yaklaşık otuz gözlemci hazır bulunmuştur. Buna karşılık Japon tarafı, Fujishita ve avukat dahil yalnızca altı kişiden oluşur; bu durum Amerikan heyetini şaşırır. Ancak Fujishita, kalabalık bir heyet göndermenin faydasız olduğunu, o bütçenin nitelikli avukatlara ve lobicilik faaliyetlerine ayrılmasının daha etkili olacağını düşünmektedir.

Duruşma boyunca, Avukat Dubridge Fujishita'nın öngördüğü gibi son derece başarılı bir savunma yapar ve Amerikan tarafının tanıklarını birer birer çürütür. Bunun sonucunda Fujishita, yalnızca Amerikan tarafı karşısında değil, Japonya'daki rakibi Mase'ye karşı da moral üstünlük sağladığını hisseder. Bu bölüm, Fujishita'nın

uluslararası düzeyde ilk kez ideolojik ve profesyonel bir zafer kazandığı dönüm noktası olarak öne çıkar.

3. Bölüm:

Üçüncü bölümde, higrometrelerin gümrük vergisi kararının açıklanmasını bekleyen Fujishita'nın Amerika'daki günleri anlatılır. Aynı zamanda bu bölümde, Tomoko'nun Fujishita'ya karşı içinde taşıdığı gizli nefret de ortaya çıkar.

Washington'daki kamu duruşmasının ardından Fujishita, Tomoko'nun kullandığı otomobille birlikte Japonya'nın Washington Başkonsolosluğu'nu, çeşitli lobicileri, New York'taki Japon ticaret şirketlerini ve bankaları ziyaret ederek gümrük artışını önlemeye yönelik temaslarda bulunur. Ancak sonuç olumsuz olur: Duruşma, 3'e 2 oyla gümrük vergisinin artırılması yönünde karar alır ve nihai onay için başkanın kararını beklemeye bırakılır. Üstelik dünyanın en büyük cam üreticisi olan Marenbaum Glass'ın, ABD'deki higrometre üreticilerinin talebi üzerine başkanlık nezdinde karar sürecine etki etmeye çalıştığı bilgisi Fujishita'ya ulaşır. Bu durum, onun üzerindeki baskıyı iyice artırır.

Fujishita, Marenbaum Glass'ın merkezine gidip görüşme talep eder, fakat reddedilince bu kez East River kıyısındaki devasa fabrikanın yöneticilerine doğrudan ulaşmaya çalışır. Japonya'nın hammadde olarak cam satın alacağını, bu nedenle ABD'nin gümrük artışına destek vermemesi gerektiğini belirterek ikna etmeye çabalar.

Bu sırada, Tomoko'nun geçmişine dair duygusal bir yön de açığa çıkar. Babası Bunpei Mase, Tomoko küçükken ona Fujishita ile evleneceğini söyleyerek bu fikri zihnine yerleştirmiştir. Ancak savaş sonrası ülkesine döndüğünde Fujishita'nın evli olduğunu öğrenir ve ona karşı derin bir öfke beslemeye başlar. New York'ta Fujishita için

kasıtlı olarak yıkılmak üzere olan bir otelde oda ayarlamıştır; çantasına zehir saklamış, parmak izi bırakmamak için eldiven takmıştır.

Duruşmanın ardından Japon tarafının ihracatı gönüllü olarak sınırlaması durumunda gümrük artışını önleme ihtimali doğar; fakat Fujishita, bu öneriye karşı çıkar. Tomoko'nun elini tutarak Japon kadınlarının el becerileri ve zanaatkârların üstün teknikleri sayesinde Amerikan dev şirketleriyle rekabet edebileceklerini söyler. Böylece, dış baskıya boyun eğmeden Japon üretiminin kalitesine duyduğu inancı vurgular.

Tomoko, bu kararlılık karşısında Fujishita'dan sevgi beklese de onun yalnızca işine odaklandığını fark eder ve kıskançlıkla karışık bir hayal kırıklığı yaşar. Gözyaşları içinde Fujishita'nın karısına duyduğu kıskançlık belirginleşir.

Sonunda, Fujishita otele döndüğünde bir gazeteci ona ABD başkanının kararıyla higrometre gümrük vergisinin %42,5'ten %85'e çıkarıldığını bildirir. Fujishita yenilgi hissi duymak yerine, bu yüksek vergi oranına rağmen ihraç edilebilecek kalitede bir ürün üretmek gerektiğini düşünür. Uzun bir aradan sonra gece saat üçe kadar içki içer. Tomoko ise onu otele kadar getirir, balkondaki tehlikeli noktada sendeleyeni Fujishita'yı tutarak kurtarır ve "Uyumana kadar gitmeyeceğim" diyerek yanında kalır.

4. Bölüm:

Dördüncü bölümde, Fujishita'nın Japonya'ya dönüşü ve Ginga Higrometre Şirketi'nin yaşadığı zorluklar anlatılır. Amerika'dan döner dönmez Fujishita, doğrudan İhracatçılar Birliği'nin olağanüstü toplantısına çağrılır. Toplantıda, birlik üyeleri — özellikle Mase— ABD'deki gümrük vergisi artışını önlemek için Japonya'nın ihracat miktarını gönüllü olarak sınırlaması gerektiğini savunur. Ancak Fujishita bu görüşe katılmaz; kendi düşüncesine göre ihracatı kısmak yalnızca pazarın daralmasına ve

şirketlerin birbirinin payını ele geçirmeye çalışmasına yol açacaktır. Bunun yerine, yüksek gümrük vergilerini aşabilecek düzeyde kaliteli ürünler üretmek gerektiğini öne sürer.

Kısa süre sonra, geçici bir çözüm bulunur: gümrük vergisinin bir kısmı Amerikan ithalatçılar tarafından karşılanacaktır. Ancak bu anlaşma yeni bir sorunu beraberinde getirir. Japonya'dan ihraç edilen higrometrelerin “Made in Japan” damgası taşıması zorunlu hâle gelir. O dönemde bu ifade, düşük kaliteli ürünlerle özdeşleştiği için tüketiciler Japon mallarını satın almaktan kaçınır. Sonuç olarak, Japon higrometrelerinin ABD'ye ihracatı neredeyse tamamen durur.

Bu gelişme üzerine Mase, hileli bir yöntem bulur: higrometreleri normalden biraz daha uzun üretip, uzatma kısmına “Made in Japan” damgasını kazır; ürünler Amerika'ya ihraç edildikten sonra bu kısmı keserek satışa sunar. Bu sayede Mase, Amerika'daki satışlarını büyük ölçüde artırır. Buna karşılık, “Made in Japan” ifadesinin kaliteli ürünlerle özdeşleşeceği günü beklemeyi seçen Fujishita ve Ginga Higrometre Şirketi zor bir döneme girer. Güven duydukları Meyer Trading Company siparişlerini iptal eder; üretim azalır ve çalışanların yaklaşık yarısı işten çıkartılmak zorunda kalır. Şirketin genel müdürü Ōshima da maaş yükünü azaltmak amacıyla, yıllardır görev yaptığı Ginga Higrometre'den istifa eder.

5. Bölüm:

Beşinci ve son bölümde, Mase baba-kızın iç dünyası ile birlikte, “Made in Japan” ifadesini güvenin simgesi hâline getirme kararlılığı taşıyan Fujishita'nın yeni mücadelesi anlatılır. 26 Aralık günü, Amerika'ya gönderilecek higrometrelerin sevkiyatını denetlemek üzere Tokyo'nun Shibaura limanına giden Fujishita, burada Mase Bumpei ve kızı Tomoko ile karşılaşır. Mase, kendi şirketinin ihracat miktarının *Ginga Higrometre*

Şirketi'nin beş katı olduğunu övünçle söyler; Meyer Trading Company'nin artık Mase markalı higrometreleri ithal ettiğini, hatta Ōshima'yı para karşılığında kendi şirketine çekmeye çalıştığını fakat başaramadığını açıklar.

Tomoko ise Amerika'dan geçici olarak ülkesine dönmüştür ve Fujishita'ya New York'ta onu öldürmeyi düşündüğünü itiraf eder. Çocukluğundan beri neredeyse hiç görüşmemiş olsalar da Fujishita'ya karşı derin bir hayranlık beslediğini, ancak onunla evlenemediği için büyük bir hayal kırıklığı yaşadığını söyler. Babası Bumpei'nin, savaş öncesinde Fujishita'nın babasının şirketinde çalıştığını; savaş sonrası Japonya'ya döndüğünde aynı şirkette iş bulamayınca bunu bir aşağılanma olarak görüp, her yolu mübah sayarak rakip bir higrometre şirketi kurduğunu anlatır. Bu nefret dolu hırs, Tomoko'nun annesini de yıpratmış ve sonunda hastalanarak ölmesine neden olmuştur.

Tomoko, New York'ta Fujishita'nın kalbinde kendilerine karşı hiçbir duygusal bağ bulunmadığını fark ettiğini; onu öldürse bile asıl acıyı kendilerinin yaşayacağını anlayarak cinayet fikrinden vazgeçtiğini açıklar. Fujishita ise kişisel nefret ya da intikamla ilgilenmediğini, asıl yenilginin güveni kaybetmek olduğunu belirtir. Yaralansa da düşse de fark etmeksizin, "Made in Japan" ifadesini yeniden güvenin sembolü hâline getirmek için önündeki merdivenleri tırmanmaya devam edeceğini söyler.

3.2.2. Made in Japan Eserinin Oluşumsal Yapısalcılık Perspektifinden Analizi

3.2.2.1. Anlama Aşaması

3.2.2.1.1. Karakterler

Oluşumsal yapısalcılıkta karakterler, yalnızca bireysel kimlikleriyle değil, aynı zamanda belirli bir toplumsal grubun dünya görüşünü ve tarihsel bilinç düzeyini temsil eden yapılarıdır. Goldmann'a göre yazar, kendi sınıfının ya da ait olduğu toplumsal çevrenin kolektif bilincini roman kişilerinde somutlaştırır. Dolayısıyla her karakter, bireysel bir kişilik olmanın ötesinde, belirli bir tarihsel dönemin düşünsel yapısını ve değer sistemini yansıtır. (Atalay, 2016:395)

Made in Japan bu çerçevede değerlendirildiğinde, karakterler iki kutuplu bir değer çatışmasının temsilcileri olarak kurgulanmıştır. Etik, vizyoner ve üretim kalitesine odaklı bir sanayici olan Fujishita Akira ile kısa vadeli kâr anlayışını ve hileli üretim stratejilerini savunan Mase Bunpei arasındaki karşıtlık, yalnızca bireysel değil, aynı zamanda tarihsel ve ideolojik bir ayrışmayı da görünür kılar.

• Akira Fujishita – Sorunsal Birey

Romanın başkahramanı olan Fujishita, yüksek kaliteli üretim, uzun vadeli prestij ve “Made in Japan” etiketine değer kazandırma idealiyle hareket eder. Kâr maksimizasyonu yerine etik üretim ve ulusal itibarı önceleyen bir karakterdir. Bu yönüyle, toplumsal yapının kısa vadeli kazanç anlayışıyla çatışan bir “sorunsal birey” konumundadır. (Atalay & Er, 2013:30) Onun ideali, bireysel çıkarın ötesinde, Japonya'nın savaş sonrası dönemde yeniden güven kazanmasıdır.

• Bunpei Mase – Karşıt Karakter, Eski Düzenin Temsilcisi

Fujishita'nın karşıt karakteri olan Mase, kısa vadeli kazanç, düşük kalite ve fırsatçılığı temsil eder. İhracat Birliği'nde yer almasına rağmen, hileli üretim yöntemleriyle Japonya'nın uluslararası güvenilirliğini zedeleyen bir figürdür. Bu yönüyle,

savaş öncesi Japon iş ahlakının kalıntılarını simgeler; bireysel çıkarı toplumun iyiliğinin önüne koyan eski kapitalist zihniyetin temsilcisidir.

• **Tomoko Mase – Dramatik ve Simgesel Bir Figür**

Mase'nin kızı Tomoko, hem babasının hırslarının hem de bireysel hayal kırıklıklarının taşıyıcısıdır. Çocukluğundan itibaren Fujishita'ya bağlanmış, ancak bu duygusu karşılıksız kalınca nefret ve intikam duygularına yönelmiştir. Cinayet planı, aşk ve kıskançlık arasında salınan ruh hâli, bireysel arzular ile toplumsal değerler arasındaki çatışmanın dramatik bir örneğidir. Ancak nihayetinde Fujishita'nın ideallerine duyduğu saygı, bu düşmanlığı ortadan kaldırır ve karakter dönüşümünü tamamlar.

• **Ōshima ve Diğer Yönetici Kadro – Sistem İçi Direnç Noktaları**

Ginga Nem Ölçer'in sadık ama edilgen yöneticileri, dönemin Japon beyaz yaka bürokratlarının tipik temsilcileridir. Sadakat, çalışma disiplini ve görev bilinciyle öne çıksalar da, değişen ekonomik yapıya uyum sağlayamadıkları için sistem tarafından elenirler.

• **Meyer – Rasyonel Dünyanın Temsilcisi**

Amerikalı alıcı Meyer, uluslararası ticaretin rasyonel mantığını ve ekonomik faydaya dayalı ilişki biçimini temsil eder. Onun Fujishita ile kurduğu ilişki, Batı'nın rasyonel ekonomik yaklaşımı ile Japonya'nın duygusal sadakat kültürü arasındaki farkı görünür kılar. Fujishita'ya güvenmesine rağmen, sonunda daha ucuz ürün sunduğu için Mase'yi tercih etmesi, ekonomik sistemde ahlaki değerlere yer olmadığını gösteren sembolik bir olaydır.

A) Karakterler Arasındaki İlişkiler

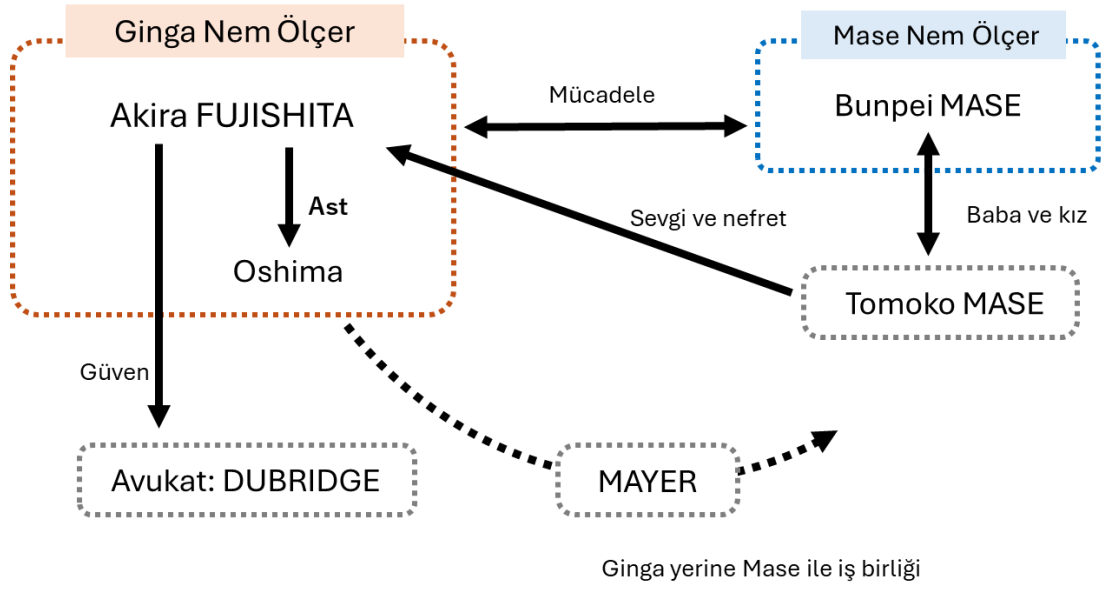
Made in Japan, kısa hacmine rağmen, karakterleri arasında güçlü bir yapısal ilişki kurar. Eserde kişi sayısı azdır; ancak bu kişiler arasındaki karşıtlıklar, romanın anlamlı yapısını belirleyen temel eksenleri oluşturur. Bu ilişkiler, aşağıdaki Şekil 1’de şematik olarak gösterilmiştir.

Romanın merkezinde, başkahraman Akira Fujishita ile onun rakibi Bunpei Mase arasında kurulan değerler çatışması yer alır. Fujishita, kalite, sorumluluk ve uzun vadeli güven üzerine kurulu modern bir sanayi anlayışını temsil ederken; Mase, kısa vadeli kazanç, düşük kalite ve fırsatçılığa dayalı geleneksel iş modelinin simgesidir. Bu karşıtlık, yalnızca iki birey arasındaki bir rekabet değil, aynı zamanda Japon toplumunun savaş sonrası ekonomik dönüşüm sürecinde yaşadığı ideolojik ayrışmanın da alegorisidir.

Gerçek hayatta doğrudan bir karşılığı bulunmayan Mase Bunpei, sembolik olarak savaş öncesi iş ahlakının kalıntılarını yansıtır. Onun varlığı, Fujishita’nın vizyoner, rasyonel ve etik liderlik anlayışını daha belirgin kılar. Böylece, yapıtın içsel anlam örgüsü, eski düzenin temsilcisi Mase’nin çöküşü ve yeni dönemin temsilcisi Fujishita’nın yükselişi arasındaki yapısal karşıtlıktan doğar.

Bu çatışma, Lucien Goldmann’ın oluşumsal yapısalcılıkta vurguladığı biçimiyle, bireysel farklılıklardan çok toplumsal dünya görüşleri arasındaki karşıtlığı görünür kılar. Dolayısıyla, karakterler arasındaki ilişkiler, yalnızca dramatik gerilimi değil, aynı zamanda dönemin ekonomik ideolojilerini ve toplumsal bilinç biçimlerini de yansıtır. (Atalay, 2007:25)

Şekil 1: *Made in Japan* Karakterler Arası İlişki Şeması

Bu karşıtlık eksenini üzerinde, Mase'nin kızı Tomoko'nun, Fujishita'ya karşı aynı anda hem sevgi hem de nefret duyguları besleyerek öldürme isteği duyması, esere güçlü bir dramatik etki kazandırmakta ve romanın edebî çekiciliğini artırmaktadır.

Bunun dışında, babasından beri “Ginga” şirketinde çalışan ve sonuna kadar Fujishita'ya sadık kalan yönetici Ōshima, yetkin avukat Dubridge gibi karakterler de hikâyede yer alır. Ancak burada özellikle dikkat çekilmesi gereken kişi, daha sonra tedarikçisini “Ginga”dan “Mase”ye değiştiren Amerikalı alıcı Meyer'dir.

Meyer, ciddi, dürüst ve işine bağlı bir kişilik olarak tasvir edilir. Fujishita da ona güvenerek üretim sürecine dair şirket sırrı sayılabilecek bilgileri paylaşır. Fakat sonunda Meyer, tedarikçi olarak daha ucuz fiyat sunan Mase'nin şirketini tercih eder. Bu durum, Fujishita açısından bir ihanet olarak görünse de Meyer'in bakış açısından rasyonel bir ticari karardır ve ekonomik dünyanın katı gerçeklerini gözler önüne serer.

Japonlar arasındaki iş ilişkilerinde, gelecekteki ticari bağlar ya da çevresel itibar gibi unsurlar dikkate alınarak zaman zaman rasyonel olmayan kararlar da verilebilir.

Ancak uluslararası ticarete, kararların daha nesnel ve ekonomik temellere dayandırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Meyer'in temsil ettiği bu yapı, yalnızca romanın dramatik derinliğini artırmakla kalmaz; aynı zamanda bir sonraki bölümde incelenecek *Kanryō-tachi no Natsu* (*Bürokratların Yazı*) adlı eserde de karşımıza çıkan bir temayı, yani uluslararası toplum ile Japon toplumu arasındaki “rasyonel karar alma” anlayışı farkını yansıtır.

Tablo 11: *Made in Japan* Romanı'nın Karakterler Arası Karşılaştırma Akira Fujishita vs. Bunpei Mase

Kriter	Akira Fujishita	Bunpei Mase
Model Kişi	<i>Morishita Tai</i> (Jintan ve Terumo şirketlerinin kurucusu)	Kurgu bir figür; dönemin kısa vadeli, fırsatçı iş adamlarını temsil eder.
Temsil Ettiği Bilinç	Uzun vadeli vizyon, etik üretim anlayışı, Japonya'nın uluslararası imajını güçlendirme arzusu.	Hızlı kâr, kalitesiz üretim, geleneksel tüccar zihniyeti.
Toplumsal Temsili	Yeni Japon sanayicisi; uluslararasılaşmış, üretim ahlakını önceleyen bilinç.	Eski Japon işletmeci zihniyeti; yerel fırsatçılığı temsil eder.
Ahlaki Pozisyonu	Üretimde kalite, güven ve toplumsal sorumluluk savunucusu.	“Made in Japan” etiketini değersizleştiren, kâr odaklı yaklaşım.

Yazarın Tutumu	Olumlu; yapının taşıyıcısı, dönüştürücü bilinç temsilcisi.	Eleştirel; yapının karşıt ucu, eski dünyanın kalıntısı.
Anlatıdaki İşlevi	Anlamli yapının taşıyıcısı; ilerici ve dönüştürücü güç.	Karşıtlık yaratan, çatışmayı besleyen karşıt figür.

Yukarıdaki Tablo 11’de, *Made in Japan* adlı kısa romanın başkahramanları Akira Fujishita ve Bunpei Mase arasındaki karşıtlık incelenmiştir. Tabloda, bu iki karakterin temsil ettikleri toplumsal ve ideolojik çelişmeler ortaya konulmaktadır. Buna göre Akira Fujishita, savaş sonrası Japonya’da ortaya çıkan yeni sanayi sınıfının ilerici ve etik temelli dünya görüşünü yansıtan bir figürdür. Buna karşılık Bunpei Mase ise, geleneksel çıkar odaklı iş anlayışını temsil eden, eski düzenin zihniyeti niteliğinde bir karakterdir.

Metin, bu karşıtlığın romanın anlamli yapısına nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir. Fujishita–Mase çatışması, yalnızca bireysel tercihler düzeyinde değil, aynı zamanda dönemin toplumsal değerlerindeki dönüşümün de bir yansıması olarak okunmalıdır. (Goldmann, 2005:57-58) Böylece roman, okuyucuyu sadece kahramanların ahlaki tutumları üzerine değil, bu tutumların şekillendiği tarihsel bağlam üzerine de düşünmeye yöneltmektedir.

Kısacası, Fujishita–Mase ikilemi, eserin ideolojik derinliğini kuran temel eksenini oluşturmakta; birey, toplum ve üretim etiği arasındaki gerilimi anlamlandırmada merkezi bir rol oynamaktadır.

B) Model Karşılaştırması

Saburō Shiroyama’nın ekonomi romanlarının çoğunda belirli bir model kişi bulunmaktadır. Bu durum, onun eserlerinin hem güçlü bir gerçeklik duygusu taşımasını

hem de roman türüne özgü bir canlılık ve dinamizm kazanmasını sağlamaktadır. Bu bölümde ele alınan Made in Japan adlı kısa roman da yer yer son derece ayrıntılı betimlemelere sahiptir ve belirli bir gerçek kişi modelinden esinlenilerek yazıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, eserde kahramanı öldürmek isteyen bir karakterin yer alması gibi, Shiroyama'nın yaratıcı kurgusal dokunuşlarını içeren unsurlar da az değildir. Dolayısıyla yazar, doğrudan kimin model alındığını açıkça belirtmemiştir.

Ancak, çeşitli ortak özellikler dikkate alındığında, başkahraman Akira Fujishita'nın modelinin, Morishita Jintan Co. ve Jintan Termometre Co. (günümüzdeki Terumo Co.) şirketlerinde başkanlık yapmış, aynı zamanda Japonya Danışmanlar Meclisi üyeliğinde bulunmuş olan sanayici Tai Morishita olduğu düşünülmektedir.

Tai Morishita, Morishita Jintan Co.'nun kurucusu Hiroshi Morishita'nın torunu olarak Osaka'da doğmuştur. Kyoto Üniversitesi'nde öğrenim gördüğü 1943 yılında, dedesinin vefatı üzerine henüz 21 yaşında iken şirketin başkanlığına getirilmiştir.

Morishita Jintan Co., 1893 yılında "Morishita Nanyōdō" adıyla ilaç hammaddesi satan bir şirket olarak dedesi tarafından kurulmuştur.⁵³ 1905 yılında piyasaya sürülen "Jintan" adlı küçük kapsül ilacıyla büyük bir ticari başarı elde etmiştir. Bitkisel droglar ve mentol gibi doğal maddelerin karışımından yapılan, ağızda ferahlık sağlayan ve bulantı, baş dönmesi, araç tutması, ağız kokusu gibi rahatsızlıklara iyi gelen bu ilaç, kısa sürede Japonya'da bir sağlık sembolü hâline gelmiştir.

⁵³ "Kuruluş Dönemi – Morishita Nanyōdō'nun Başlangıcı", Morishita Jintan Co. Resmî Web Sitesi, *Morishita Jintan 100 Yıl Hikâyesi, 1. Bölüm: Şirketin Doğuşu*, <https://www.jintan.co.jp/special/museum/story/index01.htm>

O dönemde Japonya’da uzun süre saklanabilen ve taşınması kolay bir genel sağlık ilacı bulunmadığından, “Jintan” yalnızca iki yıl içinde ülke çapında en çok satan ilaç hâline gelmiştir.

Şirket, erken dönemlerden itibaren uluslararası pazarlara açılma stratejisi izlemiş; Çin, Hindistan ve Güneydoğu Asya’da geniş bir satış ağı kurmuştur. Kurucu Hiroshi Morishita, yenilikçi reklam kampanyaları ve satış yöntemleriyle de tanınmıştır. Japonya genelinde elektrik direklerine adres tabelalarıyla birlikte “Jintan” reklam panoları yerleştirmiş, Çin’de ise doğrudan satış sistemi uygulayarak ürünün tanınırlığını artırmıştır.

Öte yandan, o yıllarda Japon tıp çevrelerinde vücut ısısı ölçüm cihazlarının (termometrelerin) yerli üretimi büyük bir ihtiyaç olarak görülmekteydi. Çünkü Japonya’da kullanılan termometreler büyük ölçüde Alman menşeliydi ve Birinci Dünya Savaşı’nın ardından bu ürünlerin ithalatı neredeyse imkânsız hâle gelmişti. Bu nedenle, 1921 yılında kurulan Sekisen Ken’onki Co.’ya⁵⁴ (daha sonra Jintan Thermometer Co., günümüzde ise Terumo Co.) yatırım yaparak şirketin ortak yöneticisi konumuna gelmiş ve termometre üretimi sektörüne giriş yapmıştır. 1922 yılında ilk kez “Jintan Termometresi” piyasaya sürülmüştür.

⁵⁴ Sekisen Ken’onki Co., Tokyo’nun Sumida semtinde termometre üretimi yapan *Takeuchi Seisakusho* adlı fabrikanın mali sıkıntıya düşmesi üzerine, Tokyo Tabipler Birliği başkanı Sasagawa Mioso’nun desteğiyle kurulmuştur. Takeuchi Seisakusho, termometre üzerine kırmızı çizgi ekleyerek okunabilirliği artıran yenilikçi bir teknolojiye sahipti. Bu girişimi sürdürmek amacıyla, Japon Tıp Derneği’nin önde gelen isimlerinden ve günümüzde Japonya’nın 1000 yenlik banknotunda portresi bulunan Shibasaburō Kitazato öncülüğünde “Sekisen Ken’onki Co.” kurulmuş, Hiroshi Morishita da yatırımcı olarak projeye katılarak ürünlerin satışını üstlenmiştir. Günümüzde şirketin adı Terumo Co. olarak değiştirilmiş olup, 921,9 milyar yenlik satış hacmiyle 160’tan fazla ülkede faaliyet gösteren küresel bir tıbbi cihaz üreticisi hâline gelmiştir.

Terumo Co. Resmî Web Sitesi, “Şirket Tarihçesi”

Aynı yıl Morishita, o dönemde nadir görülen alüminyum ambalajlı diş macunu “Jintan Hamigaki”’yi de satışa sunmuş ve şirketin ürün portföyünü genişletmiştir. Her iki ürünün başarısı, şirketin büyümesini hızlandırmıştır. 1929’daki Dünya Ekonomik Buhranı sonrasında ve 1930’larda Asya genelinde Japon ürünlerine karşı gelişen boykot hareketleri nedeniyle satışlar geçici olarak azalsa da, “Jintan” günlük yaşamın bir parçası hâline geldiği için şirket faaliyetlerini istikrarlı biçimde sürdürmüştür.

1943 yılında dedesi Hiroshi Morishita’nın 75 yaşında hayatını kaybetmesinin ardından, *Made in Japan* adlı eserin başkahramanı Akira Fujishita’nın modeli olduğu düşünülen Tai Morishita, şirketin başkanlık görevini devraldı. Ancak o sıralarda II. Dünya Savaşı giderek şiddetlenmekteydi ve Morishita kısa süre sonra donanmaya katılarak muhasebe okulunda görev yapmaya başladı. Bu nedenle 1945’te savaş sona erene kadar şirket faaliyetlerine doğrudan katılamadı.

Savaşın ardından şirket yalnızca tüm denizaşırı şubelerini kaybetmekle kalmadı, aynı zamanda Amerikan hava saldırıları sonucunda fabrikalarının büyük çoğunluğu tahrip oldu ve hammadde tedarik kanalları da kesildi. Bu zor koşullar altında Morishita, şirketin yeniden inşasına girişti. Sıkı ekonomik denetimlerin uygulandığı bu dönemde ambalaj malzemelerine ulaşmak oldukça güçtü; ancak 1945’te toz diş macunu üretimini yeniden başlatarak ilk adımı attı. Ardından 1947’de “Jintan” üretimi tekrar başladı ve 1949 yılına gelindiğinde termometre üretimi yeniden rayına oturdu.

1951’de Jintan Termometre Co.’nun (bugünkü Terumo Co.) başkanlığına da getirilen Morishita, aynı dönemde Osaka Gençlik Konseyi’nin kuruluşunda önemli bir rol oynadı ve 1955–1956 yıllarında Japonya Gençlik Konseyi Başkanı olarak görev yaptı.⁵⁵

⁵⁵ Nihon Seinen Kaigisho (Japonya Gençlik Konseyi), liderlik hedefleyen genç iş insanlarının toplumsal faaliyetlerde bulunmasını amaçlayan bir kuruluştur. 1949 yılında Tai Morishita dâhil

Morishita Jintan Co., 1957 yılında Osaka'daki genel merkezinde bir araştırma laboratuvarı kurarak teknolojik yeniliklere dayalı üretim sisteminin temellerini attı. 1959'da Imuraya Seika Co.⁵⁶ ile iş birliği yaparak sakız ve toz içecek gibi gıda ürünlerinin üretimine başladı ve böylece faaliyetlerini çok yönlü biçimde genişletti.

1960'lı yıllara gelindiğinde şirket, ilaç endüstrisine odaklanmaya başladı. 1963'te Jintan Termometre Co.'nun adını Jintan Terumo Co. olarak değiştirerek Japonya'nın ilk tek kullanımlık enjeksiyon iğnesini (1964) ve ilk kan torbasını (1969) piyasaya sürdü. Ayrıca 1965 yılında, ilaç alanında Amerikan Dole Corporation ile ortaklık kurarak ateş düşürücü ve ağrı kesici ilaçların satışını başlattı.

1974'ten itibaren Tai Morishita, iş dünyasından siyasete geçerek Japon Ulusal Diyet Meclisi'nde görev aldı; burada Çevre Bakan Yardımcılığı dâhil çeşitli mevkilerde bulundu. 1987 yılında, 65 yaşında hayatını kaybetti.

Yukarıda özetlenen bilgiler, *Made in Japan* adlı kısa romanın başkahramanı Akira Fujishita'nın modeli olduğu düşünülen Tai Morishita ile onun kurduğu Morishita Jintan

48 kişinin öncülüğünde Tokyo Genç Girişimciler Odası adıyla kurulmuş, 1951 yılında ülke genelinde örgütlenerek Japonya Gençlik Konseyi adını almıştır. Aynı dönemde Uluslararası Gençlik Odası (JCI)'na üyeliği kabul edilmiş ve üyeler arasında etkileşimi artırarak toplumsal sorunlara çözüm üretmeye yönelik çalışmalara başlamıştır. Bu kuruluşun başkanları arasında Tai Morishita'nın yanı sıra daha sonra önemli görevlerde bulunacak isimler de vardır: 1954 yılı başkanı Reijirō Hattori (Seiko şirketi başkanı), 1960 yılı başkanı Rokurō Ishikawa (Kashima Construction CEO'su) ve 1978 yılı başkanı Tarō Asō (daha sonra Japonya Başbakanı).

Japan Junior Chamber International Resmî Web Sitesi,

⁵⁶ Imuraya Seika Co. (günümüzde Imuraya Group Co.) 1896 yılında kurulmuş bir Japon tatlı üreticisidir ve özellikle azuki (kırmızı fasulye) bazlı “anko” dolgulu tatlı ürünleriyle tanınmaktadır. 1964–1965 yılları arasında Morishita Jintan Co. ile yaptığı ortaklık doğrultusunda şirketin adı geçici olarak Jintan Imuraya Foods Co. olarak değiştirilmiştir.

Imuraya Group Co. Resmî Web Sitesi,

şirketinin genel gelişimini göstermektedir. Romanla bu biyografik gerçeklik arasındaki benzerlikler aşağıdaki Tablo 12’de özetlenmiştir.

Tablo 12: *Made in Japan* Romanı’nın Başkahramanı ile Model Kişi Arasındaki Benzerlikler

Karşılaştırma Alanı	Akira Fujishita (Roman Kahramanı)	Tai Morishita (Gerçek Hayattaki Model Kişi)
Görev / Pozisyon	Nem ölçer (higrometre) üreten ve yurt içi ile yurt dışına satış yapan bir şirketin başkanı	Termometre üreten ve hem yurt içinde hem yurt dışında satış yapan bir şirketin başkanı
Şirketin Geçmişi	II. Dünya Savaşı’ndan önce mide ilacı üreten Çin dâhil yurt dışına satış yapan bir firma	II. Dünya Savaşı öncesinde “Jintan” adlı genel sağlık ilacını üreten Çin ve Güneydoğu Asya’da satış yapan şirket
Şirket / Ürün Adı	Ginga Co., “Ginga Higrometer”	Morishita Jintan Co., “Jintan Thermometer” (Ayrıca Jintan adlı gümüş kaplamalı haplarıyla tanınır)
Son Dönem Faaliyetleri	Amerika, Çin ve Hindistan gibi ülkelerde nem ölçer ihracatını geliştirmiştir	1953’te yurt dışına iş gezisine çıkarak pazar araştırması yapmış, aynı yıl Çin’e ilk ihracatı gerçekleştirmiştir. Termometre üretimi 1956’da 2,5 milyon adet (pazar payı %40), 1960’ta 5,7 milyon adet (pazar payı %60) ile Japonya’da birinci sıraya yükselmiştir
Diğer Görevler	Higrometre İhracatçılar Birliği Başkanı	Nihon Seinen Kaigisho (Japonya Gençlik Konseyi) Başkanı vb.

Geçmiş Deneyim	On yıldan uzun süre önce donanmada görev yapmıştır	1943–1945 arasında Japon Donanması’nda görev almış, muhasebe işlerinden sorumlu olmuştur
Yaş	Net olarak belirtilmemiş, ancak genç bir iş adamıdır	1959 itibarıyla 38 yaşındadır
Aile	Şirketi babasından devralmıştır; evlidir fakat çocuk sahibi olup olmadığı belirtilmemiştir	Şirketi dedesinden devralmıştır; evlidir, ancak çocuk sahibi olup olmadığı belirtilmemiştir

Öte yandan, başkahraman Fujishita’nın karşısında sürekli engel çıkararak rakip şirketin sahibi Mase Bunpei ile, Fujishita’ya duyduğu umutsuz aşktan ötürü onu öldürmeyi düşünen kızı Mase Tomoko için belirli bir gerçek kişi modelinin bulunmadığı, bu karakterlerin büyük olasılıkla Shiroyama Saburō’nun özgün kurgusal yaratımları olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, 1950’li yılların Japonya’sında düşük kaliteli ürünleri ucuza satarak kısa vadeli kazanç sağlamayı amaçlayan, “ippatsuya” (tek atımlık girişimci) olarak anılan üreticilerin gerçekten de var olduğu bilinmektedir. Bu tarihsel olgu, Shiroyama’nın romanında Mase Bunpei karakteriyle, Fujishita’nın temsil ettiği “*Made in Japan*” markasının güvenilirliğini inşa etmeye çalışan anlayışın karşıt kutbunu temsil edecek biçimde yansıtılmıştır.

Fujishita’yı öldürmeyi planlayan Mase Tomoko ise anlatının dramatik etkisini güçlendiren bir karakterdir. Bununla birlikte, o dönemin Japon toplumunda kadınların çoğunlukla “erkeğe bağlı bir konumda” varlık göstermeye zorlandıkları sosyal yapıyı da sembolize eder. Fujishita ile evlenememiş olması nedeniyle Tomoko’nun yaşadığı aidiyetsizlik hissi, savaş sonrası Japon toplumunda kimlik arayışı içindeki pek çok kadının duygusal durumunu yansıtır. Dolayısıyla Tomoko, yalnızca bireysel bir trajediyi

değil, dönemin kadınlarının toplumsal konumlarına dair bilinçsel bir temsili de üstlenmektedir.

Bu bağlamda, *Made in Japan*, Saburō Shiroyama'nın ekonomi romanları arasında kurmaca unsurları görece daha fazla barındıran bir yapıt olarak değerlendirilebilir. Ancak eserdeki somut ve ayrıntılı betimlemeler, dönemin Japonya'sını adeta bir ayna gibi yansıtır. Shiroyama, bu anlatı aracılığıyla, okuyucuya dönemin iş dünyasında ortaya çıkan temel bir soruyu yöneltir: “Yeni dönemin yöneticileri ve girişimcileri hangi tür bir uzun vadeli vizyona, bütüncül bakış açısına ve uluslararası duyarlılığa sahip olmalıdır?” Bu yönüyle roman, yalnızca bir sanayileşme öyküsü değil, aynı zamanda savaş sonrası Japon toplumunda iş etiği, liderlik ve küresel rekabet bilincine dair düşünsel bir sorgulama işlevi de üstlenir.

3.2.2.1.2. Mekân

Made in Japan adlı eserde olayların geçtiği mekânlar, anlatının ilerleyişiyle birlikte belirgin biçimde değişir. Birinci bölümde Fujishita'nın nem ölçer (higrometre) üreten fabrikası, ikinci bölümde gümrük vergisiyle ilgili duruşmaların yapıldığı Amerika'nın Washington kenti, üçüncü bölümde New York, dördüncü bölümde Japonya'ya dönüş sonrası, beşinci ve son bölümde ise ihracatın sevkiyat onayının yapıldığı Tokyo'nun Shibaura Rihtımı romanın başlıca mekânlarını oluşturur.

Eserin yayımlandığı 1959 yılı, Japon vatandaşlarının henüz serbestçe yurt dışına çıkamadığı bir dönemdir.⁵⁷ Bu nedenle New York'un şehir hayatını canlı ayrıntılarla betimleyen roman, dönemin sıradan Japon okuyucusu için Amerika'ya duyulan

⁵⁷ Japonya'dan yurtdışına bireysel seyahatin serbest bırakılması 1964 yılında gerçekleşmiştir.

hayranlığı körükleyen bir nitelik taşımaktadır. Roman kahramanı Fujishita'nın seyahat serbestliği başlamadan önce Amerika'ya gidebilmesi ve rakibi Bunpei Mase'nin kızını Amerika'daki bir üniversiteye göndermiş olması, her iki karakterin de dönem ortalamasının çok üzerinde bir gelir düzeyine sahip olduklarını göstermektedir.

Gerçek yaşamda Fujishita'nın modeli olan Tai Morishita da 1951 yılında Amerika'ya bir inceleme gezisine çıkmış, 1953 yılında ise pazar genişletme amacıyla Avrupa, Orta Doğu, Güneydoğu Asya ve Çin'i ziyaret etmiştir. Dolayısıyla, yalnızca seçkin bir azınlığın yurt dışına çıkabildiği bu dönemde, Morishita gibi iş insanları “gelişmiş ülkeleri” bizzat gözlemlene fırsatına sahip olmuş ve uluslararası perspektiften Japonya'nın geleceği üzerine düşünme imkânı bulmuşlardır.

Romanda adı geçen New York'taki otel, 49. Cadde'de yer almaktadır. Midtown Manhattan bölgesindeki bu cadde, günümüzde Rockefeller Center, Times Square (42. Cadde) ve Broadway'e yakınlığıyla turistlerin sıklıkla ziyaret ettiği bir yer olsa da, 1950'li yıllarda 34. Cadde'den 59. Cadde'ye ve 8. Caddeden Hudson Nehri kıyılarına kadar uzanan bölge, yüksek suç oranı nedeniyle tehlikeli kabul edilmekteydi.⁵⁸

⁵⁸ 1957 yılında Broadway'de sahnelenen ve 1961 yılında sinemaya uyarlanan bu müzikal, New York'un yoksul mahallelerini konu alan modern bir *Romeo ve Juliet* uyarlamasıdır. İki düşman çete arasındaki çatışmayı ve bir aşk hikâyesini işler; günümüzde de popülerliğini sürdürmektedir. Film Japonya'da 1961 yılında gösterime girdiğinde büyük bir yankı uyandırmış ve gösterimi yaklaşık bir buçuk yıl boyunca devam etmiştir. Ancak filmin Japonya'da gösterime girişi, *Made in Japan*'ın yayımlanmasından sonra olduğu için, bu yapıtın roman üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmadığı düşünülmektedir.

Çeteler arasındaki çatışmaların yoğun yaşandığı bu bölge, o dönemin suç mahallesi olarak tanınmış ve daha sonra film ve müzikal olarak ün kazanan “West Side Story”⁵⁹ (Batı Yakasının Hikâyesi) de tam olarak bu bölgeyi konu almıştır.

Bu bağlamda, Tomoko Mase’nin Fujishita’yı öldürme planını uygulamayı düşündüğü otelin bu bölgede yer alması, romanın gerilim atmosferine gerçeklik kazandırmakta ve karakterin psikolojik durumunu okuyucuya güçlü biçimde hissettirmektedir.

A) Simgesel Coğrafyalar ve Tarihsel Yansımalar

Made in Japan romanı, beş temel mekân etrafında şekillenen dinamik bir kurguya sahiptir. Her bir mekân yalnızca olayların geçtiği bir sahne değil, aynı zamanda eserin anlamlı yapısına katkı sağlayan ideolojik bir düzlemdir. Oluşumsal yapısalcı yöntem bağlamında düşünüldüğünde, mekân, birey ile tarihsel-toplumsal bilinç arasındaki bağı yansıtan bir yapı ögesi olarak değerlendirilmelidir. (Atalay, 2007:100)

1. Fujishita’nın Fabrikası (Japonya)

Romanın açılış sahnesinde yer alan Tokyo’daki fabrika, savaş sonrası Japonya’nın yeniden sanayileşme çabasının simgesidir. Burada üretilen *Ginga Higrometer*, yalnızca bir ölçüm aracı değil; Japon teknolojisinin potansiyelini ve Akira Fujishita’nın kaliteye

⁵⁹ Kato, K. (2018). “Batı Yakasının Hikâyesi”nden bakıldığında 1950’ler Amerika toplumu (*Uesuto Saido Monogatari’ kara miru 1950 nendai no Amerika shakai*) Meiji Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tiyatro Bölümü.

dayalı vizyonunu temsil eden bir semboldür. Bu mekân, “*Made in Japan*” etiketinin güvenilir bir marka hâline getirilmesi yönündeki mücadeleyi somutlaştırır.

2. Washington – Gümrük Duruşması Salonu (ABD)

İkinci bölümde yer alan gümrük mahkemesi sahnesi, Japon girişimciliğinin Batı dünyasıyla yüzleştiği alandır. Mekân burada iki düzeyde işlevseldir:

- Ekonomik düzlemde, Japon mallarına uygulanan yüksek vergi oranları, Batı dünyasının Japonya’yı hâlen “ucuz ve düşük kaliteli üretici” olarak gördüğünü yansıtır.
- İdeolojik düzlemde, Fujishita’nın savunması, yalnızca bir işletmenin çıkarlarını değil, Japon ulusunun onurunu ve geleceğini temsil eder.

Bu yönüyle Washington’daki duruşma salonu, ulusal kimliğin ve ekonomik bağımsızlığın sınındığı bir simgesel arenaya dönüşür.

3. New York – Otel ve Görüşme Mekânları (ABD)

Üçüncü bölümde Akira Fujishita’nın iş görüşmeleri yaptığı New York sahneleri, romanın dramatik ve psikolojik yoğunluğunun merkezindedir. Tomoko’nun cinayet planını uygulamak amacıyla 49. Cadde’de seçtiği otel, ucuzluğu ve güvensizliğiyle dikkat çeker; bu durum, hem ekonomik kısıtların hem de ölüm riskinin aynı mekânda birleşmesini sağlar. Böylece otel, yalnızca maddi sınırlılığın değil, insanî gerilimlerin ve toplumsal çelişkilerin de yoğunlaştığı bir simgesel alana dönüşür.

New York aynı zamanda Amerikan kapitalizminin, tüketim kültürünün ve fırsatçılığın bir temsilidir. Burada Japonya’nın üretim temelli değer sistemi ile Batı’nın pazar merkezli ekonomik anlayışı arasındaki ideolojik çatışma somut bir biçim kazanır.

4. Japonya – Durgunluk ve Direniş Dönemi

Fujishita'nın Japonya'ya dönüşüyle başlayan durağanlık süreci, somut bir mekânla sınırlı olmaktan çok, ulusal üretim ruhunun yitimi ve yeniden inşa sürecini anlatır. Üretim tesisinin sessizliği, ekonomik durgunluğun yanı sıra ulusal bilincin geçici sönümünü temsil eder. Bu “mekânsız mekân”, sabır, direnç ve yeniden doğuş arasındaki geçiş alanıdır.

5. Tokyo Shibaura Limanı – Hesaplaşma ve Yeniden Doğuş

Romanın son sahnesinin geçtiği Shibaura Limanı, hem coğrafi hem ideolojik bir doruk noktasıdır. Fujishita burada ihracat ürünlerinin son kontrolünü yaparken rakibi Bunpei Mase ve kızı Tomoko ile yüzleşir.

Bu sahne, geçmişle hesaplaşma ve ulusal vizyonun yeniden tanımlanması anıdır. Japonya'nın dışa açılım sürecinin sembolü olan bu liman, “*Made in Japan*” idealiyle özdeşleşen bir yeniden doğuş mekânına dönüşür. Fujishita'nın “Merdivenleri çıkmaya devam edeceğim” sözü, Goldmann'ın “anamlı yapı” kavramı açısından değerlendirildiğinde, bireyin tarihsel-toplumsal bütünlük içinde amaç birliğine ulaşma çabasını sembolize ettiğini görmekteyiz.

Eserde geçen her bir mekân, Japonya'nın savaş sonrası yeniden yapılanma sürecindeki tarihsel konumunu temsil eder. Böylece, içe kapanıklıktan dışa açılıma, millî üretimden uluslararası rekabete yönelen zihinsel dönüşüm, mekânsal kurgunun ideolojik düzleminde somutlaşır.

3.2.2.1.3. Zaman

A) Anlatı Zamanı (Olayların Kronolojisi)

Made in Japan romanının olay örgüsü, 1950’li yılların sonlarında, Japonya’nın savaş sonrası yeniden yapılanma sürecinin ivme kazandığı bir dönemde geçmektedir. Eserde doğrudan yıl belirtilmemekle birlikte, olayların sıralanışı ve bağlamsal ipuçları dikkate alındığında, anlatı yaklaşık olarak 1957–1959 yıllarını kapsamaktadır. Romanın zaman kurgusu doğrusal bir biçimde ilerler:

Tablo 13: *Made in Japan* Romanı’nda Kurgusal Zaman

Bölüm	Zaman	Olay
1. Bölüm	1950’li yılların sonlarında, bahar ayları civarı	Bunpei Mase, Fujishita’nın fabrikasını ziyaret eder.
2. Bölüm	Aynı yılın Mayıs ayı	Fujishita, Washington’daki gümrük duruşmasına katılır.
3. Bölüm	Aynı yılın Mayıs ayının ilerleyen günleri	Fujishita, New York’ta iş görüşmeleri yapar.
4. Bölüm	Aynı yılın yaz ayları ve sonrasında (yaklaşık birkaç ay ile birkaç yıl geçer)	Fujishita Japonya’ya döner, şirketi ekonomik durgunluk sürecine girer.
5. Bölüm	1950’li yılların sonlarında, 26 Aralık günü	Fujishita, Tokyo Limanı’nda Mase ve kızı Tomoko ile karşılaşır.

Bu doğrusal yapı, kısa roman formuna uygun biçimde yoğunlaştırılmış bir zaman akışı sunar. Zaman, yalnızca olayların sıralanışını belirleyen bir unsur değil, karakterlerin

bilinçsel dönüşümünü de görünür kılan yapısal bir bileşendir. Fujishita'nın kişisel ideali, zamanın ilerleyişiyle birlikte bireysel etik arayıştan ulusal kimlik bilincine evrilir.

B) Tarihsel Zaman (Romanın Yazıldığı Dönem)

Romanın yazıldığı 1959 yılı, Japonya'nın "Artık savaş sonrası değiliz" söylemiyle ekonomik ve zihinsel yeniden doğuş sürecini yaşadığı bir döneme karşılık gelir. Bu yıllarda ülke, düşük kaliteli ürün imajını geride bırakmak ve uluslararası pazarlarda güvenilir bir üretici konumuna gelmek için çaba göstermekteydi.

Akira Fujishita'nın yüksek kalite, üretim etiği ve uzun vadeli güven anlayışı, tam da bu tarihsel dönüşümün ideolojik bir yansımasıdır. Bu yönüyle romanın zamanı, bireysel mücadelenin ötesinde, Japon toplumunun kolektif bilinç dönüşümünü temsil eder.

Lucien Goldmann'ın belirttiği üzere, her edebî yapı, belirli bir toplumsal grubun dünya görüşünün anlamlı bir bütünlük içinde somutlaşmış biçimidir. (Atalay, 2007:26) *Made in Japan*, eserini 1950'ler Japonya'sındaki sanayi burjuvazisinin dünya görüşünü, üretim etiği ve ulusal saygınlık arayışı ekseninde yansıtan bir anlamlı yapı olarak değerlendirebiliriz.

C) Zamanın İşlevi: Direniş, Sabır ve Gelecek Tasarımı

Roman boyunca zaman, yalnızca olayların sıralanışını değil, karakterlerin bilinçsel olgunlaşma sürecini düzenleyen yapısal bir öge olarak işlev görür. Fujishita, kısa vadeli kazançlardan ziyade uzun vadeli güvenin peşindedir. Bu nedenle zaman, onun ideolojik dönüşümünün hem aracı hem de ölçütüdür.

Özellikle beşinci bölümde geçen 26 Aralık tarihi, yalnızca bir takvim günü değil, toplumsal bilinçteki dönüşümün simgesel doruk noktasıdır. Bu sahnede Fujishita,

geçmişin kısa vadeli çıkarıcı zihniyetiyle (Mase ailesiyle) yüzleşir ve geleceğe yönelen üretim etiğini benimser. Söylediği “Merdivenleri çıkmaya devam edeceğim; önemli olan *Made in Japan* etiketinin anlam kazanmasıdır.” ifadesi, Goldmann’ın “anamlı yapı” kavramının metin içindeki karşılığıdır; bireysel irade ile ulusal etik bütünleşmiştir.

D) Zamanın Toplumsal Temsili: Bireysel Kazançtan Toplumsal Bilince

Zamanın anlatı içindeki en önemli işlevlerinden biri, karakterlerin ideolojik konumlarını açığa çıkarmaktır.

- Bunpei Mase, kısa vadeli kazanç, düşük kalite ve anlık başarıyı temsil eder.
- Fujishita Akira ise uzun vadeli planlama, üretim sorumluluğu ve etik sürekliliği simgeler.

Bu karşıtlık, Goldmann’ın kolektif dünya görüşü kavramıyla doğrudan ilişkilidir: her iki karakterin zaman anlayışı, ait oldukları sınıfsal ve ideolojik yapının temsil biçimidir. Böylece zaman, yalnızca olayların kronolojisini değil, toplumun ideolojik yapısını da görünür kılar.

Sonuç olarak, *Made in Japan*’da zaman; bireysel dönüşümün, toplumsal bilincin ve tarihsel sürekliliğin kesişim alanıdır. Bu yönüyle roman, Goldmann’ın yapıt–yapı–toplum diyalektiğini en somut biçimde gerçekleştiren kısa anlatılardan biridir.

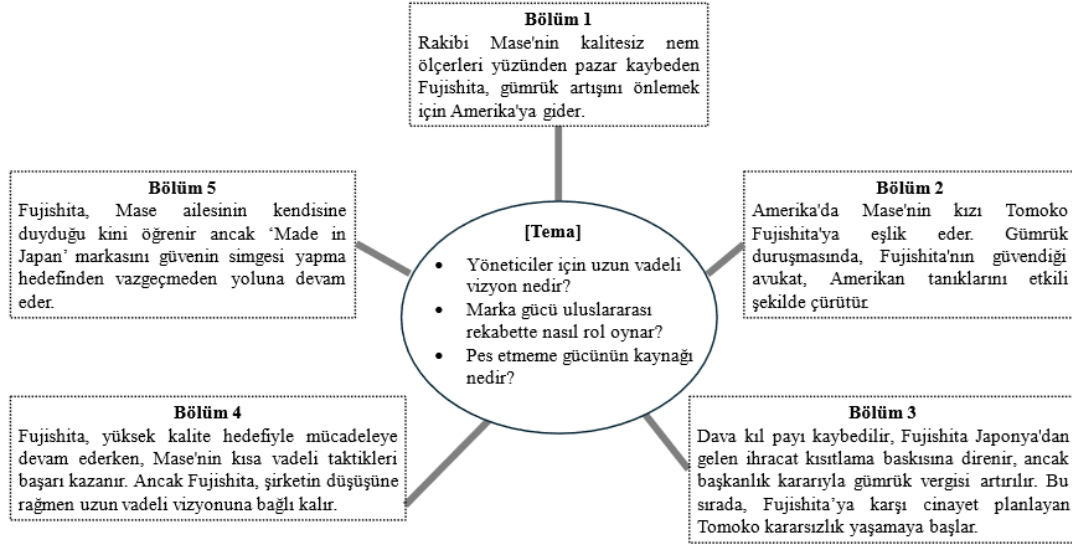
3.2.2.1.4. Olay Örgüsü

A) *Made in Japan* Romanında Anlatı Yapısı ve Anamlı Süreç

Made in Japan’daki olay örgüsü, yalnızca ardışık olayların sıralanmasından ibaret değildir; bireysel bilinçle tarihsel-toplumsal yapı arasındaki etkileşimi görünür kılan

dinamik bir anlam süreci oluşturur. Romanın kurgusu, Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalılıkta vurguladığı biçimde, bireyin eylemini tarihsel bütünlük içinde konumlandıran bir “anamlı yapı” anlayışına dayanmaktadır. (Goladmann, 2005:81-82)

Şekil 2: *Made in Japan* İçerik Yapısı Analizi

Fujishita Akira'nın yaşadığı çatışmalar, bireysel etik arayışın ötesinde, savaş sonrası Japon toplumunun üretim ve ahlak anlayışında yaşanan dönüşümün simgesidir. Olaylar arasında kurulan neden-sonuç ilişkisi, yalnızca dramatik bir süreklilik değil, aynı zamanda ideolojik bir ilerleme çizgisi oluşturur. Bu doğrultuda, anlatı süreci, bireysel sorumlulukla toplumsal bilinç arasındaki diyalektik bir ilişkiyi açığa çıkarır.

Goldmann'a göre edebi eserler, toplumbilim açısından özel bir önem taşır; çünkü bu eserler, belirli toplumsal grupların “olası bilinç” düzeylerini yoğun biçimde yansıtır. Bu yapıtların temel özelliği, düşünce ve davranış biçimlerinin ortak bir dünya görüşü doğrultusunda bütünleşmesidir. Oluşumsal yapısalılığın amacı ise, dünyayı anlamlı ve

tutarlı bir yapı içinde kavrayan toplumsal grupların bilincini ve bu bilincin ürünü olan anlamlı yapıtları ortaya koymaktır. (Atalay, 2016:405)

Made in Japan bu kuramsal çerçevede değerlendirildiğinde, Akira Fujishita'nın bireysel deneyimi yalnızca kişisel bir hikâye değil, Japon toplumunun savaş sonrası yeniden yapılanma sürecini simgeleyen bir bilinç düzeyine dönüşür. Roman, bireyin etik mücadelesiyle toplumun tarihsel yönelimi arasında bir düşünsel süreklilik ve anlamlı yapı kurarak, Goldmann'ın öne sürdüğü biçimiyle olası bilincin edebi düzlemde görünür hâle geldiği örneklerden biri olur. (Atalay & Er, 2013:27) Sonuç olarak, romanın olay örgüsü, bireysel çatışmaların ötesine geçerek, Japonya'nın ekonomik ve ahlaki yeniden doğuşunun edebî yansıması hâline gelir.

B) Made in Japan Romanında Olay Örgüsü ve Anlamlı Yapı İlişkisi

Aşağıda romanın olay örgüsü, Goldmann'ın kuramsal ilkeleri olan kolektif bilinç, tarihsel-toplumsal yapı, anlamlı yapı ve diyalektik çatışma kavramları doğrultusunda dört evrede ele alınmıştır.

1. Kalite Krizi ve Etik Üretimin Sembolü Olarak Birey (İdeolojik Pozisyon

Alma)

Ulusal Onur – Kalitesizlikle Mücadele – Uzun Vadeli Vizyon

Romanın girişinde Fujishita Akira, Japonya'nın savaş sonrası üretim anlayışındaki kalite krizine karşı çıkan idealist bir sanayici olarak tanıtılır. Rakibi Bunpei Mase, düşük fiyat ve düşük kaliteye dayalı ticaret modeliyle kısa vadeli kazanç peşindedir. Bu karşıtlık, Goldmann'ın “karşıt dünya görüşlerinin temsilcileri olan karakterler” (Atalay, 2016:406-407) yaklaşımıyla örtüşür:

- **Fujishita** etik kalite ve uzun vadeli sorumluluğu,
- **Mase** ise pragmatik kazanç ve kısa vadeli çıkarı temsil eder.

Bu düzlemde bireysel çatışma, yalnızca kişisel değil, ulusal bir sembol niteliği kazanır; üretim etiği Japonya'nın geleceğini belirleyen tarihsel bir bilinç alanına dönüşür.

2. Uluslararası Temsil ve İdeolojik Gerilim (Anlamlı Yapının İnşası)

Bireyin Ulusal Bilinci – Küresel Platformda İdeolojik Temsil

Fujishita, Japon ürünlerine karşı yükselen gümrük baskılarına yanıt vermek için Washington'daki kamu duruşmasına katılır. Yanında tercüman olarak Mase'nin kızı Tomoko yer alır; bu durum, hem bireysel hem ideolojik gerilimi derinleştirir. Fujishita'nın ABD kamuoyuna karşı verdiği mücadele, yalnızca ekonomik değil, bir ulusun etik temsili niteliğindedir.

Goldmann'ın kuramında birey, ait olduğu toplumsal grubun bilincini tarihsel koşullar içinde taşır ve bu bilinci olası en yüksek düzeyine ulaştırma potansiyeline sahiptir. (Atalay, 2016:403) Bu bağlamda Fujishita'nın etik kararlılığı, yalnızca bireysel bir tutum değil, Japon sanayisinin uluslararası düzeyde kendi kimliğini yeniden kurma çabasını temsil eden bir tarihsel bilincin ifadesidir.

3. Kriz ve Bireysel Yalnızlık (Anlamlı Yapının Çözülmesi)

İhanet – Yalnızlık – İdeolojik Sarsılma

New York bölümünde Fujishita, iş ortağı Meyer'in Mase ile iş birliği yaptığını öğrenir. Bu ihanet, bireyin etik inancının ekonomik gerçeklikle çeliştiği kırılma anıdır. Tomoko'nun geçmişte duyduğu öfke ve Fujishita'ya yönelik bastırılmış duyguları,

romanın dramatik yoğunluğunu artırır. Bu aşama, anlamlı yapının içsel krizi olarak okunur: birey, kendi doğrularını sürdürmesine rağmen sistem tarafından yalnız bırakılır.

4. Israr, Arınma ve Evrensel Kapanış (Diyalektik Sonuçlanma)

Geri Dönüş – Simgesel Arınma – Evrensel Vizyon

Romanın finalinde Fujishita Japonya'ya döner; şirketi ihracat zorluklarıyla karşı karşıyadır. Yıl sonunda Shibaura Limanı'nda Mase ve Tomoko ile son kez buluşur. Bu sahnede geçmişle yüzleşme ve etik arınma gerçekleşir. Fujishita'nın şu sözleri romanın ideolojik doruk noktasıdır: “Benim için önemli olan, *Made in Japan* ifadesinin dünyada güvenle eş anlamlı hale gelmesidir.”

3.2.2.2. Açıklama Aşaması

3.2.2.2.1. Tarihsel Arka Plan: Savaş Sonrası Japonya ve Kalite Krizi

Eserin yazıldığı 1959 yılı, Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma dönemine denk gelir. Bu dönemde Japon ürünleri dünya pazarlarında hâlâ “ucuz ve kalitesiz” algısıyla anılmaktaydı. *Made in Japan* etiketi, ulusal bir utanç kaynağı iken Fujishita'nın mücadelesi, bu algıya karşı bir bilinçli etik direnişin ifadesidir.

Goldmann'a göre, her edebî yapı bir dünya görüşünün somutlaşmış biçimidir. Bu bağlamda Fujishita'nın çabası, Japon toplumunun ulusal onuru kalite yoluyla yeniden inşa etme bilincini yansıtır. Karakterin kişisel hedefi, dönemin tarihsel zorunluluklarıyla birleşerek bireysel bilinçten kolektif bilince uzanan bir yapı kurar.

3.2.2.2.2. Toplumsal Gerilim: Kolektif Bilincin Oluşumu

Goldmann, edebî yapıtta ortaya çıkan anlamlı yapının bir toplumsal sınıfın olası bilinci olduğunu savunur. (Atalay & Er, 2013:28-29) *Made in Japan*'da bu bilinç, özellikle savaş sonrası girişimcilerinin dünyaya bakışını yansıtır. Fujishita'nın temsil ettiği sınıf, yalnızca kâr odaklı değil üretimde etik ve sürdürülebilirliği önceleyen bir anlayışı benimser.

Buna karşılık, Mase karakteri eski tip sanayicilerin (kısa vadeli kazanç, hileli yöntemler, marka değeri yerine satış sayısı) temsilcisidir. Bu karşıtlık, Japon toplumunda yaşanan sınıfsal ve zihinsel dönüşümün alegorisi olarak işlev görür. Aynı zamanda Tomoko karakteri üzerinden kadının toplumdaki ikincil konumu, bireysel arzuların patriyarkal düzende nasıl bastırıldığını da vurgular.

3.2.2.2.3. İdeolojik Gerilimler: Ahlak, Ulus ve Piyasa Arasında

Romanın merkezinde yer alan ideolojik çatışma, etik değerlerle ekonomik rekabet arasındaki gerilimdir. Fujishita'nın “yüksek kalite” ve “dürüst üretim” ilkeleri, piyasa ekonomisinin baskın çıkar mantığı karşısında defalarca sınanır.

Bu noktada *Made in Japan*, Goldmann'ın tanımladığı biçimde, bireyin yaşamı anlamlandırma çabasını toplumsal yapı içindeki çelişkilerle ilişkilendirir. “Made in Japan” ibaresinin ulusal bir onur simgesine dönüşmesi, yalnızca ekonomik değil, ahlaki ve kültürel sermayenin de yeniden tanımlandığı bir süreci temsil eder.

Fujishita'nın direnişi, ulusal kimliğin yeniden tanımlanma sürecinde bir ideolojik bütünlük arayışına karşılık gelir: Japonya artık Batı'nın teknik kopyacısı değil, değer üreten bir özne konumundadır.

3.2.2.2.4. Anlamli Yapinin Toplumsal İşlevi: Dönüştürücü Dünya Görüşü

Romanın anlamli yapısı, bireysel direncin toplumsal dönüşümle kesiştiği noktada belirginleşir. Fujishita, yapının bir parçası olarak içinde bulunduğu ekonomik ve kültürel düzeni sorgular; ancak bu düzenin sınırlarını aşarak onu dönüştürmeye yönelir. Böylece birey, yalnızca sistemin ürünü değil, aynı zamanda o sistemin yenilenmesinin öznesi hâline gelir.

Goldmann'ın kavramsallaştırdığı “anlamli yapı”, burada üç düzeyde somutlaşır:

1. Birey düzeyinde: Fujishita, etik sorumluluk bilinciyle hareket eden ve sınıfının (savaş sonrası girişimci kuşağın) ideallerini temsil eden bir figürdür.
2. Toplumsal düzeyde: Japonya, savaş sonrası ekonomik ve kültürel yeniden yapılanma sürecinde uluslararası saygınlığını “Made in Japan” etiketi üzerinden yeniden tanımlamaya çalışmaktadır.
3. Edebi düzeyde: Romanın kendisi, bu yeniden yapılanma sürecinin hem yansıması hem de yön göstericisi niteliğindedir; edebiyat, toplumsal bilincin ifade aracı hâline gelir.

Bu çok katmanlı yapı, Goldmann'ın “anlamli bütünlük” (Atalay, 2016:387) görüşünü doğrular niteliktedir: birey, toplum ve ideoloji, birbirini tamamlayan anlam halkaları içinde yer alır. Fujishita'nın inancı ve sabrı, yalnızca kişisel bir idealin değil, Japon toplumunun yeniden doğan etik kimliğinin göstergesidir.

Sonuç olarak *Made in Japan*, ekonomik kalkınma sürecini ahlaki bir yeniden doğuşla birleştirerek dönüştürücü bir dünya görüşü sunar. Bireysel bilinç, toplumsal düzeyde yeni bir etik ve üretim anlayışına evrilir. Böylece roman, Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalcı kuramında vurgulanan “kolektif bilinç” ve “anlamli bütünlük” ilkelerinin edebî düzlemde somutlaşmış bir örneği hâline gelir.

3.2.3. Değerlendirme

Bu bölümde yapılan çözümlemede de görüldüğü üzere *Made in Japan*, zaman, mekân ve karakter ilişkileri bakımından sade bir yapıya sahip olmakla birlikte, anlatı çizgisi açısından yoğun bir düşünsel derinlik ve dramatik hareketlilik barındırmaktadır. Eser, yalnızca edebî bir kurgu olmanın ötesinde, savaş sonrası Japon toplumunun etik ve ekonomik dönüşümüne dair kapsamlı bir bilinç sorgulaması niteliğindedir. Özellikle Saburō Shiroyama, bu roman aracılığıyla dönemin Japonya'sında geleceğin iş insanlarının nasıl bir tutum benimsemeleri gerektiğine ilişkin düşüncelerini edebiyat yoluyla somutlaştırmaktadır.

Bu bağlamda yazarın, eser aracılığıyla okura sunduğu temel meseleleri iki ana eksen etrafında toplayabiliriz:

A) Japonya'nın Uluslararası Güvenilirliğinin Artırılması Gerekliliği

Günümüzde Japonya ve Japon malları, yüksek kalite, güvenlik ve güvenilirlik kavramlarıyla özdeşleşmiştir. Ancak, II. Dünya Savaşı sonrasındaki 1940'lı ve 1950'li yıllarda durum oldukça farklıydı. Bu dönemde, Amerika ve Avrupa ürünleri uluslararası standartları belirlerken, Japon malları çoğu zaman düşük kalite, yetersiz teknoloji ve sınırlı hammadde imkânları nedeniyle değersiz görülmekteydi. “Made in Japan” ibaresi, küresel ölçekte ucuz fakat kalitesiz ürünlerin simgesi hâline gelmişti.

Bu olumsuz algı, Japonya için yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ideolojik bir sorun alanıydı. Saburō Shiroyama, bu roman aracılığıyla Japonya'nın uluslararası arenada güvenilir bir üretici ülke konumuna gelebilmesi için kısa vadeli kâr hesaplarını geride bırakarak uzun vadeli bir vizyonun benimsenmesi gerektiğini vurgular. Fujishita

karakteri, bu dönüşümün ideolojik temsilcisidir. Onun üretim etiği, bireysel çıkarın ötesinde ulusal itibarı ve kolektif onuru önceleyen bir bilinç biçimini yansıtır.

Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalcı yaklaşımına göre bir yapının değeri, bireysel eylemin toplumsal bütünlük içindeki anlamı ile ölçülür; (Güvenç, 2009:19-22) bu çerçevede *Made in Japan*, bireyin etik bilincinin ulusal bir dünya görüşüne evrildiği anlamlı bir yapı olarak okunabilir. Günümüz okuru içinse bu metin, Japonya'nın bugünkü ileri teknoloji imajının ardında, geçmişteki çetin koşullar ve Fujishita gibi vizyoner girişimcilerin çabaları olduğunu hatırlatarak tarihsel bir farkındalık yaratmaktadır. Böylece Shiroyama'nın metni, geçmiş ile bugünü birbirine bağlayan simgesel bir bilinç köprüsü işlevi görür.

B) Umutsuzluğa Kapılmadan Mücadeleye Devam Etme Bilinci

Made in Japan yalnızca Japon markasının güvenilirliğini yeniden tesis etmeye yönelik idealist bir mesaj değil, aynı zamanda bireysel direnişin ve içsel dönüşümün edebî bir temsili olarak da değerlendirilebiliriz. Romanın kahramanı Fujishita, hedeflediği başarıya ulaşamadığında şikâyet etmek, pes etmek ya da kaliteyi düşürmek yerine düşünce biçimini dönüştürmeyi seçer. Bu tutum, bireyin çevresini kökten değiştirmese dahi kendi bilincini dönüştürme kapasitesine sahip olduğunu gösterir.

Bu bakımdan Fujishita'nın mücadelesi, Goldmann'ın "anlamlı yapı" kavramında ifadesini bulan bireysel etik ile kolektif bilincin bütünleşmesini temsil eder. Direnç, sabır ve özdisiplin kavramları, romanın zaman ve karakter örgüsünde yalnızca kişisel erdemler olarak değil, toplumsal bir yeniden yapılanmanın ideolojik temelleri olarak da konumlanmaktadır.

Dolayısıyla *Made in Japan*, yalnızca iş dünyasına değil, toplumun tüm kesimlerine hitap eden bir etik öneri sunar: Başarı, kısa vadeli kazançlarda değil, uzun vadeli güvenin ve tutarlılığın inşasında gizlidir.

“Jintan” markası, günümüzde de ağız ferahlatıcı ürün olarak piyasada yer almaya devam etmektedir (Kaynak: Morishita Jintan Co., Ltd. Resmî Web Sitesi

<https://www.jintan.co.jp>

“Jintan Termometresi”

Civalı termometre olarak Japonya’da uzun yıllar boyunca en yüksek pazar payına sahip olmuştur.

Morishita Jintan, dönemine göre son derece yenilikçi bir reklam stratejisi izleyerek ürünün tanınırlığını artırmıştır. Şirket, üzerinde reklam bulunan adres tabelalarını Japonya genelinde dağıtmış ve bu tabelalardan bazıları günümüzde hâlen Kyoto gibi bölgelerde görülebilmektedir (Kaynak: MBS Mainichi Broadcasting System).

1940’lı yıllarda New York’taki Hell’s Kitchen bölgesi, ana karakter Fujishita’nın konakladığı yer olarak romanda yer alır. Bu bölge, yıkılmaya yüz tutmuş binaları ve çok sayıda çete üyesinin bir araya gelmesiyle, dönemin Amerika’sında en tehlikeli bölgelerden biri olarak bilinmekteydi (Kaynak: *The Old New York Page*).

3.3. Yüksek Hızlı Büyüme Dönemi ve KANRYŌ-TACHI NO NATSU (官僚たちの夏 – Bürokratların Yazı) Romanı'nın İncelenmesi

3.3.1. Bürokratların Yazı'nın Özeti

Kısa Bilgi:

1975 yılında yayımlanan *Kanryō-tachi No Natsu (Bürokratların Yazı)*, Japonya'nın yüksek hızlı ekonomik büyüme dönemi olarak adlandırılan, yaklaşık 1955 yılından 1973 yılındaki petrol krizine kadar uzanan süreci konu edinmektedir. Eser, bu dönemde devlet bürokrasisinin değişen rolünü, ekonomik kalkınma ile kamu yararı arasındaki gerilimi ve bürokratların toplum içindeki konumunu sorgulamaktadır.

Romanın başkahramanı Shingo Kazakoshi, idealist bir bürokrat olarak sistem içinde kökleşmiş çıkar ilişkileri ve ahlaki yozlaşmayla mücadele eden bir figürdür. Saburō Shiroyama, bu karakteri yaratırken dönemin reformcu kamu görevlilerinden ve özellikle Maliye Bakanlığı'nda görev yapmış bürokratlardan esinlenmiştir.

Eser, yalnızca bir bireyin mesleki ve ahlaki mücadelesini değil, aynı zamanda devlet-toplum ilişkilerinin geçirdiği dönüşümü de ortaya koymaktadır. Bu yönüyle *Bürokratların Yazı*, Japonya'da savaş sonrası ekonomik kalkınmanın arka planındaki ideolojik, etik ve kurumsal çatışmaları derinlemesine irdeleyen bir yapıttır.

1. Bölüm: “Personel Kartı”

Birinci bölüm olan “Personel Kartı”, Japonya Ticaret ve Sanayi Bakanlığı’nda (MITI) başkahraman Shingo Kazakoshi etrafında şekillenir ve romanın temel karakterleri tanıtılır.

1955 yılında geçen hikâyede Kazakoshi, Bakanlıkta Özel Kalem Müdürü olarak görev yapmaktadır ve gelecekte üst düzey bürokratlardan biri, hatta müsteşar adayı olarak görülmektedir. Kişiliği açısından açık sözlü, canlı ve samimi biri olarak tanımlanabilir; ancak aynı özellikler zaman zaman onun baskın ve inatçı bir karaktere sahip olduğu izlenimini de verir. Japonya’nın ve Bakanlığın gelecekte nasıl bir yön izlemesi gerektiğini düşünürken, üstleri de dâhil olmak üzere herkesle doğrudan fikir alışverişi yapmaktan çekinmez.

Kazakoshi’nin temel görevi, Bakanlık içindeki personel atamalarını ve terfi planlarını hazırlamaktır. Bu süreçte etrafındaki kişiler aracılığıyla Bakanlık içi ilişkiler ve karakter çatışmaları da görünür hâle gelir:

- Niwano: 37 yaşında, son derece çalışkan ve inatçı bir bürokrat; güçlü müzakere yeteneğiyle dikkat çeker.
- Katayama: Niwano’nun dönem arkadaşı, zeki ve hem iş hem özel yaşam arasında denge kurmaya çalışan bir karakterdir.
- Maki: Niwano ve Katayama’dan iki yıl kıdemli, keskin bir teorisyendir; ancak hastalığı nedeniyle kariyer basamaklarının dışına itilmiş ve önemsiz bir göreve atanmıştır.
- Tamaki: Kazakoshi’nin terfi yarışındaki en büyük rakibidir.

- Mikage ve Koito: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na yeni girmeye hazırlanan iki genç adaydır; Mikage enerjik ve iddialı bir karakterken, Koito daha sakin ve temkinli bir kişiliğe sahiptir.

Kazakoshi, her zaman gece geç saatlere kadar özveriyle çalışan Niwano'yu takdirle değerlendirmekteydi. Ancak daha sonra, Fransa'ya atanmak isteyen Maki'nin mesai sonrasında Fransızca kursuna gittiğini ve gerçekten yeni bir bakanlık sistemini öğrenme konusunda ciddi bir çaba gösterdiğini fark eder. Bu durum, onun gözünde Maki'nin yalnızca görev bilinciyle değil, idealist bir öğrenme arzusu ve reformcu bir vizyonla da hareket ettiğini ortaya koyar.

2. Bölüm: “Bakan Özel Kalem Müdürü”

İkinci bölüm olan “Bakan Özel Kalem Müdürü”, birinci bölümde tanıtılan karakterlerin daha sonraki durumlarını ve kariyerlerindeki değişimleri konu edinir. Kazakoshi'nin yürüttüğü personel düzenlemeleri sonucunda Maki Paris'e gönderilirken, Katayama daha az önem taşıyan bir göreve, yani Kanada Ticaret Ataşeliğine atanır. Bunun yanı sıra Kazakoshi, bakanlık tarihinde ilk kez iki kadın bürokrat adayını işe alır ve ayrıca kariyer dışı personelin terfi edebilmesine imkân tanıyan yeni bir sınav sistemi getirir. Ancak o yaz, bu sistem sayesinde daire başkanlığına yükselen Tsuji, görev yükünü kaldıramayarak istifa eder. Bu olay, Kazakoshi'nin başlattığı reformların yeniden değerlendirilmesine yol açar. İki yıl sonra Kazakoshi, gelecek vadeden bir bürokrat olarak görülür ve Özel Kalem Müdürlüğü görevinden Ağır Sanayi Dairesi Başkan Yardımcılığına terfi eder. Bu dönemde ona yakın olan birçok kişi de terfi eder. Kazakoshi'nin kendisinden sonra göreve getirilmesini uygun bulduğu Ayukawa, kısa süre içinde Bakanlık Danışmanı olur. Bu sırada tanınmış bir siyasetçi olan Ikeuchi, Ticaret ve Sanayi Bakanı olarak atanır. Onunla birlikte Niwano, Bakanın Özel Kalem Sekreteri

pozisyonuna getirilir ve gece gündüz, tatil demeden çalışmak zorunda kaldığı yoğun bir tempoya girer.

Diğer yandan Maki, Paris'te yaşarken giderek unutulmuş bir memur hâline geldiğini hissederek ve bundan dolayı huzursuzluk duyar. Katayama ise Kanada'dan döndükten sonra Dış Ticaret Teşvik Dairesi Sermaye İşbirliği Şubesinde yardımcı müdür olarak görevlendirilir; aşırı özverili çalışan Niwano'yu alaycı bir dille eleştirir. Ayrıca bu bölümde ilk kez Kazakoshi'nin ailesi de tanıtılır. Bu kısım, Kazakoshi'nin mesleki sorumlulukları ile özel yaşamı arasındaki dengenin giderek zorlaştığını gösterir ve romanın ilerleyen bölümlerinde derinleşecek içsel çatışmaların zeminini oluşturur.

3. Bölüm: 'Karşıtlık'

Romanın üçüncü bölümü "Karşıtlık" Japonya'nın ticaretin serbestleştirilmesi konusundaki uluslararası baskılarla karşı karşıya kaldığı dönemde, bakanlık içindeki iki farklı ideolojik grubun sert mücadelesini konu alır. Bu dönemde Japonya, ekonomik kalkınmasını hızla sürdürürken dış ticarete liberalleşme talepleriyle yüzleşmek zorunda kalmıştır. 1960 yılı⁶⁰ itibarıyla Kazakoshi, Ağır Sanayi Dairesi Başkanı; rakibi Tamaki ise Tekstil Dairesi Başkanı olmuştur. Yeni Ticaret ve Sanayi Bakanı Ikeuchi, döviz kontrolü ve ithalat-ihracat kısıtlamalarının kaldırılmasını savunan bir liberal ekonomi yanlısıdır. Ona göre, serbest rekabet ortamında ayakta kalabilen işletmelerin büyümesi ülkenin genel refahını sağlayacaktır.

⁶⁰ Eserde belirli bir yıl açıkça belirtilmemekle birlikte, daha önce Savunma Ajansı'nın bulunduğu binaya Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın taşındığının anlatılmasından, olayların 1960 yılı civarında geçtiği anlaşılmaktadır.

Buna karşın, ülke içindeki sanayi çevreleri bu görüşe güçlü bir şekilde karşı çıkar. Birçok sektör temsilcisi, erken bir serbestleşmenin Japon sanayisini uluslararası rekabete karşı zayıf düşüreceğini ve üretimin çökmesine yol açacağını savunur. Bu nedenle bakanlık içinde iki grup belirginleşir: Ikeuchi ve Tamaki'nin temsil ettiği "uluslararası" ve Kazakoshi'nin öncülüğündeki "milliyetçi/korumacı" bürokratlar. Kazakoshi, bakanın karşısında bile geri adım atmayan bir kararlılıkla görüşlerini savunur. Onun bu tavrı zamanla meslektaşları arasında bir simgeye dönüşür ve kendisine "Bay Ticaret Bakanlığı" lakabı takılır.

Uzun süren tartışmaların ardından, Bakan Ikeuchi ile Kazakoshi'nin ekibi arasında gece geç saatlere kadar süren bir toplantı yapılır. Sonuçta yalnızca tekstil sektörü için kısmi serbestleşmeye gidilmesi kararlaştırılır. Bu karar, görünüşte bakanın üstün geldiği bir uzlaşma olsa da, Kazakoshi açısından ilkesel bir mücadelenin onurlu bir sonucudur. Tartışmanın ardından Kazakoshi, kararı kabul eder fakat Japon ekonomisinin olası zararlarını en aza indirmek amacıyla bakanlığın hazırlık sürecini hızlandırma kararı alır.

Bu doğrultuda, o sırada Paris'te kamu-özel iş birliği modelleri üzerine araştırmalar yapan Maki'yi Japonya'ya geri çağırır ve yeni politika taslağının hazırlanmasını ister. Aynı yılın yazında Ikeuchi, Başbakanlık görevine yükselir; Niwano ise Bakan Özel Kalem Sekreteri görevinden Ağır Sanayi Dairesi Demir-Çelik Şube Müdürü pozisyonuna terfi eder.

Bu bölüm, bireysel ideallerle devlet politikası arasındaki gerilimi ve Shiroyama'nın bürokrasiye dair temel eleştirisini açık biçimde ortaya koyar: idealist bürokratin, sistemin dayattığı gerçeklik karşısında ahlaki bir denge kurma çabası.

4. Bölüm: “Bakanlığa Giriş ve Çıkış Işığı”

Romanın dördüncü bölümü “Bakanlığa Giriş ve Çıkış Işığı”, Shingo Kazakoshi'nin, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın itibarını yeniden tesis edecek yeni bir yasa tasarısını yürürlüğe koyma çabasını ve bu süreçte yeni atanan Bakan Sudō ile yaşadığı ideolojik çatışmayı konu alır.

1961 yılında Kazakoshi, Şirketler Dairesi Başkanı görevine getirilmiş ve kısa sürede bakanlığın gelecekteki en üst düzey bürokratu olarak görülmeye başlanmıştır. Öte yandan rakibi Tamaki, Ticaret Dairesi Başkanı olarak görev yapmaktadır ve artık terfi yarışında Kazakoshi'nin gerisinde kaldığı açıktır.

Kazakoshi, “Belirli Sanayileri Teşvik Yasası” adını taşıyan yeni bir yasanın hazırlanması sürecini yönetir. Bu yasa, yakın gelecekte serbest piyasa ekonomisinin tıkanma ihtimaline karşı, devlet ile özel sektörün karşılıklı anlaşmalar ve sözleşmeler temelinde ortak bir ekonomik düzen kurmasını hedeflemektedir. Dolayısıyla yasa tasarısı yalnızca Japon ekonomisinin geleceği için değil, aynı zamanda Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın yeniden güç kazanması açısından da kritik bir öneme sahiptir.

Bu süreçte Kazakoshi, Genel Sekreterlik Müdürü olarak Ayukawa'yı, Şirketler Dairesi Şube Müdürü olarak ise Niwano ve Maki'yi görevlendirir. Ancak bakanlık içindeki tüm kadrolar bu girişimi desteklemez. Yeni Bakan Sudō ve onun yakın çevresinden biri olan Katayama (artık Bakan Özel Kalem Müdürü), Kazakoshi'nin politikalarına kuşkuyla yaklaşır. Üstelik yasa tasarısının doğrudan bir çıkar grubu oluşturmaması nedeniyle, diğer bakanlıklardan ve sanayi çevrelerinden de beklenen destek gelmez.

Bütçe hazırlıkları dönemine girildiğinde, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı yeni yasanın çıkacağı beklentisiyle yüksek bir bütçe talebinde bulunur. Ancak son aşamada yapılan bakanlar arası görüşmede, Bakan Sudō bütçe talebinden vazgeçer. Bu durum

Kazakoshi'yi büyük bir öfkeye sürükler; çünkü bu karar yalnızca reform sürecini değil, bakanlığın saygınlığını da zedelemiştir. Sonrasında Sudō görev süresini tamamlayarak bakanlıktan ayrılır. Aynı dönemde Kazakoshi'nin ezeli rakibi Tamaki, Patent Ofisi Başkanlığına atanarak bakanlık dışına çıkar. Böylece hem fiilen hem de sembolik olarak Kazakoshi'nin Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın mutlak lideri konumuna yükseldiği düşünülür.

Bu bölüm, Shiroyama Saburō'nun bürokratik sistemdeki güç mücadelelerini yalnızca kişisel rekabetin değil, ideolojik yönelimlerin ve kurumsal etik anlayışların bir yansıması olarak ele aldığı noktayı temsil eder.

5. Bölüm: “Yetki Mücadelesi”

Romanın beşinci bölümü “Yetki Mücadelesi”, yeni atanan Ticaret ve Sanayi Bakanı Furuata döneminde, Shingo Kazakoshi ve ekibinin “Belirli Sanayileri Teşvik Yasası” adlı yasa tasarısını yürürlüğe koymak için verdikleri çabayı ve bu sürecin dramatik sonunu anlatır.

Kazakoshi, bu dönemde Planlama Dairesi Başkanı olarak bakanlığın genel işleyişini yönetmektedir ve yasa tasarısının kabulü için hem hükümet hem özel sektör nezdinde yoğun girişimlerde bulunur. Ancak onun hiçbir otoriteye boyun eğmeyen dik duruşu, çevresinde çatışmalara yol açar. En yakın çalışma arkadaşı ve Özel Kalem Müdürü Ayukawa, sık sık ona daha uyumlu bir tutum benimsemesi gerektiğini öğütler.

Diğer yandan Niwano ve Maki de yasayı çıkarmak için tatil günlerini bile feda ederek çalışırlar; ancak yöntem farkları ikisi arasındaki uyumu bozar. Niwano işleri diplomatik biçimde, karşı tarafla uzlaşarak yürütürken; Maki rasyonel ve katı bir mantıkla ilerler. Bu karşıtlık zamanla açık bir çatışmaya dönüşür.

Tüm zorluklara rağmen yasa taslağı tamamlanır ve kamuoyu ile ilgili kurumların desteğini almak amacıyla bir dizi tanıtım toplantısı düzenlenir. Ancak bu toplantılarda İşverenler Birliği Başkanı Yamaoka gibi Kazakoshi'ye karşı olumsuz tavır takınan kişiler, süreci sabote etmeye çalışır. Ayrıca, Adil Ticaret Komisyonu, tasarının *tekelleşmeyi önleme yasasına* aykırı olduğu gerekçesiyle karşı çıkar.

Bu direnişlere rağmen Kazakoshi ve ekibi, Başbakan ve Bakanlar Kurulu düzeyinde müzakerelere devam eder. Sonunda bazı maddelerde taviz verilerek 1963 yılının baharında kabine onayı alınır. Artık tek adım kalmıştır: Tasarının Ulusal Meclis tarafından onaylanması.

Ne var ki meclis görüşmeleri bir türlü başlamaz ve oturum dönemi sonuna yaklaşır. Bu süreçte gazeteci Nishimaru, Kazakoshi'yi Maki'nin üstlerine aşırı saygı gösteren, astlarına karşı ise baskıcı bir karakter olduğu konusunda uyarır. Ardından beklenmedik bir gelişme yaşanır: Bakan Furuhashi, bir gazeteci toplantısında geleneği bozarak, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın bir sonraki müsteşarının Kazakoshi değil, onun ezeli rakibi Tamaki olacağını açıklar. Bu açıklama hem bakanlıkta hem kamuoyunda büyük yankı uyandırır.

Buna rağmen Kazakoshi, tüm kararlılığıyla yasa tasarısını meclisten geçirmek için çalışmayı sürdürür. Ancak çabaları sonuçsuz kalır: "Belirli Sanayileri Teşvik Yasası" meclis gündemine alınmadan, oturum süresinin dolmasıyla birlikte tasarının düşmesi kararlaştırılır. Böylece Kazakoshi'nin bir buçuk yıllık emeği boşa gider.

Sonuçta, tüm muhalefete rağmen Kazakoshi Patent Ofisi Başkanı olarak atanır ve bakanlıktan ayrılmak zorunda kalır. Yerine ise rakibi Tamaki, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Müsteşarı olarak getirilir. Bu durum, yalnızca bir terfi yarışının değil, idealizm ile siyasî çıkarıcılığın mücadelesinin de sembolik sonudur.

6. Bölüm: “Bahar ve Sonbahar”

Altıncı Bölüm “Bahar ve Sonbahar”da, Kazakoshi'nin bir bürokrat olarak son günleri ve karakterlerin sonraki hayatları anlatılmaktadır. Kazakoshi, "terfi yarışını kaybeden kişi" olarak Patent Ofisi Başkanı olmuş, Ayukawa Bakanlık bürosuna, Niwano ise Kimya Sanayi Dairesi Müsteşarlığına atanmış ve böylece Ticaret ve Sanayi Bakanlığı içindeki “Kazakoshi grubu” dağılmıştır.

Öte yandan, Müsteşar Tamaki'nin liderliğinde, Katayama Ticaret Teşvik Dairesi Başkanı olmuş, aynı “uluslararası grup”tan olan ve Şirketler Dairesi Başkanlığında kalan Maki ile birlikte Bakanlık içinde güç kazanmışlardır.

Kazakoshi, Patent Ofisi'nde de çizgisini bozmadan görev yapmaya devam etmiş; zaman zaman ifadelerinde sorunlar yaşansa da, personel ve bütçede büyük artış sağlamış, bilgisayarlaşmayı teşvik etmiş ve bu başarıları sayesinde ofis içinde popülaritesi hızla artmıştır. Zamanla siyasi ortamda ticaretin serbestleştirilmesi yönünde bir rüzgar esmeye başlamış, Kazakoshi'nin Bakanlığa dönerek Müsteşar olacağı yönünde söylentiler yayılmış ve Ayukawa da bu süreçte Maden Güvenliği Bürosu Başkanlığı gibi önemli bir göreve geri dönmüştür.

Diğer yandan, Kazakoshi döneminin yeniden başlayacağını sezen Katayama istifa dilekçesini sunmuş, ancak Tamaki ve Maki tarafından ikna edilerek görevde kalmıştır. Beklentilere uygun şekilde, Tamaki yalnızca 1 yıl 5 ay görev yaptıktan sonra Müsteşarlık görevinden ayrılmış ve Kazakoshi onun yerine geçerek Bakanlığa geri dönmüştür. Ancak o zamana kadar Bakanlığın bütçe ve personel yapısı Tamaki tarafından şekillendirilmişti ve Kazakoshi istediği gibi hareket edememiştir.

Buna rağmen Kazakoshi, “Belirli Sanayileri Teşvik Yasası”nın ruhunu yaşatmaya çalışarak otomotiv ve çelik sanayilerine girişimlerde bulunmuştur. Onun kararlı duruşu,

bazen Sanayi Bakanı Kuki'den bile daha etkili olduğu izlenimini yaratmış, medyada “Kuki Müsteşar, Kazakoshi Bakan” şeklinde manşetlere yansımıştır.

Kazakoshi'nin, Müsteşarlığa kendi yerine geçmesini düşündüğü Ayukawa ise, geçmişteki yoğun çalışma temposunun etkisiyle sağlığını kaybetmiş ve kısa sürede vefat etmiştir. Kazakoshi, kamu bütçesini kişisel amaçlarla kullanmakla eleştirilmesine rağmen, Ayukawa için Bakanlık adına resmi bir cenaze töreni düzenlemiştir. Ayukawa'nın ölümüyle birlikte, uzun zamandır ideal olarak düşündüğü Kazakoshi–Ayukawa–Niwano kadrosu hayata geçmemiştir ve Kazakoshi emeklilik kararı almıştır.

7. Bölüm: “Kış, Yine Kış”

Yedinci bölüm, “Kış, Yine Kış”ta, Kazakoshi'nin emekliye ayrılmasından sonra Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın durumunu anlatarak hikaye son bulur. Emekli olduktan sonra üç yıl geçmiştir. Kazakoshi, özel şirketlerde yönetici olma tekliflerini reddetmiş bunun yerine konferanslar verip yazılar yazarak zamanını geçirmiştir. Ancak Bakanlık, Kazakoshi'nin beklentilerinin aksine bir yönde ilerliyordu ve o da memnuniyetsizliğini medyaya dile getiriyordu. Karaciğer rahatsızlığı olan Niwano, iyileştikten sonra Tekstil Dairesi Başkanlığı gibi sorunlu bir göreve atanmış, Katayama ise Kimya Endüstrisi Dairesi Genel Başkanı olarak atanmıştı. Bu atamaların sorumlusu, Kabine Baş Sekreteri olan Maki'ydi. Kazakoshi, bir zamanlar kendisine fırsat vermiş olduğu Maki'yi telefonla arar, ancak soğuk bir şekilde reddedilince ve öfkelenir. Yıllar geçmiş ve bir sonraki Bakan Yardımcısı için en önde gelen aday olan Maki, Kurumsal İşler Dairesi Başkanı olarak atanmıştır. Kazakoshi, yalnız kalan Niwano'yu desteklemeye çalışır, ancak siyasi muhabir Nishimaru, bunun ters etki yaratacağı uyarısında bulunarak onu vazgeçirir.

3.3.2. Bürokratların Yazı Eserinin Oluşumsal Yapısalcılık Perspektifinden Analizi

3.3.2.1. Anlama Aşaması

3.3.2.1.1. Karakterler

Goldmann'ın oluşumsal yapısalcılık yaklaşımı çerçevesinde, edebî yapıt içindeki karakterler yalnızca bireysel nitelikleriyle değil, aynı zamanda belirli bir toplumsal sınıfın ya da grubun dünya görüşünü temsil eden figürler olarak anlam kazanır. Bu bağlamda, roman kişileri “anlamli yapı” içinde yalnızca psikolojik boyutlarıyla değil, tarihsel ve toplumsal bilinç düzeyinde de işlevsel bir rol üstlenir. (Atalay, 2016:395)

Bürokratların Yazı bu perspektiften değerlendirildiğinde, karakterlerin çatışmalarının bireysel düzeyle sınırlı kalmadığı; savaş sonrası Japonya'da devlet, ekonomi ve etik değerler arasındaki ideolojik gerilimi yansıttığı görülür. Eserdeki kişiler, toplumsal yapının farklı bilinç düzeylerini temsil eden unsurlar olarak karşımıza çıkar ve bu çok katmanlı yapı, romanın anlamli bütünlüğünü oluşturan temel eksenini meydana getirir.

- **Shingo Kazakoshi – Romanın başkahramanı olan Kazakoshi, idealist, kararlı ve reformcu bir bürokrattır.**

Açık sözlü, bazen de inatçı tavrıyla bilinir. Hiyerarşik düzeni sorgulayan, devletin kalkınmadaki yönlendirici rolüne inanan bir karakterdir. Kişisel çıkar yerine kamu yararını önceleyen tutumu, onu sistem içindeki yozlaşma ve politik baskılarla karşı karşıya getirir. Goldmann'ın “sorunsal kahraman” kavramına uygun olarak, Kazakoshi bireysel inançlarıyla toplumsal gerçeklik arasında sıkışan bir figürdür.

Onun mücadelesi, savaş sonrası Japonya'da ideallerin bürokratik gerçeklikle çatışmasının sembolüdür.

- **Tamaki – Kazakoshi'nin en büyük rakibidir ve uluslararası (liberal) kanadı temsil eder.**

Dış ticaretin serbestleştirilmesi, piyasa rekabetinin artırılması ve devlet müdahalesinin azaltılmasını savunur. Bu yönüyle, devletin koruyucu rolünü vurgulayan milliyetçi/korumacı Kazakoshi ile ideolojik olarak karşıt bir konumdadır. Tamaki'nin yükselişi, savaş sonrası Japon bürokrasisinde devletçi kalkınma modelinden serbest piyasa odaklı politikaya geçişin simgesidir. İki karakter arasındaki mücadele, Japon devletinin ekonomik yönelimini belirleyen temel düşünsel çatışmayı yansıtır.

- **Niwano – Disiplinli, dürüst ve çalışkan bir bürokrattır.**

Kazakoshi'nin en yakın çalışma arkadaşıdır ve ona benzer şekilde görev bilinciyle hareket eder. Ancak sistemin içinde kalmaya çalışırken, bürokrasinin ahlaki erozyonuna tanıklık eder. Niwano, bireysel vicdanla kurumsal çıkarlar arasındaki gerilimi temsil eder.

- **Maki – Zeki, analitik düşünen, ancak giderek pragmatikleşen bir bürokrattır.**

Başlangıçta reformcu bir vizyonu paylaşsa da, zamanla kariyerini korumak adına sistemin çıkarlarına uyum sağlar. Maki'nin dönüşümü, Japon bürokrasisinde idealist kuşağın yerini teknokratik bir zihniyetin alışının göstergesidir. En sonunda yükselerek üst

düzey bir konuma gelmesi, etik değerlere değil, güç ilişkilerine dayalı bir düzenin varlığını simgeler.

- **Ayukawa – Kazakoshi'nin en sadık çalışma arkadaşlarından biridir.**

Genç yaşına rağmen ağır sorumluluklar üstlenir ve görevi uğruna kendini feda eder. Uzun süren yoğun çalışmanın sonunda hayatını kaybeder. Ayukawa'nın ölümü, idealizmin bürokratik sistem içinde tükenişini ve “anamlı yapının” tamamlanamamasını sembolize eder.

- **Katayama – Kurnaz, esnek ve fırsatları iyi değerlendiren bir bürokrattır.**

Uyum yeteneği sayesinde hızla yükselir. Görünüşte ilkeli görünse de, kendi çıkarları doğrultusunda pozisyon değiştirmekten çekinmez. Katayama'nın yükselişi, bürokraside uyum ve itaatin liyakatin önüne geçtiği bir yapının eleştirisini yansıtır.

A) Karakterler Arasındaki İlişkiler

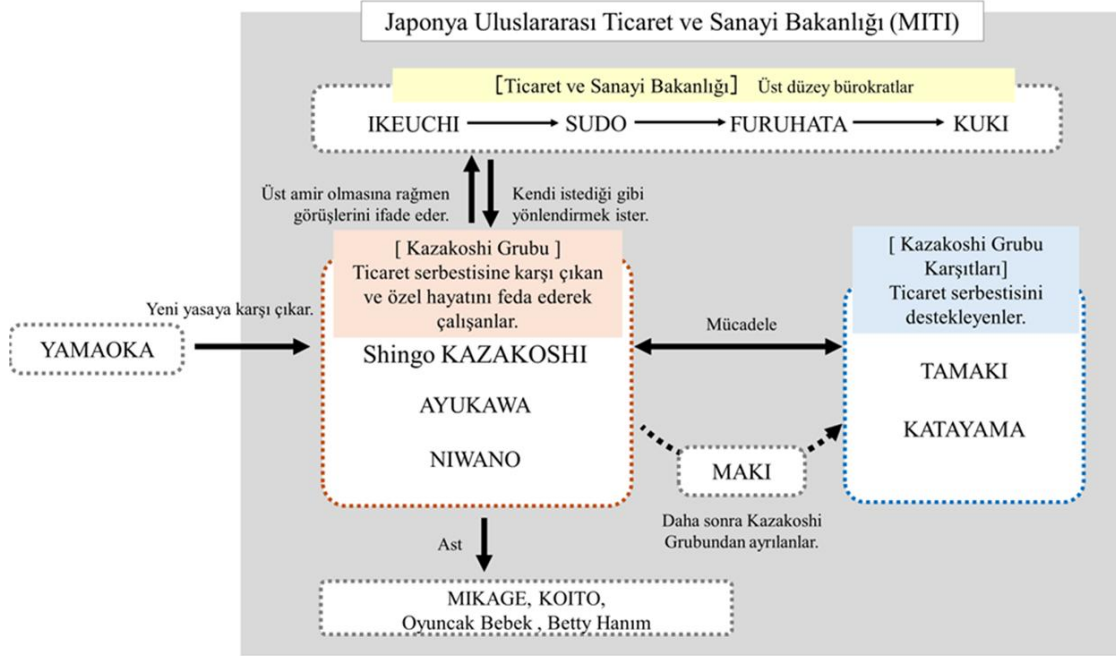
Bürokratların Yazı romanında, karakterlerin politika anlayışları ve çalışma ilkeleri gibi çeşitli eksenlerdeki karşıtlıkları üzerinden hikâye ilerler. Eserde, her bir karakterin farklı değerler sistemine ve iş yapma biçimine sahip olması, bu karşıtlıklar aracılığıyla vurgulanır. Bu ilişkiler ve zıtlıklar aşağıdaki Tablo 14 ve Şekil 3'te verilmiştir.

Tablo 14: Bürokratların Yazı Romanı'nda Gözlemlenen Karşıtlık Yapısı

Karşılaştırma Kriteri	Kazakoshi Grubu	Kazakoshi Karşıtı Grup
Aynı Dönemde Göreve Başlayan Rakipler	Kazakoshi (açık sözlü, koruyucu ve lider ruhlu, ancak düşüncelerini söylemekte çekingen değildir)	Tamaki (sakin bir kişiliğe sahip olsa da kendi görüşlerinden kolayca vazgeçmez)
Aynı Kuşaktan Bürokratlar	Niwano (azimli, özverili, tatil günlerinde bile çalışan)	Katayama (mantıklı düşünen, işleri verimli ve pratik biçimde yürüten)
Geleceğin Potansiyel Rakipleri	Mikage (canlı, enerjik genç bürokrat)	Koito (daha yumuşak, temkinli genç bürokrat)
İlk Kadın Bürokrat Adayları	Oyuncak bebek gibi, geleneksel Japon yüz hatlarına sahip kadın	Betty, belirgin Batılı yüz hatlarına sahip kadın
Ticaretin Serbestleştirilmesine Bakış	Kazakoshi, Ayukawa, Niwano (yurt içi sanayinin zarar göreceğini düşünerek serbestleşmeye erken bulurlar)	Ikeuchi Bakan, Tamaki (zayıf işletmelerin elenmesinin kaçınılmaz olduğunu savunurlar)
Uluslararası İşbirliğine Yaklaşım	Kazakoshi, Ayukawa, Niwano (yerli sanayiye kontrol altında tutarak güçlendirmeyi)	Tamaki, Maki, Katayama (yurtdışı deneyime sahip, işlerin uluslararası)

	amaçlayan “milliyetçi/korumacı kanat”)	işbirliğiyle rasyonel biçimde yürütülmesini savunan “uluslararası kanat”)
Çalışma Anlayışı	Kazakoshi, Ayukawa, Niwano, Ikeuchi Bakan (hedefe ulaşmak için özel yaşamı feda etmeyi göze alırlar)	Katayama, Sudō Bakan (kendilerine verilen görevi yerine getirmeyi yeterli görür, iş-yaşam dengesine önem verirler)

Şekil 3: Bürokratların Yazı Karakterler Arası İlişki Şeması

Tablo 14’te görüldüğü üzere *Bürokratların Yazı*’nın kurgusu, birbirine zıt değerlerin ve bakış açılarının üst üste yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ancak Şekil 3’te

de belirtildiği gibi, Saburō Shiroyama bu romanı “bir tarafın iyi, diğerinin kötü” olduğu basit bir karşıtlık üzerine kurmamıştır.

Örneğin Kazakoshi, hedeflerine ulaşmak için ne olursa olsun çalışmak gerektiğine inanan bir karakterdir. Ancak romanın sonunda, yakın dostu gazeteci Nishimaru ona şu sözlerle öğüt verir:

“At yarışında değilsin ya, sürekli tam hız koşmakla olmuyor... (kısaltılmış)

Senin atların ya öldü ya da sakat kaldı... (kısaltılmış)

Katayama olsal, sakatlanmazdı... (kısaltılmış)

Artık onun gibilerin zamanı geliyor, öyle değil mi?”

Gerçek hayatta Katayama'nın modelinin, 1973 yılında Ticaret ve Sanayi Bakanlığı müsteşarı olan Yamashita olduğu düşünüldüğünde; 1975'te yayımlanan *Bürokratların Yazı*'da Shiroyama'nın bu diyalog aracılığıyla dönemin gerçekliğine dikkat çektiği anlaşılmaktadır. Yazar, Nishimaru'nun sözleri üzerinden yeni dönemde “doğru çalışma biçimi”nin ne olduğu sorusunu okuyucuya bırakır; böylece roman, ideallerin tükenişiyle birlikte değişen bir çağın değerlerini sorgulayan bir metne dönüşür.

Saburō Shiroyama'nın kendisi, Japonya'nın geleceğini ciddiyetle düşünen, inandığı değerlere sıkı sıkıya bağlı kalan ve iktidarın baskılarına boyun eğmeden direnen bürokrat Shigeru Sahashi'ye büyük bir saygı duymaktaydı. Bu nedenle, yazarın *Bürokratların Yazı*'nda Kazakoshi karakterini merkezine alarak bu kişiliği geniş kitlelere tanıtmak istemiş olması doğaldır.

Bu durum, romanı okuyanların çoğunun “eserdeki kişi ve olaylar büyük ölçüde gerçektir” varsayımını paylaşmasına ve böylece anlatı boyunca kendilerini doğal biçimde başkahraman Kazakoshi ile özdeşleştirmesine yol açmıştır. Bunun sonucu olarak, gerek Kazakoshi gerekse onun esin kaynağı olan Sahashi, okurlar nezdinde “güç karşısında

dimdik duran, genç meslektaşlarına sahip çıkan” insancıl bir figür olarak olumlu biçimde değerlendirilmiştir.

Buna karşılık, Sahashi'nin Bakanlık içinde kendi çevresindekileri kayırarak hizipleşmelere neden olduğu ya da belirli sanayi alanlarında aşırı denetim uyguladığı için Japon otomotiv endüstrisinin gelişimini engelleyebileceği yönündeki olumsuz yorumlar arka planda kalmıştır. Böylece *Bürokratların Yazı*, kamu çıkarını her şeyin üstünde tutan, idealist bir devlet adamı imajını güçlendiren bir anlatı olarak Japon okurları üzerinde kalıcı bir etki yaratmıştır.

B) Model Karşılaştırması

Bürokratların Yazı, Saburō Shiroyama'nın eserleri arasında en fazla karakter barındıran romanlardan biridir. Eserde yalnızca ana karakterler değil, kısa süreli olarak görünen yan karakterlerin dahi gerçek hayatta birer karşılığı bulunmaktadır. Ayrıca romanın olay örgüsü, dönemin siyasal ve ekonomik gündeminde gerçekten yaşanmış olay ve tartışmalara dayanmaktadır. Bu durum, yazarın eseri kaleme almadan önce kapsamlı bir saha araştırması ve ayrıntılı görüşmeler gerçekleştirdiğini göstermektedir.

Eserin edebî özelliklerini değerlendirebilmek için öncelikle romanda yer alan karakterlerin gerçek hayattaki modelleri tanıtılmış, ardından başlıca olay ve temalar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 15: *Bürokratların Yazı* Romanı'nda Karakterler ve Gerçek Hayattaki Karşılıkları

Roman Karakteri	Görevi (Romanda)	Öne Çıkan Olay / Özellik
<i>Gerçek Model</i>		

<p>Shingo KAZAKOSHI</p> <p><i>Shigeru SAHASHI</i>⁶¹</p>	<p>Personel Dairesi Başkanı → Ağır Sanayi Dairesi Başkan Yardımcısı → Ağır Sanayi Dairesi Başkanı → Şirketler Dairesi Başkanı → Patent Ofisi Başkanı → Müsteşar</p>	<p>Siyasi ve ekonomik çıkar çevrelerinden bağımsız, güçlü iradeli bir bürokrat. “Bay Ticaret ve Sanayi Bakanlığı” lakabıyla tanınır; halktan destek görür, ancak bakanlık içinde birçok düşmanı vardır.</p>
<p>AYUKAWA</p> <p><i>Hideyuki</i> KAWAHARA⁶²</p>	<p>Tekstil ve Züccaciye Dairesi Müdürü → Bakanlık Sekreterliği Dairesi Başkanı → Maden Güvenliği Bürosu</p>	<p>Kazakoshi'nin kendisinden sonra müsteşar olarak görmek istediği idealist bürokrat.</p>

⁶¹ Shigeru Sahashi, Gifu Eyaleti, Toki şehrinde doğdu. Tokyo Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 1937 yılında Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na (bugünkü Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı) girdi. Bakanlığa katıldıktan kısa süre sonra II. Dünya Savaşı patlak verdi ve bir süre askerlik yaptı. Savaşın ardından bakanlığa dönerek Müsteşarlık görevine kadar yükseldi; 1966 yılında emekli oldu. Emeklilik sonrası “*Nihon e no Chokugen*” (1972) ve “*Ishoku Kanryō*” (1987) gibi eserleri yayımladı ve iş dünyasıyla yaptığı söyleşiler aracılığıyla Japonya'nın ekonomik-sanayi politikaları üzerinde önemli etkiler bıraktı. 1993 yılında vefat etti. Görevde olduğu dönemde, yüksek rütbeli bir bürokrat olmasına rağmen Japon Öz Savunma Kuvvetleri'nin anayasaya aykırı olduğunu açıkça savunmasıyla tanınmıştır. Hobisi Japon savunma sanatı aikido'du.

⁶² Hideyuki Kawahara, 1917 doğumlu. Orta ve lise eğitimini Kyūshū'da tamamladıktan sonra Tokyo Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu ve 1941'de Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na girdi. “Sahashi Grubu”nun merkezinde yer alan önemli bir bükrattı ve bakanlıkta birçok kilit görevde bulundu. Ancak Bakanlık Sekreterliği Daire Başkanlığı görevindeyken 1966 yılında, 49 yaşında ani bir hastalık sonucu hayatını kaybetti.

	Başkanı → Bakanlık Genel Sekreteri	Ancak bu göreve gelmeden önce hayatını kaybeder.
NIWANO <i>Yukio MIYAKE</i> ⁶³	Bakan Özel Kalem Müdürü → Ağır Sanayi Dairesi Müdürü → Planlama Dairesi Başkan Yardımcısı → Tekstil ve Züccaciye Dairesi Başkanı → Patent Ofisi Başkanı	Kazakoshi'nin en sadık ve çalışkan destekçisi. Ancak sağlık sorunları nedeniyle müsteşarlığa yükselemez. Azmiyle “emek bürokrati”nin sembolüdür.
TAMAKI <i>Zenei IMAI</i> ⁶⁴	ABD Büyükelçiliği → Ticaret Dairesi Müdürü → Tekstil Dairesi Başkanı → Dış Ticaret Dairesi Başkanı	“Uluslararası” olarak tanınır; serbest ticaretin erken başlatılması gerektiğini

⁶³ Yukio Miyake, 1920 doğumlu, Nara Eyaleti kökenli. Tokyo Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olan Miyake, 1943'te Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na girdi. Sahashi tarafından desteklendi, ancak Sahashi'nin emekli olması ve Kawahara'nın ölümü sonrası desteğini kaybetti. 1970'te diyabet nedeniyle hastaneye yatırıldı ve 1973'te Patent Ofisi Başkanlığı görevinden sonra emekli oldu. Emeklilikten sonra JFE Steel dahil olmak üzere çeşitli şirketlerde yöneticilik yaptı; 1988'de 67 yaşında öldü.

⁶⁴ Zenei Imai, 1913 doğumlu. Tokyo'da orta ve lise eğitimini tamamladıktan sonra Tokyo Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi — tipik bir “elit” bürokrat örneğidir. 1937'de mezuniyetinin hemen ardından Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na katıldı. 1958'de Tekstil Dairesi Başkanı olarak yün ve pamuk ithalatının serbestleştirilmesini sağladı; 1961'de Dış Ticaret Dairesi Başkanı olarak ticaretin liberalleştirilmesini sürdürdü. Erken serbestleşmeye karşı çıkanlar olsa da, bu politika Japon otomotiv sanayisinin hızla gelişmesini sağlamıştır. 1962'de dönemin bakanlarının siyasi hesapları sonucu kariyerinin dışında kalan Patent Ofisi Başkanlığına atanmış, ancak ertesi yıl olağan dışı bir kararla Bakanlık Müsteşarlığına yükselmiştir. Romanın başkahramanı Kazakoshi'nin rakibi olarak tanımlanmıştır. *Bürokratların Yazı* hakkında yapılan araştırmalara hiçbir zaman yanıt vermemiştir. 1996 yılında vefat etmiştir.

	→ Patent Ofisi Başkanı → Müsteşar	savunur. Kazakoshi'nin en büyük rakibi.
MAKI <i>Yoshihiko</i> <i>MOROZUMI</i> ⁶⁵	Paris Büyükelçiliği Ataşesi → Planlama Dairesi Müdürü/Yardımcısı → Bakanlık Sekreterliği Dairesi Başkanı → Planlama Dairesi Başkanı → Müsteşar	Batı'da eğitim görmüş, keskin zekâlı bir teorisyendir. “Batılı Jilet” lakabıyla anılır. Başlangıçta idealistken, zamanla pragmatizme yönelir.
KATAYAMA <i>Eimei</i> <i>YAMASHITA</i> ⁶⁶	Kanada Büyükelçiliği → Bakan Özel Kalem Müdürü → Dış Ticaret Dairesi	“Uluslararası” kuşağın temsilcilerindedir. ABD– Japonya tekstil müzakerelerinde aktif rol

⁶⁵ Yoshihiko Morozumi, 1919 doğumlu. Sol orta kulak rahatsızlığı nedeniyle yüz felci geçirmiştir. Tokyo Birinci Lisesi'ni birincilikle bitirdikten sonra Tokyo Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmiş, 1941 yılında mezun olmuştur. 1942 başında Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na katılmış, II. Dünya Savaşı sonrasında GHQ (Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanlığı) nezdinde çevirmen olarak görev yapmıştır. 1957–1961 yılları arasında Fransa'daki Japonya Büyükelçiliği'nde birinci sekreter olarak bulunmuş, burada kamu-özel iş birliği modeli üzerine çalışmalar yürütmüştür. Japonya'ya dönüşünde Sahashi'nin liderliğinde yeni yasa taslağı hazırlıklarında aktif rol almıştır. 1971'de Sanayi Bakanlığı Müsteşarlığına kadar yükselmiş, 1973'te emekli olmuştur. Emekliliğin ardından enerji şirketi başkanlığı ve devlet danışmanlığı gibi görevlerde bulunmuş, 2017 yılında vefat etmiştir.

⁶⁶ Eimei Yamashita, 1923 doğumlu, Tokyo kökenli. Lise öğrenimini tamamladıktan sonra Tokyo Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmiş, 1943'te mezuniyetinin ardından Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na katılmıştır. Kanada Büyükelçiliği'ne gönderilmiş, ardından Sanayi Bakanı Eisaku Satō'nun özel kalem müdürlüğünü, Dış Ticaret Dairesi ve Planlama Dairesi başkanlıklarını

	Başkanı → Şirketler Dairesi Başkanı → Müsteşar	oynar. Sonunda Maki'den sonra müsteşar olur.
KOITO <i>Keiichi KONAGA</i> ⁶⁷	Şirketler Dairesi → (Bakan Özel Kalem Müdürü) → (Başbakan Özel Kalem Müdürü) → (Sanayi Politikaları Dairesi Başkanı) → (Müsteşar)	Genç yaşta hukuk sınavını kazanmıştır. Kazakoshi'nin yanında yeni yasanın hazırlanmasında görev alır.
“OYUNCAK BEBEK” <i>Harumi SAKAMOTO</i> ⁶⁸	(Şirketler Dairesi) → (Günlük Eşyalar Dairesi Başkanı) → (Bakanlık Planlama Ofisi Müdürü)	1962'de Ticaret ve Sanayi Bakanlığı tarihinde ilk kez atanan iki kadın bürokrattan biridir.

yürütmüştür. 1973 yılında Sanayi Bakanlığı Müsteşarlığına atanmıştır. Emeklilik sonrası Mitsui Bussan (Mitsui & Co.) şirketinin başkanlığını yapmıştır.

⁶⁷ Keiichi Konaga,1930 doğumlu, Okayama kökenli. “Kaynakları sınırlı Japonya'nın ayakta kalma yolu, bir ticaret devleti olmaktır.” inancını taşıyordu. 1953'te Okayama Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra Sanayi Bakanlığı'na girmiştir. Çeşitli görevlerin ardından 1971'de Bakan Kakuei Tanaka'nın özel kalem müdürü olmuş, Tanaka'nın başbakanlığa atanmasıyla birlikte Başbakan Özel Kalem Müdürü olarak görevine devam etmiştir. Daha sonra Sanayi Politikaları Dairesi Başkanı olarak atanmış, 1984'te taşra üniversitesi mezunu olarak ilk kez Sanayi Bakanlığı Müsteşarlığına getirilmiştir. 1986'daki emekliliğinin ardından Arap Petrol Şirketi'nin başkanlığını yapmış ve enerji sektöründe aktif rol oynamıştır.

⁶⁸ Harumi Sakamoto,1938 doğumlu, Tokyo kökenli. Tokyo Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunudur. 1962 yılında ilk kadın bürokrat adaylarından biri olarak Sanayi Bakanlığı'na girmiştir. 1987'de emekli olmuş, sonrasında büyük bir mağaza zincirinde yönetim kurulu üyeliği yapmıştır.

<p>“BETTY”</p> <p><i>Yoriko</i> <i>KAWAGUCHI</i>⁶⁹</p>	<p>(Ticaret Politikaları Dairesi Ekonomik İşbirliği Bölümü Başkanı) → (Bakanlık Danışmanı) → (Çevre Bakanı) → (Dışişleri Bakanı)</p>	<p>1965’te Ticaret ve Sanayi Bakanlığı’nın ilk kadın bürokratlarından biridir. Sonraki yıllarda Japonya’nın üst düzey kadın siyasetçilerinden biri olur.</p>
<p>IKEUCHI</p> <p><i>Hayato IKEDA</i>⁷⁰</p>	<p>Sanayi Bakanı → Başbakan</p>	<p>Bitmek bilmeyen çalışma azmiyle tanınan etkili siyasetçi. Niwano, onun özel kalem müdürü olarak gece gündüz çalışmak zorunda kalır.</p>
<p>SUDŌ</p>	<p>Sanayi Bakanı → Başbakan</p>	<p>Bakanlık bütçesinden vazgeçerek Kazakoshi ile</p>

⁶⁹ Yoriko Kawaguchi, 1941 doğumlu, Tokyo kökenli. Tokyo Üniversitesi’nde uluslararası ilişkiler eğitimi aldı ve 1965’te mezuniyetinin ardından Sanayi Bakanlığı’na katıldı. ABD’ye kısa süreli eğitim için gönderildi. Ticaret Politikaları Dairesi Ekonomik İşbirliği Bölüm Başkanlığı ve Bakanlık Maliye Teknik Danışmanlığı yaptı. 1993’te emekli oldu. Daha sonra Suntory şirketinde yönetim kurulu üyeliği yaptı ve 2001’de Çevre Bakanı, 2002–2004 yılları arasında Dışişleri Bakanı olarak görev aldı. 2013’e kadar aktif siyasette yer aldı.

⁷⁰ Hayato Ikeda, 1899–1965. 1949’da ilk kez milletvekili seçilmiş ve kısa süre içinde Maliye Bakanı olarak atanmıştır. 1952’de Sanayi Bakanı olmuş, ancak talihsiz bir açıklaması nedeniyle bir ay içinde istifa etmek zorunda kalmıştır. 1959–1960 yıllarında yeniden Sanayi Bakanı olarak görev yaptıktan sonra 1960–1964 yılları arasında Japonya Başbakanı olarak ülkeyi yönetmiştir. Japonya’nın “Gelir İki Katına Çıkarma Planı”nı başlatmış ve yüksek hızlı ekonomik büyüme dönemine yön vermiştir. Sıcak kişiliği ve güçlü liderliğiyle tanınsa da sık sık gaflarıyla gündeme gelmiştir.

<i>Eisaku SATŌ</i> ⁷¹		çatışır. Reformcu değil, dengeci bir politikacıdır.
FURUHATA <i>Hajime FUKUDA</i> ⁷²	Gazeteci → Milletvekili → Sanayi Bakanı → (Temsilciler Meclisi Başkanı)	Ciddi, espri anlayışı zayıf bir politikacı. Gelenekleri yıkararak müsteşar olarak Tamaki'yi atar.
UMEISHI Yoshio SAKURAUCHI ⁷³	Sanayi Bakanı → (Tarım, İnşaat, Dışişleri Bakanı) → (Meclis Başkanı)	Kazakoshi gibi serbest ticarete temkinli yaklaşır; sonunda onu müsteşar olarak atar.

⁷¹ Eisaku Satō, 1901–1975. Demiryolu Bakanlığı'na (bugünkü Ulaştırma Bakanlığı) girmiş, müsteşarlığa kadar yükseldikten sonra 1948'de emekli olmuş ve siyasete atılmıştır. 1958–1961 yılları arasında Maliye Bakanı, 1961–1962'de Sanayi Bakanı olarak görev yapmıştır. 1964–1972 yılları arasında sekiz yıl boyunca Japonya Başbakanlığı yaparak savaş sonrası dönemin en etkili siyasetçilerinden biri olmuştur. “Üç Nükleer İlke” (sahip olmama, üretmeme, ülkeye sokmama) ilkesini ilan etmiş ve bu politikasıyla 1974'te Nobel Barış Ödülü'nü kazanmıştır. Kraliyet ailesiyle akraba olan soylu bir aileden gelmekteydi; kısa temperli biri olarak da tanınmıştır.

⁷² Hajime Fukuda, 1902–1997. Tokyo Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra gazetecilik yaptı ve 1949'da milletvekili seçildi. 1962'de ilk kez Sanayi Bakanı olarak kabineye girdi. Ekonomi politikaları konusunda derin bir uzmanlığa sahip olmamakla birlikte, beklenenden uzun süre görev yaptı ve 1964'e kadar iki dönem bakanlık yaptı. Romanın anlatımında olduğu gibi, “emekle yoğrulmuş, inatçı bir taşra belediye başkanını andıran” görünümüyle tanınmıştır.

⁷³ Yoshio Sakurauchi, 1912–2003. Maliye Bakanı olarak görev yapmış bir babanın oğludur. 1947'de milletvekili seçilmiş ve daha sonra Sanayi Bakanı dâhil olmak üzere çeşitli bakanlıklarda görev almıştır. Romanda yalnızca kısa bir bölümde yer alsa da, dönemin etkili muhafaza kâr siyasetçilerinden biridir.

KUKI <i>Takeo MIKI</i> ⁷⁴	Sanayi Bakanı → (Dışişleri Bakanı) → (Başbakan)	Kazakoshi'ye yetkilerini devreder; basında “Kuki Müsteşar, Kazakoshi Bakan” denilmesine neden olur.
YAMAOKA <i>Makoto USAMI</i> ⁷⁵	M Bankası (Mitsubishi Bankası) Genel Müdürü → Japonya Bankalar Birliği Başkanı → (Japonya Merkez Bankası Başkanı)	Finans sektörünün temsilcisi olarak Kazakoshi'nin hazırladığı yasa tasarisına karşı çıkar.

Bu bölümde anlatıldığı üzere, romanda yan karakter olarak görünen pek çok ismin de gerçekte var olan kişilerden esinlendiği anlaşılmaktadır. Örneğin, Bakan Ikeuchi'nin (modeli: Bakan Ikeda) himayesinde politika yapmayı öğrenen genç milletvekilleri Yazawa ve Dōhara, ileride başbakan olacak Kiichi Miyazawa ve Masayoshi Ōhira'yı model almaktadır. Ayrıca, finans çevrelerinden gelen baskılar sonucu Kazakoshi (Sahashi) tarafından hazırlanan yeni yasaya karşı eleştirel bir tavır takınan Takawa Maliye

⁷⁴ Takeo Miki, 1907–1988. 1937'de üniversiteden mezuniyetinin ardından milletvekili seçilmiştir. Sanayi Bakanı ve Dışişleri Bakanı olarak görev yaptıktan sonra, rüşvet skandalı nedeniyle istifaya eden Başbakan Kakuei Tanaka'nın ardından, “temiz imajı” sayesinde Başbakanlık görevine getirilmiştir. Siyasette dürüstlük ve reformist bir çizgiyi temsil etmiştir.

⁷⁵ Makoto Usami, 1901–1983. Mitsubishi grubunun kurucu ailesi dâhil olmak üzere Japon iş dünyasının önde gelen ailelerinden birine mensuptur. Mitsubishi Bankası Genel Müdürü, Japon Bankalar Birliği Başkanı ve ardından Japonya Merkez Bankası Başkanı olarak görev yapmıştır. Romanın kurgusunda yer aldığı gibi, finans çevrelerini temsilen, devletin ekonomi politikalarına karşı çıkan güçlü bir figürdür.

Bakan, daha sonra başbakan olup yolsuzluk skandalı nedeniyle tutuklanan Kakuei Tanaka'yı temsil etmektedir.

Diğer yandan, Kazakoshi'nin en çok güvendiği yardımcılardan biri olan Ayukawa, romanda Tokyo doğumlu olarak anlatılsa da model alınan Kawahara aslında Kyushu kökenlidir. Bu tür küçük farklar, olay örgüsüne doğrudan etki etmeyen ama kurguya özgünlük katan sanatsal tercihlerdir.

Bu sayede yazar Saburō Shiroyama, romanın büyük ölçüde gerçek olaylara dayandığı yönünde okuyucuda güçlü bir “gerçeklik hissi” yaratırken, aynı zamanda gerektiğinde “bu bir kurgu eseridir” diyerek eleştirilere karşı manevra alanı bırakmıştır. Böylelikle Shiroyama, aktarmak istediği düşünsel ve ideolojik mesajları daha özgür bir biçimde vurgulama olanağı elde etmiştir.

Sonuç olarak *Bürokratların Yazı*, yan karakterlerinin bile gerçek kişi modellerine dayanmasıyla, belgesel gerçekçilik ile edebi kurguyu ustaca harmanlayan bir yapıya sahiptir. Bu yönüyle eser, yalnızca tarihsel bir tanıklık değil, aynı zamanda ideolojik ve etik bir sorgulama alanı işlevi görür. Shiroyama, bu anlatım tekniği sayesinde okuru savaş sonrası Japonya'nın yeniden yapılanma dönemindeki bürokratik düzenin karmaşası ve ahlaki ikilemleri üzerine düşünmeye yönlendirir.

3.3.2.1.2. Mekân

Saburō Shiroyama'nın *Bürokratların Yazı* adlı eseri, Japonya'nın siyasal ve bürokratik kalbi olan Tokyo'nun Kasumigaseki bölgesini merkezî bir anlatı mekânı olarak kurgular. Romanın temel olay örgüsü bu bölgede, yani Japon devlet aygıtının merkezinde yer alan dar, birbirine bitişik hükümet binalarında geçmektedir.

Kasumigaseki'nin bu fiziksel sıklığı, yalnızca mimari bir özellik değil aynı zamanda Japon bürokrasisinin kapalı, içe dönük ve güç ilişkilerine dayalı yapısının sembolik bir ifadesi olarak sunulur. Okuyucunun mekânsal algısı bu dar çerçeveye sınırlanırken, karakterler arasındaki politik ve hiyerarşik çekişmeler, mekânın bu dar yapısı içinde daha da belirginleşir. Anlatı boyunca odak noktası Kasumigaseki olsa da, zaman zaman farklı coğrafyalara da açılım sağlanır. Örneğin, karakterlerden Junzo Maki'nin geçici görevle gönderildiği Paris, uluslararasılaşma ve Batı ile bilgi alışverişi bağlamında anlatıya yeni bir boyut kazandırır. Keza Kazakoshi'nin kısa süreliğine gittiği Nagano Eyaleti'ndeki Iida şehri ise, başkent dışında yer alan yüksek rakımlı bir bölgede doğa ile iç içe bir soluklanma mekânı sunarak, bürokratik çalkantıdan kısa süreli de olsa uzaklaşmayı simgeler. Ancak bu mekânlar, olay örgüsünün asli yönünü değiştirmez; asıl dramatik gerilim yine Kasumigaseki'nin dar ve yoğun atmosferinde inşa edilir.

Romanda dikkat çeken bir başka mekan ise Japon Patent Ofisidir. Bu kurum görünüşte Ekonomi, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın denetiminde olmakla birlikte aslında fiziksel olarak Kasumigaseki'nin merkezinden oldukça uzaktadır. Shiroyama bu mekansal uzaklığı sembolik bir anlam yükleyerek bunu temsil eder: Patent Ofisi'ne verilen pozisyon kariyer hiyerarşisinde merkezin dışına itilmek anlamına gelir. Bu durum Japon bürokrasisinde yükselme arzusu ile merkezi iktidar alanları arasındaki ilişkiyi gösterirken bireylerin konumlandığı fiziksel mekanların aslında sosyal ve siyasal konumlarını da belirlediğini ortaya koymaktadır. Mekân, bu bağlamda yalnızca fiziksel bir sahne değildir; ideolojik yapının temsil alanıdır. Goldmann'ın oluşumsal yapısalcılığında vurguladığı gibi, anlatı mekânları, karakterlerin dünya görüşlerini ve toplumsal konumlarını yapılandıran temel unsurlar arasında yer alır. Bürokratların Yazı bu ilkeye uygun olarak, Kasumigaseki'yi yalnızca Japon devlet aygıtının fiziki merkezi olarak değil, aynı zamanda bireysel tutkuların, hiyerarşik çatışmaların ve ideolojik temsillerin iç içe geçtiği bir sembolik alan olarak kurar.

Sonuç olarak, Shiroyama'nın mekân kullanımı, Japon bürokrasisinin doğasına dair güçlü bir eleştirel çerçeve sunar. Kasumigaseki'nin sıkışık yapısı, bireyin kendini gerçekleştirme çabasının sürekli bir bürokratik duvarla sınırlandığı gerilimi doğurur. Bu gerilim, sadece karakter çatışmalarını değil, aynı zamanda Japon modernleşmesinin devlet merkezli doğasını ve hiyerarşik aklın ideolojik işleyişini gözler önüne serer.

Fotoğraf: Mainichi Shimbun, 2023 (Kasumigaseki)

1. Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı 2. Maliye Bakanlığı 3. Sağlık, Çalışma ve Refah Bakanlığı 4. Dışişleri Bakanlığı 5. Parlamento Binası (Ulusal Meclis Binası) 6. Adliye Sarayı 7. İçişleri ve İletişim Bakanlığı 8. İmparatorluk Sarayı

A) Simgesel Coğrafyalar ve Tarihsel Yansımalar

Bürokratların Yazı'nda mekânlar, yalnızca olayların geçtiği fiziksel alanlar değil, aynı zamanda Japon bürokrasisinin zihinsel, ideolojik ve tarihsel yapısının birer yansıması olarak kurgulanmıştır. Roman boyunca mekânlar, karakterlerin dünya görüşleriyle doğrudan ilişkilendirilir ve bireysel çatışmaların ötesinde, savaş sonrası

Japonya'nın idari yeniden yapılanmasının simgesel bir haritasını oluşturur. Bu bağlamda eserdeki mekânsal örgü, hem toplumsal hiyerarşiyi hem de devlet aygıtının merkez-çevre dinamiklerini görünür kılar.

Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalılık anlayışıyla uyumlu biçimde, mekânın işlevi yalnızca dekoratif değil, anlam kurucu bir unsurdur. *Bürokratların Yazı*'nda her mekân, bireylerin konumlarını ve tarihsel rollerini yansıtan bir bilinç düzlemi olarak işlev görür. Aşağıda, romanın başlıca mekânları bu bağlamda değerlendirilmiştir.

1. Kasumigaseki (Tokyo) – Bürokratik Merkez ve İktidar Alanı

Romanın ana mekânı olan Kasumigaseki, Japonya'daki tüm bakanlıkların ve kamu kurumlarının yer aldığı siyasal-bürokratik merkezdir. Buradaki dar koridorlar, bitişik odalar ve küçük pencereci binalar, yalnızca fiziksel bir sıkışmışlık değil aynı zamanda bürokrasideki kapalı devre karar alma süreçlerinin, hiyerarşik gerginliğin ve bireyler arası çatışmaların alegorisidir. Goldmann'ın kuramı doğrultusunda, Kasumigaseki ideolojik bir mekândır. Devlet aklının, modernleşmenin ve teknokratik elitizmin temsilidir. Karakterlerin yükselme ya da gözden düşme süreçleri, bu mekânda gerçekleşen mücadeleler üzerinden belirlenir.

2. Japon Patent Ofisi – Merkezden Dışlanmanın Sembolü

Romanın bazı karakterleri, özellikle Kazakoshi gibi reformist bürokratlar, Kasumigaseki'deki merkezî görevlerinden Japon Patent Ofisi'ne tayin edilir. Bu ofis fiziksel olarak merkezden uzakta yer alır ve bu durum, karakterlerin iktidar çekirdeğinden dışlanmasını simgeler.

3. Paris (Fransa) – Uluslararasılaşma ve Bilgi Aktarımı

Junzo Maki'nin geçici görevle gönderildiği Paris, Japon bürokrasisinin Batı ile kurduğu ilişkiyi, bilgi transferini ve kurumsal modernleşmeyi temsil eden bir dış mekândır. Bu şehir, anlatı içindeki mekânsal açılımın ve kültürel etkileşimin göstergesidir. Goldmann'ın tarihsel-toplumsal yapı vurgusu dikkate alındığında, Paris mekânı Japonya'nın ulusal planlamasında dış dünyayla kurduğu teknik ve ideolojik etkileşim alanı olarak anlam kazanır.

4. Iida Şehri (Nagano) – Doğa ile Bireysel Arınma Alanı

Kısa süreliğine Nagano Eyaleti'ndeki Iida şehrine gönderilen Kazakoshi, burada Kasumigaseki'nin boğucu atmosferinden uzaklaşarak bireysel bir iç görü kazanır. Bu yüksek rakımlı kırsal mekân, hem fiziksel hem de zihinsel anlamda bir "arınma bölgesi" işlevi görür. Anlatı açısından Iida, karakterin içsel dönüşümüne katkı sağlayan geçici fakat anlamlı bir durak noktasıdır.

5. Bakanlıklar Arası Koridorlar ve Toplantı Odaları – Karar Mekanizmalarının Somutlaştığı Alanlar

Romanın önemli bölümleri, farklı bakanlıkların içindeki küçük toplantı odalarında ya da koridorlarda geçer. Bu alanlar, bürokratlar arasındaki karar süreçlerinin, ittifakların ve iktidar ilişkilerinin somutlaştığı mekânlardır

Bürokratların Yazı, mekânları yalnızca anlatının fiziksel bileşenleri olarak değil toplumsal ve ideolojik ayrışmaların somutlaştırıldığı yapısal unsurlar olarak kullanır. Kasumigaseki'nin merkezî ve baskıcı yapısı ile Iida'nın açık ve doğal çevresi arasındaki

karşıtlık, karakterlerin toplumsal konumlarıyla birlikte taşıdıkları dünya görüşlerinin de birer yansımasıdır.

3.3.2.1.3. Zaman

A) Anlatı Zamanı (Olayların Kronolojisi)

Oluşumsal yapısalılık kuramında zaman, yalnızca olayların kronolojik sıralanışı değil, aynı zamanda tarihsel bilincin gelişimini yansıtan dinamik bir yapısal ögedir. Zaman, bireysel deneyimlerin toplumsal yapıyla kesiştiği diyalektik bir süreçtir; yani bireylerin eylemleri, tarihsel koşulların hem ürünü hem de dönüştürücüsüdür. Bu bağlamda *Bürokratların Yazı*, Kazakoshi'nin kişisel mücadelesini belli bir tarihsel dönemin “anlamli yapısı” içinde konumlandırır.

Bürokratların Yazı, ana hikayesini 1955 yılında başlatır ve Kazakoshi'nin Ticaret Bakanlığı'ndan emekli olduğu 1966 yılına kadar geçen yaklaşık 10 yıllık dönemi kapsar. Roman, bu süre zarfında Kazakoshi'yi merkezine alarak Japonya'nın ekonomik, siyasi ve toplumsal dönüşümünü detaylı bir şekilde ele alır.

Eserdeki bu on yıllık süre, Japonya'nın savaş sonrası yeniden yapılanmasının yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ideolojik bir dönüşüm süreci olarak okunur; böylece zaman, bireysel kader ile kolektif tarih arasındaki yapısal bağın görünür kılındığı bir alan hâline gelir.

Tablo 16: Bürokratların Yazı Romanı'nda Eserinde Zaman Çizelgesine Göre Hikayenin Akışı⁷⁶

Yıl	Kazakoshi ve Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'ndaki Gelişmeler	Siyasal ve Uluslararası Gelişmeler
1955	Kazakoshi, Personel Dairesi Başkanı olarak bakanlık içi atama planlarını hazırlamaktadır.	Japonya'da yüksek hızlı ekonomik büyüme dönemi başlar. / Japonya, GATT'a resmen katılır. / Toyota "Crown" piyasaya çıkar.
1956	Katayama Kanada'ya atanır.	Japonya Birleşmiş Milletler'e üye olur. / IMF'den 125 milyon dolar borç alınır. / Yeni gemi inşa kapasitesi dünya birinciliğine ulaşır.
1957	Kazakoshi, Ağır Sanayi Dairesi Başkan Yardımcılığına terfi eder. Maki, Paris'e atanır.	Ekonomik durgunluk yaşanır. / Çamaşır makinesi, buzdolabı ve siyah-beyaz televizyon popülerdir. / Coca-Cola Japonya'da satışa başlar.
1958	—	Ekonomik büyüme yeniden hız kazanır. / Tokyo Kulesi

⁷⁶ Kobayashi, M. 2008 *Savaş Sonrası Japon Ekonomisi Tarihsel Özeti*" Komazawa Üniversitesi Ekonomi Fakültesi,

		tamamlanır. / Honda “Super Cub” piyasaya çıkar.
1959	Ikeuchi, Ticaret ve Sanayi Bakanı olur (–1960). Niwano, Bakan Özel Kalem Sekreterliğine atanır.	Siyah-beyaz televizyon yaygınlaşır.
1960	Bakanlık, eski Savunma Bakanlığı binasına taşınır. Katayama Kanada’dan döner. Kazakoshi Ağır Sanayi Dairesi Başkanı, Tamaki ise Tekstil Dairesi Başkanı olur. Ticaretin serbestleştirilmesini savunan Ikeuchi ve Tamaki ile, bunu erken bulan Kazakoshi arasında çatışma yaşanır. Nihayetinde kısmi serbestleşme kabul edilir. Aynı yıl Ikeuchi başbakan olur (–1964).	“Gelir İki Katına Çıkarma Planı” yürürlüğe girer. / Japonya–ABD Güvenlik Antlaşması imzalanır. / İlk kadın bakan atanır. / Renkli televizyon yayını başlar.
1961	Sudō Bakan olur (–1962). Kazakoshi Planlama Dairesi Başkanı, Tamaki Ticaret Dairesi Başkanı olur. “Belirli Sanayileri Teşvik Yasası” hazırlanır; Ayukawa Özel Kalem Müdürü, Maki Paris’ten geri çağrılır, Niwano Planlama Şube Müdürü olur. Sudō, yasa için gereken bütçeyi elde edemez.	Ekonomik durgunluk (–1962). / Berlin Duvarı inşa edilir.

1962	Furuhata Bakan olur (–1964). Tamaki Patent Ofisi Başkanı olarak merkezden ayrılır. Kazakoshi, yeni yasa tasarısı için çalışmalarını sürdürür ancak sanayi çevrelerinin sert muhalefetiyle karşılaşır.	Küba Füze Krizi yaşanır.
1963	“Belirli Sanayileri Teşvik Yasası”, Meclis döneminin sona ermesiyle gündemden düşer. Furuhata’nın olağan dışı kararıyla Kazakoshi Patent Ofisi Başkanı olur, Tamaki ise bakanlığa dönerek Müsteşar olur.	ABD Başkanı Kennedy suikasta uğrar. / Japonya ilk uzun metrajlı animasyon filmini üretir.
1964	Sudō başbakan olur (–1972). Ayukawa Maden Güvenliği Dairesi Başkanı olur. Tamaki emekli olur, Kazakoshi Müsteşarlığa atanır.	Tokyo–Osaka arasında Shinkansen (hızlı tren) açılır. / Tokyo Olimpiyatları düzenlenir. / Japon vatandaşlarının yurt dışı seyahati serbest bırakılır.
1965	Kuki Bakan olur (–1966).	Vietnam Savaşı başlar.
1966	Ayukawa vefat eder; Kazakoshi emekliye ayrılır.	Japon nüfusu 100 milyonu aşar. / Yolsuzluk skandalları artar. / Renkli TV, otomobil ve klima popülerleşir.
Sonrası	Maki, Planlama Dairesi Başkanı olarak bir sonraki müsteşar adayı olur.	Japonya–Çin diplomatik ilişkileri normalleşir (1972). / Petrol Krizi

	Niwano Tekstil Dairesi Başkanlığına atanır.	yaşanır (1973). / Yen, dalgalı kura geçer (1973).
--	---	---

Yukarıdaki Tablo 16’da görüldüğü üzere, *Bürokratların Yazı* romanı zaman eksenini boyunca incelendiğinde, anlatının temelde iki ana eksen üzerinde şekillendiği görülür.

1. Bürokratik Yapı İçinde Yükselme Rekabeti ve Japon Tipi İstihdam Sistemi

İlk olarak roman, Japonya’daki Ticaret ve Sanayi Bakanlığı gibi bir bürokratik kurum içinde yükselme rekabetini, yani “Japon tipi istihdam sistemi”nin işleyişini konu edinir. Başkahraman Kazakoshi, geleceğin umut vaat eden bürokratlarından biri olarak kariyerinde hızla ilerler; ancak “Belirli Sanayileri Teşvik Yasası”nın başarısızlığı ve üstleriyle yaşadığı fikir ayrılıkları sonucu bu yarıştan dışlanır. Siyasi dengelerin değişmesiyle tekrar müsteşarlığa getirilse de, bakanlıktaki kadrolaşma ve karar süreçleri artık kendi idealleri doğrultusunda işlemez.

II. Dünya Savaşı sonrası Japonya’da kamu kurumları ve büyük şirketlerde uygulanan toplu işe alım, ömür boyu istihdam ve kıdem esaslı terfi sistemi, bu yapının temelini oluşturur. Bu sistem, çalışanlara istikrarlı bir gelir güvencesi sağlasa da, aynı dönemde göreve başlayanlar arasında sürekli bir karşılaştırma yaratarak terfi rekabetini kaçınılmaz hâle getirir. Bu durum, üstlere karşı eleştirel düşünmeyi zorlaştırır ve hiyerarşik, neredeyse askerî bir kurum kültürünü besler.

Kazakoshi bu yapının içinde farklı bir figürdür: makam hırsından çok ideal ve sorumluluk duygusuyla hareket eder, gerektiğinde bakanına bile açıkça karşı çıkar. Ancak aynı zamanda, kendi düşünce tarzına uymayan Katayama gibi kişileri dışlayarak farkında

olmadan sistemin yeniden üretimine katkıda bulunur. Böylece roman, bireysel idealizm ile kurumsal gerçeklik arasındaki diyalektik çatışmayı görünür kılar.

2. Yeniden Yapılanma ve “Belirli Sanayileri Teşvik Yasası”nın İdeolojik Temsili

İkinci olarak, roman, yeni bir yasanın hazırlanma ve yürürlüğe konma sürecini ayrıntılı biçimde ele alır. Özellikle büyük ölçekli bir yasa tasarısı gündeme geldiğinde, siyaset ve ekonomi dünyasındaki çıkar çatışmalarının nasıl şekillendiği, uzun müzakereler, planlamalar ve yoğun bürokratik süreçler aracılığıyla gösterilir.

Romanda merkezi bir yer tutan “Belirli Sanayileri Teşvik Yasası”, İngiltere’nin Amerikan sermayesi karşısında yaşadığı ekonomik zorlukları örnek alarak, Japonya’nın dış ticaret serbestleşmesine geçmeden önce iç sanayisini güçlendirmeyi amaçlayan bir girişim olarak tasarlanır. Bu yasa, demir-çelik, petrokimya ve otomotiv gibi temel sektörleri “öncelikli sanayi” olarak belirleyip büyük şirketlerin birleştirilmesi ve bu yapılara sermaye ile kaynak aktarımının önceliklendirilmesini öngörür.

Bu model, dış rekabet gücünü artırma potansiyeline sahip olsa da, küçük ve yeni girişimlerin pazara girmesini zorlaştıracak, serbest ticaret alanını daraltacak ve tekelleşmeye bağlı fiyat artışları yaratabilecek riskleri de barındırır. Gerçek hayatta olduğu gibi romanda da bu yasaya, dönemin yükselen sanayicilerinden Soichiro Honda⁷⁷ gibi figürler öncülüğünde güçlü bir muhalefet gelir ve yasa nihayetinde meclisten geçmez.

⁷⁷ Sōichirō Honda ile Shigeru Sahashi arasındaki çatışma ve sonrasındaki ilişki, ayrıntılı biçimde Sōichirō Honda’nın *Watashi no Rirekisho – Yume o Chikara ni (Hayallerimi Gücü: Benim Özgeçmişim)* adlı eserinde anlatılmaktadır (Honda, 2020). Ayrıca Saburō, Shiroyama Honda

Bu yasa tasarısının reddi, Japon otomotiv sanayisinin serbest rekabet ortamında hızla büyümesine zemin hazırlamış; öte yandan Japon bilişim sektörünün Amerikan şirketlerine karşı dayanıklılığını, aynı yasanın öngördüğü planlı sanayileşme anlayışına borçlu olduğu ileri sürülmüştür. Dolayısıyla, “Belirli Sanayileri Teşvik Yasası” savaş sonrası Japonya’nın ekonomik kalkınma sürecinde tartışmalı ancak tarihsel önemi büyük bir politika girişimi olarak değerlendirilir.

Shiroyama, bu süreci merkezine alan romanında, Kazakoshi (modeli Shigeru Sahashi) karakteri aracılığıyla, dirençli, vizyoner ve politik baskılara boyun eğmeyen bir lider figürü çizer. Yazarın bu karaktere verdiği ağırlık, onun Japonya’nın kalkınma sürecinde gerekli gördüğü “ülke yararına çalışan ideal bürokrat” anlayışını temsil eder.

Saburō Shiroyama’nın *Bürokratların Yazı* adlı romanı 1975 yılında yayımlandığında, eserdeki ana karakter Kazakoshi’nin modeli olan Shigeru Sahashi başta olmak üzere, romanda yer alan birçok karakterin gerçek hayattaki karşılıkları hâlâ hayattaydı. Dolayısıyla roman, kamuoyunun hâlâ taze şekilde hatırladığı olayları edebî bir kurgu içinde yeniden canlandırırken, aynı zamanda güçlü bir belgesel gerçeklik etkisi de yarattı.

Okurlar, eseri bir kurgu değil, neredeyse bir yarı-belgesel olarak okuyarak, yasa tasarısı hazırlıklarının ve bürokratik karar alma süreçlerinin kamuoyundan gizli kalan yönlerini öğrenme fırsatı buldu. Roman, yalnızca bir bürokratin hikâyesi değil, aynı zamanda Japonya’nın savaş sonrası yeniden yapılanma sürecinde siyaset ve bürokrasi arasındaki gerilimleri gözler önüne seren bir kurumsal hafıza anlatısı hâline geldi.

Sōichirō to no 100 Jikan (Sōichirō Honda ile 100 Saat) adlı kitabında bu dostluğa dair gözlemlerini aktarmaktadır (Shiroyama, 2009).

Bürokratların Yazı, yayımlanmasının ardından büyük bir ilgiyle karşılandı; 1996 yılında NHK tarafından televizyon dizisine, 2009 yılında ise özel bir televizyon kanalı tarafından yeniden uyarlanarak geniş kitlelere ulaştı. Bugün dahi roman, Saburō Shiroyama'nın en etkili eserlerinden biri olarak ve aynı zamanda Japon edebiyatında ekonomi romanı türünün en belirgin örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

B) Tarihsel Zaman (Romanın Yazıldığı Dönem)

Romanın 1975 yılında yayımlanmış olması, anlatının gerçek hayatta karşılığı olan kişiler (özellikle Shigeru Sahashi) henüz hayattayken okurla buluştuğu anlamına gelir. Bu nedenle, anlatının kamuoyunda yarattığı etki yalnızca edebi değil, belgesel değeri taşıyan bir içerikle de ilgilidir. Okur, yasa yapım sürecinin perde arkasını, bürokrasi-politika işbirliğini ve kişisel etik duruşların etkisini tanıma fırsatı bulmuştur.

Roman, hem NHK (1996) hem de özel televizyon (2009) yapımlarıyla dramatize edilerek geniş kitlelere ulaşmış ve ekonomi romanı türünün Japon edebiyatındaki güçlü temsilcilerinden biri olarak kabul edilmiştir. Bugün hâlâ geçerliliğini koruyan bu eser, yalnızca bir dönemi anlatmakla kalmayıp, bürokrasi, etik, kalkınma ve liderlik gibi evrensel meseleleri de odağına alarak çağını aşan bir kurgu ortaya koymuştur.

C) Zamanın İşlevi: Bireysel Gelişimden Kurumsal Evrime

Romanın zaman yapısı önceki bölümde genel hatlarıyla ele alınmış olmakla birlikte, bu kısımda zamanın anlatısal ve yapısal işlevi üzerinde durulmaktadır. *Bürokratların Yazı*, 1955'ten 1966'ya uzanan on bir yıllık bir dönemi kapsar. Bu süre, yalnızca Kazakoshi'nin bireysel kariyer yolculuğunu değil, aynı zamanda Japon

bürokrasisinin savaş sonrası yeniden yapılanma sürecini ve siyasal reform çabalarını da yansıtır.

Zamanın anlatı içindeki kullanımı, olayların kronolojik ilerleyişinin ötesinde bir işlev taşır. Goldmann'a göre zaman, yapının "anamlı yapısı"nın oluşumunda birey ile toplumsal yapı arasındaki diyalektik bağı görünür kılan bir ögedir. Bu bağlamda, Kazakoshi'nin görev değişiklikleri, dışlanmaları ve yeniden yükselişi yalnızca kişisel bir kader çizgisi olarak değil, Japonya'nın modernleşme sürecinde bürokratik yapının dönüşümünü yansıtan tarihsel göstergeler olarak okunur. Zaman, bu anlamda yalnızca bir anlatı zamanı değil, aynı zamanda bir kurumsal bilinç zamanıdır. Bireyin kariyerindeki yükseliş ve düşüşler, devletin ekonomik politikalarındaki dönüşümle eşzamanlı biçimde ilerler; bu da bireysel eylemin tarihsel yapıyla kurduğu organik bağı açığa çıkarır. Böylece, romanın zaman örgüsü hem bireysel hem yapısal düzeyde anlam üretir; yani karakterin yaşadığı her dönüm noktası, Japon toplumunun geçirdiği dönüşümün edebi bir yansıması hâline gelir.

D) Zamanın Toplumsal Temsili: Yüksek Hızlı Büyümenin Kurumsal Aynası

Anlatının zaman örgüsü, Japonya'nın "Yüksek Hızlı Ekonomik Büyüme Dönemi" (1955–1973) ile tam bir paralellik gösterir. Bu tarihsel süreçte Japon devleti, sanayileşme ve ihracat odaklı ekonomik politikaları ön plana çıkarırken, bürokrasi bu dönüşümün temel itici gücü hâline gelmiştir.

Shiroyama, bu tarihsel dönüşümü soyut ekonomik göstergeler üzerinden değil, bireylerin eylemleri ve bürokratik ilişkiler aracılığıyla somutlaştırır. Her yıl, karakterlerin kurumsal konumlarıyla birlikte Japon devletinin aldığı stratejik kararlar, reform çabaları, yasal düzenlemeler ve uluslararası gelişmelerle örülür. Örneğin:

- 1955: Kazakoshi'nin personel yapılanmasındaki etkinliği, Japonya'nın GATT'a katılımıyla birlikte devletin dış ticaret vizyonunu temsil eder.
- 1960: Ticaret Bakanlığı'nın taşınması ve i çatışmaların belirginleşmesi, devlet aygıtındaki yapısal dönüşüm sancılarını simgeler.
- 1963: Kazakoshi'nin hazırladığı reform yasaınınin reddedilmesi, geleneksel bürokratik direnç ile modernleşme idealleri arasındaki çatışmayı görünür kılar.

Bu tarihsel-ideolojik temsiller, zamanın anlatı içindeki işlevini çok katmanlı bir düzleme taşır. Zaman artık yalnızca olayların sırasını belirleyen bir anlatı unsuru değil, aynı zamanda birey–toplum–sistem ilişkisini açıklayan yapısal bir öğe hâline gelir. Böylece Shiroyama, Japonya'nın ekonomik büyümesini yalnızca tarihsel bir arka plan olarak değil, bireysel bilincin ve kurumsal ideolojinin biçimlendiği bir toplumsal zaman alanı olarak kurgular.

3.3.2.1.4. Olay Örgüsü

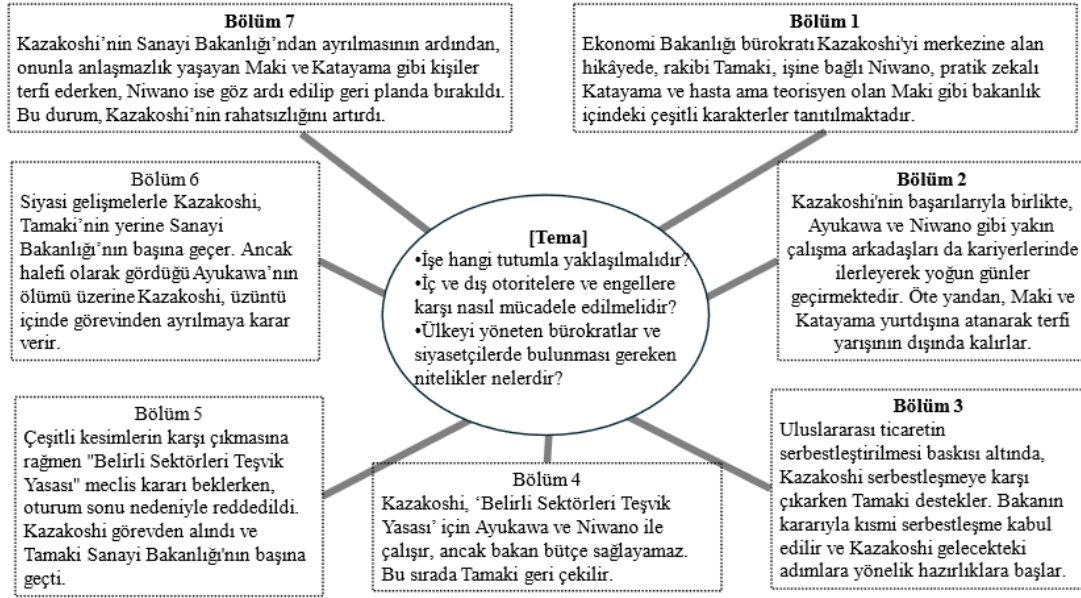
A) Bürokratların Yazı Romanında Anlatı Yapısı ve Anlamlı Süreç

Saburō Shiroyama'nın *Bürokratların Yazı* adlı romanı, Japonya'nın 1955–1966 yılları arasında yaşadığı ekonomik ve siyasal dönüşüm sürecini merkezine alır. Anlatı, Japon bürokrasisinin ideolojik bölünmelerini, sınıfsal hiyerarşisini ve yasa yapım süreçleriyle somutlaşan yapısal krizi gözler önüne serer.

Romanın olay örgüsü, Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalcılık kuramında öne çıkan “anlamlı yapı” ilkesine uygun biçimde gelişir. (Goladmann, 2005:81-82) Shingo Kazakoshi'nin kişisel mücadelesi, yalnızca bireysel bir kader çizgisi değil, aynı zamanda

bir dönemin toplumsal bilincinin edebi yansımasıdır. Bu doğrusal fakat diyalektik yapı içinde, birey–toplum–kurum üçlüsünün sürekli etkileşimi anlatının ilerleyişini belirler.

Şekil 4: Bürokratların Yazı İçerik Yapısı Analizi

B) Bürokratların Yazı Romanında Olay Örgüsü ve Anlamı Yapı İlişkisi

Oluşumsal Yapısalcılık kuramı doğrultusunda roman, bireyin (Kazakoshi) tarihsel-toplumsal yapı (Ticaret ve Sanayi Bakanlığı) ile kurduğu çatışmalı ilişki üzerinden anlamlı bir yapı hâline gelir. Aşağıda olay örgüsü, bu yapısal ve ideolojik gelişimi gösterecek şekilde dört ana döneme ayrılmıştır:

1. Kurumsal Giriş ve İdeolojik Konumlanma (1955–1957)

Bu dönemde Japonya'nın yeniden yapılanan ekonomik ve bürokratik yapısı, bireysel ideallerle kurumsal düzenin ilk kez karşı karşıya geldiği evredir. Kazakoshi,

Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nda personel atamalarından sorumlu sekreteryaya şefi olarak göreve başlar. Onun etrafında şekillenen Tamaki, Katayama ve Niwano gibi karakterlerle birlikte, kurum içindeki hizipleşme ve farklı sınıfsal bilinç biçimleri belirginleşir. Romanın bu ilk evresinde “bireysel liyakat” ile “sisteme uyum” arasındaki çatışma, ilerleyen tüm olay örgüsünün temelini oluşturur. Öte yandan Maki'nin Paris'e gönderilmesi, uluslararası bürokrasinin yeni bir temsil alanı olarak ortaya çıkar ve reformist dünya görüşünün ilk temellerini simgeler. Bu yıllar, bireysel ideallerin kurumsal yapıyla ilk temas ettiği dönemi işaret eder.

2. Reform Süreci ve Kolektif Bilincin Çatışması (1958–1962)

Bu evrede Kazakoshi, daire başkan yardımcılığına yükselerek yeni bir yasa tasarısının hazırlanmasına öncülük eder. Romanın merkezinde iki ideolojik hizip net biçimde belirir: biri millî sanayiye koruma yönündeki gelenekçi kanat, diğeri serbest piyasa ve uluslararası açılımı savunan reformist bürokratlardır.

Kazakoshi'nin öncülüğünde hazırlanan “Özel Sanayi Teşvik Yasası”, siyasi ve ekonomik çevrelerin direnci nedeniyle meclisten geçmez. Bu yasa sürecine karşı çıkanlar arasında Honda gibi dönemin yeni sanayi girişimcileri de yer alır. Bu dönem, bireysel reformist bilinç ile kolektif sistem bilincinin uzlaşmadığı, dolayısıyla anlamlı yapının çatlamaya başladığı bir dönüm noktasıdır.

3. Dışlanma ve Anlamlı Yapının Krizi (1963–1965)

Yasanın reddedilmesi sonrasında Kazakoshi, merkezi bürokrasiden uzaklaştırılarak Japon Patent Ofisi'ne atanır. Bu tayin yalnızca idari bir görev değişikliği değil, aynı zamanda simgesel bir dışlanmadır. Patent Ofisi'nin Kasumigaseki'den fiziksel

olarak uzak oluşu, karakterin düşünsel ve ideolojik yalnızlığını temsil eder. Goldmann'ın kavramsallaştırdığı biçimiyle, bu evre anlamlı yapının krize girdiği dönemdir. Japonya'nın dış dünyaya açıldığı ve Tokyo Olimpiyatları'yla küresel arenaya çıktığı bu yıllarda, Kazakoshi artık merkezden dışlanmış, sistemin içinde yalnız bir figüre dönüşmüştür. Bu yalnızlık, bireysel inancın toplumsal yapıyla uyuşmamasının trajik sonucudur.

4. Geri Dönüş ve Bireysel Kapanış (1965–1966)

Romanın son bölümünde Kazakoshi kısa bir süreliğine yeniden bakanlık müsteşarlığına getirilir. Ancak bu dönüş, geçmişteki reformist ideallerin yeniden filizlenmesinden çok, sistemin onu geçici olarak kabullenmesidir. Maki'nin yükselişiyle birlikte reformist bilinç yerini pragmatik ve uyumlu bir bürokrasi anlayışına bırakır. Kazakoshi emekliliğe ayrıldığında, ideallerine bağlı kalmış olsa da değişen siyasal ve kurumsal gerçeklik karşısında etkisiz bir figüre dönüşmüştür.

Bu kapanış, Goldmann'ın “anlamlı yapı” kuramında tanımladığı diyalektik sonlanmayı — birey ile toplum arasındaki tarihsel uyumsuzluğun nihai çözülüşünü — temsil eder (Atalay. 2016:395).

3.3.2.2. Açıklama Aşaması

3.3.2.2.1. Tarihsel Arka Plan: 1955–1966 Arası Japon Bürokratik Düzeninin Dönüşümü

Eserin geçtiği dönem, Japonya'nın dış ticaretin serbestleştirilmesi, sanayi reformları ve uluslararasılaşma adımlarıyla hızlı bir dönüşüm yaşadığı yıllardır. Bu süreçte devlet bürokrasisi, yalnızca düzenleyici bir kurum olmaktan çıkıp, ekonomik kalkınmanın itici gücü hâline gelmiştir. 1955'te başlayan "ekonomik planlama dönemi", bürokratlara geniş yetkiler ve stratejik bir yönlendirme rolü kazandırmış, ancak aynı zamanda bakanlık içindeki hizip çatışmalarını da derinleştirmiştir.

Bu tarihsel arka plan içinde *Bürokratların Yazı*, Japon bürokrasisinin ideolojik olarak ikiye bölündüğü bir yapıyı resmeder. Bir tarafta milliyetçi ve korumacı kanadı temsil eden Kazakoshi, Ayukawa ve Niwano; diğer tarafta ise liberal, uluslararasıcı ve pragmatik çizgideki Tamaki, Maki ve Katayama yer alır. Bu karşıtlık, yalnızca dış ticaret politikalarında değil, devletin topluma karşı konumu, liyakat anlayışı ve ideal bürokrat kimliği gibi konularda da belirleyici bir eksen oluşturur.

Bu bağlamda eser, Japonya'nın yüksek hızlı ekonomik büyüme döneminde, devlet aklı ile bireysel etik arasındaki gerilimi tarihsel bir bilinç düzleminde yansıtır.

3.3.2.2.2. Toplumsal Gerilim: Bürokrasi İçinde Sınıfsal Bilincin Belirginleşmesi

Oluşumsal yapısalcılık açısından anlamlı yapı, bir toplumsal grubun "olası bilincini" yansıtır. *Bürokratların Yazı* romanında bu bilinç, kamu yararını önceleyen, dürüst ve idealist bürokrat tipinde somutlaşır. Kazakoshi'nin temsil ettiği bu bilinç, özel yaşamdan feragat eden, görev bilincini öne çıkararak ve yasa yapımında adalet ile şeffaflığı savunan bir anlayıştır.

Buna karşılık Tamaki ve Katayama gibi karakterler, bireysel çıkarı, pragmatizmi ve kurumsal uyumu ön plana alan yeni kuşak bürokratları temsil eder. Bu çatışma, savaş sonrası Japon bürokrasisinde şekillenen teknokratik sınıf yapısının iç dönüşümünü

yansıtır. Ayrıca kadın bürokrat adaylarının temsili aracılığıyla, dönemin cinsiyet temelli eşitsizlikleri de ele alınır. Böylece roman, yalnızca sınıfsal değil, toplumsal cinsiyet boyutunda da yapısal bir eleştiri sunar.

3.3.2.2.3. İdeolojik Gerilimler: Devlet Ahlakı, Hizipçilik ve Bürokratik Etik

Romanın merkezinde kamusal etik ile kişisel pragmatizm arasındaki ideolojik çatışma yer alır. Shingo Kazakoshi, devletin uzun vadeli refahı için kariyerini, sağlığını ve özel yaşamını feda eden bir bürokrat olarak betimlenir. Bu yönüyle, Goldmann'ın tanımladığı “sorunsal kahraman” tipinin bir örneğidir; çünkü kendi ahlaki değerleriyle sistemin gerçekliği arasında sürekli bir çatışma yaşar.

Buna karşılık, Tamaki'nin yükselişi daha uyumlu, pragmatik ve sistemle çatışmayan bir bürokrat tipinin güç kazandığını gösterir. Nishimaru'nun romanın sonunda dile getirdiği gibi, artık “yarış atı gibi tüm gücüyle koşanlar” değil, dengeyi koruyarak ilerleyenler bürokrasi içinde öne çıkmaktadır.

Bu değişim, Japon bürokrasisinin ideolojik dönüşümünü açıkça gösterir: idealizmin yerini pragmatizmin, ahlaki liderliğin yerini ise kurumsal uyum ve politik denge anlayışının aldığı yeni bir dönemi simgeler. Kazakoshi'nin temsil ettiği idealist bilinç, sistemin işleyişi içinde giderek marjinalleşirken, yapı içi dengeyi koruyan bürokrat tipi geleceğin normu hâline gelmiştir.

3.3.2.2.4. Anlamalı Yapının Toplumsal İşlevi: Bürokratik Hafızanın Edebî Temsili

Anlamalı yapı, yalnızca bireyin çabasıyla değil, toplumsal yapının değişim ihtiyacıyla birlikte şekillenir. *Bürokratların Yazı*, bir bürokratin yaşam öyküsünü aşarak, Japon devletinin etik değerler temelinde kendini yeniden kurma çabasını konu alır.

Bu yönüyle roman:

- İdealist bir bürokratin tarihsel ve ahlaki değerlerle nasıl biçimlendiğini,
- Kurum içi hizip mücadelelerinin bireysel etikle nasıl sınındığını,
- Bürokratik hafızanın edebiyat aracılığıyla nasıl kalıcı hâle geldiğini gösterir.

Eser, bireyin etik mücadelesi aracılığıyla toplumsal bir bilincin yeniden inşasını yansıtır. Shingo Kazakoshi'nin hikâyesi, yalnızca bir kariyerin anlatımı değil, Japon bürokrasisindeki değer çatışmalarının ve değişen liderlik anlayışının simgesidir.

Roman, kamusal hizmet, liyakat ve özveri gibi temel ilkelerin değişen dünyada nasıl sınındığını göstererek hem tarihsel bir tanıklık hem de ahlaki bir rehber işlevi üstlenir. Bu yönüyle *Bürokratların Yazı*, Japon bürokratik kültürünün hafızasını edebî biçimde kayda geçiren anlamalı bir yapı olarak değerlendirilir.

3.3.3. Değerlendirme

Bürokratların Yazı, II. Dünya Savaşı sonrası Japonya'nın yeniden yapılanma döneminde, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı bürokratlarının yaşamını konu alan bir eserdir ve Shiroyama Saburō'nun başyapıtlarından biri kabul edilir. Önceki bölümlerde yapılan çeşitli analizlere dayanarak, bu bölümde yazarın romanda iletmek istediği temel düşünceler üç ana başlıkta toplanabilir:

A) Gerçek Model Olarak Shigeru Sahashi'nin Temsili

Shigeru Sahashi, dönemin bürokratları arasında sıradışı bir figürdür. Politikacılara veya üst düzey yöneticilere boyun eğmeden, ülkenin geleceği için idealist biçimde çalışan bir devlet adamı olarak tanınmıştır. Ancak romanın yayımlandığı 1975 yılına gelindiğinde Sahashi çoktan emekli olmuş ve unutulmaya yüz tutmuş bir isimdi. Shiroyama, onu roman aracılığıyla yeniden gündeme getirerek, güce boyun eğmeden inançla hareket etmenin önemini vurgulamıştır. Bu tavır, yüksek ekonomik büyüme döneminde bireysel çıkarıcılığın arttığı Japon toplumuna karşı bir uyarı niteliğindedir. Ayrıca yazar, Sahashi'yi idealize etmeden, hataları ve insani zaaflarıyla da resmederek, “kusurlu ama inançlı insanın onurunu” ön plana çıkarır.

B) Bürokrat ve Politikacı Etiği Üzerine Bir Sorgulama

Roman, devlet görevlilerinin ve politikacıların karşılaştığı ahlaki ve ideolojik ikilemleri de sorgular. Shiroyama, kısa vadeli kazançlarla uzun vadeli ulusal çıkarlar arasındaki çatışmaları aktarırken, sorumluluk ve görev bilincinin politika yapımındaki belirleyici rolünü vurgular. Eser, devletin yöneticilerine yalnızca kariyer veya iktidar peşinde koşmamaları, ülkenin geleceği için düşünmeleri gerektiğini hatırlatır. Bu yönüyle roman, sonraki kuşak liderler için de ahlaki bir rehber olarak görülmektedir.

C) Çalışma Kültürü ve Bireysel Fedakârlık Üzerine Bir Düşünce

Romanın bir diğer temel teması, Japon bürokratik çalışma kültüründeki özveri ve tüketiş ilişkisidir. Shiroyama, işine tutkuyla bağlanan bireyin sistem içinde nasıl yıprandığını gösterir. Bu, yalnızca geçmişin değil günümüzün de sorunudur. Yazar, bireysel yaşam ile kamusal görev arasındaki dengeyi açık bir şekilde çözümümez,

ancak Kazakoshi (Sahashi) gibi karakterler aracılığıyla, ekonomik kalkınmanın bir bedeli olduğunu ve bu bedelin çoğu zaman birey tarafından ödendiğini ima eder. Aynı zamanda, savaş sonrası Japonya'nın kaybetmeye başladığı adanmışlık ruhuna duyulan nostaljiyi de sezdirir.

Sonuç olarak *Bürokratların Yazı*, genellikle halktan uzak görülen bürokrasi dünyasını insani boyutlarıyla ele alır. Birey ile kurum, inanç ile iktidar arasındaki gerilimi merkeze alarak, yalnızca bir dönem portresi değil, insanın toplum içindeki sorumluluğu ve erdemli yaşamın anlamı üzerine evrensel bir sorgulama sunar.

Shigeru SAHASHI (Jiji Haber Ajansı Fotoğrafi)

3.4. Yüksek Hızlı Ekonomik Büyüme Döneminin Sonu ve GAISHOKU Ō NO UE

(外食王の飢え - Restoran Kralının Açlığı) Romanı'nın İncelenmesi

3.4.1. Restoran Kralının Açlığı'nın Özeti

Kısa Bilgi:

Bu bölümde incelenecek olan Saburō Shiroyama'nın önemli eserlerinden biri olan 1982 yılında Kōdansha yayınevi tarafından yayımlanan⁷⁸ *Gaishoku-Ō no Ue (Restoran Kralının Açlığı)* adlı romandır. Bu eser, Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrası yaşadığı kargaşa döneminden yüksek ekonomik büyüme dönemine geçişini ve bu süreçle birlikte toplumun yaşam koşullarının giderek iyileşmesini arka plana alarak, başkahraman Reiichi Kurahara ile onun rakipleri olan Sawa kardeşler arasındaki karşıtlık üzerinden dışarıda yemek yeme sektörünün –yani dışa dönük yeni bir hizmet endüstrisinin– nasıl geliştiğini gözler önüne sermektedir.

Restoran Kralının Açlığı, on bölümden oluşan bir yapıya sahiptir ve olaylar zaman çizgisine paralel olarak ilerlemektedir. Bu bölümde, romanın her bir bölümünün kısa özetine yer verilerek anlatının genel yapısı ve tematik kurgusu tanıtılacaktır. Daha önceki bölümlerde incelenen *Made in Japan* ve *Bürokratların Yazı* romanlarında olduğu gibi, eser, Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalcı kuramı çerçevesinde değerlendirilerek, anlatı yapısının ardında yatan tarihsel-toplumsal bağlam, kolektif bilinç öğeleri ve anlamlı yapı özellikleriyle birlikte çözümlenecektir. Böylece, bireysel eylemlerle toplumsal yapı

⁷⁸ Japon Ulusal Meclis Kütüphanesi.

arasındaki diyalektik ilişki, romanın dramatik ilerleyişi doğrultusunda katmanlı biçimde ortaya konacaktır.

1. Bölüm: “Zirvedeki Adam”

Romanın ilk bölümünde, başkahraman Reiichi Kurahara'nın çocukluk yılları, ailesi ve kişilik yapısı tanıtılır. Kurahara, Kyūshū bölgesindeki Tobata şehrinde (bugünkü Kitakyūshū) büyük bir demir-çelik fabrikasının müdürü olan bir babanın en büyük oğlu olarak zengin bir ailede dünyaya gelir. Babası, oğlunun kendi izinden gidip aynı şekilde başarılı olmasını ister; bu nedenle ona karşı son derece disiplinli ve katıdır. Ancak Kurahara, bu baskıcı tutuma karşı çıkarak evden ayrılır ve pilot yetiştirme okuluna girer. Sonrasında babasının gözünde “başarısız” sayılabilecek Tokyo'daki özel bir üniversiteye kaydolar.

II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte, babası hem servetini hem de işini kaybeder. Reiichi Kurahara ise akademik hayatın anlamını yitirdiğini düşünerek mezuniyet tezini yırtar ve okulu bırakır. Ardından Kyūshū'daki bir Amerikan Hava Kuvvetleri üssünde aşçı yamağı olarak çalışmaya başlar.

Bu bölümde savaşın doğrudan tasviri yapılmaz; ancak savaşın, babasının dayandığı sosyal statüyü nasıl yerle bir ettiği açıkça gösterilir. Böylece Kurahara'nın hem babasına karşı duyduğu karmaşık duygular hem de “her zaman merkeze yerleşmek, zirvede olabileceği bir dünyada yaşamak” arzusuyla şekillenen hırslı karakter yapısı ortaya konur.

2. Bölüm: “Düz Bir Hayat”

İkinci bölümde, ileride Reiichi Kurahara'nın rakibi olacak Osamu Sawa ve kardeşleri Takashi ile Akira'nın geçmişleri anlatılır. Sawa ailesi, Fukushima Eyaleti'nin dağlık ve yoksul bir köyünde yaşayan fakir bir çiftçi ailesidir. Yoksulluktan kurtulmak için Çin'in Mançurya bölgesine göç ederler. Zorlu bir yaşam sürmelerine rağmen geniş topraklarda ve çevrelerindeki insanların desteğiyle kardeşler özgürce büyür. Ancak göçten beş yıl sonra, 1944'te babalarının hastalanıp ölmesi üzerine aile Japonya'ya, Fukushima'ya döner. Böylece II. Dünya Savaşı'nın son döneminde Mançurya'ya yönelik Sovyet saldırısının yarattığı kaosa yakalanmazlar; fakat yoksulluk devam eder ve kardeşler geçimlerini sağlamak için birlikte çalışmak zorunda kalır. Bu sırada Kyūshū'daki Amerikan Hava Kuvvetleri üssünde çalışan Reiichi Kurahara, bölgenin tanınmış ailelerinden birinin kızı Akiko ile tanışır ve evlenir. Aşçı yamağı olarak yaptığı işi bırakan Kurahara, üsde tanıştığı bir Amerikan subayının aracılığıyla orduya malzeme tedariki işine girer. Başlangıçta döviz kuru nedeniyle kazanç elde edemez; ancak kısa süre sonra doların 1 dolar = 270 yen⁷⁹ seviyesine yükselmesiyle büyük bir ticari avantaj sağlar ve kısa sürede ciddi bir gelir elde eder.

⁷⁹ Japonya'da “yen” para birimi 1871 yılında resmî olarak kabul edilmiştir. O dönemde döviz kuru 1 dolar = 1 yen idi. 1939 yılına gelindiğinde kur 1 dolar = 4 yen seviyesine kadar düşmüştür. II. Dünya Savaşı sırasında dolar–yen paritesi askıya alınmış, savaşın sona erdiği 1945'te ise 1 dolar = 15 yen olarak belirlenmiştir. Ancak savaş sonrası dönemde Japonya'nın yeniden yapılanma amacıyla büyük miktarda kâğıt para basması sonucunda birkaç yıl boyunca %100'e varan bir hiperenflasyon yaşanmıştır.

3. Bölüm: “Birinci Sınıf Olma İdeali”

Üçüncü bölümde, Reiichi Kurahara'nın işini büyütme süreci ve bu yolda karşılaştığı zorluklar anlatılır. 1950'de Kore Savaşı'nın başlamasıyla Amerikan ordusuna tedarik sağlayan Kurahara'ya Fukuoka Havalimanı'nda büfe işletme, uçak içi yemek servisi ve fırın açma gibi yeni fırsatlar doğar. Kurahara, “birinci sınıf” bir insan olarak tanınmak ister. Bu amaçla lüks bir ev, otomobil ve takım elbiseler edinir. Ayrıca Fukuoka'nın seçkin çevrelerinin uğrak yeri hâline gelen Fransız restoranı Kaede (Maple)'yi açar. Restoran, balayı için Japonya'ya gelen Marilyn Monroe'nun ziyaretiyle kısa sürede ülke çapında tanınır.

Ancak özel yaşamında trajediler birbirini izler. Küçük oğlu bir kazada hayatını kaybeder, eşi Akiko bir saldırı sonucu bebeğini kaybeder. Kurahara ise aşırı stres ve sağlıksız yaşam alışkanlıkları nedeniyle ameliyat geçirmek zorunda kalır. Üstelik hakkında vergi soruşturması başlatılır; bu durum, onun artık kariyerinde kritik bir döneme girdiğini fark etmesine yol açar.

4. Bölüm: “Sahada Yüz Kez”

Bu bölümün başında Sawa kardeşlerin kısa bir bölümü yer alır, ancak odak Reiichi Kurahara'nın iş yaşamındadır. Kurahara Fukuoka'da başarılı olurken, Sawa kardeşler tarım yapmayı sürdürür; boş zamanlarında ise Tokyo'ya gidip çalışırlar. Biri gıda dağıtımı, biri deniz yosunu satışı, diğeri kamyon şoförlüğü yapar. Zor koşullara rağmen birlikte çalışarak ayakta kalırlar.

Kurahara bu dönemde işlerini yeniden düzenlemeye karar verir. Muhasebeci Matsueda ve mağaza müdürü Nihongi'yi yanına alarak Leone adlı bir şirket kurar. Şirket, Amerikan ordusuna tedarik, fırıncılık ve restoran işletmeciliğini bir araya getirir. Ancak

gelirler düşüktür. Bunun üzerine Kurahara, Amerikalı girişimci Howard Johnson'dan⁸⁰ esinlenerek dondurma ve pasta işine girer. Fakat satışlar artmaz ve Matsueda onun istifasını ister. Sonunda Matsueda ayrılır, Kurahara ise kredi bulup ilk Leone Aile Restoranını açmaya hazırlanır.

Ancak sürekli yapılan denemeler nedeniyle sağlığı bozulur ve midesinin büyük bir kısmı alınır. Bu, onun hırsının bedelidir.

5. Bölüm: “23 Metrekarelik Dükkan”

Beşinci bölümde, Reiichi Kurahara'nın “Leone” restoran zincirini büyütme çabalarıyla birlikte, Sawa kardeşlerin kendi işlerini kurma süreci anlatılır. Kurahara, Fukuoka'nın merkezinde açtığı ilk Leone restoranının başarısının ardından hızla yeni şubeler açar ve merkezi bir mutfak sistemi kurmaya başlar. Aşçıların toplu istifası ve finansman sıkıntıları gibi sorunlarla uğraşmasına rağmen, Batı Japonya'nın en büyük restoran işletmesi olma hedefiyle hızla büyür. Bu dönemde oğlu Noboru doğar, şirket de canlı bir döneme girer; ancak büyük bir süt ürünleri şirketiyle planlanan ortaklık iptal olur ve yeni krizler baş gösterir.

Öte yandan, Sawa kardeşler, Tokyo'nun Tama bölgesinde, apartmanların önünde yalnızca 7 tsubo⁸¹ (yaklaşık 23 m²) büyüklüğünde küçük bir bakkal açar. Üç kardeş gündüzleri dükkânda çalışır, geceleri ek iş yaparak para biriktirir ve zamanla mağaza

⁸⁰ Howard Deering Johnson (2 Şubat 1897 - 20 Haziran 1972) Amerikalı bir girişimci, iş adamı ve aynı adı taşıyan bir şirket olan Howard Johnson's altında bir Amerikan restoran ve motel zincirinin kurucusudur.

⁸¹ Tsubo, Japon ölçü birimi. 1 tsubo = 3.30 m² 'dir.

sayısını altıya çıkarır. Ancak banliyölerde süpermarketlerin çoğalmasıyla satışlar düşmeye başlar.

Her iki taraf da çıkış ararken, 1968 yılında hem Kurahara hem de Sawa Osamu ilk kez Amerika'yı ziyaret eder. Sawa, Amerika'daki hızla büyüyen restoran sektöründe geleceği görürken; Kurahara, idolü Howard Johnson ile görüşerek Osaka Expo'daki Amerikan Pavyonu restoranının işletmesini üstlenme fırsatını yakalar.

6. Bölüm: “Expo Operasyonu”

Altıncı bölümde, Kurahara'nın işlettiği Osaka Expo Amerikan Pavyonu restoranının başarısı konu edinilmektedir. Başlangıçta şirket içinde bu işe karşı ciddi çekinceler dile getirilmiştir; çünkü yalnızca altı ay sürecek bir fuar etkinliğinden kâr elde etmenin mümkün olmadığı düşünülmüştür. Ancak Kurahara'nın yönetiminde açılan steakhouse (biftek restoranı) ve kafeterya tarzı yemek alanı, Japonya'da daha önce benzeri görülmemiş bir restoran işletme anlayışı ve kaliteli-hızlı servis modeliyle kısa sürede büyük ilgi görmüştür. Restoranlar, toplam 10 milyar yen ciro ve 1 milyar yen net kâr elde ederek beklentileri fazlasıyla aşmıştır.

Kurahara ve ekibi, bu deneyim aracılığıyla yalnızca yüksek gelir sağlamakla kalmamış, aynı zamanda deneyimsiz personelin bile kaliteli yemek ve hizmet sunabileceği bir sistemin know-how'ını da geliştirmiştir. Bu gelişme sayesinde, Kurahara'nın markası olan “Leone” restoran zinciri, Japonya genelinde tanınan ve prestij kazanan bir markaya dönüşmüştür. Kurahara'nın bu başarısı, Amerikan restoran modeliyle Japon pazarını birleştiren öncü bir girişim olarak değerlendirilebilir.

Bu restoranı ziyaret edenlerden biri de, o sıralarda Amerika gezisinden dönmüş olan Osamu Sawa olmuştur. Böylece iki rakibin yolları bir kez daha sembolik biçimde

kesişmiş olur: biri Amerika'nın desteğiyle küresel vizyonunu gerçekleştirmeye çalışan bir kapitalist öncü; diğeri ise yerelden yükselip Amerika'da ilham bulan bir halk girişimcisi.

7. Bölüm: “Gece Yarısı Müşterileri”

Yedinci bölüm olan “Gece Yarısı Müşterileri” bölümde, Sawa kardeşlerin bakkal işletmeciliğini bırakıp restoran sektörüne giriş yapmaları anlatılır. Amerika'da gördükleri karayolu üzerindeki restoranlardan (roadside restaurant) esinlenen kardeşler, Tokyo banliyösünde “Sunset” adlı ilk restoranlarını açarlar.

Sawa kardeşler, en başından itibaren zincirleşmeyi hedeflemişlerdir. Bu nedenle restoran tasarımı tüm şubelerde aynı olacak şekilde sade tutulur; geniş bir merkezi mutfak (central kitchen) kurularak maliyetler düşürülür ve elde edilen kaynaklar tamamen yeni şubelerin açılmasına yönlendirilir. Bu stratejinin amacı, Leone zinciri Tokyo bölgesine yayılmadan önce iyi konumlu bölgeleri ele geçirerek pazar payı kazanmaktır.

Hızla büyüyen Sunset restoranlarında, daha önce Leone'de çalışmış ancak Reiichi Kurahara'nın otoriter tutumuna dayanamayıp ayrılmış eski çalışanlar da yer almaya başlar. Böylece iki girişimci arasındaki rekabet, artık aynı sektörde doğrudan bir karşı karşıya gelişe dönüşür.

8. Bölüm: “Gece Yarısı Müşterileri”

Sekizinci bölümde, Reiichi Kurahara'nın “Leone” restoran zincirini büyütme sürecinde yaşadığı zorluklar ve Sawa kardeşler ile ilk doğrudan karşılaşması anlatılır. Expo'daki büyük başarısının ardından Kurahara'nın restoranlarına yönelik teklif yağmuru başlar; iş yükü giderek artar. Ancak Kurahara, her işi bizzat kendisi onaylamadan yürütmeyen titiz bir yapıya sahip olduğu için yeni şubelerin açılışı gecikir.

Ayrıca sürekli yaptığı tadımlar sonucunda sağlığı kötüleşir ve bu kez kalın bağırsağının bir kısmı alınmak zorunda kalır.

Öte yandan, Sawa kardeşler, restoran sektörü dergisi editörü Ebiike'yi danışman olarak yanlarına alarak bilgi toplar ve Tokyo çevresinde hızlı bir şekilde yeni "Sunset" şubeleri açarlar. Bu durum Leone'nin dikkatini çekmeye başlar. Kurahara, Batı Japonya merkezli büyüme stratejisi nedeniyle Tokyo bölgesine yatırım yapacak sermaye ve insan kaynağı bulmakta zorlanır.

Bu nedenle Kurahara, iş birliği teklif etmek amacıyla Osamu Sawa ile görüşme girişiminde bulunur. Ancak teklifi kesin bir dille reddedilir. Bu olayın ardından Kurahara, büyük bir hırsla başkent bölgesinde Sunset zinciriyle doğrudan rekabete girme kararı alır.

9. Bölüm: "Seta Mücadelesi"

Dokuzuncu bölüm "Seta Mücadelesi"nde, Kurahara'nın "Leone" markası ile Sawa'nın "Sunset" markası arasındaki dışarıda yeme sektöründeki kıyasıya rekabet anlatılır. Başkent bölgesinde şube açmayı hedefleyen Kurahara, Tokyo Menkul Kıymetler Borsası'na açılmayı planlayan "Sunset"ten önce davranarak, Fukuoka Menkul Kıymetler Borsası İkinci Bölümü'ne kote olarak sermaye toplar. Ardından, Seta'daki Sunset'in amiral mağazasının hemen yakınına Leone'un başkentteki ilk şubelerini açar.

Seta'daki yeni Leone şubesi büyük başarı kazansa da, yakınlardaki Sunset mağazası müşteri kaybı yaşamamıştır. Bunun üzerine Kurahara, Sunset'in Mizonokuchi'de yeni inşa ettiği genel merkezinin hemen yakınına ikinci bir şube, ayrıca Sawa Osamu'nun evinin yakınına da üçüncü bir şube açarak açık bir rekabet tavrı sergiler.

Buna karşılık Sawa da Leone'un güçlü olduğu Batı Japonya bölgesine Sunset şubeleri açarak karşı hamlede bulunur ve iki tarafın şube açma savaşı daha da kızışır.

Kurahara, baskıyı artırmak için Sunset'in stratejik beyni olan Ebiike'yi transfer eder ve hatta Sunset'in iş birliği yapmayı planladığı Amerikan şirketinin başkan yardımcısını danışman olarak kadrosuna katar. Kurahara, başkent pazarını ele geçirmek için her yolu denemektedir.

10. Bölüm: “Son Yol Ayrımı”

Romanın final bölümü, Reiichi Kurahara'nın ölümünü ve oğuluyla yaşadığı kuşak çatışmasını konu alır. Kurahara, başkent bölgesinde şube açma atağını sürdürürken hem ülke içinde hem de yurt dışında yoğun bir iş temposuna girer. Ancak artık kendisine denk enerjik bir halef bulamamaktadır.

Bu dönemde oğlu Noboru, ailesinin işini devralmak yerine araştırma yapmak üzere Nepal'e gitmiştir. Kurahara, onu geri dönmeye ikna etmek için bizzat Nepal'e gider; ancak Noboru, babasının aksine başarı ve rekabet yerine sade bir yaşamdan memnuniyet duyan bir karakterdir. İkili arasındaki bu karşıtlık, yalnızca aile içi bir nesil farkı değil, Japonya'nın savaş sonrası ekonomik kuşaklarının değer çatışmasını da simgeler.

Kurahara, oğlunu ikna edemedi dönüş yolunda geçirdiği trafik kazası sonucu hayatını kaybeder. Bu trajik son, roman boyunca süregelen “başarı hırsı” ile “insanî denge” arasındaki çatışmanın nihai kapanışı olur.

3.4.2. Restoran Kralının Açlığı Eserinin Oluşumsal Yapısalcılık Perspektifinden Analizi

3.4.2.1. Anlama Aşaması

3.4.2.1.1. Karakterler

Lucien Goldmann, edebî eserlerde karakterlerin yalnızca bireysel özellikleriyle değil, aynı zamanda ait oldukları toplumsal sınıfın “kolektif dünya görüşü”nü temsil eden figürler olarak değerlendirilebileceğini belirtir. (Atalay, 2016:395) *Restoran Kralının Açlığı* incelendiğinde, romandaki karakterlerin sadece bireysel girişimcilik ve rekabet unsurlarıyla değil; savaş sonrası Japonya'da şekillenen yeni kapitalist zihniyet ile geleneksel değerler arasındaki çatışmayı yansıtan simgesel temsiller olarak da kurgulandığı görülür. Bu karakterler, bireysel arzular ile toplumsal yapının talepleri arasında gerilimli bir değerler dünyasında konumlanırlar.

- **Reiichi Kurahara:**

Romanın başkahramanıdır. Savaş sonrası Japonya'nın yeniden yapılanma sürecinde, bireysel hırs ve idealizmle yola çıkan bir girişimciyi temsil eder. Amerika'ya gidip çalışarak başladığı kariyerini, dışarıda yeme alışkanlığını Japon toplumuna kazandıran bir restoran zincirine dönüştürür. Ancak Kurahara, yalnızca maddi başarıyı değil, bir “kral” olmayı arzular. Bu yönüyle Goldmann'ın tanımladığı “sorunsal birey”dir; çünkü hem toplumun taleplerine cevap vermeye hem de kendi bireysel doyumsuzluğuna ulaşmaya çalışır. Bu çatışma onu hem yaratıcı bir figür hem de trajik bir karakter hâline getirir.

- **Sawa Kardeşler (Shoji, Koji, Osamu):**

Kurahara'nın karşıt figürleridir. Sınıfsal olarak daha düşük bir kökenden gelen bu üç kardeş, ortaklaşa ve sabırlı çalışmayı, mütevazı büyümeyi ve kurumsal aklı temsil eder. "Sunset" adlı restoran zincirini kurarken bireysel hırstan çok stratejik büyümeyi esas alırlar. Bu yönleriyle kolektif dünya görüşüne daha yakın, kurumsal kapitalizmin yükselen bilincini temsil eden figürlerdir. Goldmann'ın "kolektif bilinç" (Goldmann, 2005:28-29) tanımı çerçevesinde toplumsal yapının belirlediği yeni dünya görüşünün taşıyıcıları olarak değerlendirilebilirler.

- **Akiko (Kurahara'nın eşi):**

Dramatik ve işlevsel bir karakterdir. Kurahara'nın yükseliş ve çöküş yolculuğunda hem destekleyici hem de kurban rolündedir. Ailesel sorumluluklar, fiziksel şiddet ve düşük gibi bireysel trajedilerle Kurahara'nın aşırılıklarını yansıtan aynadır. Geleneksel Japon kadın kimliği ile modern birey arasındaki geçişi temsil eder.

- **Matsueda:**

Kurahara'nın şirketinde görev alan muhasebe uzmanı. Modern işletme yönetimi ve finansal disiplinin temsilcisidir. Kâr-zarar analizine dayalı rasyonaliteyi savunur; ancak Kurahara'nın tutkularına teslim olan yapısıyla, kurumsal mantığın sınırlarını da gösterir.

- **Ebioike:**

Sawa kardeşlerin danışmanı olan medya uzmanıdır. Bilgiye dayalı, dış gözle analiz yapan stratejik akli simgeler. Kurumsal yapılanmanın ve medya-politika ilişkilerinin ustalıkla yönetiminin temsilcisidir. Sawa kardeşleri ideolojik olarak yapılandıran önemli bir figürdür.

- **Noboru (Kurahara'nın oğlu):**

Babanın mirasını reddeden, alternatif bir yaşam arayışında olan yeni kuşağın temsilcisidir. Nepal'de akademik çalışmalar yapmayı seçmesi, kapitalist girişimcilik modelinin bir eleştirisi olarak okunabilir. Bu yönüyle anlatının ideolojik gerilimini bir kuşak çatışması düzlemine taşır.

A) Karakterler Arasındaki İlişkiler

Yukarıdaki bölümlerde de değinildiği üzere, Restoran Kralının Açlığı adlı romanda Reiichi Kurahara ile Osamu Sawa arasındaki karşıtlık anlatının merkezinde yer alır. Roman, iki karakterin farklı dünya görüşleri ve yönetim anlayışları üzerinden şekillenen bir rekabet hikâyesi olarak kurgulanmıştır.

Bu karşıtlık, yalnızca kişilik özelliklerinde değil, aynı zamanda işletme yönetimine ve liderlik anlayışına yaklaşımlarında da belirgin biçimde ortaya çıkar. Aşağıda yer alan Tablo 17'de, Kurahara ile Sawa'nın şirket yönetimi konusundaki tutumlarını özetlemekte ve Saburō Shiroyama'nın eser aracılığıyla okuyucuya yönelttiği temel soruyu görünür kılmaktadır:

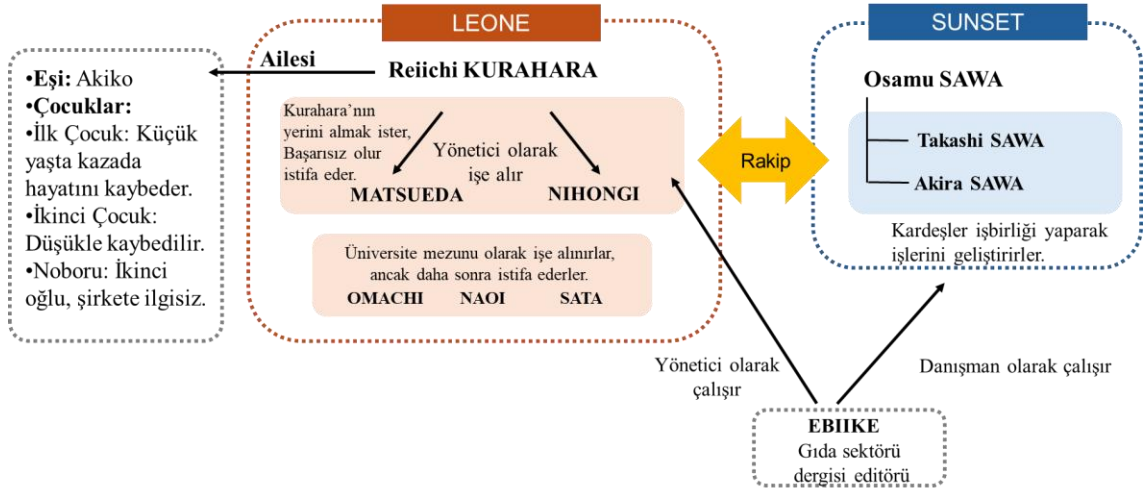
Tablo 17: Restoran Kralının Açlığı Romanı'nda Şirket Yönetiminde Karakter Karşıtlığı

Özellik	Reiichi Kurahara	Osamu Sawa
Liderlik Tarzı	Güçlü, tek adam odaklı bir yönetici	Kardeşleriyle görev paylaşımı yapan, ekip çalışmasına önem veren lider
Dış Görünüş	Her şeyinde “birinci sınıf”ı tercih eder, lükse önem verir	Mümkün olduğunca tutumlu davranır, gösterişten kaçınır
İş Yönetimi	Yemeklerin tadına kadar tüm ayrıntılara bizzat müdahale eder	Ayrıntıları çalışanlara ve uzmanlara bırakır
Personel Anlayışı	Başarılı kişileri transfer eder ancak birçok çalışan uzun süre kalmaz	Bilmediği konularda dışarıdan uzman görüşü alır
Miras Anlayışı	Şirketi oğluna devretmek ister	Çocuklarının işi devralmasını istemez

Ayrıca, eserdeki karakterlerin ilişkilerini aşağıda yer alan Şekil 6'da görüleceği üzere ana karakter Kurahara, güçlü bir liderlik sergilemekle birlikte tek adam yönetimi tarzına sahiptir ve bu nedenle şirketini yalnızlık içinde yönetmek zorundadır. Çalışanlarına tamamen güvenip işleri onlara devretmekte zorlanır; yeni işe aldığı ya da dışarıdan transfer ettiği çalışanlarla bile sonunda yollarını ayırdığı görülür. Şirket içi

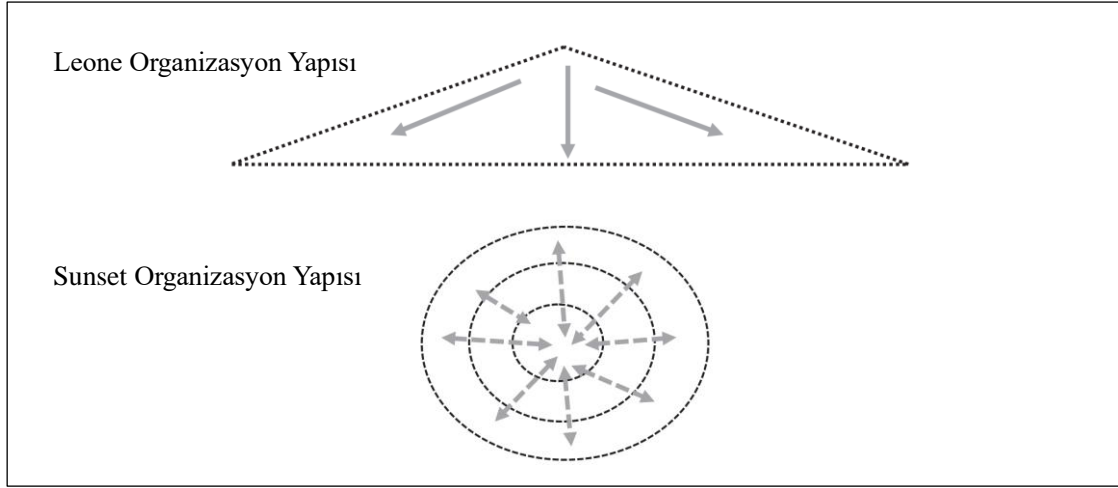
iletişim, Mamoru Kobayashi'nin "*Savaş Sonrası Yöneticilerinin İlgisi ve İletişim Tarzı*"⁸² adlı eserinde detaylandırıldığı gibi ele alınmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5'te gösterildiği gibi, Kurahara'nın şirketi Leone, piramit tarzı tek yönlü bir üstten aşağıya yönetim yapısına sahipken, Sawa'nın şirketi Sunset, eş merkezli bir organizasyon yapısına sahiptir ve bu farklar belirgindir.

Şekil 5: Restoran Kralının Açlığı Karakterler Arası İlişki Şeması

⁸² Kobayashi M. Ekim 2022 *Bijinesu shōsetsu ni miru sengo keiei-sha no kanshin to komyunikēshonsutairu (İş Romanlarında Savaş Sonrası Yöneticilerin İlgi Alanları ve İletişim Tarzı)* (Senshu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Enstitüsü Aylık Bülteni No.712, Senshu Üniversitesi)

Şekil 6: Restoran Kralının Açlığı, Leone ve Sunset Organizasyonları ve İletişim Akış Şeması

Kaynak: 'İş Romanlarında Savaş Sonrası Yöneticilerin İlgi Alanları ve İletişim Tarzı'
(Prof. Mamoru Kobayashi)

Kurahara'nın oğlu ile olan ilişkisi, bilinçli bir karşıtlıkla tasvir edilmiştir. Eser boyunca Kurahara, işini oğluna devretmek istemekte, ancak oğlu bu işe ilgi göstermeyip Nepal'e giderek araştırmacı olmayı seçmiştir. Gerçekte, Kurahara'nın model aldığı Kyoichi Egashira, oğlu Shigeaki'nin gençliği ve deneyimsizliği nedeniyle işini ona devredemediğini belirtmiştir. Bu kısmın, Saburō Shiroyama tarafından kurgusal bir şekilde yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu gerçeği yeniden ele aldığımızda, Shiroyama'nın gerçeklikten farklı bir içerik yaratmasının, okuyuculara sormak istediği bir noktadan kaynaklandığı düşünülebilir. Kurahara'nın oğlu Noboru'nun karakteriyle 1980'lerin Japon gençliği, önceki nesillerin peşinden gittiği maddi zenginlik ve sosyal statünün mutluluk getirmediğini fark etmeye başlamıştır. Shiroyama, bu yaklaşımla, gelecekte çalışmanın anlamı ve hayatın gerçek mutluluğunun ne olduğuna dair okuyucularına sorular sordurmaktadır.

Ayrıca eserdeki kadın karakter, Kurahara'nın eşi Akiko'dur. Akiko, işlerde yardımcı olmakta, ancak detaylı bir şekilde tasvir edilmemektedir. Onun iş üzerindeki etkisi sınırlıdır ve yalnızca "yardımcı" düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. 1945'teki II. Dünya Savaşı sonrası Japonya'daki anayasada cinsiyet eşitliği vurgulanmış ve kadınlara oy hakkı tanınmıştır. Ancak 1950'ler ve 60'lar arasındaki yüksek hızlı ekonomik büyüme döneminde, kadınlar hâlâ evlenip ailelerine bakmakla yükümlü olarak görülmüşlerdir. Hatta bir şirketin başkanının eşi bile, iş yönetiminde etkin bir figür olarak kabul edilmemiştir. Ancak bu durum, kadınlara karşı bir aşağılama olarak değerlendirilmemelidir. Sawa kardeşlerin annesine örnek olarak, toplumsal normlara uygun şekilde çocuklar yetiştirip ailesine destek veren kadınlar, o dönemin ideal modeli olarak kabul edilmiştir.

B) Model Karşılaştırması

Birinci bölümde tanıtıldığı üzere, bu eser, Japonya'daki modern dışarıda yeme sektörünün doğuş dönemine katkı sağlamış girişimcilere odaklanmakta ve onların yaşam tarzları ile iş yönetim anlayışlarını konu edinmektedir. Diğer Saburō Shiroyama eserlerinde olduğu gibi, bu romanda da gerçek hayatta yaşamış kişileri model alan karakterler yer almakta ve bu kişilere dair gerçek olaylar ve anekdotlar hikâyeye ustalıkla yedirilmektedir.

Bu anlatım tarzı sayesinde, okuyucular hikâyeyi daha gerçekçi ve sürükleyici bulurken; romanın bir kurgu eseri olması, yazara olayları renklendirme ve dramatik anlatımla daha canlı bir hikâyeye kurgulama imkânı sunar. Böylece, yazar hem kurmacanın özgürlüklerinden faydalanarak olayları etkileyici biçimde sunabilir hem de vermek istediği mesajları daha güçlü şekilde vurgulayabilir.

Saburō Shiroyama'nın ekonomik roman türündeki tipik eserlerinin bu özelliği göz önünde bulundurularak, bu bölümde ilk olarak *Restoran Kralının Açlığı* eserindeki karakterler ile bu karakterlerin esinlendiği gerçek kişiler ve olaylar karşılaştırılacaktır. Ardından, eserdeki mekân, zaman ve karakterler arasındaki ilişkiler analiz edilecek; sonraki üçüncü bölümde ise yazarın bu eser aracılığıyla aktarmak istediği temel düşünceler üzerine bir değerlendirme yapılacaktır.

İlk olarak, *Restoran Kralının Açlığı* adlı eserde yer alan karakterler ve olaylarla bunların modelleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar⁸³ Tablo 18 ve Tablo 19'da karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Tablo 18: Baş Kahraman Tarafı: Kurgu ile Gerçek Arasındaki Karşılaştırma

Kategori	Romandaki Kişi/Olay	Gerçek Hayattaki Kişi/Olay
Başkahraman	Reiichi Kurahara	Kyōichi Egashira
Doğum Yeri	Fukuoka Eyaleti, Kitakyūshū Şehri	Fukuoka Eyaleti, Jōjima Kasabası
Doğum Yılı	Belirtilmemiş	1923
Aile	Babası, demir-çelik fabrikasında müdürdür; Tokyo Üniversitesi	Babası, Mitsubishi'de üst düzey bir yöneticidir; Tokyo

⁸³ Gerçek olaylara ilişkin bilgiler, başlıca *Nihon Keizai Shimbun* (Nikkei) tarafından yayımlanan ünlü iş insanlarının otobiyografi dizisi "*Watashi no Rirekisho*" (*Benim Özgeçmişim*)'den alınmıştır. Bu kaynaklar arasında, Royal Holding web sitesinde yer alan Egashira Kyoichi'nin "*Watashi no Rirekisho*" yazısı ile Yokokawa Kiwamu'nun "*Watashi no Rirekisho*" (2018, *Nihon Keizai Shinbunsha*) yazısı bulunmaktadır.

	mezunu, kendo ustası ve otoriter bir figürdür.	Üniversitesi mezunu, kendo ustası ve disiplinli bir kişidir.
Eğitim	Evden kaçarak pilot okuluna girer, ardından Tokyo'daki özel bir üniversiteye geçer ancak mezun olmadan ayrılır.	Evden kaçarak pilot okuluna girer, daha sonra Meiji Üniversitesi'ne girer fakat mezun olmadan ayrılır.
II. Dünya Savaşı Dönemi	Hava kuvvetlerine çağrılır ancak savaş bitmeden göreve gitmez; babası savaş sonrası toplumsal statüsünü kaybeder.	Romandakiyle aynı.
Şirket Kurmadan Önceki Deneyimi	<ul style="list-style-type: none"> • ABD Hava Kuvvetleri üssünde tedarikçi • Fırın işletmesi • Fukuoka Havalimanı'nda satış mağazası • Uçak içi yemek üretimi • Fransız restoranı işletmeciliği 	<ul style="list-style-type: none"> • ABD Hava Kuvvetleri üssünde tedarikçi • Fırın işletmesi • Fukuoka Havalimanı'nda satış mağazası • Uçak içi yemek üretimi • Fransız restoranı işletmeciliği
Şirket Adı	Leone	Royal
Çalışanlar	Matsue (eski muhasebe ofisi müdür yardımcısı) Nihongi (eski	Koichirō Suzuki (eski mağaza yöneticisi) Yōji Umetani ⁸⁴

⁸⁴ Yoji Umetani 1969 yılında üniversiteden mezun olduktan sonra Royal Co., Ltd.'ye katılmış, doğrudan işletilen ilk mağazanın müdürlüğünü üstlenmiş ve daha sonra *Royal Host* restoran

	büyük mağaza müdürü) Ōmachi (ilk üniversite mezunu çalışan) Naoi (ilk dönem üniversite mezunu) Sada (ikinci dönem çalışan)	
Eşi ve Çocukları	Kyushu'nun tanınmış ailelerinden birinin kızı Akiko ile evlidir. İlk çocuk küçük yaşta düşerek ölür. İkinci çocuğunu düşükle kaybeder. Üçüncü çocuk Noboru yetişkin olur.	Kyushu'da hastane işleten bir doktorun kızı Noriko ile evlidir. İlk oğlu evdeki havuzda kaza sonucu ölür. İkinci oğlu Shigeaki hayattadır.
Mirasçı / Halef	Oğlu Noboru'nun işi devralmasını ister.	Şirketi, tanıdığı bir ailenin oğluna devretmiştir.

Tablo 19: Rakip Tarafı: Kurgu ile Gerçek Arasındaki Karşılaştırma

Kategori	Romandaki Kişi/Olay	Gerçek Hayattaki Kişi/Olay
Rakip	Osamu Sawa	Kiwamu Yokokawa

zincirinin ülke çapında yayılmasında merkezi bir rol oynamıştır. Kendi kitabı *Egashira Kyōichi ni Shikararete – Resutoran o Sangyōka Saseta Nihon no Gaishoku-ō* (*Egashira Kyōichi Tarafından Azarlanmak – Restoranları Sanayileştiren Japon Dışarıda Yeme Kralı* (2012, Shōgyōkai Yayınları)'de, Egashira Kyōichi tarafından en çok azarlanan ve üç kez görevden alınan kişi olduğunu belirtmiştir. Romandaki üniversite mezunu genç çalışan karakterinin modelinin Umetani olduğu düşünülmektedir.

Doğum Yeri	Fukushima Eyaleti, Kōriyama kırsalı	Nagano Eyaleti, Sakai Köyü
Doğum Yılı	Kurahara'dan 10 yaş küçük	1937
Aile	Yoksul bir çiftçi ailesinin çocuğudur. Babası Mançurya'da hastalanarak ölür. Üç kardeşir: ağabeyi Takashi, kardeşi Akira.	Ailesi köyün köklü ama zengin olmayan bir öğretmen ailesindedir. Babası Mançurya'da hastalanıp ölür. Kardeşleri: Tadashi (ağabey), Eiko (abla), Tasuku Chino (evlatlık verilen ağabey), Norio (küçük kardeş).
Eğitim	Tarım lisesinden mezun olur.	Normal liseden mezun olur.
II. Dünya Savaşı Dönemi	Ailesiyle birlikte Mançurya'ya göç eder. Babasının ölümü üzerine Japonya'ya döner ve böylece savaşın son dönemindeki kaostan kurtulur.	Romandakiyle aynıdır.
Şirket Kurmadan Önceki Deneyimi	Tarım yaparken Tokyo'da nori (deniz yosunu) toptancısında çalışır. Kardeşleriyle birlikte küçük bir bakkal işletir.	Tokyo'daki nori toptancısında çalışır. Kardeşleriyle birlikte küçük bir gıda dükkânı açar.
Şirket Adı	Sunset	Skylark

Çalışanlar / Ortaklar	Ebiike (yemek endüstrisi dergisi <i>Shokudōgai</i> 'nin editörü)	Bilinmiyor.
Eşi ve Çocukları	Görücü usulüyle evlenmiştir, eşi romanda neredeyse hiç görünmez.	Aile bilgileri kamuya açıklanmamıştır.
Mirasçı / Halef	Kardeşleriyle birlikte, çocuklarına işi devretmeme kararı alır.	Çocuklarına işi devretmemiştir. 2003'te kardeşleriyle birlikte yönetimden ayrılmış, 2006'da Yokokawa ailesi merkezli bir MBO (Management Buy-Out / Yönetim Satın Alımı) gerçekleştirmiş, 2007'de yeniden CEO olmuş ancak 2008'de görevden alınmıştır.

Aşağıda, Saburō Shiroyama'nın "*Gaisyoku-ō no Ue*" (*Restoran Kralının Açlığı*) adlı romanı ile, eserin model aldığı Egashira Kyoichi'nin otobiyografisi "*Watashi no Rirekisho*" (*Benim Özgeçmişim*, Nihon Keizai Shinbunsha, 1999) arasında görülen başlıca olay farkları yer almaktadır:

Tablo 20: Restoran Kralının Açlığı ile Egashira Kyoichi'nin Benim Özgeçmişim adlı eserindeki olaylar arasındaki fark örnekleri

Romanda Anlatılan Olaylar	Otobiyografiye Dayalı Gerçek Olaylar
Kurahara, insanların emrinde bir yaşam sürmek istemediği için üniversite bitirme tezini yırtar.	Egashira, yalnızca unvan sahibi olmanın anlamsız olduğunu düşünerek üniversite tezini yırtar.
Kurahara, kendi tadına bakmadığı bir yemeği müşteriye sunmama prensibine bağlı kaldığı için çok sayıda ameliyat geçirmek zorunda kalır.	Egashira, yaşamı boyunca sekiz ameliyat geçirir; bunlardan dördü hayatî tehlike taşır. İlk ameliyatını ABD ordusuna malzeme tedarik ettiği dönemde stres nedeniyle geçirdiği onikiparmak bağırsağı ülseri nedeniyle olur. 35 yaşında tadım ve aşırı iş yükü nedeniyle midesinin dörtte üçünü aldırır; ayrıca rektal ülser ve hepatit gibi hastalıklar geçirir.
“Leone” restoranı Osaka Expo’da 10 milyar yenin üzerinde satış yaparak tüm katılımcılar arasında birinci olur.	“Royal” şirketi Osaka Expo’da 11 milyar yenin üzerinde satış yapar ve katılımcılar arasında en yüksek geliri elde eder.
Kurahara, rakibi Sawa’ya iş birliği önerir; Sawa bu teklifi anında reddeder ve Kurahara öfkeye kapılır.	Egashira, Chino Tasuku’ya iş birliği teklif eder. Görüşme sırasında kesin bir yanıt almaz, ancak daha sonra nazik bir dille yazılmış ret mektubu gönderilir.

Tokyo'ya açılım sürecinde Kurahara ile Sawa, şiddetli bir rekabet sürecine girer.	Egashira, Tokyo'ya açılmadan önce Chino ile temas kurar ve Chino ona leasing gibi teknik konularda yardımcı olur. Ayrıca Chino, daha önce Royal'in merkezî mutfağını da ziyaret etmiştir. Aralarında rekabet olsa da düşmanlık söz konusu değildir.
Kurahara, oğlu Noboru'yu geri döndürmek amacıyla Nepal'e gider; dönüş yolunda trafik kazası geçirerek hayatını kaybeder.	Egashira, 1988 yılında 65 yaşında CEO'luktan ayrılır. Şirketin performansındaki düşüş üzerine 1992'de göreve geri döner. 2005'te zatürreden vefat eder. Oğlu Shigeaki, grup şirketlerinden birinde yönetici olur.

Yukarıdaki tablolarda gösterdiği gibi, “*Restoran Kralının Açlığı*” adlı eserin belirgin bir modelden yola çıkılarak yazıldığı ve eserdeki temel olayların büyük ölçüde gerçeklere dayandığı görülmektedir. Ancak, gerçekte roman kişilerinin tam olarak nasıl düşündüklerini ve nasıl davrandıklarını bilmek mümkün değildir. Bu nedenle eser, yazarın tahminleri ile romanın edebî cazibesini birleştiren bir “kurgu” olarak konumlandırılmıştır. Tablo 20’de görüldüğü üzere, bazı noktalarda roman ile gerçek arasındaki farklılıklar açıkça ortaya konmuştur, ancak bu farkların hangi ölçüde olduğu, yalnızca model alınan kişinin kendisi tarafından bilinebilir. Bununla birlikte, bir kişi kendi otobiyografisini yazmış olsa dahi, genellikle olayları kendi lehine betimlemesi yaygındır. Dolayısıyla, bir metin kurgusal olmasa bile, tamamen gerçekleri yansıttığını kesin olarak söylemek mümkün değildir. Buna karşılık, modeli derinlemesine anlamış bir

üçüncü şahıs tarafından kaleme alınan “kurgu” niteliğindeki bir ekonomi romanı, kimi zaman olguları çok daha soğukkanlı ve analitik biçimde ele alabilir. Nitekim “*Restoran Kralının Açlığı*” romanının modeli olan Masakazu Egashira, eserdeki başkahraman tasvirinden hoşnutsuzluğunu dile getirmiştir.⁸⁵ Ancak daha sonra Saburō Shiroyama, Egashira Masakazu ve Tadashi Yokokawa ile söyleşiler yapmış,⁸⁶ aralarında iyi ilişkiler kurulmuştur. Bu durum, Shiroyama’nın romanı kaleme almadan önce ayrıntılı bir ön araştırma yürütmüş ve eserde yer alan modelin ideallerini ile işletme felsefesini derinlemesine kavradıktan sonra betimlemelere yer vermiş olmasından kaynaklanır. Bu nedenle, eserin büyük bir sorun yaratmadan karşılıklı güven ilişkisi içinde kabul gördüğünü söyleyebiliriz.

⁸⁵ Egashira, (1999). *Watashi no Rirekisho (Benim Yaşam Özgeçmişim)*. Tokyo: Nihon Keizai Shimbunsha. Egashira, *Restoran Kralının Açlığı (Gaishoku-ō no Ue)* romanındaki kendisini model alan karakterin tasvirinden duyduğu memnuniyetsizliği şu sözlerle dile getirmektedir: “Haftalık *Gendai* dergisinde tefrika başladığında ilk iki bölümü okudum ama sonra bıraktım. Üniversite bitirme tezini yırtma sahnesi gibi, gerçeklere yakın kısımlar az değildi. Ancak başkahraman Kurahara’nın kişiliği aşırı uçlarda resmedilmişti; özellikle onun ‘ben dünyanın merkezindeyim’ sözleri beni rahatsız etti. Bu şekilde yazılırsa çalışanlarım bile buna inanabilir ve ‘karşılıklı saygı temelinde dünya döner’ şeklindeki düşüncem yanlış anlaşılır. Bu nedenle, o dönemde planlama dairesi müdürü ve sekreterim olan Kitaguchi Makoto, Shiroyama’yı ziyaret edip ‘gerçeklerle çelişen şeyler yazılması bizi zor durumda bırakır’ dedi. Shiroyama ise, ‘Bu bir roman, bir “büyük gerçek” değildir; lütfen fazla önemsemeyin,’ diye yanıtlamış. Daha sonra, imzalı kitabımı elinde tutarak Fukuoka’ya geldiğinde de yalnızca gülümseyip ‘Bu bir romandır’ demekle yetindi. O kitap hâlâ kütüphanemde durur; hâlâ açmış değilim.”

⁸⁶ Egashira Masakazu ile yapılan söyleşi, Saburō Shiroyama’nın *Gozen Hachiji no Otokotachi: Toppu ga Kataru Tsuyoi Kigyō no Himitsu (Sabah Sekizin Adamları: Liderlerin Anlattığı Güçlü Şirketlerin Sırları)* adlı eserinde yer almaktadır. Tokyo: Kōbunsha, 1988.

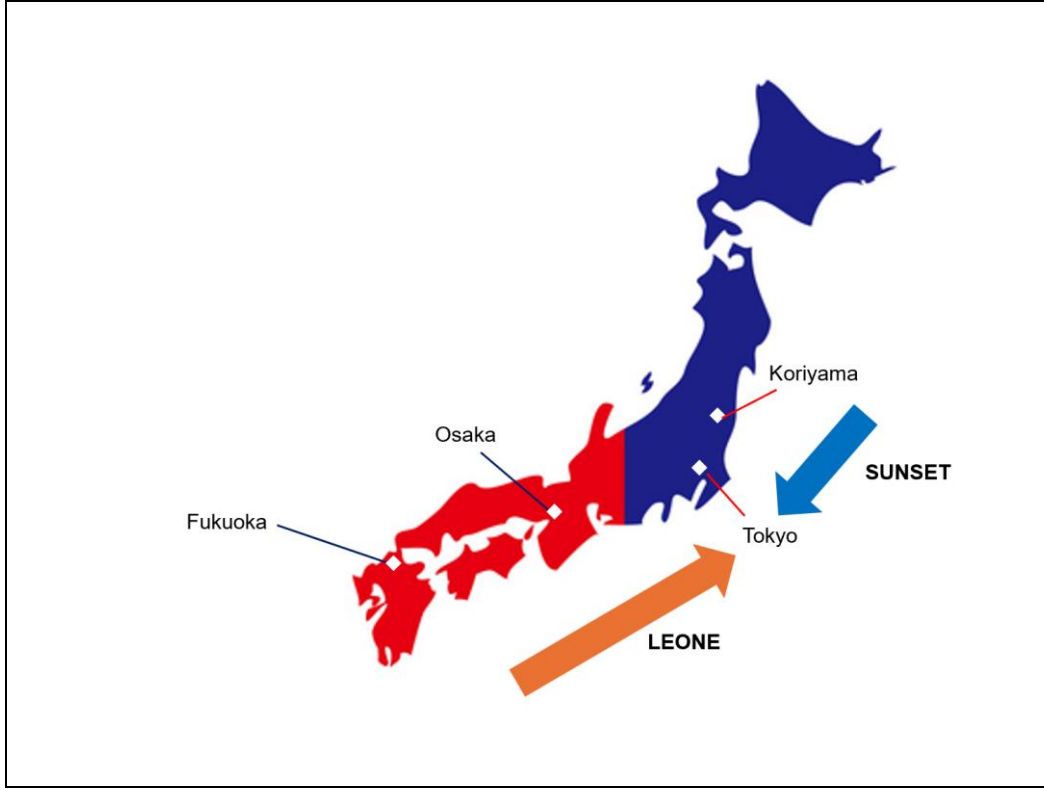
3.4.2.1.2. Mekân

Restoran Kralının Açlığı romanında, başkahraman Reiichi Kuwahara ile rakibi Osamu Sawa arasındaki karşıtlık güçlü biçimde vurgulanmıştır. Bu karşıtlık, her iki karakterin işletme yönetimine ilişkin farklı yaklaşımlarını da görünür kılmıştır. Bu durum, mekânın betimlenişinde de açık bir biçimde kendini göstermektedir. Örneğin, hikâyenin önemli dönüm noktalarından biri, Batı Japonya'yı kurumsal faaliyetlerinin temeli olarak belirleyen Reiichi Kuwahara'nın yönettiği *Leone* firmasının, Doğu Japonya'yı—özellikle başkent bölgesini—merkez alarak işlerini yürüten Osamu Sawa'nın *Sunset* şirketine meydan okuduğu sahnedir. Her iki tarafın da daha elverişli koşulları elde edebilmek için uygun yerlerde şube açma mücadelesi, aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere, adeta Sengoku dönemindeki toprak savaşlarını anımsatmaktadır. Bu durum, romanın genelinde şirket faaliyetlerinin bir tür “ekonomik savaş” olarak kurgulandığını sembolik biçimde ortaya koymaktadır. Bunun dışında, iki taraf arasındaki mekânsal karşıtlık, romanın çeşitli bölümlerinde de farklı biçimlerde dile getirilmiştir. Bu karşıtlık her iki karakterin yönetim tarzı, değer anlayışı ve iş felsefesine de yansımaktadır. Böylece mekân, yalnızca fiziksel bir arka plan olarak kalmayıp aynı zamanda karakterlerin ideolojik dünyalarını ve ekonomik rekabetin toplumsal boyutunu görünür kılan sembolik bir unsur hâline gelmiştir.

Tablo 21: Restoran Kralının Açılışı Romanı Mekânsal Karşıtlık: Reiichi Kuwahara (Leone) ve Osamu Sawa (Sunset)

Kategori	Reiichi Kuwahara (Leone)	Osamu Sawa (Sunset)
Doğum Yeri	Fukuoka Eyaleti, Kitakyushu Şehri — kömür madenciliğiyle gelişmiş zengin bir sanayi kenti	Fukushima Eyaleti, Kōriyama Şehri — dağlarla çevrili, yoksul bir tarım köyü
Etkilendiği Yer	ABD Kara Kuvvetleri Üssü (Fukuoka) — Savaş sonrası dönemde Amerikan sistemini ve kültürünü erken dönemde benimser	Çin'in Mançurya bölgesi (Kuzeydoğu Çin) — Savaş sırasında bir süre buraya yerleşir, sade ama geniş topraklar arasında yaşam sürer
İlk Şube	Fukuoka kent merkezinde açılır	Tokyo banliyösünde, ulusal karayolu üzerinde açılır
Mağaza Genişlemesi	Fukuoka'dan başlayarak Batı Japonya merkezli olarak yayılır	Tokyo çevresine yoğunlaşarak Doğu Japonya'da gelişir

Şekil 7: Restoran Kralının Açlığı, “Leone” ve “Sunset” Şirketlerinin Coğrafi Dağılımı

Ayrıca, her zaman “en iyiyi hedefleyen” başkahraman Kurahara ile sadelik ve tutumluluğu ilke edinen Sawa, var oldukları “mekânlar” bakımından tamamen farklı dünyalarda yer alırlar. Örneğin, Kurahara’nın kaldığı yer Japonya’nın devlet konuklarının ağırlandığı Imperial Hotel’dir; uçak, şirket aracı ya da helikopter kullanır, tatillerde golf oynar, bedenine zarar verse bile ünlü restoranlarda yemek yer. Öte yandan Sawa için bu tür lüksü çağrıştıran hiçbir betimleme yoktur; onun, tren ve yürüyerek mütevazı genel merkeze gidip geldiği anlatılır.

Her iki karakter de kendi yönetim felsefelerine göre hareket ettikleri için bu farklar ortaya çıkmıştır. Ancak eserde hangisinin doğru ya da yanlış olduğu yönünde herhangi bir eleştiri yer almaz. Güçlü bir öz iradeye ve kişiliğe sahip iki yönetici, Japonya’nın başkent bölgesini sahne alarak bir mücadeleye girer ve bu mücadele, eserde bir sonuca ulaşmadan sona erer. Saburō Shiroyama, bir yöneticinin nasıl olması gerektiğine dair

doğru bir cevap sunmaz; bunun yerine bir tartişma konusu ortaya koyar. Byolece okuyucu, model alınan her iki şirketin durumu göz önünde bulundurularak daha iyi bir yönetim ve iyi bir yönetici nedir sorusunu düşünme firsatı elde eder.

A) Simgesel Coğrafyalar ve Tarihsel Yansımalar

Oluşumsal yapısalcılık kuramı çerçevesinde mekn, yalnızca olayların geçtiği fiziksel bir zemin değil; bireylerin dünya görüşlerini, toplumsal konumlarını ve ideolojik tutumlarını yansıtan yapısal bir göstergedir. Mekn, anlatının “anlamly yapısy” içinde, karakterlerin bilinç düzeylerini ve sınıfsal aidiyetlerini görünür kılan bir temsil alanı oluşturur.

Sabur Shiroyama’nın *Restoran Kralının Açlığı* romanında da meknlar, yalnızca olay örgüsünü taşıyan fonlar değil; girişimcilik anlayışı, sosyo-ekonomik ideoloji ve kurumsal vizyonun temsili hline gelmektedir. Bu meknlar, bireylerin yaşam alanlarını olduğu kadar, toplumun kapitalist dönüşüm sürecindeki sınıfsal ve kültürel kırılmaları da yansıtır.

1. Fukuoka – Amerikan Etkisi ve Kapitalist Başlangıç Noktası

Reiichi Kurahara’nın iş yaşamına adım attığı Fukuoka, savaş sonrası dönemde Amerikan üslerinin etkisiyle Batı tarzı tüketim kültürünün en erken yayıldığı bölgelerden biridir. Bu kent, yalnızca fiziksel bir yer değil, aynı zamanda Amerikan yaşam tarzı ve serbest piyasa ideolojisinin Japon toplumuna aktarıldığı sembolik bir alandır. Dolayısıyla Fukuoka, Kurahara’nın dünya görüşünün biçimlendiği tarihsel-toplumsal uzam olarak, romanın anlamly yapısının başlangıç noktasıdır.

2. Tokyo – Kurumsal Savaşın Merkezi

Tokyo, romanın ekonomik ve kültürel eksenini oluşturan mekândır. “Leone” ile “Sunset” arasındaki rekabetin yoğunlaştığı bu alan, iktidar, görünürlük ve stratejik güç sembolüdür. Bu açıdan Tokyo, yalnızca ekonomik bir merkez değil, aynı zamanda bireysel hırs ile toplumsal yapı arasındaki çatışmanın mekânsal temsiline dönüşür.

3. İmparatorluk Oteli ve Golf Sahaları – Kurumsal Elitizmin Alanı

Kurahara'nın konakladığı İmparatorluk Oteli, savaş sonrası Japon burjuvazisinin simgesidir. Lüks tüketim, itibar ve “birinci sınıf olma” arzusu burada somutlaşır. Benzer şekilde golf sahaları da Batı tarzı iş kültürünün göstergeleridir.

4. Sunset Merkez Ofisi – Mütevazı Taban, Ahlaki Üstünlük

Sawa'nın Tokyo dışındaki sade ofisi, öz disiplin, tasarruf ve ölçülülük gibi Japon geleneksel değerlerini temsil eder. Sawa'nın her gün yürüyerek işe gitmesi, lüksten uzak yaşamı ve kurum içi tevazu ilkesi, Batı tarzı aşırı tüketim kültürüne karşı bir etik alternatif oluşturur. Böylece mekân, yalnızca maddi bir çevre değil, karakterlerin ideolojik karşıtlıklarını somutlaştıran bir alan hâline gelir.

5. 1970 Osaka Expo Alanı – Modernleşmenin Ulusal Sembolü

1970 Osaka Dünya Fuarı sahnesi, Japonya'nın modernleşme ideolojisinin mekânsal doruk noktasıdır. Leone'nin burada Amerikan fast-food modelini Japonya'ya taşımaya çalışması, ulusal girişimcilik ile küresel kapitalizm arasındaki gerilimli ilişkiyi temsil eder. Bu alan, bireysel başarı ile toplumsal ilerleme arasındaki bağı simgeleştirir; dolayısıyla romanın tarihsel-toplumsal bilincini görünür kılar.

Saburō Shiroyama'nın *Restoran Kralının Açlığı* romanında mekân, yalnızca olayların geçtiği bir çevre unsuru değil; karakterlerin ideolojik yönelimlerini, sınıfsal aidiyetlerini ve dünya görüşlerini belirleyen simgesel bir alan olarak işlev görür. Goldmann'ın oluşumsal yapısalcı yöntemiyle okunduğunda, romandaki her mekân, bireysel eylemleri toplumsal bağlamla ilişkilendiren “anlamalı yapı”nın bir parçası hâline gelir.

Fukuoka, Amerikan etkisiyle şekillenen kapitalist bilinç ve tüketim ideolojisinin doğuş mekânıdır; Tokyo, ekonomik rekabetin ve güç mücadelesinin sahnesi olarak kurumsal iktidarın temsiline dönüşür; İmparatorluk Oteli ve golf sahaları, burjuva seçkinliğinin ve gösterişli yaşam tarzının göstergeleridir. Buna karşılık Sawa'nın sade merkez ofisi, ölçülülük ve ahlaki tutarlılığın mekânı olarak kapitalist lükse karşı bir etik denge oluşturur. Osaka Expo alanı ise Japonya'nın modernleşme sürecini ve ulusal bilinçle küresel kapitalizm arasındaki gerilimi simgeler.

Bu karşıtlıklar, romanın yapısında iki farklı dünya görüşünü karşı karşıya getirir: biri Batı etkisindeki bireyci girişimcilik anlayışı, diğeri ise geleneksel değerlere dayalı toplumsal sorumluluk bilincidir. Shiroyama, bu iki ideolojik hattı yargılamadan yan yana getirerek, modern Japon toplumunun ekonomik dönüşümünü diyalektik bir biçimde görünür kılar.

3.4.2.1.3. Zaman

A) Anlatı Zamanı (Olayların Kronolojisi)

Restoran Kralının Açılışı adlı eser, II. Dünya Savaşı'nın bitiminden 1980'li yılların başına kadar uzanan bir zaman dilimini arka planına almakta ve Tablo 19'da gösterildiği üzere Japonya'nın toplumsal koşullarının zaman çizelgesine paralel biçimde kurgulanmıştır. Eserin 1982 yılında yayımlanmış olması, anlatının dönemin en güncel toplumsal ve ekonomik durumlarını da içermesine olanak sağlamıştır.

Japonya, II. Dünya Savaşı'nın etkisiyle 1940'lı yıllarda büyük bir ekonomik darbe almış, ancak sonrasında hızlı bir ekonomik kalkınma sürecine girmiştir. Tablo 20'de gösterildiği gibi, 1970'li yılların ortalarına gelindiğinde ülke, ekonomik büyüklük bakımından Avrupa'nın gelişmiş ülkeleriyle aynı düzeye ulaşmıştır. Ayrıca bu dönem, Japonya açısından ileri düzeyde kabul edilen Amerikan yaşam tarzının ve yönetim anlayışının aktif biçimde benimsenip yaygınlaştığı, kültürel dönüşümün hız kazandığı bir süreç olmuştur. Bu tarihsel bağlam içinde eser, insanların yaşamlarının giderek zenginleşmesiyle restoranlarda yemek yeme alışkanlığının yaygınlaşmasını ve nihayetinde yiyecek-içecek sektörünün "dışarıda yemek endüstrisi" olarak bağımsız bir sanayi dalı hâline gelişini betimlemektedir.

Bu dönemde dışarıda yemek endüstrisi açısından özellikle büyük bir dönüm noktası, eserde de geniş biçimde ele alınan 1970 Osaka Dünya Fuarı olmuştur. Asya'da ilk kez düzenlenen bu uluslararası fuar, Japonya'nın II. Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden ayağa kalktığını ve Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra dünyanın ikinci büyük ekonomik gücü hâline geldiğini hem iç hem de dış kamuoyuna gösterme açısından son derece önemli bir fırsat sunmuştur. Ayrıca eserde de betimlendiği üzere, bu fuarda

Amerika Pavyonu’ndaki restoran büyük ilgi görmüş; bunun ardından çeşitli zincir restoranlar ve fast-food işletmeleri ülke genelinde hızla yayılmıştır.

Bu nedenle 1970 yılı, Japonya’da “dışarıda yemek endüstrisinin başlangıç yılı”⁸⁷ olarak anılmaya başlanmıştır. Her ne kadar girişimcilik ve yönetim anlayışları bakımından Kurahara ile Sawa birbirinden tamamen farklı karakterlere sahip olsalar da, her iki karakterin de “dışarıda yemek endüstrisinin” kurumsallaşmasını hedeflemesi ortak bir noktadır. Bu ortak amaç, eserin yalnızca bir rekabet öyküsünden ibaret kalmayıp, toplumsal bir tema taşıyan derinlikli bir anlatı yapısına dönüşmesine katkı sağlamaktadır.

Tablo 22: Japonya’nın Savaş Sonrası Toplumsal Durumu ile Eser Arasındaki İlişki

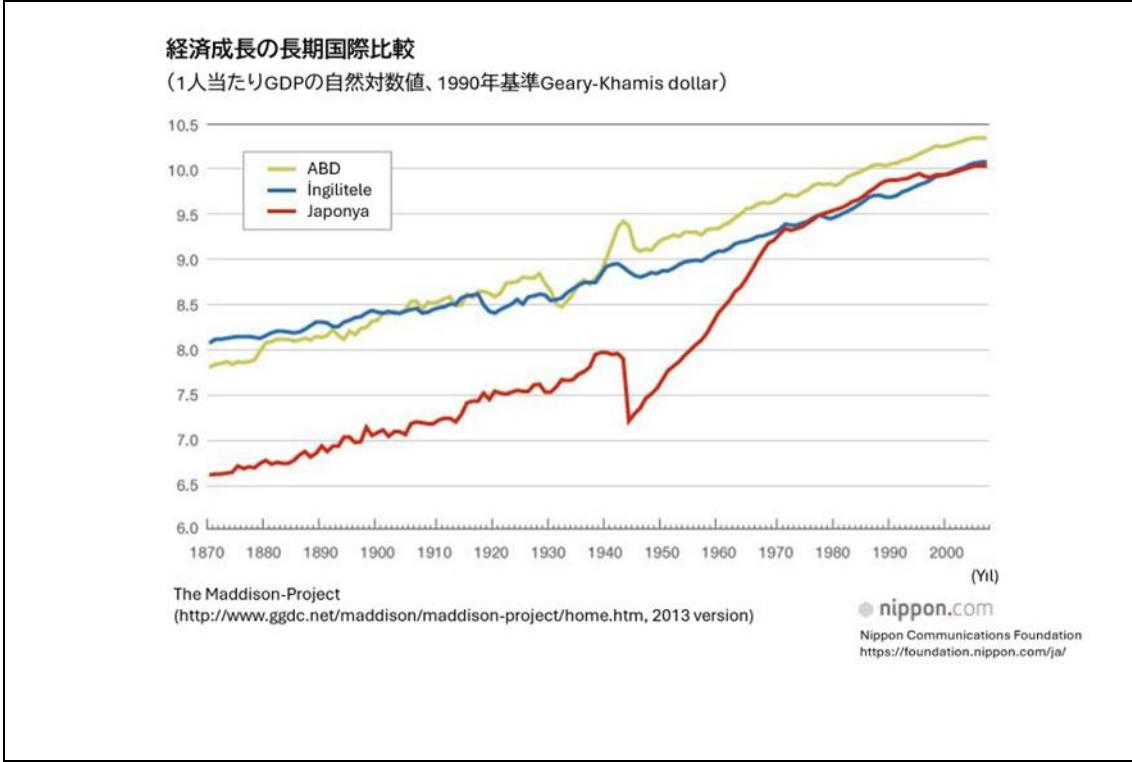
Dönem / Tarih	Olay	Eserdeki Yansıma
1945 Ağustos	II. Dünya Savaşı’nın sona ermesi	Egashira’nın (romanda Kurahara) babası servetini kaybeder.
1948 Temmuz	Yen-Dolar kuru 1 dolar = 50 yenden 270 yene düşer, büyük bir devalüasyon gerçekleşir.	Dolar üzerinden ticaret yapan Egashira (Kurahara), bu durumdan büyük kazanç elde eder.

⁸⁷ 1970 yılında Osaka Dünya Fuarı’ndaki Amerika Pavyonu’nda Kentucky Fried Chicken (KFC) bir şube açarak Japonya pazarına girmiş, aynı yıl ülkenin ilk aile restoranı olan “Skylark” faaliyete başlamıştır. Bunu izleyen 1971 yılında ise McDonald’s ve Mister Donut’ın Japonya’daki ilk şubeleri açılmıştır. (Kaynak: Japon Gıda Hizmetleri Derneği resmî web sitesi)

1950 Haziran	Kore Savaşı başlar.	Egashira (Kurahara), Kore'ye sevk edilen Amerikan askerlerini üslerde bizzat görür.
1951 Ekim	Japan Airlines (JAL) uçuşlara başlar.	Egashira (Kurahara), uçak içi yemek servisi ve Fukuoka Havalimanı'nda kafe işletmeciliğine başlar.
1956 Temmuz	Japon hükümeti, resmî ekonomik raporda II. Dünya Savaşı sonrası ekonomik toparlanmanın tamamlandığını ilan eder.	—
1964 Ekim	Tokyo Olimpiyatları düzenlenir.	—
1968	Japonya, Gayri Safi Millî Hasıla (GNP) bakımından dünyada 2. sıraya yükselir.	—
1970 Mart Eylül	Osaka'da Japonya Dünya Fuarı (Expo '70) düzenlenir. "Dışarıda yemek endüstrisinin başlangıç yılı"	"Royal" (romanda <i>Leone</i>) firması, Amerika Pavyonu'nda kafeterya gibi işletmeler açar.
1973 Ekim	Birinci Petrol Krizi meydana gelir; Japonya'nın yüksek	—

	ekonomik büyüme dönemi sona erer.	
--	--------------------------------------	--

Şekil 8: Uzun Dönem Uluslararası Ekonomik Büyüme Karşılaştırması

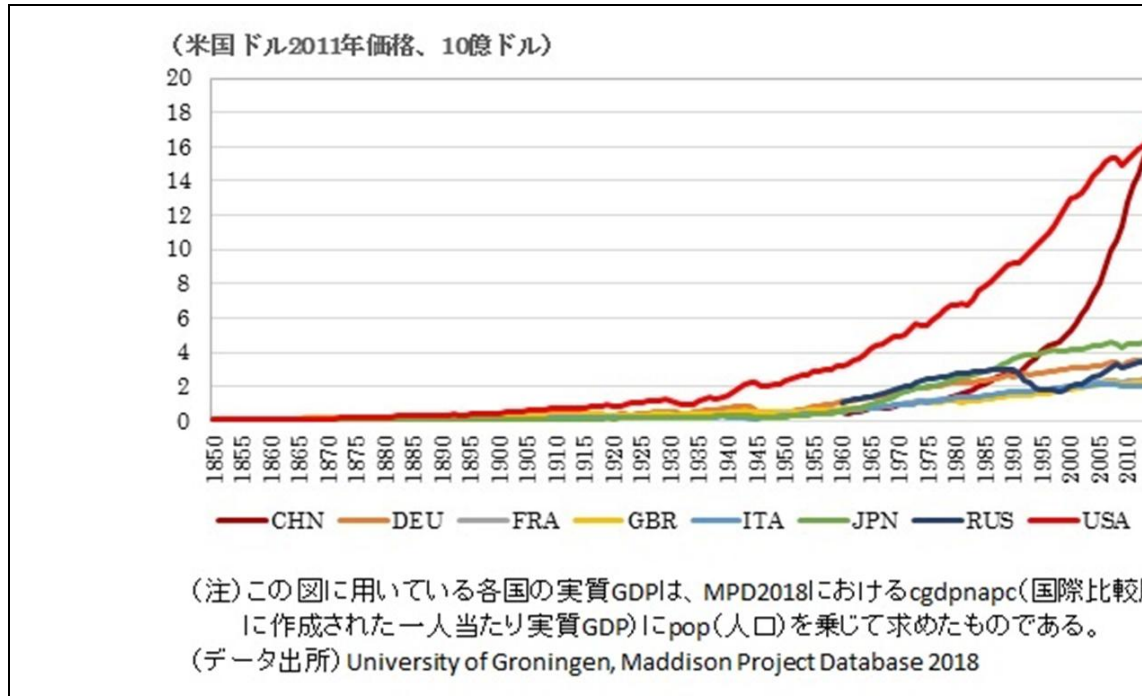
II. Dünya Savaşı sonrası büyük bir yıkım yaşayan Japonya, kısa sürede dikkat çekici bir ekonomik başarı elde etmiştir. 1945'te sanayi tesisleri ve üretim zarar görmüş, ülke ekonomik çöküşe yaklaşmıştı. Ancak devlet politikaları ve halkın kolektif çabası sayesinde Japonya hızlı bir kalkınma sürecine girmiştir.

1950'li ve 60'lı yıllarda Japonya yılda ortalama %10 büyüme göstermiştir. Özellikle sanayi, otomotiv, gemi yapımı, elektronik ve tekstil sektörlerinde büyük ilerleme kaydedilmiştir. Kore Savaşı sırasında Amerikan askerî talepleri Japon sanayisini canlandırmıştır.

1970'teki Osaka Dünya Fuarı, Japonya'nın ekonomik ve teknolojik başarısını dünyaya göstermiştir. Bu dönemde Amerikan üretim modelleri benimsenmiş, verimlilik ve kalite artmıştır.

1980'lerin ortasında Japonya, ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olmuştur. Elektronik, otomotiv ve robotikte dünya lideri hâline gelmiş, Toyota, Sony, Honda gibi markalar küresel başarı kazanmıştır.

Şekil 9: Uzun Dönem Uluslararası Ekonomik Büyüme Karşılaştırması ve Japonya'nın GSYİH Seviyesinin Değişimi (2011 yılı ABD doları fiyatıyla 1 milyar dolar)

B) Tarihsel Zaman (Romanın Yazıldığı Dönem)

Restoran Kralının Açlığı romanı 1982 yılında yayımlanmıştır. Bu dönem, Japonya'nın savaş sonrası ekonomik mucizesinin doruk noktasına ulaştığı, aynı zamanda yüksek büyüme döneminin sona erdiği bir geçiş evresine karşılık gelir. 1970'lerde dışarıda yemek endüstrisinin hızlı biçimde kurumsallaşması, zincir restoranların ülke

genelinde yayılması ve tüketim alışkanlıklarının köklü biçimde değişmesi, romanın arka planını oluşturan gerçek toplumsal dönüşümlerdir.

Eser, bu tarihsel bağlamda Japonya'nın ekonomik refah döneminde bireysel hırs, toplumsal değerler ve ahlaki sorumluluk arasındaki çatışmayı da görünür kılar. Romanın yayımlandığı 1982 yılı, Japon toplumunun tüketime dayalı yeni yaşam biçimini sorgulamaya başladığı, “başarı” kavramının ahlaki boyutlarının tartışıldığı bir döneme denk gelir. Bu nedenle anlatı, yalnızca ekonomik gelişimi değil, bu gelişimin insani ve etik bedellerini de tartışmaya açar.

Saburō Shiroyama'nın gözlem gücü ve belgesel nitelikli anlatımı sayesinde eser, dönemin toplumsal gerçekliğini yansıtan bir “ekonomik bilinç romanı” niteliği taşır. Gerçek dünyadaki girişimciler, restoran zincirleri ve tüketim kültürüyle kurduğu yakın ilişki, romana hem belgesel değeri hem de toplumsal eleştiri gücü kazandırmıştır.

1980'lerin Japonya'sında “dışarıda yemek” olgusu, ekonomik büyümenin ve modern yaşamın sembollerinden biri olarak görülürken, *Restoran Kralının Açlığı* bu parlak tablonun ardındaki doyumsuzluk, rekabet ve kimlik bunalımı gibi insani yönleriyle dönemin ruhunu derinlemesine yakalamıştır. Bu yönüyle eser, yalnızca bir dönemin tanıklığı değil, çağını aşan evrensel bir sorgulama metni olarak da değerlendirilmektedir.

C) Zamanın İşlevi: Girişimcilikten Kurumsallaşmaya

Romanın zaman yapısı doğrusal bir ilerleme gösterir ve yaklaşık 1945 sonrası dönemden 1980'lerin ortalarına kadar uzanan geniş bir zaman dilimini kapsar. Bu zaman aralığı, Reiichi Kurahara'nın girişimcilik deneyimi ile birlikte Japonya'da dışarıda yeme kültürünün evrimini, özel sektörün kurumsallaşmasını ve tüketim toplumu olgusunun doğuşunu da içeren çok katmanlı bir yapıya sahiptir.

Kurahara'nın erken dönem faaliyetleri (askerî eğitim, savaş sonrası siyasal-toplumsal çöküş, karaborsa dönemi) bireysel düzlemde hayatta kalma mücadelesi olarak başlar; ancak zamanla bu mücadele, Japon kapitalizminin yeni evresinde bir “restoran imparatorluğuna” dönüşerek kurumsal bir başarı anlatısına evrilir. Böylece anlatı zamanı, birey-toplum-ideoloji üçgeninde bir köprü işlevi görür.

D) Zamanın Toplumsal Temsili: Tüketim Toplumunun Gölgesinde

Romanın zamansal örgüsü, Japonya'nın “istikrarlı büyüme dönemi” (1973–1986) ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu dönem, sanayileşme sürecinin tamamlandığı, kentleşmenin arttığı ve orta sınıfın kitlesel tüketim eğilimlerinin belirginleştiği bir evreyi temsil eder. Kurahara'nın restoran zinciri Leone, dönemin refah toplumu ideolojisinin, bireysel başarı kültürünün ve Amerikalılaştıran yaşam biçiminin somut bir simgesi olarak kurulur.

Her bölüm Kurahara'nın yaşamındaki aşamalarla birlikte Japon toplumunun dönüşümünü yansıtır:

- **1950'ler:** Savaş sonrası geçim mücadelesi ve Amerikan üsleriyle başlayan fırsat ekonomisi. (Kore Savaşı vb.)
- **1960'lar:** İlk büyük genişleme dalgası ve Expo 1970 ile zirveye ulaşan kitlesel tüketim.
- **1970'ler:** Kurumsallaşma, bürokratikleşme ve rekabetin şiddetlenmesi.
- **1980'ler:** Girişimci figürün yalnızlaşması, değerlerin aşınması ve bireysel-tarihsel çözülme.

Bu dönemsel yapı, bireysel zamanla kolektif tarih arasındaki ideolojik bağı açığa çıkarır. Shiroyama, Japon tüketim toplumunun yükselişini karakterlerin yaşadığı

dramatik dönüşümler aracılığıyla işler. Romanın yayımlandığı tarih olan 1982 ile anlatının son bulduğu tarihsel dönem arasında güçlü bir eşzamanlılık ilişkisi vardır. Japonya, 1980’li yıllarda hem ekonomik refah hem de toplumsal değerlerin aşınması açısından bir eşikte dururken, Kurahara da yaşamının son evresine gelmiştir. Oğlunun başarıya değil sadeliğe yönelmesi Japon toplumunun kuşaklar arası değer çatışmasının temsiline dönüşür. Kurahara’nın yaşadığı çelişkiler Japon toplumunun geçirdiği değer dönüşümünün bir alegorisi olarak okunabilir.

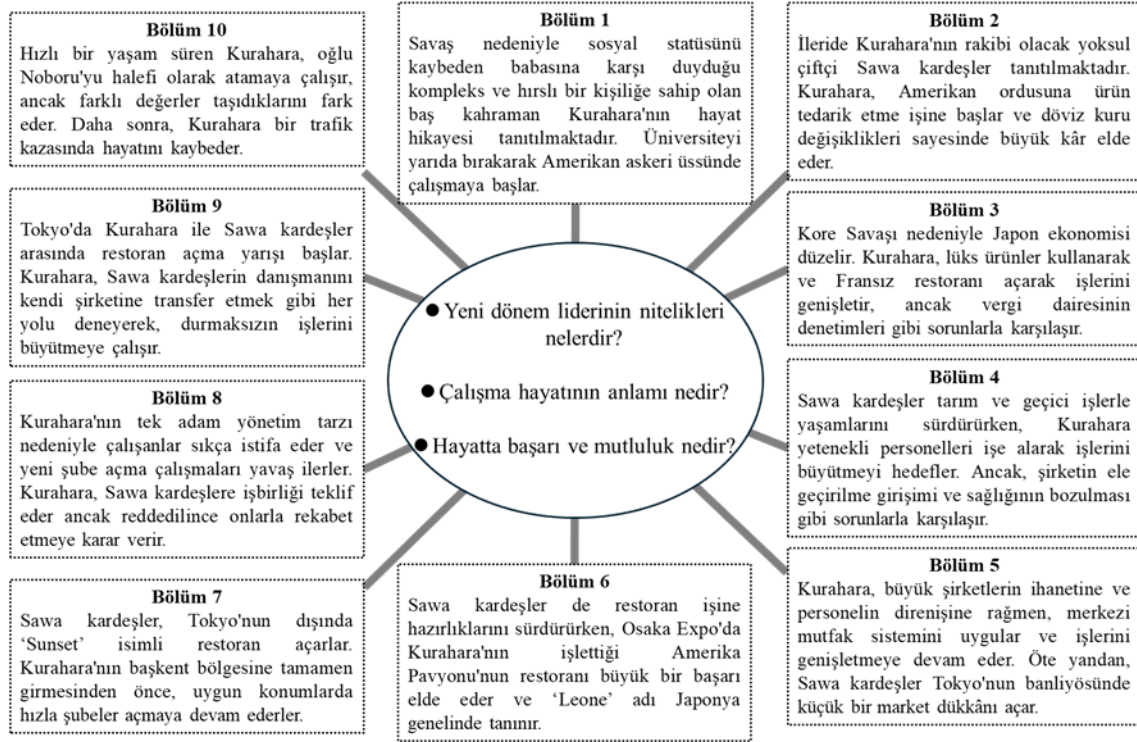
3.4.2.1.4. Olay Örgüsü

A) Restoran Krallığının Açlığı Romanında Anlatı Yapısı ve Anlamlı Süreç

Saburō Shiroyama’nın 1982 yılında yayımlanan *Restoran Kralının Açlığı* romanı, Japonya’nın II. Dünya Savaşı sonrasında hızla büyüyen ekonomisinin birey üzerindeki etkilerini konu alır. Anlatı, yalnızca bir girişimcinin başarısızlık öyküsü değil; tüketim kültürünün yükselişiyle birlikte değişen toplumsal değerlerin eleştirisidir.

Reiichi Kurahara’nın girişimcilik mücadelesi, bireysel hırs ile toplumsal sorumluluk arasındaki çelişkiyi temsil eder. Böylece bireyin eylemleri, Japonya’nın savaş sonrası ekonomik yapısındaki ideolojik dönüşümü görünür kılar.

Şekil 10: *Restoran Krallığının Açlığı* Romanı'nın İçerik Yapısı Analizi

Restoran Krallığının Açlığı adlı romanının olay örgüsü, Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalılık kuramı çerçevesinde, özellikle “anamlı yapı” kavramı temel alınarak dört ana döneme ayrılmış şekilde sunulmuştur. Her dönem, birey (Reiichi Kurahara) ile tarihsel-toplumsal yapı (savaş sonrası Japon kapitalizmi, dışarıda yemek sektörü ve kurumsallaşma süreci) arasındaki çatışmalı ilişkiyi ve bu çatışmanın ideolojik biçimlenişini göz önünde bulundurarak yapılandırılmıştır:

B) *Restoran Krallığının Açlığı* Romanında Olay Örgüsü ve Anamlı Yapı İlişkisi

Restoran Krallığının Açlığı, birey ile tarihsel-toplumsal yapı (Japon dışarıda yemek sektörü ve ekonomik düzen) arasındaki çatışmalı etkileşim üzerinden anlamlı bir yapı oluşturur. Bu bağlamda romanın olay örgüsü, söz konusu yapısal ve ideolojik dönüşümü ortaya koyacak biçimde dört evreye ayrılmıştır.

1. Girişimci Bilincin Uyanışı ve Yeni Dünya Görüşünün Oluşumu (1945–1955)

“Anlamli yapının çekirdeği”: Yeniden inşa ve bireysel vizyonun filizlenmesi

Savaş sonrası Japonya'da yaşanan toplumsal ve ekonomik çöküş bireylerin değer yargılarını ve yaşam biçimlerini yeniden tanımladıkları bir dönemin başlangıcını oluşturur. Bu dönemde Reiichi Kurahara, ailesinin savaşla birlikte yitirdiği toplumsal konumun ardından bireysel bir yön arayışına yönelir. Kyūshū'daki Amerikan Hava Kuvvetleri üssünde aşçı yamağı olarak çalışmaya başlaması onun savaş sonrası koşullara uyum sağlama ve yeni bir bilinç biçimi geliştirme sürecinin ilk aşamasını teşkil eder. Kurahara'nın burada tanık olduğu Amerikan askerlerinin yaşam tarzı ile yemek kültürüne bağlı tüketim alışkanlıkları onda farklı bir dünya görüşünün oluşmasına zemin hazırlar. Amerikan tipi dışarıda yemek kültürü, onun düşünsel dünyasında hem ekonomik bir girişim alanı hem de savaş sonrası Japon toplumunda modernleşme ve yeniden yapılanma sürecinin somut bir göstergesi olarak yer bulur.

2. Kurumsallaşma ve Kolektif Bilincin Arayışı (1956–1969)

“Yapının genişletilmesi”: İlk başarılar, örgütlenme ve dünya görüşünün ete kemiğe bürünmesi

Bu dönemde Reiichi Kurahara, ilk restoranlarını açarak kısa sürede işletmesini bir zincire dönüştürür. Bu büyüme, bireysel bir girişimden çok, onun ideolojik vizyonunun toplumsal düzlemde karşılık bulma çabasıdır. Kurumsallaşma süreci, Kurahara'nın dünya görüşünün yalnızca kişisel iradeye mi yoksa ortak bir bilince mi dayanacağını sınar.

Kurahara'nın çevresinde yer alan yöneticiler, çalışanlar ve eşi Akiko, bu anlamli yapının sürekliliğini sağlamak için çaba gösterir. Ancak aynı dönemde Sawa kardeşler ile

arasındaki fark belirginleşir: Kurahara “birinci sınıf” olma arzusuyla lüks ve gösterişli bir vizyonu temsil ederken, Sawa kardeşler sade, tutumlu ve yerli değerlere bağlı bir çizgiyi sürdürür. Böylece romanın bu evresi, bireyin kurumsal vizyon aracılığıyla toplumsal yapıya meydan okuduğu ve kendi dünya görüşünü dış dünyaya kabul ettirmeye çalıştığı aşamayı oluşturur.

3. İdeolojik Gerilimin Tırmanışı ve Anlamlı Yapının Kırılması (1970–1978)

“Yapısal çatışma ve krizin derinleşmesi”: Modernleşme – geleneksellik, vizyon – pragmatizm karşıtlıkları

1970 Osaka Expo’su, Japon dışarıda yemek sektörünün dönüm noktası olur. Bu dönemde Reiichi Kurahara ve Sawa kardeşler arasındaki rekabet açık biçimde görünür hâle gelir. Kurahara, Amerikan tarzı zincirleşmiş restoran modelini benimseyerek büyük sermaye yatırımları ve gösterişli açılışlarla büyürken, Sawa kardeşler yerel değerlere ve sadelik ilkesine dayalı istikrarlı bir çizgiyi sürdürür.

Kurahara, *Leone* markasını ulusal düzeyde yaygınlaştırmak için etik sınırları zorlamaya başlar; rakip şirketlerden danışman transfer eder, beyin avcılığı gibi yöntemlerle kendi sistemini güçlendirmeye çalışır. Ancak bu stratejiler, onun kurduğu ideolojik bütünlüğü zedeler. Başarı sürse de inanç çözülmekte, anlamlı yapı çatlama başlanmaktadır. Böylece romanın bu evresi, bireysel vizyonun sistemleşme sürecinde kendi ahlaki temellerini aşındırdığı bir döneme işaret eder.

4. Kuşaklar Arası Kopuş ve Anlamlı Yapının Zayıflaması (1979–1982)

“Diyalektik kapanış”: Yeni kuşağın dünya görüşü ile tarihsel vizyonun uyuşmazlığı

Romanın son evresinde Reichi Kurahara'nın oğlu Noboru'nun sahneye çıkışı, kuşaklar arasındaki değer farkını belirginleştirir. Noboru, babasının benimsediği rekabet ve başarı merkezli yaşam anlayışını reddederek sade, dengeli ve doğaya yakın bir yaşamı tercih eder. Bu tutum, ekonomik büyüme ideolojisinin birey üzerindeki etkisine sessiz bir itiraz niteliğindedir.

Kurahara, oğlunu kendi sisteminin halefi olarak görmek ister; ancak bu ideolojik aktarım gerçekleşmez. Noboru'nun değerleri, babasının temsil ettiği dünya görüşüyle örtüşmez. Kurahara'nın Nepal dönüşü sırasında geçirdiği trafik kazasında yaşamını yitirmesi, bireysel bir son olmanın ötesinde romanın “anlamli yapısının zayıfladığı ve tarihsel sürekliliğin kesintiye uğradığı” bir kapanışa işaret eder.

3.4.2.2. Açıklama Aşaması

3.4.2.2.1. Tarihsel Arka Plan: Yüksek Hızlı Ekonomik Büyüme Döneminin Son Evresi ve Dışarıda Yemek Endüstrisinin Doğuşu

Restoran Kralının Açlığı (1982), Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma sürecinden yüksek hızlı ekonomik büyüme döneminin (1955–1973) son evresine ve istikrarlı büyüme döneminin başlangıcına uzanan bir zaman dilimini konu alır. Roman, bu tarihsel süreçte ortaya çıkan yeni bir toplumsal olgunun dışarıda yemek endüstrisinin edebî temsiline odaklanır. Savaş sonrası yıllarda Amerikan askerî üsleri aracılığıyla Japon toplumuna giren bu yeni tüketim şekli 1970 Osaka Expo'su ile birlikte kitleselleşmiş ve kurumsal bir sektör haline gelmiştir.

Bu tarihsel arka plan içinde Reiichi Kurahara'nın Fukuoka'daki Amerikan üssünde başlayan kariyeri, bireysel girişimciliğin ötesinde Amerikan tüketim kültürünün Japon girişimcilik anlayışıyla kesiştiği bir dönüm noktasını temsil eder. Buna karşılık Osamu Sawa, kırsal kökeni tasarruf ilkesine dayalı işletme anlayışı ve yerel değerlere bağlılığıyla farklı bir ekonomik ve etik kalkınma modeli geliştirir.

3.4.2.2.2. Toplumsal Gerilim: Girişimcilik İdeali ile Kurumsal Aklın Karşılaşması

Lucien Goldmann'ın “kolektif bilinç” (Goldmann, 2005:28) kavramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, romanda iki farklı toplumsal bilinç biçimi karşı karşıya gelir: Reiichi Kurahara'nın temsil ettiği bireysel hırs ve karizmatik liderliğe dayalı “öncü girişimci bilinci” ile Sawa kardeşlerin temsil ettiği planlı büyüme ve ekip çalışmasına dayalı “kurumsal bilinç.”

Bu iki model arasındaki rekabet, bireysel başarıya dayalı girişimcilik ideali ile örgütsel sürekliliği esas alan kurumsal aklın karşıtlığını açığa çıkarır. Kurahara'nın her ayrıntıyı kontrol eden, riskli ve gösterişli yönetim tarzı kısa vadede parlak sonuçlar doğursa da uzun vadede hem kişisel hem de örgütsel düzeyde yıpratıcı etkiler yaratır. Buna karşılık Sawa kardeşlerin sade, planlı ve istikrarlı yaklaşımı hızlı bir yayılma sağlar; ancak duygusal bağlılık ve vizyon derinliği açısından sınırlı bir yapı sunar.

Roman bu karşıtlığı, savaş sonrası Japonya'da gelişen yeni orta sınıfın tüketim alışkanlıkları ile girişimcilik değerleri arasındaki gerilimin bir yansıması olarak sunar.

3.4.2.2.3. İdeolojik Gerilim: Amerikan Tüketim Kültürü ve Japon İş Ahlakı Arasındaki Diyalektik

Romanın ideolojik çatışma düzlemi, yalnızca iki girişimci arasındaki rekabetle sınırlı değildir; aynı zamanda Japonya'nın ekonomik modernleşme sürecinde dış etkilerle yerel değerler arasındaki uyum/uyumsuzluk sorununu da yansıtır.

Kurahara'nın iş modelinde Amerikan fast-food zinciri Howard Johnson'dan esinlenen hızlı servis ve standart kalite anlayışı, küresel kapitalizmin simgesel kodlarını Japon pazarına taşır. Buna karşın Sawa, yerel pazara uyarlanmış, maliyet kontrollü ve topluluk temelli bir işletme modeli geliştirir.

Bu çatışma, Goldman'nın "olası bilinç" kavramıyla okunabilir: her iki taraf da aynı tarihsel momentte, aynı ekonomik fırsat alanında faaliyet gösterir; ancak dünya görüşleri, ekonomik büyümenin anlamına ve iş dünyasında ahlakın rolüne dair farklı ideolojik temellere sahiptir. Kurahara'nın ölümü ve Noboru'nun babasının mirasını reddedişi, bu ideolojik çatışmanın çözülmeden kaldığını gösterir.

3.4.2.2.4. Anlamli Yapının Toplumsal İşlevi: Kapitalist Başarı Anlatısının Sorgulanması

Romanın sonunda Kurahara'nın hayatını kaybetmesi ve oğlunun babasının işini devralmayı reddetmesi, yalnızca kişisel bir acı hikayesi olarak okunmaz. Geleneksel yapının tarihsel sürekliliğinin kesintiye uğraması anlamına gelir. Hızlı büyüme döneminde şekillenen rekabetçi girişimcilik anlayışı 1980'lerde yerini bireysel özgürlük, sade yaşam ve tüketim eleştirisine bıraktı.

Shiroyama, kuşaklar arası bu kopuşu dramatik bir yenilgi olarak değil, değişen toplumsal bilinç biçimlerinin doğal sonucu olarak resmeder. Böylece Restoran Kralının

Açlığı, sadece bir rekabet hikayesi değil; aynı zamanda modern Japon kapitalizminin dönüşüm sürecini, fikri mirasın aktarımını ve değişen değer yargılarının yarattığı yeni toplumsal gerçeği sorgulayan derin bir eser haline gelir.

3.4.3. Değerlendirme

Anlama ve açıklama aşamalarında yapılan çözümlemede görüldüğü üzere *Restoran Kralının Açlığı* eseri, biçimsel olarak kurmaca bir anlatı niteliği taşımakla birlikte gerçekte Japon dışarıda yemek sektörünün öncülerinden Kyōichi Egashira'yı merkeze alan bir karakter etrafında kurgulanmıştır.

Shiroyama, bu romanda Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrasındaki yeniden yapılanma sürecini ve dışarıda yemek sektörünün gelişimini arka plana yerleştirir. Rakip figürler arasındaki karşıtlığı dramatik biçimde vurgulayarak başkahramanın işletmeciliğe bakışını, liderlik tarzını ve ekonomik büyüme döneminde şekillenen yönetim anlayışını ortaya koyar. Ayrıca, romana bazı kurgusal öğeler ekleyerek yalnızca bir biyografik anlatı oluşturmakla kalmaz; yöneticilik etiği ve liderlik biçimi üzerine kendi düşüncelerini de yansıtır ve bu konularda okuyucuya sorgulama alanı açar.

Romanın modeli olan Kyōichi Egashira, Japonya'da "dışarıda yemek kralı" olarak anılan bir girişimcidir. Ülkede ilk kez merkezi mutfak sistemi ve franchise zinciri gibi Amerikan tarzı restoran işletme yöntemlerini uygulayarak yemek sektörünü sanayileşme düzeyine taşımıştır. Ancak Shiroyama, bu büyük başarının ardındaki süreci tek yönlü bir başarı hikâyesi olarak sunmaz; aksine, hem dış çevrede hem de şirket içinde Kurahara'nın (Egashira'yı temsil eden karakter) karşılaştığı çok yönlü engelleri ve çatışmaları ayrıntılı biçimde işler. Bu engellerin üstesinden gelmesini sağlayan unsur, Kurahara'nın "her zaman birinci sınıf olma" arzusuyla tanımlanan güçlü iradesi ve başarıya duyduğu sarsılmaz tutkudur. Bununla birlikte Shiroyama, bu karakterin "tek adam" tipi yönetici

özelliklerini de eleştirel biçimde gösterir. Kurahara'nın çalışanlara karşı sert tutumu ve karar süreçlerindeki baskın tavrı, onun bağımsızlık ve kararlılık yönünü beslerken aynı zamanda otoriterliğe varan bir yöneticilik anlayışına da işaret eder.

Saburō Shiroyama, bu tür “tek adam tipi yöneticilerin” hem güçlü hem de zayıf yönlerini anlayarak, büyüme ivmesini yitirmiş Japon ekonomisinde Kyōichi Egashira gibi bir yöneticinin gerekli olduğuna inanmıştır. Bu nedenle, güçlü kişiliğinde bir yöneticide bulunması gereken cazibeyi görmüş ve bu eserde “Skylark”ın kurucuları olan Yokokawa kardeşler yerine Kyōichi Egashira'yı model alarak yazmayı tercih etmiştir.

Ayrıca eserin sonunda, gelecek nesli temsil eden bir figür olarak Kurahara'nın oğlu Noboru'nun sahneye çıkarılmasıyla, yaşamda başarı ve mutluluğun ne olduğu sorusu da tartışmaya açılmaktadır. Kurahara ve Sawa kardeşleri gibi karakterlerin, II. Dünya Savaşı'nın neden olduğu yoksulluğu doğrudan deneyimlemiş olmaları, onlarda maddi zenginlik ve başarıya karşı güçlü bir özlem yaratmış ve bu da şirket yönetimi ile emeğe dair yaklaşımlarının temel itici gücü olmuştur. Buna karşın, savaş sonrası doğan yeni nesil bu tür deneyimlerden yoksun olduğu için, onların hedeflediği mutluluk anlayışı farklılık göstermekte; dolayısıyla, çalışma hayatına ve yöneticilik anlayışına dair düşüncelerinde de belirgin bir değişim gözlemlenmektedir.

Bu şekilde bakıldığında Saburō Shiroyama, *Restoran Kralının Açlığı* aracılığıyla “yeni bir dönemi şekillendirecek ideal yönetici tipi nasıl olmalıdır?” sorusuna doğrudan bir yanıt vermektense, bu soruyu tartışmaya açar. Kendisinin kişisel olarak ilgi duyduğu Kyōichi Egashira'yı model alarak, onu hem rakibi Sawa hem de oğlu Noboru ile karşılaştırır; böylece bu karakterin güçlü ve zayıf yönlerini dengeli biçimde görünür kılar. Shiroyama, okura kesin bir hüküm sunmak yerine, farklı değer sistemlerinin çatıştığı bu dünyada yönetici kimliğinin anlamını sorgulatmayı amaçlar.

Bu yönüyle eser, Prof. Kenichi Sakai'nin belirttiği üzere başarılı bir ekonomi romanında bulunması gereken üç temel niteliği—*eğlendiricilik, bilgilendiricilik ve dönemsellik*—bir araya getirir. Bununla da kalmayıp, yönetim anlayışının toplumsal yönünü irdeleyen bir “sosyal boyut” ve gerçek işletme yaşamına ışık tutan “uygulama değeri” taşır. Bu çok katmanlı yapı, romanın hem geniş bir okur kitlesinden destek görmesini hem de eleştirmenlerce yüksek bir edebi ve toplumsal değer taşıyan eser olarak değerlendirilmesini sağlamıştır.

Bu çok katmanlı yapı, toplumsal ve ekonomik gerçekliği yansıtırken aynı zamanda oluşumsal yapısalılık açısından anlamlı bir bütün kurar. Romanın yapısal düzeni ile dönemin tarihsel-toplumsal koşulları arasındaki diyalektik bağ, Goldmann'ın “anamlı yapı” kavramını somutlaştırır. Kurahara, Sawa ve Noboru arasındaki çatışma, bireysel bilinçlerin toplumsal yapı karşısında kurduğu gerilimli dengeyi temsil eder. Böylece eser, savaş sonrası Japon toplumunda değişen dünya görüşünün edebi bir ifadesine dönüşür.

SONUÇ

Bu tez çalışması, Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrası ekonomik dönüşümünü ve bu dönüşümün edebî alandaki yansımalarını analiz etmeyi amaçlamış; bu doğrultuda, Japon edebiyatında 1960'lı yıllardan itibaren gelişen ekonomi romanı türü ile bu türün kurucu figürü olarak kabul edilen Saburō Shiroyama'nın üç eseri Made in Japan, Bürokratların Yazı, Restoran Kralının Açlığı, Lucien Goldmann'ın oluşumsal yapısalcılık kuramı temelinde incelenmiştir.

Çalışmada öncelikle ekonomi romanlarının tarihsel ve toplumsal işlevi üzerinde durulmuştur. Ekonomi romanları, yalnızca şirket yapıları ve ekonomik ilişkileri konu edinen kurmaca metinler değil; aynı zamanda Japonya'nın savaş sonrası yeniden inşa sürecine, kurumsallaşma çabalarına, yönetim anlayışlarına ve ahlaki ikilemlerine ışık tutan çok katmanlı anlatılar olarak değerlendirilmiştir. Prof. Kenichi Sakai'nin de belirttiği gibi bu tür, yalnızca ekonomik bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda tarihsel bir bilinç ve toplumsal bir refleksiyon alanı oluşturur.

Bu bağlamda tezin temel kuramsal çerçevesini oluşturan oluşumsal yapısalcılık, edebî yapıt ile tarihsel-toplumsal yapı arasındaki dinamik etkileşimi anlamlandırmak açısından verimli bir yöntem sunmuştur. Goldmann'ın ortaya koyduğu anlamlı yapı, dünya görüşü, olası bilinç, kolektif özne gibi kavramlar, Saburō Shiroyama'nın romanlarında gözlemlenen karakter çatışmalarını, mekânsal düzenlemeleri ve anlatı yapısını çözümlmek için sistemli bir çerçeve sağlamıştır.

Bu doğrultuda:

1. Made in Japan adlı kısa roman, savaş sonrası Japonya'nın uluslararası üretim ve güven krizine karşı verdiği kurumsal ve etik mücadeleyi yansıtır.

Karakterler (Fujishita ve Mase), yalnızca bireysel figürler değil, iki ayrı dünya görüşünün temsilcileri olarak yapılandırılmıştır. Roman, anlamlı bir yapı çerçevesinde, Japon sanayisinin kurumsal meşruiyet arayışını kolektif bilinç düzeyinde işler.

2. Bürokratların Yazı, devlet aygıtı içinde çalışan bürokratların etik sorumluluk, piyasa baskısı ve siyasi müdahaleler karşısında yaşadığı gerilimi merkeze alır. Baş karakter Okumura, “olası bilinç”in taşıyıcısı olarak sistemle uzlaşmayan, ancak etik bütünlüğünü koruyan trajik bir figürdür. Bu yapı, Goldmann’ın “trajik dünya görüşü” kavramıyla örtüşmektedir.
3. Restoran Kralının Açlığı, Japonya’da dışarıda yemek sektörünün doğuşunu ve bu alanda girişimciliğin sınırlarını irdeleyen çok katmanlı bir anlatıdır. Kurahara ve Sawa kardeşler üzerinden kurulan ideolojik karşıtlık, yalnızca bireysel tercihlerin değil, kapitalizmin iki farklı işleyiş tarzının çatışmasını simgeler. Romanın mekânları, anlatının sınıfsal ve ideolojik düzeydeki yapısını kuran simgesel alanlar hâline gelmiştir. Oğul Noboru’nun temsil ettiği yeni kuşak, değişen tarihsel bilinç ve kuşaklar arası değer dönüşümünü anlamlı biçimde görünür kılar.

Bu üç eser birlikte değerlendirildiğinde, Saburō Shiroyama’nın ekonomi romanları aracılığıyla yalnızca Japon iş dünyasını değil, aynı zamanda ahlak, yönetim, birey-toplum ilişkisi ve ideolojik dönüşüm gibi temaları da güçlü biçimde sorguladığı görülmüştür. Goldmann’ın oluşumsal yapısalcı yöntemi, bu eserlerin yalnızca içerik değil, yapısal bütünlük ve tarihsel anlam üretimi açısından da derinlikli biçimde analiz edilmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak, bu çalışma, Japon edebiyatında özgün bir tür olarak gelişen ekonomi romanlarının tarihsel ve toplumsal yönlerini görünür kılmakta; Saburō

Shiroyama'nın eserlerini yalnızca biyografik ya da tematik değil, yapısal ve ideolojik düzeyde incelemeyi mümkün kılmaktadır. Böylece, edebiyat ile toplum arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik sosyolojik kuramların, edebî çözümlerinde nasıl derinleştirici bir işlev gördüğü bir kez daha ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

- **Atalay, İ.** (2007). *Jean-Paul Sartre'in Özgürlük Yolları Adlı Yapıtına Oluşumsal Yapısalcı Bir Yaklaşım* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- **Atalay, İ.** (2016). Yapıt Çözümlemesinde Toplumeleştirici, Yazın Toplumbilimi Yöntemleri ve Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcılığı. *Humanitas*, 4(8), 387–412.
- **Atalay, İ., & Er, A.** (2013). Oluşumsal Yapısalcılık Bağlamında Sorunsal Kahraman Ve Dünya Görüşü Kavramları: Bernard-Marie Koltès'in *Batı Rıhtımı (Quai Ouest)*. *Humanitas*, 1(2), 27–42.
- **Ayame, K.** (2013). *Tokunaga Mitsunobu Cho "Shiroyama Saburō 'Sunaona Senshitachi' Ron"* (Tokunaga Mitsunobu'nun Saburō Shiroyama'nın "Dürüst Savaşçılar" Üzerine Çalışması). *Japanese Literature*, No. 62-1, 84–85. Japanese Literature Association.
- **Aytaç, G.** (2003). *Genel Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Say Yayınları.
- **Azegami, H.** (2009). *Senzenki Keizai Shōsetsu no Sonzai Ni Tsuite: Keishikiteki Teigi Ni Yoru Kōsatsu* (Savaş Öncesi Dönemde Ekonomi Romanlarının Varlığı Üzerine: Biçimsel Bir Tanımla İnceleme). *Annual Report of the Economic Society, Tohoku University, The Keizai Gaku*, No. 77-1, 127–144. The Tohoku Academic Association for Economics.
- **Baykurt, F.** (2007). *Amerikan Sargısı*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- **Ebato, T.** (2010). *Jiko Henkaku O Semarareru Jidai: Shikō no Haba O Hirogeru Atarashii Shiya* (Kendini Dönüştürmeye Zorlanan Çağ: Düşünce Ufuklarını

Genişleten Yeni Bir Bakış Açısı). *Economist*, No. 88-2, 44–45. Mainichi Shinbun Publishing.

- **Göğebakan, T.** (2004). *Tarihsel Roman Üzerine*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- **Goldmann, L.** (1998). *Diyalektik Araştırmalar* (Çev. A. Timuçin & M. Sert). İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- **Goldmann, L.** (2005). *Roman Sosyolojisi* (Çev. A. Erkay). Ankara: Birleşik Yayınevi.
- **Güvenç, A. Ö.** (2009). *Yaşar Kemal'in "Önce Memed" Romanı Üzerine Oluşumsal Yapısalcı Bir İnceleme* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- **Hirayama, K.** (2013). *Keizai Shōsetsu no Susume* (Ekonomi Romanı Önerisi). *Econo Forum 21*, No. 16, 35. Kansai Gakuin University.
- **Honda, S.** (1962) *Yume wo Chikara ni – Watashi no Rirekisho* (Hayallerin Gücü Benim Biyografim)' (Çev. T. Aydın). Ankara: Cümle Yayınları
- **Kobayashi, M.** (2002). *Bijinesu Shōsetsu ni Miru Sengo Keieisha no Kanshin To Komyunikēshon Sutairu* (İş Romanlarında Görülen Savaş Sonrası Yöneticilerin İlgi Alanları ve İletişim Tarzları). *Senshū Daigaku Shakai Kagaku Kenkyūjo Geppō*, No. 712. Senshu University.
- **Kuroki, R.** (2000). *Toppu Refuto: Uōrugai no Washi o Ute* (Top Left: Wall Street Kartalını Vurun). Tokyo: Kadokawa Shoten. (Çev. H. C. Erkin). İstanbul: Bizim Kitaplar Yayınları
- **Matsushita, Y.** (2020). *Keizai Shōsetsu no Sekai* (Ekonomi Romanları Dünyası). Gentosha Renaissance Shinsha.
- **Morohoshi, M.** (2011). *Bijinesu Nihongo Kyōzai Toshite no Keizai Shōsetsu* (İş Japoncası Öğretiminde Ekonomi Romanları). *Journal of Society for Teaching*

Japanese as a Foreign Language, Kokugakuin University, 1–16. Society for Teaching Japanese as a Foreign Language.

- **Niwa, U.** (2007). *Shizuka ni, Kenyokana ni, Tōku Made Kokorozashi o Takaku Shite, Seisēdōdō to Yuke: Keizai Shōsetsu o Umisodateta Kōkokkan no Ashiato* (Sessiz ve Onurlu Bir Yürüyüş: Ekonomi Romanını Büyüten Yazarın İzleri). *Diamond Weekly, No. 95-14*, 148–149. Diamond Inc.
- **Nishio, N.** (2011). *Shiroyama Saburō Den: Shōwa o Ikita Kikotsu no Sakka* (Saburō Shiroyama Biyografisi: Shōwa Döneminde Yaşamış Bir Dirençli Yazar). Minerva Shobō.
- **Oku, K.** (2013). *Bungaku ni Yomu “Kigyō to Shain”: “Soshiki no Jidai” To “Ko no Jidai”*: *Shiroyama Saburō Cho “Mainichi ga Nichiyōbi”* (Edebiyatta “Şirket ve Çalışan”ı Okumak: “Organizasyon Çağı” ve “Birey Çağı”: Saburō Shiroyama’nın “Her Gün Pazar” Romanı). *Examiner, No. 304*, 48–50. Examiner.
- **Redeker, H.** (1986). *Edebiyat Estetiği* (Çev. A. Çalışlar). İstanbul: Kuzey Yayınları.
- **Sakai, K.** (2001). *Nihon Keizai no Dorama: Keizai Shōsetsu De Yomitoku 1945–2000* (Japon Ekonomisinin Seyri: Ekonomi Romanlarıyla 1945–2000 Dönemi Anlamak). Tōyō Keizai Shinpōsha.
- **Sakai, K., & Koda, M.** (2009). *Keizai Shōsetsu wa Omoshiroi (Bu Ekonomi Romanları İlginçtir)*. *Squet, No. 229*, 4–15. Mitsubishi UFJ Research and Consulting.
- **Sakai, K.** (2010). *Kono Keizai Shōsetsu ga Omoshiroi* (Bu Ekonomi Romanları İlginçtir). Daiamond Inc.
- **Sakai, K.** (2010). *Keizai Shōsetsu: Keizai, Kigyō, Jinzai No Kasseika o Egaita 10-Satsu* (Ekonomiyi, Şirketleri ve İnsan Kaynaklarını Canlandıran 10 Ekonomik Roman). *Bunzo, No. 61*, 49–56. PHP Institute.

- **Sasaki, T.** (2019–2020). *Sasaki Tsuneo to Yomu Shiroyama Saburō: Shin Jidai no Rīdā Kyōkasho* (Sasaki Tsuneo ile Shiroyama Saburō’yu Okumak: Yeni Dönemin Liderlik Rehberi). *Nikkei Top Leader, 2019–2020*. Nikkei Business Publication.
- **Sataka, M.** (2004). *Keizai Shōsetsu no Yomikata* (Ekonomi Romanlarını Okuma Yöntemi). Kōbunsha.
- **Sataka, M.** (t.y.). *Keizai Shōsetsu no Kan wa Tabū O Osorenu Seishin (Kigyō Shōsetsu O Yomu)* (Ekonomik Romanların Özünde Tabulardan Korkmayan Bir Ruh). *Economist, No. 92-1*. Mainichi Shinbun Publishing.
- **Sataka, M.** (t.y.). *Sataka Makoto no (Shin) Jinbutsu Shindan: Shiroyama Saburō “Kanryō-Tachi no Natsu” no Moderu ...* (Makoto Sataka’nın (Yeni) Kişilik Analizi: Saburō Shiroyama’nın “Bürokratların Yazı”sındaki Model...). *The Sunday Mainichi, No. 99-25*, 110–113. Mainichi Shimbun Publishing.
- **Sato, M.** (2016). *Bessutserā de Yomu Nihon no Kingendaishi (Dai 36 Kai): Kigyō Shōsetsu wa 40-Nen-Go, Rekishi Shōsetsu To Natta – “Mainichi ga Nichiyōbi” Shiroyama Saburō* (Japonya’nın Modern Tarihini Çok Satan Romanlardan Okumak...). *Bungei Shunjū, No. 94-13*, 484–487. Bungei Shunjū.
- **Shimura, J.** (2018). *Shiroyama Saburō o Yomikaesu: Shiroyama Bungaku To 2 To İu Sūji* (Saburō Shiroyama’yı Yeniden Okumak: Shiroyama Edebiyatında 2 Sayısının Anlamı). *Nami, No. 52-12*, 100–104. Shinchosha.
- **Someya, T.** (2017). *Nihon Keizai Shōsetsushi wa Kanō ka: “Nihon Eitaigura” Kara “Oretachi Baburu Nyūkōgumi” “Shitamachi Roketto” (Hanzawa Naoki) Made* (Bir Japon Ekonomi Roman Tarihi Mümkün mü...). *Bungaku Gogaku, No. 218*, 104–113. The Association for the Study of Japanese Language and Literature.
- **Sugie, M.** (2010). *Keizai Jijō to Keizai Shōsetsu: Jijitsu to Kyokō no Kattō* (Ekonomik Olaylar Ve Ekonomi Romanları: Gerçek ile Kurgu Arasındaki Çatışma). *Dōshisha Shōgaku*, 46–69. Dōshisha University, Shōgakukai.

- **Takeda, H.** (2009). *Keizaishi Kenkyū Kara Mita Shiroyama Saburō Sakuhin* (Ekonomi Tarihi Araştırmaları Perspektifinden Saburō Shiroyama'nın Eserleri). *Rekishi Ronpyō, No. 705*, 41–55. Azekura Shobō.
- **Tekin, M.** (2004). *Roman Sanatı I* (3. baskı). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- **Tertemiz, S., & Atalay, İ.** (2020). Oluşumsal Yapısalcılığın İlkeleri Ve Zola'nın *Emek Adlı Romanı* Üzerinde Çözümleme. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(2)*, 665–683.
- **Tomozoe, T.** (2019). *Bungaku to Keizaigaku no Jidai no Naka De* (Edebiyat ve İktisat Çağında). *Modern Japanese Literary Studies, No. 101*, 142–155. Association for Modern Japanese Literary Studies.
- **Yamakawa, H.** (2008). *Shiroyama Saburō: Sono “Keizai Shōsetsu” ni Miru Rin toshita Keieishazō* (Saburō Shiroyama: Ekonomi Romanlarında Görülen Duru Bir Yönetici İmgesi). *Shūjitsu Ronsō, No. 38*, 123–140. Shūjitsu University.
- **Yamazaki, Y.** (2017). *1930-Nen Zengo Ni Okeru Keizai Shōsetsu no Hōga: Puroretaria Bungaku to Shinkō Geijutsuha Tono Sekkin* (1930'lar Civarında Ekonomik Romanların Japon Filmleri: Proleter Edebiyat ile Yeni Sanat Akımı Arasındaki Yakınlaşmalar). *Memoirs of Faculty of Education and Human Studies, Akita University Humanities & Social Sciences, No. 72*, 51–60. Akita University.
- **Yavuz, Y.** (2018). *Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcı Yöntemi Bağlamında Reşit Hanadan'ın “Sel” Romanının İncelenmesi*. *Edebî Eleştiri Dergisi, 2(2)*, 169–184.
- **Yoshida, T.** (2021). *Shiroyama Saburō “Fuyu no Habatsu” no Hōhō: Hokkaidō Yakumo o Shiza To Shite* (Shiroyama Saburō'nun ‘Kış Fraksiyonu’ Romanının Yöntemi: Hokkaidō Yakumo Perspektifinden)

İnternet, Gazete ve Diğer Kurumsal Kaynaklar

- **ABC BookWorld** (t.y.). *Hailey, A. (1920–2004)* (Arthur Hailey biyografisi).
https://web.archive.org/web/20090207140134/http://www.abcbookworld.com/view_author.php?id=6845
- **Asahi Shimbun Digital**. (2022, Şubat 24). *Kōsaku Shima danshankaku gyōmu kara ridatsu, kaisha o saru* (Kōsaku Shima danışmanlık görevinden ayrıldı, şirketten ayrılıyor).
<https://www.asahi.com/articles/ASQ2S5TWGQ2SUCVL018.html>
- **Britannica Japan** (*Britannica Japan Resmî Web Sitesi*). (t.y.). *Keizai shōsetsu* (Ekonomik Roman).
<https://kotobank.jp/word/%E7%B5%8C%E6%B8%88%E5%B0%8F%E8%AA%AC-161898>
- **Japan Food Service Association** (*Japon Gıda Hizmetleri Derneği Resmî Web Sitesi*). (t.y.). <https://www.jfnet.or.jp/jf/gaisvoku.html>
- **Japan Junior Chamber International** (*Japon Genç İşadamları Konseyi Resmî Web Sitesi*). (t.y.). <https://www.javcee.or.jp/>
- **Japan Center for Economic Research** (*Japonya Ekonomik Araştırma Merkezi*). (2016). *Mohaya sengo dewa nai: Keizai hakusho 70 nen* (Artık “Savaş Sonrası” Değil – Ekonomik Beyaz Kitabın 70. Yılı). Yazar: T. Komine.
<https://www.jcer.or.jp/j-column/column-komine/20160517.html>
- **Kato, K. (2018)**. “*Uesuto Saido Monogatari*” kara miru 1950 nendai no Amerika shakai (“Batı Yakasının Hikâyesi”nden bakıldığında 1950’ler Amerika toplumu). *Meiji University, Faculty of Letters, Department of Theatre* (Meiji Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tiyatro Bölümü).
https://www.isc.meiji.ac.jp/~nobaya/Meiji_Theatre/Graduation_2017_files/kato.pdf

- **Kobayashi, M. (2008).** *Sengo Nihon keizai-shi ryakunenpyō (Savaş Sonrası Japon Ekonomisi Tarihsel Özeti)*. Komazawa University, Faculty of Economics (Komazawa Üniversitesi, Ekonomi Fakültesi).
https://www.komazawa-u.ac.jp/~kobamasa/lecture/japaneco/je_his/je_his.htm
- **Mitsubishi Research Institute (Mitsubishi Araştırma Enstitüsü).** (2024). *Sekai Nihon keizai no tenbō (Dünya ve Japon Ekonomisinin Görünümü)*.
https://www.mri.co.jp/knowledge/insight/ecooutlook/2024/i5inlu000000m8id-att/nr20240816pec_02_japan.pdf
- **Morishita Jintan Co., Ltd.** (*Morishita Jintan Resmî Web Sitesi*). (t.y.).
<https://www.jintan.co.jp/>
- **National Archives of Japan** (*Japonya Ulusal Arşivleri Resmî Web Sitesi*). (t.y.).
<https://www.archives.go.jp/exhibition/digital/high-growth/history.html>
- **National Diet Library Search** (*Japonya Ulusal Meclis Kütüphanesi*). (t.y.).
Gaishoku ō no uae (Restoran Kralının Açlığı).
<https://ndlsearch.ndl.go.jp/books/R100000038-I791338>
- **Nihon Keizai Shimbunsha** (*Japonya Ekonomi Gazetesi Yayınevi*). (2018). *Watashi no rirekisho (Benim Özgeçmişim)*. Yazar: K. Yokokawa.
<https://www.nikkei.com/article/DGXKZO34829000R30C18A8BC8000>
- **Royal Host Co., Ltd.** (*Royal Host Resmî Web Sitesi*). (t.y.).
<https://www.royal-holdings.co.jp/co/history/>
- **Sasaki, T. (2021).** *Nichibei infure kakusa to doru-en: 150-nen no rekishi kara suiri suru tenkai (ABD–Japonya Enflasyon Farkı ve Dolar–Yen: 150 Yıllık Tarihten Çıkarılan Tahminler)*. JP Morgan Chase Bank, Market Research Department.
<https://jp.reuters.com/article/idUSKBN2FW0JB/>

- **Shinchosha Publishing Co., Ltd.** (*Yazar Tanıtımı: Saburō Shiroyama*). (t.y.).
<https://www.shinchosha.co.jp/writer/1794/>
- **Shiroyama Saburō Digital Museum** (*Shiroyama Saburō Dijital Müzesi*). (t.y.).
<https://shiroyamasaburo.com/works/index.html>
- **Skylark Group** (*Skylark Grubu Resmî Web Sitesi*). (t.y.).
<https://corp.skylark.co.jp/about/history/>
- **Terumo Corporation** (*Terumo Şirketi Resmî Web Sitesi*). (t.y.).
<https://www.terumo.co.jp/about/history>

ÖZET

Bu tez çalışması, Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrası ekonomik dönüşümünü ve bu dönüşümün edebî yansımalarını incelemektedir. Çalışmada, Japon edebiyatında 1960'lı yıllardan itibaren gelişen ve şirket yapıları, ekonomik ilişkiler, bürokrasi, kurumsallaşma ve etik sorunları konu alan ekonomi romanı türü ele alınmıştır. Türün tarihsel gelişimi, savaş sonrası Japon modernleşmesiyle ilişkisi ve toplumsal işlevi ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Japonya'da ekonomi romanı türünün öncüsü kabul edilen Saburō Shiroyama'nın üç eseri – Made in Japan (1959), Bürokratların Yazı (1975) ve Restoran Kralının Açlığı (1982) – Lucien Goldmann'ın Oluşumsal Yapısalcılık Kuramı çerçevesinde analiz edilmiştir. Yöntem kapsamında, eserlerin önce içsel bütünlükleri ve anlamlı yapıları (anlama aşaması), ardından tarihsel-toplumsal bağlamları ve ideolojik anlamları (açıklama aşaması) değerlendirilmiştir.

Analizler, bu eserlerde birey-toplum ilişkisi, kolektif bilinç, dünya görüşü, ekonomik kalkınma ve ideolojik gerilim temalarının öne çıktığını ortaya koymuştur. Tez, ekonomi romanlarının Japon toplumunun tarihsel hafızasını, ekonomik zihniyet dönüşümünü ve ahlaki sorgulamalarını görünür kılan çok katmanlı bir edebî tür olduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Japon Edebiyatı, Ekonomi Romanları, Saburō Shiroyama, Oluşumsal Yapısalcılık, Lucien Goldmann

ABSTRACT

This thesis examines Japan's post-World War II economic transformation and its literary reflections. It focuses on the genre of economic novels, which emerged in Japanese literature from the 1960s onwards, depicting corporate structures, economic relations, bureaucracy, institutionalization, and ethical issues. The historical development of the genre, its relationship with postwar Japanese modernization, and its social functions are discussed in detail.

Three works by Saburō Shiroyama – *Made in Japan* (1959), *The Bureaucrats' Summer* (1975), and *The Hunger of the Restaurant King* (1982) – recognized as a pioneer of the genre, are analyzed within the framework of Lucien Goldmann's Genetic Structuralism. The methodology includes first examining the internal coherence and meaningful structure of the works (understanding phase), then their historical-social context and ideological significance (explanation phase).

The analyses reveal that themes such as individual-society relations, collective consciousness, worldview, economic development, and ideological tensions are central in these works. The thesis emphasizes that economic novels are a multi-layered literary genre that makes visible Japan's historical memory, transformations in economic mentality, and moral questioning.

Keywords: Japanese Literature, Economic Novels, Saburō Shiroyama, Genetic Structuralism, Lucien Goldmann

要約

本論文は、第二次世界大戦後の日本における経済的変容と、その変容が文学にどのように反映されたかを考察するものである。研究対象として、1960年代以降に発展し、企業構造・経済関係・官僚制・組織化および倫理的問題を主題とする「経済小説」という文学ジャンルを取り上げた。このジャンルの歴史的展開、戦後日本の近代化との関連性、そして社会的機能について詳細に論じている。

特に、日本における経済小説の先駆的存在とされる城山三郎の三作品——『メイド・イン・ジャパン』（1959）、『官僚たちの夏』（1975）、『外食王の飢え』（1982）——を、リュシアン・ゴールドマンの生成的構造主義理論（Genetic Structuralism）に基づいて分析した。方法論として、まず作品の内的統一性と意味構造（理解の段階）を検討し、次にその歴史的・社会的文脈およびイデオロギー的意味（説明の段階）を明らかにした。

分析の結果、これらの作品には「個人と社会の関係」「集団的意識」「世界観」「経済発展」「イデオロギー的緊張」といったテーマが顕著に表れていることが確認された。本論文は、経済小説が日本社会の歴史的記憶、経済的思考の変遷、そして倫理的問いを可視化する多層的な文学形式であることを強調している。

キーワード：日本文学、経済小説、城山三郎、生成的構造主義、リュシアン・ゴールドマン